॥ श्री ॥

रामदासी नित्यनैमित्तिक.

हें,

बाबाजी अनन्त प्रभु, वेण्डुरलेकर.

यांनीं आपल्या,

"श्रीहरिवरदा" प्रिंटिंगप्रेसमध्यें छापिलें.

मुंबई.

सन १८९२

किंमत १२ आणे.

श्रीरामदासी नित्यनैमित्तिक.

॥ प्रातःकाळीं चतुर्थप्रहरीं उठोन, हस्तपादप्रक्षालन करून, भूपाळी ह्मणावी तीः-

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ प्रातःकाळीं प्रातःस्नान ॥ घडे केलिया स्मरण॥महादोषांचें दहन॥महिमा गहन पुराणीं॥धृ०॥गंगा यमुना सरस्वती ॥ कृष्णा वेण्या भागीरथी ॥ पूर्णफल्गु भोगावती ॥ रेवा गौतमी वैतरणी॥ १ ॥ कुंदा वरदा माहेश्वरी ॥ तुंगभद्रा आणि कावेरी ॥ गणिका तुंगी मल्लप्रहरी ॥ दुरितें हरी जान्हवी॥२॥ काळी कालिंदी किंकिणी ॥ कपिलायणी इंद्रायणी ॥ नलिनी आंचिनी धर्मिणी ॥ ताम्रपर्णी नर्मदा ॥ ३ ॥ मणिकर्णिका भोगावती ॥ ककुद्मती हेमावती ॥ सीता प्रयाग मालती ॥ हरिद्रती गंडिका ॥ ४ ॥ भीमा वरदा मंदाकिनी ॥ महापगा पुनःपुनी ॥ वजा वैष्णवी कुमुदिनी ॥ अरुणा वरुणा नारदी ॥ ५ ॥ शरयू गायत्री समुद्रा ॥ कुरुक्षेत्र सुवर्णभद्रा ॥ दास ह्मणे पुण्यक्षेत्रा ॥ नानानद्या गोविंदीं ॥ ६ ॥

॥ भूपाळी रामाची २ ॥

राम आकाशीं पाताळीं ॥ राम नांदे भूमंडळीं ॥ राम योगियांचे मेळीं ॥ सर्वकाळीं तिष्ठत॥१॥ राम नित्य निरंतरीं ॥ राम सबाह्य अभ्यंतरीं ॥ राम विवेकाचे घरीं ॥ भक्तीवरी सांपडे ॥२॥ राम भावें ठायीं पडे ॥ राम भक्तीशीं आतुडे ॥ राम ऐक्यरूपीं जोडे ॥ मौन पडे श्रुतींसी ॥ ३ ॥ राम योग्यांचें मंडण ॥ राम भक्तांचें भूषण ॥ राम आनंदाचा घन ॥ करी रक्षण दासांचें ॥४॥

॥ नंतर यथाधिकार संप्रदायी साधकानें, पुढील लिहिलेलीं सगुण, निर्गुण ध्यानें, मानसपूजा, यांचा अंतरंग अभ्यास, अथवा श्रवण मनन निरूपण करावें ॥

---

१ प्रात होतो.

॥ श्रीराममसमर्थ ॥ सकळ जीवां जीवन ॥ सकळिकां समान॥ त्रैलोक्याचें महिमान ॥ उदका पाशीं ॥१ ॥ नदीचें उदक वाहत गेलें ॥ तें निरर्थक चालिलें ॥ जगी बांधोनि काढिलें ॥ नाना तिरीं कालवे ॥ २ ॥ उदक निगेनें वर्तविलें ॥ नाना जिनसीं पीक काढिलें ॥ पुढें उदकाचि झालें ॥ पीक सुवर्ण ॥ ३ ॥ तैसें हें आपुलें वय ॥ विवेकेंविण व्यर्थ जाय ॥ विवेकी ते यथान्वय ॥ स्वहित साधिती ॥४॥ नाना उंच आम्रफळें॥अंजीर ऊंस द्राक्षें केळें॥ नाना पिकें यत्नजळें ॥ निर्माण झालीं ॥ ५ ॥ तैसें आयुष्य आपुलें ॥ विवेकें सार्थक केलें ॥ का जें शोधूनि पाहिलें ॥ सारासार ॥ ६ ॥ गयाळीपणें मूर्खपणें ॥ संसारांत दिसे उणें ॥ विवेकी जनें या कारणें ॥ स्वहित करावें ॥ ७ ॥ इह लोक परलोक ॥ उभय लोकीं सार्थक ॥ शुद्ध ज्ञान शुद्ध विवेक ॥ यासि म्हणावें ॥ ८ ॥ लोकीं संसार करावा ॥ नाना यत्नें आटोपावा ॥ लोकांमध्यें मिरवावा ॥ पुरुषार्थ आपुला ॥ ९ ॥ कन्यापुत्रयोग झाले ॥ समर्थ सोयरे पाहिले ॥ ब्राह्मण्य विधियुक्त जालें ॥ स्वाहा[1] स्वधा[2] ॥१०॥ लोक ह्मणती भलाभला ॥ यानें इहलोक साधिला ॥ परलोकही आणिला ॥ पाहिजे मना ॥ ११ ॥ जेणें सकळ निर्माण केलें ॥ त्यासि पाहिजे ओळखिलें ॥ मुख्य देवास चुकले ॥ त्यांस परलोक कैंचा ॥१२॥मागील जन्म आठवेना॥ पुढील कायतें कळेना ॥ उगाच प्राणी अनमाना ॥ मध्यें पडला ॥ १३ ॥ तो अनुमान कामा नये ॥ अनुमानें कैंचा जय ॥ पिंडब्रह्मांड ग्रंथान्वयें ॥ विवेकें शोधावें ॥ १४ ॥ वेदशास्त्र पंचीकरण ॥ तेथें घालावें अंतःकरण ॥ बरें करावें विवरण ॥ प्रत्ययाचें ॥ १५ ॥ विधीनें सकळ निर्मिलें ॥ विधीस कोणीं निर्मिलें ॥ विष्णूनें सकळास पाळिलें ॥ विष्णूस पाळिता कोण ॥ १६ ॥ रुद्र सकळां संहारी ॥ त्यास कोण संहारी॥ ऐसा

१ देवकार्य. २ पितृकार्य.

विचार अंतरीं ॥ बरा शोधावा ॥ १७ ॥ कर्ता देव बहु ह्मणती ॥ त्याची कैसी स्वरूपस्थिती ॥ सगुणनिर्गुण आदीं अंतीं ॥ कैसा ह्मणावा ॥ १८ ॥ निर्गुणा नाहीं कर्तृत्वहेत ॥ सगुण तरी नाशवंत ॥ याकारणें सिद्धांत ॥ विवेकें पहावा ॥ १९ ॥ पुनर्जन्म नाहीं चुकलें ॥ जन्मास येवोनि काय केलें ॥ पुढें बिगाड लावलें ॥ जन्ममृत्यूचें ॥ २० ॥ अवचट नरदेह जोडला ॥ पूर्व पुण्यें प्राणियाला ॥ विचार पाहिजे केला ॥ उत्तम गती ॥ २१ ॥ मागें केलें व्यर्थ गेलें ॥ पुढें नाहीं अनुमानलें ॥ येणें करितां मळ झालें ॥ जन्ममृत्यूचें ॥ २२ ॥ ऐसें झालें न पाहिजे ॥ काणें एकें स्वहित कीजे ॥ परमेश्वरास पाविजे ॥ ह्मणजे बरें ॥ २३ ॥ देवाचे मूर्तीत रहावें ॥ देवें निर्मिलें तें पाहावें ॥ नाना वैभव भोगावें ॥ देवा करितां ॥ २४ ॥ त्या देवास चुकावें ॥ तेणें सर्वस्वास मुकावें ॥ ऐसें न करावें तुकावें ॥ कर्तृत्व आपुलें ॥ २५ ॥ धूकटीं उदकाचे लवणें ॥ पृथ्वी अंतरिक्षीं धरणें ॥ हें मनुष्याचें करणें ॥ नव्हे सर्वथा ॥ २६ ॥ सामर्थ्य कळों येतें मना ॥ देव पाहतां दिसेना ॥ परंतु याची विवंचना ॥ पाहिली पाहिजे ॥ २७

सगुण ध्यान.

॥ श्रीरामसमर्थ ॥ आतां वंदीन कुळदेवता ॥ लीलाविग्रही भगवंता ॥ जो संकटीं सांभाळिता ॥ आहे निजदासा ॥ १ ॥ एकवचनी एकबाण ॥ एकपत्नी अभंगठाण ॥ अजिंक्य राक्षसां निर्वाण ॥ कर्ता समर्थ एक ॥ २ ॥ धार्मिक पुण्यपरायण ॥ शांत लावण्य सुलक्षण ॥ जेणें त्र्यंबक परम कठीण ॥ भग्न केलें ॥ ३ ॥ जो लावण्याचा जनक ॥ जो सौंदर्याचा नायक ॥ जो मार्तंड कुळदीपक ॥ चातुर्यनिधि ॥ ४ ॥ ऐसा राम राजीवनयन ॥ साधुजनांचें भूषण ॥ त्या प्रभूचें ध्यान ॥ वर्णीन हळुहळु ॥ ५ ॥ टवटवीत रसाळ ॥ निमासुरें¹ वदन वेल्हाळ ॥ लावण्य साजिरें केवळ ॥

१ सुंदर.

आनंदाचें ओतिलें ॥ ६ ॥ मुख झळकता वेंकट ॥ सगळ सतेज नासापुट ॥ नीट नेटाकळें ललाट ॥ तथें त्रिवळी ॥ ७ ॥ केशर ऊर्ध्वपुंड्र ललाटीं ॥ वरी कस्तूरी दुबोटी ॥ सुरंग अक्षता त्रिपुटीं ॥ शोभायमान ॥ ८ ॥ रत्नजडित मनोहरें ॥ कुंडलें मकराकारें ॥ श्रवण कोमळ सारें ॥ लंबित झाले ॥९॥ सुरंग लावण्य विचित्र ॥ कोमळ तीक्ष्ण पद्मपत्र ॥ तसे आकर्ण विशाळनेत्र ॥ अर्धोन्मीलित ॥१०॥ अनर्घ्य रत्नें शुद्ध हेमी ॥ रत्नखचीत फांकती रश्मी ॥ सहस्रांशु जैसा वर्षतां व्योमीं ॥ प्रकटे विद्युल्लता ॥११॥ तैसेंच किरीटी तेजाळ ॥ पीत रक्त फांकती किळे ॥ विलेपन साहित्यें भाळ ॥ प्रकाशलें ॥ १२ ॥ अभ्यंग केला चंपकतेलें ॥ कुरळीं गुंफिलीं फुलें ॥ तेणें परिमळें लोधले ॥ मानस मधुकरांचें ॥१३॥ तया कुसुमांचेनि वेधें ॥ रुंजी करिताती षट्पदें ॥ अंतराळीं झुंकारशब्दें ॥ प्रीतीनें पांगुळती ॥१४॥ दिव्यांबराचा चेपून पट्टा ॥ मस्तकीं वेष्टिला लपेटा ॥ वरी नक्षत्रां ऐसा गोमटा ॥ घोंस मुक्ताफळांचा ॥१५॥ नाना सुमनांचिया माळा ॥ मुकुटा वेष्टित घातल्या पाळा ॥ विविध परिमळ आगळा ॥ नेतसे सुवायो ॥१६॥ सर्वकाळ आनंदवदन ॥ मंद हास्यें झळकती दशन ॥ कृपादृष्टी अवलोकन ॥ करी निजदासा ॥१७॥ सवाळ वळी परम कठीण ॥ सुरंगची परि पाषाण ॥ कोमल अधर दृष्टांत हीन ॥ बोलों चि नये ॥१८॥ कोटि मदन सपंकें ॥ उपमे नये श्रीमुख ॥ पूर्णत्वाचें पूर्ण वीक ॥ लावण्यशोभा ॥१९॥ चिबुक साजिरी हनुवटी ॥ मुक्तमाळा डोलती कंठीं ॥ सुडौल दोर्दंड बाहुवटीं ॥ रत्नकिळा फांकती ॥ २० ॥ शोभे विशाळ वक्षस्थळ ॥ उदरीं त्रिवळी सरळ ॥ तथें नाभी जन्मस्थळ ॥ चतुराननाचें ॥२१॥ रत्नखचित पदक गळां ॥ शोभती पुष्पांचिया माळा ॥ कटि प्रदेशीं मेखळा ॥ जघन सिंहाकृति ॥२२॥

१ इन्द्र. २ तेज. ३ शोभावळें. ४ चंद्र.

पीतांबर मालगंठी ॥ काम काशिली गोमटी ॥ क्षुद्रघंटांची दाटी ॥ गर्जती झणत्कारें ॥ २३ ॥ नानासुगंधपरिमळ ॥ सर्वांगीं उटी पातळ ॥ गळां वैजयंतीमाळ ॥ आपादपर्यंत ॥ २४ ॥ करपल्लवीं रत्नभूषणें ॥ आजानुबाहु वीरकंकणें ॥ कीर्तिमुखें सुलक्षणें ॥ केयूरें दंडीं ॥ २५ ॥ आपाद पर्यंत पीतांबर ॥ न कळे जानुजंघांचा विचार ॥ चरणीं ब्रीदाचा तोडर ॥ दैत्य पुतळे रुळती ॥ २६ ॥ गुल्फ वर्तुळ घोटींव निरीं ॥ मुद्रांच वांकी खळाळी ॥ अंगुलिंग रत्नें झळाळी ॥ प्रभा तयांची ॥ २७ ॥ पातळ पाउलें कोमळें ॥ पदपल्लवीं दशांगुळें ॥ नखतेजेंचि उजळलें ॥ ब्रह्मांड नेणों ॥ २८ ॥ कीं उगवल्या चंद्ररेखा ॥ तैसी शोभा दिसे नखा ॥ सुरंग वर्तुळ टांचा ॥ अरुणोदया सारिख्या ॥ २९ ॥ तळवे सुरंग सतेज ॥ ऊर्ध्वरेखा आणि ध्वज ॥ वज्र अंकुश तेजःपुंज ॥ पद्म झळाळी ॥ ३० ॥ ज्ञानमुद्रा सव्यहस्तीं ॥ पाऊल मांडीवरी एकाक्षितीं ॥ जेथें पावली उत्तमगती ॥ अहल्या शिळा ॥ ३१ ॥ ऐशी सर्वांगीं सुंदर ॥ सांवळी मूर्ति मनोहर ॥ राजवेष अतिसुकुमार ॥ शोभे सिंहासनीं ॥ ३२ ॥ परिमळ द्रव्य उधळलें ॥ तेणें श्रीमुख रजवटलें ॥ सतेज किरीटींचें जाळें ॥ करी चित्त तेज मंद ॥ ३३ ॥ सकळ वनितांचें मंडण ॥ परमलावण्य सुलक्षण ॥ जे कां अवनिगर्भरत्न ॥ विश्वमाता ॥ ३४ ॥ ते जानकी जनकतनया ॥ वामांगीं शोभे सुल्लमाया ॥ दक्षिणें निकट सुबाहूा ॥ उभा लक्ष्मण ॥ ३५ ॥ भरत शत्रुघ्न लावण्यखाणी ॥ तेसाचि शोभे गदापाणी ॥ हास्यमुखें सुरळीत वाणी ॥ बोलती परस्परें ॥ ३६ ॥ पित्यापरीस अधिक गती ॥ जयावरी रघुनाथाची प्रीती ॥ पुढें सन्मुख मारुती ॥ उभा कर जोडूनी ॥ ३७ ॥ भगवद्दासाचें मंडण ॥ कपिकुळाचें भूषण ॥ सकळ वानरांचे प्राण ॥ राखिले जेणें ॥ ३८ ॥ परम प्रतापें

१ पायांचे घोट.

आगळा ॥ दिसे जैसा पर्वतनिळा ॥ सिंधु उडोनि आवलीळा॥ जानकी शोधिली ॥ ३९ ॥ स्वयंभ सुवर्ण कासोटी ॥ उभा उदित जगजेठी ॥ आदरें सन्मुख दृष्टी ॥ रघुनाथपदांबुजीं ॥ ४० ॥ रत्नजडित मनोहर ॥ दिव्य सिंहासन सुंदर ॥ वरी आरूढला पवित्र ॥ राजा अयोध्येचा ॥ ४१ ॥ मेघडंबरें छत्रें चामरें ॥ देवढी ढळती अपारें ॥ एका करीं शेषपात्रें ॥ सांनिध उभे ॥ ४२ ॥ एक सुगंध चर्चिती ॥ एक विंझणे जाणविती ॥ उदकपात्रें एका हस्तीं ॥ एक तांबूलधारी ॥ ४३ ॥ खचित पादुका एका करी ॥ एक सुरंगवेत्रधारी ॥ उभे राहिले उभयहारीं ॥ आज्ञा इच्छिती ॥ ४४ ॥ ऐसे अपार सेवकजन ॥ आपुलाले कामीं सावधान ॥ धूर्त तार्किक गुणसंपन्न ॥ कार्यकर्ते ॥ ४५ ॥ खचित मंडप विशाळ ॥ नीळ गोमेद पाच प्रवाळ ॥ नानारत्नें पुंजाळ ॥ फांकती राजांगणीं ॥ ४६ ॥ चांदवे बांधले विशेष ॥ मुक्ताफळांचे घोस ॥ जैसे तारागणीं आकाश ॥ लगडलें दिसे ॥ ४७ ॥ सुवर्णपाटें स्वयंभ ॥ उभारिले मंडपस्तंभ ॥ रचना पाहतां सुल्लभ ॥ अमरावतीचे ॥ ४८ ॥ महाविस्तीर्ण मंडप ॥ त्रिणास्वर्गीं रत्नदीप ॥ किरणें फांकती अमूप ॥ बालसूर्या ऐशीं ॥ ४९ ॥ तया मंडपाभीतरी ॥ दिव्यसिंहासनावरी ॥ बैसला शोभे कैवारी ॥ सुरवरांचा ॥ ५० ॥ वेष्टित ऋषींचा पाळा ॥ वेदाध्ययनघोष आगळा ॥ संतसज्जनांचा मेळा ॥ ठायीं ठायीं ॥ ५१ ॥ गणगंधर्व विद्याधर ॥ सनकादिक नारद तुंबर ॥ भक्त मिळाले अपार ॥ जयजयकारीं गर्जती ॥ ५२ ॥ ब्रह्मचारी विरक्त तापसी ॥ ज्ञाते दिगंबर संन्यासी ॥ सिद्ध योगीश्वर साधनाशी ॥ बैसले ठायीं ॥ ५३ ॥ बैसले पंडित पौराणिक ॥ बैसले कवीश्वर अनेक ॥ बैसले सेमळ सात्विक ॥ साधुजन ॥ ५४ ॥ बैसलीं ब्रह्मवृंदें निर्मळें ॥ स्नानसंध्या आचारशीळें ॥ धोत्रें पवित्रें सोज्वळें ॥ लंबायमान ॥ ५५ ॥ योगवटे टिळे माळा ॥

१ वारिनार.

नाभीपर्यंत रुळती गळां ॥ भाविक सात्विक लीळा ॥ परम धार्मिक ॥५६॥ नाना उपकरणें देवतार्चनें ॥ चंबू गडवे दर्भासनें॥नामें मुद्रा गोपीचंदनें ॥ साहित्यशोभा ॥ ५७ ॥ एक देवतार्चनें करिती ॥ घंटा घणघणा वाजविती ॥ पद्में मांडून ध्यानमूर्ती ॥ ध्यानस्थ झाले ॥ ५८ ॥ एकीं अंतरीं गरुडध्वजा ॥ सांग मांडिली मानस पूजा ॥ एक लाविती सहजा ॥ अनुसंधान ॥ ५९ ॥ एका मुखीं नामोच्चार ॥ प्रदक्षिणा नमस्कार ॥ नित्य नेम निरंतर ॥ करिती एक ॥ ६० ॥ एक एकांतामधीं गेले ॥ तेथें ध्यानस्थ बैसले ॥ एक योगाभ्यासी भले ॥ अभ्यास करिती ॥ ६१ ॥ मुद्रा साधिती आसनें ॥ एक मंत्र अवर्तनें ॥ एक स्तोत्रें स्तुति स्तवनें ॥ अध्ययनें करिती ॥ ६२ ॥ एकीं त्यागिलें अन्न ॥ एक करिती पयःपान ॥ एक ते पर्णे सेवून ॥ राहिले योगी ॥ ६३ ॥ पुरश्चरणी एक तपी ॥ महासाधनें साक्षेपी ॥ एक ते लावण्यरूपी ॥ योगाभ्यासें ॥ ६४ ॥ एक निरूपणा बैसले ॥ ब्रह्मज्ञानी महाभले ॥ श्रोते वक्ते आनंदले ॥ आत्मबोधें ॥ ६५ ॥ अद्वैतनिरूपणें डुल्लती ॥ उपनिषदें वेदश्रुती ॥ पदें फोडून वाखाणिती ॥ महानुभाव ॥ ६६ ॥ एक ऐकती पुराणें ॥ सगुणमूर्तीचीं विंदानें ॥ एक गाती अभिन्नपणें ॥ गुण सर्वात्म्याचे ॥ ६७ ॥ वेदशास्त्रसंपन्न ॥ बैसले करिती व्याख्यान ॥ श्रवण करितां श्रोते जन ॥ संतुष्ट होती ॥ ६८ ॥ एक साधु ब्रह्मनिष्ठ ॥ सर्वसाक्षत्वें वरिष्ठ ॥ एक ते मानसीं तुष्ट ॥ संदेह नाहीं ॥ ६९ ॥ अन्वय आणि व्यतिरेक ॥ एक देहीं जाहले मुक्त ॥ एक मानिती अयुक्त॥ सर्व चर्चा ॥ ७० ॥ एक तत्त्वविशोधन ॥ करी महाविचक्षण ॥ चतुष्टयदेहाविलक्षण ॥ ह्मणती आत्मा ॥ ७१ ॥ एक पिंडज्ञानबळें ॥ शोधिती अष्टदळकमळें ॥ एक ध्वनीचनि मेळें ॥ मिळोनि जाती ॥ ७२ ॥ एक दृश्यातें ह्मणती देव ॥ एकीं देवचि केला वाव ॥ एक

१ जें असतां जें असतें. २ जें नसतां जें नसतें

ह्मणती भाव ॥ भगवंतीं अभाव ॥ ७३ ॥ एक ह्मणती मिथ्या माया ॥ एक ह्मणती पाहिजे क्रिया ॥ एक ह्मणती भक्ति केलिया ॥ पाविजे देव ॥ ७४ ॥ एक ह्मणती कर्म करावें ॥ एक ह्मणती वैराग्य धरावें ॥ एक ह्मणती नाम घ्यावें ॥ सर्व काळ ॥ ७५ ॥ जे जे जेथें विश्वासले । ते ते तेथेंचि राहिले ॥ अनुभव वेगळाले ॥ सिद्धांत एक ॥ ७६ ॥ ऐसे अपार साधुजन ॥ केलें अष्टविधा भजन ॥ आत्मारामीं सावधान ॥ भक्ति नवविध पावले ॥ ७७ ॥ नवमी आत्मनिवेदन ॥ सायुज्यमुक्तीचें साधन ॥ एके स्थळीं समाधान ॥ पावती सर्व ॥ ७८ ॥ असो ऐसा समुदाव ॥ महामंडपीं बैसले सर्व ॥ सिंहासनीं देवराव ॥ शोभत असे ॥ ७९ ॥ सुधापानें संतृप्त जाले ॥ तैसे सर्व मिळाले ॥ तंव ते हरिदास आले ॥ सर्वोत्तमाचे ॥ ८० ॥ देवा पुढें सावडे भक्त ॥ गाती नाचती लज्जारहित ॥ देहभाव विसरोनि चित्त ॥ सर्वोत्तमीं मिळाले ॥ ८१ ॥ कुशळ गायक किन्नर ॥ नृत्य करती अपार ॥ तेणें कोंदलें राजद्वार ॥ पुढें रीघ न फावे ॥ ८२ ॥ टाळ घोळ मृदंग ॥ ब्रह्मवीणे वाजती उपांग ॥ हरिदास मिळाले रंग ॥ तुंबळ लागले ॥ ८३ ॥ गर्जती मृदंग काहळें ॥ आनंदें गाती उसाळें ॥ क्षणोक्षणां धूसर उसळे ॥ रक्तश्वेत सुगंध ॥ ८४ ॥ साहित्य मृदंग टाळीं ॥ सर्वत्र वाजविती करताळी ॥ क्षणोक्षणां नामकल्लोळीं ॥ गर्जती सर्व ॥ ८५ ॥ रुळती सकळांचिया गळां ॥ जाई जुई चंपकमाळा ॥ नाना सुगंधपरिमळा ॥ कर्दम जाहला ॥ ८६ ॥ पताका गरुडटके अपार ॥ तेणें आच्छादिलें अंबर ॥ मेघडंबरें मनोहर ॥ थडकती ठायीं ठायीं ॥ ८७ ॥ पूर्णचंद्राकार छत्रें ॥ त्राहाटलीं चित्र विचित्रें ॥ गरगरां फिरती अपारें ॥ नानावर्णें ॥ ८८ ॥ माहीं निशाणें तळपती ॥ दाहा विकराळ झळकती ॥ ढाल पहातां थरकती ॥ रोमांच आंगीं ॥ ८९ ॥ बहु दाटती सुर्यपानें ॥ फटफट वाजती निशाणें ॥ वाद्यें गर्जती

१ शिंगें.

त्राणें॥ दीर्घस्वरें॥९०॥ टाळमृदंग शंख भेरी॥ वाद्यें वाजती अंबरीं॥ नानावाद्यांची भरोवरी॥ गर्जती डंकें॥९१॥ ध्वज फडकती प्रचंड॥ वाद्य वाजती उदंड॥ तेणें व्यापें ब्रह्मांड॥ संपूर्ण झालें॥९२॥ नाना रत्नांची फांकली प्रभा॥ तेणें शोभली सकळ सभा॥ लावण्य लाजली शोभा॥ देखोनि ते काळीं॥९३॥ झाली अत्यंत दाटणी॥ तेणें होतसे मंडपत्रमणी॥ उभे वारिती वेत्रपाणी॥ सभा घनवटली॥९४॥ सर्व ही टकमकां पाहती॥ पडली देहाची भ्रांती॥ सकळिकांच्या मनोवृत्ती॥ वेधल्या रामचंद्रीं॥९५॥ वदती वक्ते अनुभवाचें॥ मस्तक डोलती श्रोत्यांचें॥ तल्लीन सादर सर्वांगाचें॥ श्रोत्र केलें॥९६॥ दिव्य सिंहासनीं रामचंद्र॥ परमप्रतापी नरेंद्र॥ सन्मुख उभा भीम कपींद्र॥ वज्रदेही॥९७॥ देवास आरती आरंभिली॥ सकळ सभा गडबडली॥ असंभाव्य वाद्यें लागलीं॥ मर्यादे वेगळीं॥९८॥ रत्नदीप हेमताटीं॥ नीरांजनें लक्षकोटी॥ थाटें चालली दाटी॥ असंभाव्य झाली॥९९॥ दीप लागले अपार॥ चंबाळ जळती कर्पूर॥ स्थळोस्थळीं मनोहर॥ रंगमाळा शोभती॥॥१००॥ चंद्रज्योतीनें उमाळे॥ तेणें दिशाचक्र हवळे॥ पूर्णचंद्र तये वेळे॥ गदारलें जैसें॥१॥ धूम्रर उडवलें अपार॥ तेणें हवळलें अंबर॥॥ सुखें तेजवटली थोर॥ उत्साह झाला॥२॥ सकळ वाद्यें एकवेळा॥ नामघोषगजर आगळा॥ आल्हादलें भूमंडळा॥ धुपारं तेणें॥३॥ रत्नांकळा भूमंडळीं॥ मुक्तें झळकती अंतराळीं॥ सप्तरंग सभामंडळीं॥ उमटते झाले॥४॥ रामाचेनि स्वामीपणें॥ मी ब्रह्मांड मानीं ठेंगणें॥ त्रैलोक्यही वाटे उणें॥ महिमा वर्णितां॥५॥ राम सर्वांगें सुंदर॥ राम करुणेचा सागर॥ दीना अनाथांचा उद्धार॥ श्रीराम करी॥६॥ राम जीवींचा जिव्हाळा॥ राम सर्वांचा कोंवळा॥ राम जाणे अंतकळा॥ निजदासांची॥७॥ राम

---

१ प्रफुल्लित झाला. २ गर्दीनें डोकीं वांसणें.

पुण्यपरायण ॥ राम त्रैलोक्याचा प्राण ॥ रामें दास बिभीषण ॥ चिरंजीव केला ॥ ८ ॥ राक्षस केले देशधडी ॥ देव सोडिले तेहतीस कोडी ॥ राज्यीं स्थापिले आवडी ॥ शरणागत ॥ ९ ॥ राम सुरवरां कोवसा ॥ राम मंडन सूर्यवंशा ॥ राम जप भवानीशा ॥ सत्यचीति रामनामें ॥ १० ॥ ॥ नामें तरले पाषाण ॥ नामें पतित पावन ॥ नामें मुक्त विश्वजन ॥ शिवाचे उपदेशें ॥ ११ ॥ शुकमिमें रामवाणी ॥ म्हणतां पावन कुंटिणी ॥ अंतकाळीं सकळ प्राणी ॥ रामनामें उद्धरती ॥ १२ ॥ हो कां ज्ञाते विरक्त भक्त ॥ हो कां साधु जीवन्मुक्त ॥ हो कां भाविक सात्विक भक्त ॥ नामें विण वृथा ॥ १३ ॥ सकळां मध्यें थोर ॥ तो नाम जपे शंकर ॥ तेथें मानव किंकर ॥ बापुडे किती ॥ १४ ॥ नामें होय चित्तशुद्धी ॥ नामें तुटे देहबुद्धी ॥ नामें होय कार्यसिद्धी ॥ निदिध्यासें ॥ १५ ॥ नामें स्वहित फावे ॥ नामें निश्चया हढावे ॥ नामस्मरणें शीघ्र पावे ॥ देवाधिदेव ॥ १६ ॥ ऐसें हें राम नाम ॥ परमगुह्य विश्रामधाम ॥ मंथूनि काढिलें वर्म ॥ शतकोटींचें ॥ १७ ॥ सावध ऐका श्रोते जन ॥ परम गुह्य महागहन ॥ नाममात्रें होत दहन ॥ पापराशि ॥ १८ ॥ यदर्थी जो संशय धरी ॥ तो महापापी दुराचारी ॥ त्यासी प्राप्त यमपुरी ॥ विकल्पें होय ॥ १९ ॥ इति सगुण ध्यान समाप्त ॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु ॥ शुभंभवतु ॥ श्रीरामसमर्थ ॥

॥ निर्गुणध्यानप्रारंभः ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥ जेथून निर्माण विद्या ॥ तेथें विद्या ना अविद्या ॥ ऐक्यरूपें तया आद्या ॥ नमीन भावें ॥ १ ॥ जे निराकारीं जन्मली ॥ जन्ममूळा प्रवर्तली ॥ इच्छाभ्रमा धांवली ॥ उभयभागीं ॥ २ ॥ जेथें भंगपणें हेत ॥ तें माया नसतां निवांत ॥ तया निवांताचा प्रांत ॥ सद्गुरुस्वामी ॥ ३ ॥ तया सर्वांचें नमन ॥ तैसे च संत सज्जन ॥ आतां आठवूं ध्यान ॥ सर्वोत्तमाचें ॥ ४ ॥ असंभामी

---

१ आधार. लाभे.

घडे संग ॥ आकाशीं उमटे तरंग ॥ तरी अभंगासी भंग ॥ वर्ण शके ॥ ५ ॥ अघटित ही साक्षेपें ॥ घडे स्वामीचे मतापें ॥ जैसा अयोध्येचे नृपें ॥ सिंधु पाखाणिला ॥ ६ ॥ तैसी सद्गुरुकृपा ओल ॥ तेथें मुकेपणाचे बोल ॥ म्हणे बुझतां सखोल ॥ अर्थ लाभे ॥ ७ ॥ तया लामावेनि गुणें ॥ जाले ब्रह्मांड ठेंगणें ॥ सद्गुरुकृपास्फुरणें ॥ वाचा वदों लागे ॥ ८ ॥ सहजस्थिति न मोडे ॥ जोडलेंचि मागुतें जोडे ॥ गिगन ठायीं पवाडे ॥ निःशब्द शब्दु ॥ ९ ॥ तपे विरंचेचें रत्न ॥ न जोडे केलिया प्रयत्न ॥ तें श्रवणें जोडे यत्न ॥ केला पाहिजे ॥ १० ॥ जें पुरुष ना प्रकृति ॥ जं मूर्ति ना अमूर्ति ॥ जेथें श्रुति स्मृति ॥ निवांत जाल्या ॥ ११ ॥ दृश्य कुळातें पाळित ॥ म्हणोनि नामें कुळदैवत ॥ दृश्या वेगळें स्वतंत्र ॥ आपण आहे ॥ १२ ॥ तो हा जाणिजे आत्माराम ॥ सगुण निर्गुण पूर्णकाम ॥ जयाच्या स्वरूपाचा नेम ॥ न कळे सर्वथा ॥ १३ ॥ जैसे कर्पूराचे संभाळ॥नेसून सांगणें बाळकळ ॥ ज्ञातेपणाची पुष्पावळ ॥ आत्माराम वर्णिती ॥ १४ ॥ परंतु याचे कृपेस्तव ॥ मीपणाचा पुसे ठाव ॥ न वदोन वक्तृत्वभाव॥सहजचि आहे ॥१५॥ बोलत असतां न बोलणें ॥ हे ह्मण जयासी बाणे ॥ तेचि श्रोते वक्ते शाहाणे ॥ स्वहितविषयीं ॥ १६ ॥ आतां वर्णीन रामराव ॥जो शंकराचा अंतर्भाव॥त्याच्या स्वरूपाकडे धांव॥घेतली मनें॥१७॥रत्नखचित पादुका॥जेथें खुंटती आशंका ॥ जया पासोनि विवेका ॥ पुढें रीघ नाहीं ॥ १८ ॥ पादुकामध्यें विवेकबळ ॥ करी असंभाव्य तुंबळ ॥ जैसें उष्णा मध्यें जळ ॥ हेलावूं लागे ॥ १९ ॥ जंव द्वैत आहे तों वरी ॥ विवेक नाना युक्ती करी ॥ अपार तर्क नाना परी ॥ आणून दावी ॥ २० ॥ मीनाचें बाळकपण ॥ जंव तें जळ आहे संपूर्ण ॥ जळ सांडितां आपण ॥ मृत्यु पावे ॥ २१ ॥ तैसी द्वैता पैली कडे ॥ विवेकाची हाव मोडे ॥

---

१ समजतां.

मीना मागिवें मरे ॥ अक्षोभ जळीं ॥ २२ ॥ पद प्राप्त झाल्या वरी ॥ विवेकाची केशी उरी ॥ निवुंजोनियां माघारी ॥ वृत्ति मुरडे ॥ २३ ॥ निज पदीं विवेकासी ॥ मार्ग फुटेना जावयासी ॥ पदपादुकासंधीसी ॥ आनंद पावे ॥ २४ ॥ जेथें मीपण मोडिती ॥ सज्ञान पुढें पवाडती ॥ जाणीव सोडूनियां श्रुती ॥ गोप्य झाल्या ॥ २५ ॥ जेथें अत्यंत सांकडी ॥ मन संगतीं सोडी ॥ तर्क जाणीव बापुडी ॥ उभीच विरे ॥ २६ ॥ वेदं जाणोनि मौन धरिलें ॥ तें अनुभवा आलें ॥ अनुभवासि अनुभविलें ॥ अनुभवें विण ॥ २७ ॥ जो मार्ग परम कठीण ॥ न चले भोयाळें वीण ॥ स्वामिविरहित कोण ॥ पावों शके ॥ २८ ॥ जेथें नांव रूप हें झडे ॥ आनंद आनंदीं बुडे ॥ जेथें निःशेष फुंज मोडे ॥ निज सुखाचा ॥ २९ ॥ जेथें विषयसुख आटे ॥ आनंद प्रकटोनि तुटे ॥ जैसा कर्पूरदीप झटे ॥ उजळोनि सरे ॥ ३० ॥ पदा पैली कडील गोष्टी ॥ जेथें पडली विवेकदृष्टी ॥ विवेकवळें तर्क वेष्टी ॥ सीमा पादुकांची ॥ ३१ ॥ रामनिजपदीं दृष्टी पडतां ॥ कैसा उरेल वर्णिता ॥ जयास वर्णावें तत्त्वता ॥ तो चि आपण ॥ ३२ ॥ निवांत विश्रांतिस्थळ ॥ उभा विराला ब्रह्मगोळ ॥ निर्मळ स्वरूप निखळ ॥ कोंदाटलें ॥ ३३ ॥ अवघें तें चि उदंड ॥ वाटे बुडालें ब्रह्मांड ॥ अंधार तुटला निबिड ॥ रामरूप प्रकटलें ॥ ३४ ॥ वर्णितां रघुनाथचरण ॥ अद्भुत भासलें निरूपण ॥ वाटे परंतु परम हीण ॥ पदीं न साहे ॥ ३५ ॥ पदा पासोनि साकार ॥ सृष्टि झाली चराचर ॥ तें चि ध्यान मनोहर ॥ वर्णीन आतां ॥ ३६ ॥ निजपदीं नाम ठेविलें ॥ तीं साजिरीं दोनी पाउलें ॥ जेथें मुनि रंगले ॥ अनुभवें ॥ ३७ ॥ मोक्षध्वजउर्ध्वरेखा ॥ ते सायुज्यमुक्ति देखा ॥ वज्र तें अंकुरसुखा ॥ अंकुश शोभे ॥ ३८ ॥ निजसुखाची नवाळी ॥ तें पदीं पद्म झळाळी ॥ दिव्य चक्षूची न्याहळी ॥

१ कंटाळून. २ सज्ञान होती. ३ गर्व.

दिपोनि ठेली ॥ ३९ ॥ ज्ञानसूर्यबाळप्रभा ॥ ते टांचांची दिव्य शोभा ॥ गुल्फ नीळ तेणें नभा ॥ नीळिमा आली ॥ ४० ॥ पदीं पद महानुभाव ॥ ते पदाचे पदपल्लव ॥ साजिरे शोभती लाघव ॥ युक्तीचें राहिलें ॥ ४१ ॥ शून्यत्व नखाग्रें फेडिलीं ॥ सजीव सतेजें उरलीं ॥ पाहों जातां दिसे विरली ॥ स्वरूपस्थिति ॥ ४२ ॥ निजपदांपें निवृत्तिगंगा ॥ निघाली भवतापभंगा ॥ श्रवणें निववी जगा ॥ सज्जनसंगें ॥ ४३ ॥ विशाळ ओघ प्रकटला ॥ तिहीं लोकीं प्रकटला ॥ मुमुक्षु उपेगा आला ॥ ओंकार भगीरथ ॥ ४४ ॥ तये गंगेसी भावार्थी ॥ मननें स्नानें करिती ॥ ते सायुज्यता पावती ॥ निदिध्यासें ॥ ४५ ॥ तये गंगे तीरीं स्वानंदें ॥ मिळालीं ब्रह्मवृंदें ॥ स्नानें अद्वैतबोधें ॥ बुडया देती ॥ ४६ ॥ अनंतजन्मांचा मळ ॥ क्षिपा पाल्टे तत्काळ ॥ ऐसें पवित्र गंगाजळ ॥ कर्णद्वारें सेविती ॥ ४७ ॥ जया सत्पदीं स्नान घडे ॥ दिवसेंदिवस मळ झडे ॥ अभ्यंतरीं कैवल्यपद जोडे ॥ मननें करोनी ॥ ४८ ॥ वासनावस्त्र मलिन झालें ॥ प्रपंचसंगस्नेह लागलें ॥ तें असंगजळें धूतलें ॥ शुद्धता पावे ॥ ४९ ॥ ब्रह्मनिष्ठा ते चि वस्त्रें ॥ सत्पदीं क्षाळिती धोत्रें ॥ ह्मणोनि तीं परम पवित्रें ॥ सर्वकाळ ॥ ५० ॥ जरी झाला थोर ब्राह्मण ॥ केलें पाहिजे क्षाळण ॥ क्षाळण न करितां मलिन ॥ अमंगळ ॥ ५१ ॥ अहंतेचे डाग पडले ॥ वहतांचे निघोनि गेले ॥ प्राणी शुद्धत्वें पावले ॥ ब्रह्मपद ॥ ५२ ॥ एक स्नान करिती ॥ परिमळ ठेविती ॥ ऐशा स्नानें फलश्रुती ॥ होणार नाहीं ॥ ५३ ॥ जे संसार उष्णें पोळले ॥ ते गंगाजळें निवाले ॥ परम विश्रांति पावले ॥ सत्संगें शीतळ ॥ ५४ ॥ जे असंतप्त संसारीं ॥ ते पळोन बैसले भीतरीं ॥ हुडहुडी अंगावरी ॥ महामोहाची ॥ ५५ ॥ भाविक गंगेंत पडले ॥ ते वाहत चि उगमा गेले ॥ गंगे सहित प्रवेशले ॥ श्रीरामपदीं ॥ ५६ ॥ उगमाहूनि गंगा

---

१ पदांपासून. २ उपयोगाला.

पडे ॥ तेथोनि पावे उगमा कडे ॥ मागें जावोनि पडे ॥ जेथील तथें ॥ ५७ ॥ गंगे पुढें आणि मागें ॥ अवघा उगम निजांगें ॥ उगमें चि व्यापिलें गंगे ॥ सबाह्य उगम ॥ ५८ ॥ जे जे उगमासि गेले ॥ ते उगम होवोनि राहिले ॥ सदा सर्वांगीं निवाले ॥ आनंदरूप ॥ ५९ ॥ गंगोदक कर्णी भरलें ॥ तें सुखें उचंबळलें ॥ पुन्हा उपेगा आलें ॥ भाविकांसी ॥ ६० ॥ महिमा गोदावरीचा ॥ मार्ग दाखवी मोक्षाचा ॥ श्रीरामपदांबुजाचा ॥ अगाध महिमा ॥ ६१ ॥ आतां असो ही खूण ॥ मागें राहिलें निरूपण ॥ ध्यान रामाचें श्रवण ॥ श्रोतीं करावें ॥ ६२ ॥ स्वरूपीं मुरडे वृत्ती ॥ तैशा वांकी सर्वोलती ॥ मुरडल्या परी असती ॥ जेथील तेथें ॥ ६३ ॥ कामक्रोधादि निशाचर ॥ त्यांचा करोनियां संहार ॥ तो चि निजपदीं तोडर ॥ गर्जे प्रतापें ॥ ६४ ॥ जानू पर्यंत पितांबर ॥ न कळे जानुजंघाविचार ॥ जैसा आकार निराकार ॥ आच्छादिला ॥ ६५ ॥ बुद्धिताम्रपर्णीचीं जळें ॥ स्वरूपसागरीं मिळालें ॥ तया संगमीं मुक्ताफळें ॥ मुक्तपणें होतीं ॥ ६६ ॥ देहबुद्धीचे शिंपले ॥ ज्ञानदृष्टी विकासले ॥ जीवन पडतां बुडाले ॥ कठीणपणें ॥ ६७ ॥ तया शिंपल्या करितां ॥ आली कठिणता ॥ जीवन परी ऐक्यता ॥ तुटोनि गेली ॥ ६८ ॥ उकलोनि पाहिलें ॥ जीवन निःशेष गेलें ॥ ते पाषाणरूप झाले ॥ संगा गुणें ॥ ६९ ॥ जें दुर्लभ जगासी ॥ परंतु झाले एकदेशी ॥ ऐक्यरूपें जीवनासी ॥ मिळों नेणे ॥ ७० ॥ मुक्तपण अंगीं जडलें ॥ तेव्हां चि वेगळें पडलें ॥ अभिन्नत्व विघडलें ॥ वेगळेपणें ॥ ७१ ॥ सगुणपल्लवीं जडतां ॥ त्यासि होय सार्थकता ॥ सगुणीं जडलें नसतां ॥ व्यर्थ चि गेलें ॥ ७२ ॥ जें सगुणपल्लवीं जडे ॥ तें सर्वथा भिन्न न पडे ॥ ऐसीं मुक्तें अपाडें[1] ॥ तळपती पल्लवाग्रीं ॥ ७३ ॥ सबोधसिंह विवेकबळें ॥ भवगजाचीं गंडस्थळें ॥ विदारित

१ अमर्याद.

संसारसत्रें ॥ महाबळी ॥७४॥ तया सिंहाचें मुख्य स्थान ॥ तैसें शोभे सान जघन ॥ जेथें असे गुह्यस्थान ॥ जें बोलतां चि नये ॥ ७५ ॥ जें गुरूचें निज गुह्य ॥ कळल्या हि बोलों नये ॥ तेथील सुख जानकीगुह्य ॥ सज्जन विचारी ॥७६॥ असो ऐसें गुह्यस्थान ॥ आच्छादूनियां वसन ॥ वेष्टित शोभे जघन ॥ काशिला जेणें ॥ ७७ ॥ तया वरी कटिसूत्र मेखळा ॥ क्षुद्र घंटिका सोज्ज्वळा॥जैसा बोधसूर्याचा कळा ॥ फांकती रश्मी ॥ ७८ ॥ क्षुद्रदृष्टीचा वांटा ॥ ह्मणोनि नांवें क्षुद्रघंटा ॥ त्या अधोमर्वे द्रष्टा ॥ ह्मणोनी आहेती ॥ ७९ ॥ भ्रम हा निःशेष उडे॥ते चि शोभती पवाडे॥ससाधानी प्रीति जडे॥तैशा जडती किंकिण्या॥८०॥ निराधारी जी अवलंबिली ॥ तस्मात इच्छा उमारिली ॥ ते चि नाळिनी प्रकटली ॥ मूळमाया ॥ ८१ ॥ जें निर्मळ स्वानंद जळ ॥ आदिअंतीं एक चि निखळ ॥ तेथें इच्छारूप कमळ ॥ प्रकटलें वळें ॥ ८२ ॥ तया पासून कळा । पूर्वी होता संकोचला ॥ तो गुणक्षोभें विकासला ॥ रहस्यरूपें ॥ ८३ ॥ तया अभ्यंतरीं पत्रें ॥ सकुमारें चित्रें विचित्रें॥सुरंगरंगाचीं अपारें॥नानावर्णी ॥ ८४ ॥ ते चि साजिरें नाभिकमळ ॥ जें ब्रह्मदेवाचें जन्मस्थळ॥तया कमळाचा नळ॥ त्याचा अंत न लागे ॥ ८५ ॥ विधि जन्मे नाभिकमळा ॥ मनीं आवेश आगळा ॥ पाहीन ह्मणे जन्मस्थळा ॥ तर्कनळाचे बळें ॥ ८६ ॥ त्या मूळा शोधन करी ॥ तो न लागे दुरिचा दुरी ॥ निर्वुजोनियां माघारीं ॥ वृत्ति सुरडे ॥ ८७॥ तेथोनि निघाला ॥ आपुले स्थानासी आला ॥ कांहीं न स्मरे बुडाला ॥ शून्यत्वडोहीं ॥ ८९ ॥ तेथें मन निर्बुजलें ॥ स्वामीचें स्तवन केलें ॥ सद्भाव दस्रोनि संभाळिलें ॥ सद्गुरुराजें ॥९०॥ प्रकटला स्वामिरावो॥ हंसरूपें देवदेवो ॥ ज्ञान देवोनियां ठावो ॥ फेडी अज्ञानाचा ॥९१॥ ह्मणोनि जन्ममूळाचा ठाव ॥ सीपणं घेईन हें वाव ॥ निर्वजला ब-

१ अधिक.

न्हदेव॥इतर ते किती॥९२॥शोधू ध्याया हात जेथें॥मीपण स्रांनि येथे तेथें॥मीपण योगियासी पंथी॥मार्ग न चले॥९३॥मंगमोडी ना मीपण॥म्हणोनि परमार्थ कठीण॥मीपण सांडितां खूण॥बाणे अनुभवाची॥९४॥जंव जंव कमळ वाढे॥तंव तंव कठिणताचढे॥कठिणपणें नातुडे ॥ जन्ममळा ॥ ९५ ॥ जीवना पावोनि झालें ॥ जीवनासी अंतरलें॥ जीवनीं परी स्पर्शिलें॥नाहीं जीवनासी॥९६ ॥या नांव स्वानंद जळ॥ते ऐलीकडे सकळ॥सांडूनियां गेला नळ॥भ्रमीच्या पाठीं॥९७॥जीवन आणि नलिनी॥मिळोनियां कमळिणी॥कमळणीचाळक धणी॥तया स्वामित्व न लगे॥९८ ॥मूळमायेचें पिसें आलें परपणाचे मिसें ॥ पिसेपणीं अपैसें ॥ पूर्णपण ॥ ९९॥ पूर्णा अपूर्णपणाचा कळंक ॥ अपूर्णपणें लाविती लोक ॥ अपूर्णा पूर्ण विवेक ॥ कमळकोशीं ॥ १०० ॥ विवेकाचा परिमळ ॥ घेती संतपदद्वकुळ ॥ गुणगुणिती सकळ ॥ शोधले विवेका॥१॥ परिमळ घेऊन निघाला॥ तयास विवेक पावला ॥ विवेकेंसीं अडकला ॥ तयास बंधन ॥ २ ॥ या परी नाभिकमळ ॥ उदरीं ब्रह्मांडगोळ ॥ मायोपाधि सकळ ॥ होत जात ॥ ३ ॥ सत् चित् आणि आनंद ॥ हे त्रिपुटी जीवें मंद ॥ ते चि सुखानंदद्वंद ॥ शोभे उत्तमाकृती ॥ ४ ॥ शिवशक्ती ऐक्य दिसे ॥ देखणें स्वयंभ असे ॥ विशाळ वक्षस्थळ तैसें ॥ शोभे दो अंगीं ॥ ५ ॥ वामांग चि मायाशक्ती ॥ दक्षिण ते पुरुषव्यक्ती ॥ दोनी मिळोनि आदिअंतीं ॥ एक ची अंग ॥ ६ ॥ विदेहीपणाचें कोदंड ॥ भग्न केलें महाप्रचंड ॥ ते चि महावीर दोर्दंड ॥ ज्ञानशक्ति ॥ ७ ॥ तया कोदंडाचे बळें ॥ रजोगुण क्षत्रियमुळें ॥ छेदोनि ब्रह्मकुळें ॥ सुखी केलीं ॥ ८ ॥ ब्रह्मनिष्ठ ब्राह्मण केवळ ॥ वीधियुक्त आचारशीळ ॥ विवेकसंयुक्त निर्मळ ॥ भ्रांती वेगळे ॥ ९ ॥ सत्वगुणाचे आधारें ॥ भजती हर्षें

१ न लाभे.

घोरें ॥ तैसीं नसती पामरें ॥ रजोगुणी ॥ १० ॥ रजोगुणी क्षत्रिय जाले ॥ ब्राह्मण राज्यभ्रष्ट केले ॥ अवघे आपण चि झाले ॥ अधर्मी दुरात्म ॥ ११ ॥ माझें करित थांवती ॥ सात्विक पळोनी जाती ॥ सावकाश राज्य करिती ॥ रजोगुण क्षत्रिय ॥ १२ ॥ ह्मणोनि षष्ठावतार ॥ महाप्रतापी विचार ॥ तेणें रजोगुणसंहार ॥ बळें केला ॥ १३ ॥ राज्य दिलें ब्राह्मणांसी ॥ आनंद जाला सात्विकांसी ॥ पुनःपुन्हा क्षत्रियांसी ॥ देशधडी केलें ॥ १४ ॥ जगीं क्षत्रिय महाक्रूर ॥ परम प्रतापी अनावर ॥ तयां निर्दाळूनि विचार ॥ आनंद मानी ॥ १५ ॥ तया विचाराचें ज्ञातेपण ॥ तें कोदंड महाकठीण ॥ अभंग जाणोनि पण ॥ विदेहें केला ॥ १६ ॥ सकळ पृथ्वीचे ठायीं ॥ कोदंड भंगीसा नाहीं ॥ परम प्रतापी ते ही ॥ साशंक झाले ॥ १७ ॥ रामीं शरण अनन्यभावें ॥ तें हां स्वयें राम चि व्हावें ॥ राम जालिया स्वभावें ॥ भंगे धनुष्य ॥ १८ ॥ परंतु हें महाप्रचंड ॥ भंगलें न जाय कोदंड ॥ कठीण ज्ञातेपणाचें बंड ॥ भंगणार नाहीं ॥ १९ ॥ ऐसें जें कां अनावर ॥ गुणीं लावून केलें चूर ॥ तें चि दोर्दंड अपार ॥ ज्ञानशक्ति जेथें ॥ २० ॥ तय शक्तीचेनि बळें ॥ रणा आलीं महा ढिसाळें ॥ क्रूर तामसें विसाळें ॥ त्रिकाळज्ञानी ॥ २१ ॥ गुणीं लावूनियां शरा ॥ कुबुद्धि ताटका शिर ॥ तोडूनियां ऋषीश्वर ॥ सुखी केले ॥ २२ ॥ जे कुपात्रां माजी भूषण ॥ निर्दाळिले खर दूषण ॥ कपटरूपें ये हरिण ॥ तो ही पिटिला ॥ २३ ॥ मकरध्वज महाबळी ॥ देवां आणि दानवां बळी ॥ जेणें घातिले पायां तळीं ॥ महानुभाव ॥ २४ ॥ अजिकपणाचे माजें ॥ अभिलाषिलें अनुजभाजे ॥ देहाभिमानफंजें ॥ बंधु दवडिला ॥ २५ ॥ ऐसा जो परमप्रतापी ॥ वाळिया वितंडरूपी ॥ तो ही निर्दाळिला कपी ॥ दोर्दंडबळें ॥ २६ ॥ वर्मा-वया दोर्दंडशक्ती ॥ इतुकी मज कैंची मती ॥ आदि करोनि सुर-

१ त्यांनीं. २ भुजदंड. ३ मत्तपणानें.

पसी ॥ अमर मुक्त केले ॥ २७॥ निजशक्ति वानितां हरिखें ॥ सज्जन संतोषती सुखें॥ ते चि शोभती कीर्तिमुखें॥ वेद वाखाणिती॥ २८॥ दोर्दंड वेष्टित बाहुवटे ॥ साहित्यमतापें गोमटें ॥ जेथें शत्रुकुळ आटे ॥ अहंकारादि ॥ २९ ॥ दुस्तर जे महाबळी ॥ त्यांची करोनि रवंदळी ॥ शोभति रणमंडळीं ॥ निर्मळ केले ॥ ३० ॥ दुष्ट वीरांची संपली उठी ॥ तें चि वीरकंकणें गोमटीं ॥ रत्नजडित मणगटीं ॥ प्रतापकिरणं ॥ ३१ ॥ सुख पाविजे अभयकरें ॥ रत्नभूषणं मनोहरें ॥ नवविधभजनद्वारें ॥ फांकतां किरणं ॥ ३२ ॥ जेथें आटती सर्व रंग ॥ तें चि साजिरें सर्वांग ॥ अतिसकुमार संग ॥ सुमनांचा न साहे ॥ ३३॥ सगुण निर्गुण न कळे ॥ शुद्धभावार्थें आकळे ॥ लावण्यरूप सांवळें ॥ सनीळ शोभा ॥ ३४ ॥ सत्वचंदनाचा गाळ ॥ लाविली उटी पातळ ॥ शांति वैजयंती माळ॥ आपादपर्यंत॥ ३५॥ सळतनु ओंकार ॥ मातृकासुमनीं हार ॥ नानापुष्पांचे अपार ॥ रुळती गळां ॥ ३६ ॥ नित्यमुक्त मुक्ताफळें ॥ स्वप्रकाशें तीं सोज्वळें ॥ मुक्तपणाचे विटाळें ॥ स्पर्शलीं नाहींत ॥ ३७ ॥ ऐसी मुक्तमाळा साजिरी ॥ अखंड हृदया वरी ॥ अति आदरें धरी ॥ देवाधिदेव॥ ३८॥ तया मुक्तांच्या निजवृत्ती ॥ किरणा सारिख्या फांकती ॥ ऐक्यरूपें मिळोनि जाती ॥ निजपदकीं ॥ ३९ ॥ आकाशींचें चंद्रमंडळ ॥ केवळ पूर्णपणें वर्तुळ ॥ परम लावण्य शीतळ ॥ अमृतमय जें ॥ ४० ॥ तया सारिखें वदन ॥ जें मंडळ कळाहीन ॥ तयासि अपूर्णपण ॥ कलंक लागला ॥ ४१ ॥ मागां वर्णिलें शरीर ॥ त्या शरीराचें निज सार ॥ तें चि वदन मनोहर ॥ आनंदमय ॥ ४२ ॥ कीं आनंदाचें ओतिलें ॥ कीं तें स्वरूप समावलें ॥ लावण्यासी लावण्य आलें ॥ जयाचेनी ॥ ४३ ॥ शब्द निघतां हास्यवदन ॥ शरणागतां आश्वासन ॥ तेणें झमकती दशन ॥ डाळिंबबीज

१ वर्णितां. २ नाश. ३ हट्ट. ४ मूळवर्ण.

ऐसे ॥४४॥ एकीं अनेका ऐक्य आलें ॥ ते तांबूलमिश्रित झालें ॥ एकपणें रंगोनि गेलें ॥ अभिन्नत्वें ॥ ४५ ॥ अधर प्रवाळवर्णी ॥ मी ह्मणतां ऐक्या आली ॥ तेणें मिठी पडली ॥ निवांत शब्दीं ॥४६॥ अंत न कळे शब्दाचा ॥ तेथें उत्पन्न चारी वाचा ॥ वेदशास्त्रपुराणांचा ॥ विस्तार झाला ॥ ४७ ॥ निजशब्दांचें अंतर ॥ शब्दीं तयाचा विचार ॥ लक्ष्य होय निजसार ॥ स्वानुभवें ॥ ४८ ॥ ववतृत्वें त्रिपुटी आटे ॥ तें चि श्रीमुख गोमटें ॥ हनुवटी चिबुक प्रकटे ॥ मंद मंद श्मश्रु ॥ ४९ ॥ ममता त्रिकुटीचा प्रकार ॥ सरळ नासिका मनोहर ॥ जेथें स्वयमेव विहार ॥ विश्रांति घेत ॥ ५० ॥ मागें वर्णिलें पद्मपत्र ॥ तेथील देखणें विचित्र ॥ लावण्य विशाळ नेत्र ॥ लक्षिले न वचती ॥ ५१ ॥ द्रष्टेपणाची त्रिपुटी ॥ लक्ष्यअलक्ष्यप्रळ तुटी ॥ तेणें गुणें प्रकाशराटी ॥ प्रकाश विण ॥ ५२ ॥ चक्षूचें देखणें सरे ॥ ज्ञानदृष्टी पाहतां फिरे ॥ देखणेपणें विगुरे ॥ सर्वांगदेखणा ॥ ५३ ॥ अखंड चक्षु अर्धोन्मीलित ॥ सकळ देखण्याचा प्रांत ॥ जेथें अगोचर मोहित ॥ मुद्रा आटती ॥ ५४ ॥ श्रवण मनन निदिध्यास ॥ साक्षात्कारें जेथें विश्राम ॥ परमानंद सावकाश ॥ होइजे स्वयें ॥ ५५ ॥ मुमुक्षु साधक सिद्ध झाले ॥ ते ही येणें चि मार्गें गेले ॥ निस्वळ सुखें सुखावले ॥ महानुभाव ॥ ५६ ॥ योगी वीतरागी उदास ॥ चतुर्थाश्रम जो संन्यास ॥ दिगंबर नाना तापस ॥ येणें चि मार्गें ॥ ५७ ॥ जोगी जंगम आणि सोपी ॥ फकीर कलंदर नाना रूपी ॥ येणें चि मार्गें स्वरूपीं ॥ पावती सकळ ॥ ५८ ॥ ऋषि मुनि आणि सुरवर ॥ आदि करूनियां हरिहर ॥ येणें चि मार्गें पैल पार ॥ पावती सकळ ॥ ५९ ॥ असो ऐका श्रवण पुटें ॥ श्रोतव्य त्रिपुटी आटे ॥ परम गुह्य प्रकटे ॥ अनिर्वाच्य ॥ ६० ॥ तें चि कुंडलें मनोहरें ॥ रत्नजडित मकरा-

१ जाती. २ अत्यंत. ३ विरक्त.

कारें ॥ सकळपती श्रोत्र भारें ॥ लंबित झाले ॥ ६१ ॥ शुद्धस्वरूपीं शुद्ध ज्ञान ॥ आहे चि तेंस विलेपन ॥ मृगमदमिश्रित चंदन ॥ नाना परिमळ ॥ ६२ ॥ मनोमृगानें मारूनी ॥ काढिली कस्तुरी उन्मनी ॥ हरूपं विलेपनीं ॥ ऐक्यता झाली ॥ ६३ ॥ शुद्धस्वानुभवाचीं फुलें ॥ तीं मस्तकीं चर्चिलीं तेलें ॥ तें ही मस्तकीं जिरालें ॥ ऐक्यरूपं ॥ ६४ ॥ तणें वळें चांचर कुरळ ॥ बाहेर आले प्रबळ ॥ जेथें बद्धपणाचा मळ ॥ निःशेष नाहीं ॥ ६५ ॥ अतिसूक्ष्मीं सूक्ष्मदृष्टी ॥ ते चि साजिरी वीरगुंठी ॥ पाहतां तर्ककन्या मोठी ॥ मागें राहिली ॥ ६६ ॥ जेथं तर्कजाणीव गळाली ॥ ती च किरीटीं झळाली ॥ जेथोनि फांकतीं कपाळीं ॥ रम्य किळा ॥ ६७ ॥ जें हतुक्यांचा शेवट ॥ तो चि मस्तकीं मुकुट ॥ जेथोनि मर्व ही खटपट ॥ निवांत झाली ॥ ६८ ॥ ऐशी मर्वा भूतीं मपित ॥ स्वयंम मूर्ति आदिअंत ॥ सुशिरमना होत जात ॥ द्वारा तयाच्या ॥ ६९ ॥ राम लक्ष्मण सीता ॥ भरत शत्रुघ्न हनुमंता ॥ मकळिकां मक्तांसी ऐक्यता ॥ भेटी झाली ॥ ७० ॥ मागां जाहलें आतां होती ॥ होऊनि नाहीं पुनरावृत्ति ॥ ऐसी अभंग ऐक्यस्थिति ॥ वर्तल्या सहित ॥ ७१ ॥ मकळ भक्त मिळाले ॥ हरिहरब्रह्मादि आले ॥ ऐक्यरूपें राम झाले ॥ रामें सहित ॥ ७२ ॥ जितुकें दृश्य साकार ॥ आहे अनुमेय अपार ॥ तें चि उधळलें धूसर ॥ रक्त श्वेत सुगंध ॥ ७३ ॥ पंचभूतीं कर्पूरगाळ ॥ ज्ञानरूपं झाला मबळ ॥ ओवाळीतियां सकळ ॥ निवांत झाले ॥ ७४ ॥ गेला कर्पूर जळोनी ॥ राहिल्या अनुहतध्वनी ॥ ऐक्यरूपें समाधानीं ॥ सकळ राहिले ॥ ७५ ॥ नारदहांची कुरवंडी ॥ दास ओवाळूनि सांडी ॥ श्रोते वक्ते आवडी ॥ ओवाळिले ॥ ७६ ॥ इतिश्रीनिर्गुणध्यानसंपूर्ण ॥

---

१ नेत्राचे किरण. २ सोऽहंशब्द.

अथ मानसपूजा.

॥ श्रीरामसमर्थ ॥ संगीतस्थळें पवित्रें ॥ तिकटया चोळंबे सूत्रें ॥ नितती विस्तीर्ण स्वतंत्रें ॥ उपमाहित्याचीं ॥ १ ॥ तुळसीवनें वृंदावनें ॥ सुंदर सडे संमार्जनें ॥ ओटे रंगमाळा आसनें ॥ ठायीं ठायीं ॥ २ ॥ गवाक्षें दिंडया खिडक्या मोऱ्या ॥ बकदर्वार पाहिऱ्या ॥ सोपे माडया ओहऱ्या ॥ ठायीं ठायीं ॥ ३ ॥ ध्वज गोपुरें शिखरें ॥ भुयारें तळघरें विवरें ॥ मंडप राजांगणें गोपुरें ॥ द्वारवंटे ढाळजा ॥ ४ ॥ देवाल्यें रंगशिळा ॥ चित्रविचित्र दीपमाळा ॥ पाहिया पादुका निर्मळा ॥ आड बावी पुष्करिणी ॥ ५ ॥ विशाळ तळीं सरोवरें ॥ मध्यें तळपती जळचरें ॥ ब्रह्मकमळें मनोहरें ॥ नानारंगें विकासती ॥ ६ ॥ गोमुखें पाट कालवे ॥ साधूनि बांधूनि आणावे ॥ स्थळोस्थळीं खेळवावे ॥ नळ टाकीं कारंजीं ॥ ७ ॥ पुष्पवाटिका वृक्षवनें ॥ नाना प्रकारचीं धनें ॥ पक्षी श्वापदें गोधनें ॥ ठायीं ठायीं ॥ ८ ॥ सभामंडप चित्रशाळा ॥ स्वयंपाकगृहें भोजनशाळा ॥ सामग्री गृहें धर्मशाळा ॥ मठ मठया नेटक्या ॥ ९ ॥ एकांतगृहें नाट्यशाळा ॥ देवगृहें होमशाळा ॥ नाना गृहें नाना शाळा ॥ नाना प्रकारीं ॥ १० ॥ ऐसीं स्थळें परोपरीं ॥ नाना युक्ती कळाकुसरी ॥ निष्कामबुद्धी जो करी ॥ धन्य तो साधु ॥ ११ ॥ इतिश्रीमानपूजा ॥ मनें पूजावें वेंकटराजा ॥ साधकें अगत्य आत्मकाजा ॥ करीत जावीं ॥ १२ ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥ आतां पारिपत्य ऐकावें ॥ उत्तमगुणाचे आघवे ॥ जयांस देखतां मानवे ॥ विश्वलोक ॥ १ ॥ धीर उदार सुंदर ॥ दक्ष व्युत्पन्न चतुर ॥ सकळप्रयत्नीं तत्पर ॥ अत्यादरें ॥ २ ॥ दूरदृष्टी दीर्घप्रयत्नी ॥ समय प्रसंग जाणे चिन्हीं ॥ नामल्या फळ नेटका वचनीं ॥ बोलोन करिती ॥ ३ ॥ जाणती दुसऱ्याचें अंतर ॥ सावधानता निरंतर ॥ नेमस्त न्यायाचें उत्तर ॥ बाष्कळ नाहीं ॥ ४ ॥

१ देवळ्या. २ कामगार लोक.

पवित्रवासनेचें उदास ॥ केवळ भगवंताचे दास ॥ सारासारविचारें वास ॥ हृदयीं केला ॥ ५ ॥ अगाध अव्यग्र धारणा ॥ मिळोनि जातां राजकारणा ॥ कार्यभागाची विचारणा ॥ यथायोग्य योजिती ॥ ६ ॥ न्याय नीती मर्यादेचा ॥ स्नानसंध्या पवित्रतेचा ॥ सत्यवादी बहुत ओजा ॥ अन्याय क्षमित ॥ ७ ॥ चुकणें विसरणें असेना ॥ मत्सर पैशून्य दिसेना ॥ कोप क्षणिक असेना ॥ निरंतर ॥ ८ ॥ हरिकथानिरूपण ॥ तेथें प्रेमळ अंतःकरण ॥ पाहों जातां उत्तम लक्षण ॥ उत्तम असे ॥ ९ ॥ ऐशा प्रकारचे पारपत्य ॥ करूं जाणती सकळ कृत्य ॥ धन्यधन्य कृतकृत्य ॥ निष्कामतेनें ॥ १० ॥ ऐसे भले परमार्थी ॥ श्रवण मनन अर्थाअर्थी ॥ जे परलोकींचे स्वार्थी ॥ परोपकारी ॥ ११ ॥ इति श्री० ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥ आतां ऐका स्वयंपाकिणी ॥ बहु नेटक्या सुगरिणी ॥ अचुक जयांची करणी ॥ नेमस्त दीक्षा ॥ १ ॥ शुचिष्मंत बाह्य निर्मळ ॥ साक्षेपणी बहु चंचळ ॥ नेमक निश्चंक केवळ ॥ उमा रमा ॥ २ ॥ ज्यांची भगवंतीं आवडी ॥ श्रीहरिभजनाची गोडी ॥ मनापासोनि आवडी ॥ कथाकीर्तनाची ॥ ३ ॥ शक्ति युक्ति बुद्धि विशेष ॥ नाहीं आळसाचा लेश ॥ कार्यभागाचा संतोष ॥ अतिशयेंसीं ॥ ४ ॥ कदा न आवडे अनर्गळ ॥ वस्त्रें पात्रें झळफळ ॥ नेमक करणें दसाळ ॥ यथातथ्य ॥ ५ ॥ गोड स्वादिष्ठ रुचिकर ॥ एकहृदय तत्पर ॥ न्यूनपूर्णाचा विचार ॥ कदापि न घडे ॥ ६ ॥ रोगी अत्यंत खंगले ॥ तेणें अन्न भक्षिलें ॥ भोजनकर्त्यांनें गेलें ॥ दुखणें तयाचें ॥ ७ ॥ तेथें उत्तम चि आघवें ॥ काय द्यावें काय सांडावें ॥ जंवीत जेविन जेवावें ॥ ऐसें वाटे ॥ ८ ॥ उत्तम अन्नें निर्माण केलीं ॥ जेणों अमृतें घोळिलीं ॥ अगत्य पाहिजेत भक्षिलीं ॥ ब्रह्मादिकीं ॥ ९ ॥ सुवासें चि निवती प्राण ॥ तृप्त चक्षु आणि घ्राण ॥ कांहून आणिलें

१ चहाडखोरपणा.

गोडपण ॥ कांहीं कळेना ॥ १० ॥ भव्य स्वयंपाक उत्तम ॥ भोजनकर्ते सर्वोत्तम ॥ दास ह्मणे भोक्ता राम ॥ जगदंतरीं ॥ ११ ॥ इति श्रीमानसपूजा० ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥ लोणचीं रायतीं बहुवटें ॥ वडे पापड सेतकुटें ॥ मिरकुटें ॥ डांगरकुटें ॥ मिरघाटें मांडिली ॥ १ ॥ नाना प्रकारच्या काचऱ्या ॥ मांडल्या कुरवड्या उमऱ्या ॥ कोशिंबिरीच्या सामोऱ्या ॥ नाना जिनसी ॥ २ ॥ सूरण नेटके पचविले ॥ आंबे आवळे घातले ॥ आले लिंबे आणिले ॥ नाम मिऱ्यांचे ॥ ३ ॥ कढऱ्या वेले माईनमुळे ॥ भोकरें नेपतीं मारफळें ॥ कळके कांकडी सेवगमुळे ॥ सेंदण्या वांगीं गाजरें ॥ ४ ॥ मेथी चाकवत पोकळा ॥ माठ शेप चुमळा ॥ चंवळी चवळा वेळेचा ॥ चिवळ पाले चिमकुरा ॥ ५ ॥ वांगीं शेंगा पडवळीं ॥ दोडके कारलीं तोंडलीं ॥ केळीं भोपळे कोहाळीं ॥ गंगाफळें काशीफळें ॥ ६ ॥ कणकी सोजी मांजे सापिठें ॥ नाना डाळी धुतलीं पिठें ॥ रवे कण्या पिठी पिठें ॥ शुभ्रवर्णे ॥ ७ ॥ बारिक तांदुळ परिमळिक ॥ नाना जिनसींचे अनेक ॥ गुळ साखर रावपाक ॥ तूप तेल मध राब ॥ ८ ॥ दुध दहीं दाट साय ॥ ताक लोणीं कोण खाय ॥ नाना मिरवणीचे उपाय ॥ आरंभिले ॥ ९ ॥ हिंग जिरें मिरें सुंठी ॥ कोथिंबीर आंवळकाठी ॥ पिकलीं लिंबें सदेटीं ॥ मेथ्या मोहऱ्या हळदी ॥ १० ॥ द्राक्ष पानें पत्रावळी ॥ ताटें दुरड्या रंगोळी ॥ सुपें हारे विचित्र पाळी ॥ नाना उपसामग्री ॥ ११ ॥ इति श्री० ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥ रांजण मांदण हे रांजणी ॥ कुंडाले मडकीं तांवरीं ॥ तवल्या दुधाणीं अवघरीं ॥ मांघे गाडगीं करोळे ॥ १ ॥ ऐसीं नाना जिनसीं मडकीं ॥ कामा न येतीं थोडकीं ॥ लहान थोर अनेकीं ॥ एक चि नांव ॥ २ ॥ हंडे चरव्या तपल्यां पाळीं ॥ काथवट्या ताह्मणें मुदाळीं ॥ तांबे पंचपाळें वेळण्या पाळीं ॥ झाऱ्या चंबू

पंचपात्र्या ॥ ३ ॥ घातुकळशा बहुगुणी ॥ पूर्वी खेळविलें पाणी ॥ गुडग्या झांकण्या कामरणी ॥ बहुविधा ॥ ४ ॥ विळ्या पळ्या पाटे वरोटे ॥ काहिल्या तवे मोठे मोठे ॥ थावर तेलतवे कढई मोठे ॥ सामोग्रीचे ॥ ५ ॥ चुली भाणस आवीन्ह ॥ तिमच्या थाळी आतळ ॥ गभा काष्टें बहुसाल ॥ पाटचाट खोरणी ॥ ६ ॥ पाळपाट आटणी घाटणी ॥ परळ वेळण्या दिवेलावणी ॥ खंदील रोवणी दिवेलावणी ॥ सरकया वाती काकड ॥ ७ ॥ स्वयंपाकगृहें बोलिलीं ॥ सडासामर्जनें केलीं ॥ मांदळीं वाळूं घातलीं ॥ आणिलीं अग्रोदकें ॥ ८ ॥ इकडे सागुग्या सिद्ध केल्या ॥ तिकडे चुली पेटविल्या ॥ अंगें धुऊनी बैसल्या ॥ स्वयंपाकिणी ॥ ९ ॥ पात्रें धुवून पाहिलीं ॥ पुन्हा धुतलीं धुवविलीं ॥ उदकें गाळूनि घेतलीं ॥ सोवळ्या मध्यें ॥ १० ॥ पुढें आरंभ स्वयंपाकाचा ॥ समुदाव स्वयंपाकिणीचा ॥ नैवेद्य मांडला देवाचा ॥ सावकाश ॥ ११ ॥ इतिश्री० ॥

॥ श्रीराममसमर्थ ॥ इकडे स्वयंपाक चालीं लाविले ॥ पारपत्य स्नान करोनि आले ॥ देवदर्शन घेवोनि समर्पिले ॥ खाद्यनैवेद्य ॥ १ ॥ तो चि प्रसाद घेवोनि आले ॥ पारपत्य फराळा बैसले ॥ कित्येक ब्राह्मण ही मिळाले ॥ निराश्रयी ॥ २ ॥ इकडे धर्मशाळा असती ॥ तेथें घातल्या पंगती ॥ न्यायनीतीनें वाढती ॥ दीर्घपात्रीं ॥ ३ ॥ लवणशाखा कोशिंबिरी ॥ सांडगे पापड मिरयांचें हारी ॥ मेतकुटें तेलवटें परोपरी ॥ नाना कायच्या ॥ ४ ॥ फेण्या फग्या गुरवळ्या वडे ॥ घारगे गुळवे दहींवडे ॥ लाडू तिळवे मुगवडे ॥ कोंडबोळीं अनारसे ॥ ५ ॥ उदंड दुधें आणविलीं ॥ तक्रें रुचिकरें करविलीं ॥ दाट दह्यें सिद्ध केलीं ॥ पात्रें भरूनी ॥ ६ ॥ ओळी द्रोणाच्या ठेविल्या ॥ नाना रसीं पूर्ण केल्या ॥ साई

१ गोवऱ्या. २ मार्गांत भूमीला उदक पात्राचा स्पर्श न होतां आणिलेलें उदक.

शर्करा घातल्या ॥ नाना सांज्या ॥ ७ ॥ थिजल्ीं आणि विरु-ल्लीं ॥ घृतें उदंड रिचविलीं ॥ उदकें भरोनि ठेविलीं ॥ निर्मळ सीतळ सुवासें ॥ ८ ॥ सुंठ भाजली हिंग तळला ॥ कोथिंबिरी वाटूनि गोळा केला ॥ दधितक्रीं कालविला ॥ लवणं सहित ॥९॥ बारीक परिमळिक पोहेकुट्टा ॥ उत्तम लाह्यांचा सुंदर कुट्टा ॥ उत्तम दधि घालून नोम्बटा ॥ मुद्रा केल्या ॥१०॥ यथासाहित्य फलाहार केले ॥ चुळ भरून विडे घेतले ॥ पुन्हा मागुतें प्रवर्तलें ॥ कार्यभागासी ॥ ११ ॥ इतिश्री० ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥ सकळ शाका सिद्ध केल्या ॥ निसल्या धुतल्या सांभाळिल्या ॥ पात्रीं भरोनी ठेविल्या ॥ चुली वरी ॥१॥ पुरणाचे हंडे चढविले ॥ कणीकडांग भिजविले ॥ मांजे उकडोनी सिद्ध केले॥भक्षा कारणें ॥ २ ॥ कणिक घवघवा कांडिती ॥ शुभ्रलवणमिश्रित करिती ॥ कित्येक पुरण वाटिती ॥ चमत्कारें ॥ ३ ॥ तवे तेलतवे चढविले ॥ एक तेलें एक तुपें भरिले ॥ तप्त होतां सणसणले ॥ असंभाव्य ॥ ४ ॥ एक भक्षें लाटिती ॥ एक वरणें घाटिती ॥ एक कणकी मळिती ॥ मांडे पुऱ्यांच्या ॥५॥ मांडे रांजणा घातले॥ तवे तेलतवे भरले ॥ कडकडूं ते लागले ॥ सणसणाटें ॥६॥ वडे तेलवऱ्या मांजवऱ्या ॥ घारगे मांडे गुळवऱ्या पुऱ्या ॥ पोळ्या पुरणपोळ्या ॥ झारेच्या नाना परी ॥ ७ ॥ उखऱ्या रोटगा कानवले ॥ घिवरीं वेडण्या कानवले ॥ पात्या आइते खांडव्या केले ॥ दिवे डांकळे उंबरे ॥ ८ ॥ कण्या कोथिंबिरी घातल्या ॥ फोडण्या नेमस्त दिधल्या ॥ शाका शिजल्या उतरल्या ॥ तेला तुपाच्या ॥ ९ ॥ नाना क्षिरी सिद्ध केल्या ॥ उदंड दुधें आळिल्या ॥ नाना शर्करा आणिल्या ॥ शोधूनि पात्रीं ॥ १० ॥ शुभ्र ओदनें सुवासें ॥ सुगंध उठला नानारसें ॥ रुचिर कथिका सावकाशें ॥ स्वयंपाक झाला ॥ ११ ॥ इतिश्रीमानपूजा० ॥

भात. २ कडी.

श्रीरामसमर्थ ॥ दुधें तुपें आणविलीं ॥ लोणचीं रायतीं का-
ढिलीं ॥ पंचकुटें ॥ १ ॥ नाना कादंब्या तळिल्या ॥ कोशिंबिरी
सिद्ध केल्या ॥ नाना शिखरिणी झाल्या ॥ द्रोण पानें पत्रावळी
॥ २ ॥ ब्राह्मण स्नान करोनि आले ॥ एक देवार्चना बैसले ॥ एक
ते करूं लागले ॥ वेदघोष ॥ ३ ॥ चित्रविचित्र मोरवें ॥ सुरंग नेमले
प्रावरणें केलीं ॥ कित्येकीं देवार्चनें मांडिलीं ॥ ठायीं ठायीं ॥ ४ ॥
एक ध्यानस्थ बैसले ॥ एकीं जप आरंभिले ॥ एक करिते झाले ॥
प्रदक्षिणा नमस्कार ॥ ५ ॥ पंचामृतें मांग पूजा ॥ ब्राह्मणीं आरं-
भिली ओजा ॥ राम त्रैलोक्याचा राजा ॥ अर्चिते झाले ॥ ६ ॥
नाना सुगंधिक तेलें ॥ मंगळस्नान आरंभिलें ॥ अंग पुसोनि नेस-
विलें ॥ पीत वस्त्र ॥ ७ ॥ नाना वस्त्रें अलंकार ॥ गंधाक्षता कुंकुम के-
शर ॥ उटी देवोनि माळा हार ॥ उदंड घातले ॥ ८ ॥ उदंड उधळिलीं
धूसरें ॥ वाद्यें वाजती मनोहरें ॥ गर्जती जयजयकारें ॥ करताळी
नामघोष ॥ ९ ॥ धूप आरती आरंभिली ॥ उदंड नीराजनें चालिलीं ॥
भक्त जनें सुखी केलीं ॥ दानपात्रें ॥ १० ॥ जितुकीं अन्नें सिद्ध केलीं ॥
तितुकीं देवापुढें ठेविलीं ॥ उदकें देवोनि सोडिलीं ॥ पट्टकुळ ॥ ११ ॥
इतिश्रीमानस० ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥ देव बापाचा भोक्ता ॥ सर्वांसें होय तृप्तता ॥
परवीं त्या समर्था ॥ काय द्यावें ॥ १ ॥ विडे होते सिद्ध केले ॥ अवघे
देवा पुढें ठेविले । कित्येक ढीग झाले ॥ उत्तम फळांचे ॥ २ ॥ द्रव्य
ओवाळोनि टाकिलें ॥ नाना प्रकारें दान केलें ॥ मंत्रपुष्प समर्पिलें ॥
भक्तजनीं ॥ ३ ॥ देवें केलें सुखासन ॥ आतां ब्राह्मणभोजन ॥ पार-
पत्य स्नान करोन ॥ सिद्ध होती ॥ ४ ॥ बैसविल्या ब्राह्मणांच्या ओळी ॥
द्रोण पानें पत्रावळी ॥ पात्रें प्रोक्षून सकळी ॥ वाढिते झाले ॥ ५ ॥
तिकडे वाढण चालतें ॥ हिकडे होती गंधाक्षतें ॥ ब्राह्मणांचीं घेवो-

नि तीर्थे ॥ पुढें पूजन आरंभिलें ॥६॥ गंधाक्षता चालविती ॥ एक
सुगंध चर्चिती ॥ एक भ्रमर राखिती ॥ घालिती माळा ॥७॥ एक
आरती धूपारती ॥ पूजा यथासांग करिती ॥ ब्राह्मणा सांग घा-
लिती ॥ नमस्कार ॥८॥ उत्तम पानें साग्र सरळीं ॥ त्यांत रुंद आणि
फांवळीं ॥ शाखा लवण सोडया ओळी ॥ तेथें टाकल्या ॥९॥ ल-
वण मेथकुटें कोशिंबिरी ॥ डांगर रायत्यांच्या परी ॥ सांडगे कु-
रवडया हारी ॥ चटण्या असती ॥१०॥ ऐसीं सर्व भक्ष्यें केलीं ॥ ति-
तुकीं यथान्वयें वाढिलीं ॥ शुभ्र ओदनें शोभलीं ॥ मध्यभागीं
॥ ११ ॥ इतिश्रीमानस० ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥ वाढिलीं नाना परमान्नें ॥ सुवासें शोभती व-
रान्नें[1] ॥ दूध दहीं द्रोण ॥ भरून ठेविले ॥ १ ॥ नाना शिखरिणी वा-
ढिल्या ॥ उदंड शर्करा घातिल्या ॥ ऊन कथिका[2] आणिल्या ॥
आणि वडे ॥ २ ॥ रुचिकर वडे वाढिले ॥ तुपें द्रोण भरिले ॥ पुढें
भक्त उभे राहिले ॥ संकल्प मागती ॥ ३ ॥ मग संकल्प सोडिला ॥ तेणें
मोठा आनंद झाला ॥ नामस्मरणें घोष केला ॥ भोजन आरंभिलें ॥ ४ ॥
आपोशनें केलीं समस्तीं ॥ मग घेती प्राणाहुती ॥ शिखा सोडोनी
वामहस्तीं ॥ नेत्रस्पर्श करिती ॥ ५ ॥ उदंड अन्नें वाढोनि गेले ॥ आ-
वडी सारिखें जेवूं लागले ॥ पुन्हः पुन्हा वाढिते झाले ॥ सद्यघृतें
॥ ६ ॥ भक्ष्यें सोडितां गुडल्या होती ॥ तुपा मध्यें बुडविती ॥ वरप-
वरजोनि जेविती ॥ कितीएक ॥ ७ ॥ आंबट तिखट खारट तुरटें ॥
शाखा सांबारीं तेलचटें ॥ तोंडीं लाविती यथेष्टें ॥ यथान्वयें ॥ ८ ॥
पात्रा मध्यें वाढितां ॥ होतां सर्व चि वाढितां ॥ कित्येक आग्रह क-
रितां ॥ परस्परें ॥ ९ ॥ उदकें शीतळ सुवासें ॥ घसूं लागले सावकाशें ॥
कितीएक पुन्हा भक्ष्यें ॥ जेऊं लागे ॥ १० ॥ किती जेविती परमान्नें ॥

१ वरणं. २ लोणकढी.

किती टाकिती अन्नें ॥ पुन्हा घेती अन्नें ॥ उदंड वाढिती ॥ ११ ॥
इतिश्री० ॥ मानसपूजा० ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥ शिखरिणी वरपिती सरारां ॥ कढी वरपिती फरारां ॥ ढेकर देती डरारां ॥ सावकाशं ॥ १ ॥ एक ते गुचक्या देती॥उदकें मागुती सेविती ॥ हात टेकोनि जेविती॥कित्येक ॥२॥ भोजनें कंठमर्याद झालीं ॥ मग दध्योदनें आणविलीं ॥ तक्रें वांचाहुनि घेतलीं द्रोणा मध्यें॥३॥गद्य पद्य प्रबंध श्लोक॥नामस्मरणें जेविती लोक॥ब्राह्मणमुखें जगन्नायक॥संतुष्ट झाला ॥ ४ ॥ एकीं ठाव शुद्ध केले॥एक अर्धं अन्न जेविले॥एक ते विसरोनि गेले पदार्थ ठायींचे ॥५॥समस्तांचीं भोजनें झालीं॥उत्तरापोशनें घेतलीं ॥ सर्वांसि उदकें दिधलीं ॥ आंचवाया ॥ ६ ॥ तांबूलभाग बहुत॥पानें सुपारी चुना कात ॥ पत्री लवंग कर्दळीसुत ॥ वेला कंकोळ जायफळें ॥ ७ ॥ विडे दक्षिणा पावल्या ॥ मंत्राक्षता दिधल्या ॥ ब्राह्मणमंडळ्या चालल्या ॥ मंडपा मध्यें ॥८॥ नाना दानांचिया राशी॥ उदंड दिधल्या ब्राह्मणांसी ॥ पशु वस्त्रें द्रव्यासी ॥ नेम नाहीं ॥९॥ ऐशा उदंड पंक्ती झाल्या ॥ पारपत्य स्वयंपाकिणी जेविल्या॥मग पंक्ती आरंभिल्या ॥ इतर लोकांच्या ॥ १० ॥ सकळ लोक तृप्त झाले॥ समस्तांसि विडे दिल्हे ॥ आत्मसानही झाले ॥ मंडपीं दीप लागती ॥ ११ ॥ इतिश्री० ॥ मानसपूजा० ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥ नाना बैठका सिद्ध केल्या॥नाना समया पाजळल्या॥नाना पदार्थी ठेविल्या॥ठायीं ठायीं॥१॥चांदिले रोवण्या सोवणदिवे॥दिवट्या हिलालांचे थवे॥देवद्वारीं चालिले अग्रें ॥ सायंकाळीं ॥ २ ॥ पारपत्य मंडळी आली ॥ सायंकाळपूजा मांडिली॥ब्राह्मणांची दाटी झाली॥उदंड तेथें॥३॥पारपत्य वेत्रधारी॥ उभे राहिले उभयहारी ॥ नाना वाद्यें वाजंत्री॥वाजविती॥४॥जाई

१ दहींभात. २ कापूर.

जुई सेवती ॥ बटमोगरे मालती॥इत्यादि पुष्पजाती ॥ सिद्ध केल्या ॥ ५ ॥ हार माळा कळेमाळा ॥ नानारंग जिन्नममाळा॥ नाना तुरे दीर्घमाळा ॥ आपादपर्यंत ॥ ६ ॥ झल झपके मोकळीं फुलें ॥ ब्राह्मणीं सांग पूजन केलें ॥ मग मंत्रपुष्प वाहिलें ॥ पुष्पांजळि ॥ ७ ॥ पूजा करोनि बाहेर आले ॥ पडदे एकीकडे केले ॥ नाना घोषें गजर झाले ॥ साष्टांग नमस्कार ॥८॥ देव सिंहासनीं शोभे॥ दुरस्ता लोक राहिले उभे ॥ पुण्यपुरुषामी लाभे ॥ कांहीएक ॥ ९ ॥ धूपारतीची वेळ आली ॥ अवघी सभा गजबजली ॥ मर्यादे वेगळीं लागलीं ॥ नीराजनें ॥१०॥ समस्त हरिदास मिळाले ॥ तुरे माळांनीं पूजिले ॥ घमर ठाकोनि केले ॥ नमस्कार ॥ ११ ॥ इतिश्री० ॥

॥ श्रीरामसमर्थ॥टाळ घोळ मृदंग॥नाना वाद्यें वाजती चंग॥पखवज हुडुक उपांग॥टिपऱ्या टाळ्या चिपाळ्या॥१॥ हरिदास गाती मानें॥तालबद्ध रागज्ञानें॥अनंद पाहतां मनें॥कलपवेना ॥२॥ साहित्य संगीत गायनकळा॥चपळांग वाद्यकळा॥नटनाट्य नृत्यकळा ॥ धाटी मुद्रा प्रबंध ॥३॥ अर्थ जाड दृष्टांत वाड॥रंग भुळक अत्यंत गाड॥नाना नवरसिक पवाडे॥भक्ति ज्ञान वैराग्य॥४॥छत्र्या छत्रें मेघडंबरें ॥ माहीं निशाणें चामरें ॥ विजणे कुंचे मनोहरें ॥ सूर्यपानें थरकती ॥ ५ ॥ नाना यानें सुखासनें ॥ दिंड्या पताका निशाणें ॥ ढाला ध्वजा गुढ्या तोरणें ॥ रविशशिकीर्तिमुखें ॥ ६ ॥ चवघडे दमामे नगारे ॥ कर्णे बंक तुतारे ॥ गगनामध्यें भरुन भरे ॥ नाना ध्वनि उपंकटा ॥ ७ ॥ शंख भृंग काहाळ भेरी ॥ ढोळ डफडे पांवे मोहरी ॥ खाल खुरंग वाजंत्री ॥ बहुविध ॥ ८ ॥ दिवट्या हिलाल चंद्रज्योती ॥ बाण हवया झळकती ॥ नळे चिचुंद्र्या धावती ॥ चंचळर्ने ॥ ९ ॥ फुलबाजा बंदुका खजिने॥ट्टे दांड भेदिती वाणें ॥ अभिनव कीर्ति वाखाणे ॥ भाट गर्जती ॥ १० ॥ झें डकें चौ-

१ पुष्कळ. २ अमर्याद.

डके ढोरकर ॥ नागमर नफेदार ॥ किनऱ्या दंडया येकतार ॥ स्नाव कमाच मारग्या ॥ ११ ॥ अवघी रात्र मरों आली ॥ पुढें देवें वि- श्रांति केली ॥ भक्तमंडळी चालली ॥ स्वस्थानासी ॥ १२ ॥ ऐशी मानसपूजा करावी ॥ मूर्ति अंतरीं धरावी ॥ दास ह्मणे विवरावी ॥ उपासना ॥ १३ ॥ इतिश्री० ॥

॥ भूपाळी ॥

॥ उठीं उठीं बा रघुनाथा ॥ विनवी कौसल्या माता ॥ प्रभात आलीसे समस्तां ॥ दाखवीं आतां श्रीमुख ॥ १ ॥ कनकनाटीं आ- रतिया ॥ घेवोनि क्षमा शांति दया ॥ आली जनकाची तनया ॥ वोवाळाया तुज लागीं ॥ २ ॥ जीव शिव दोघे जण ॥ भरत आणि तो शत्रुघ्न ॥ भाऊ आला लक्ष्मण ॥ मन उन्मन होउनियां ॥ ३ ॥ विवेक वसिष्ठ सद्गुरु ॥ संत महंत मुनीश्वर ॥ करिती हरिनामें ग- जर ॥ हर्षे निर्भर होउनियां ॥ ४ ॥ सुमंत सात्विक प्रधान ॥ घे- वोनि नगरवासिजन ॥ आला वायुचा नंदन ॥ श्रीचरण पाहावया ॥ ५ ॥ सासा जिवींचा जिव्हाळा ॥ दीनबंधु दीनदयाळा ॥ भक्तजना- चिया वत्सला ॥ देई दयाळा दर्शन ॥ ६ ॥ तंव तो राजीवलोचन ॥ राम जगाचें जीवन ॥ स्वानंदरूप होवोन ॥ दासा दर्शन दीधलें ॥

॥ भूपाळ्या ॥

॥ राम सर्वांगें सांवळा ॥ हेम अलंकार पीवळा ॥ नाना रत्नां- चिया कळा ॥ अलंकार फांकती ॥ १ ॥ पिवळा मुकुट किरीटी ॥ पिवळें केशर ललाटीं ॥ पिवळ्या कुंडलांच्या थाटी ॥ पिवळ्या कंठीं वनमाळा ॥ २ ॥ पिवळें पदक करभूषणें ॥ बाहुवटीं करकं- कणें ॥ पिवळ्या मुद्रिकांचें लेणें ॥ पिवळें करीं शरचाप ॥ ३ ॥ पि- वळा कासे पीतांबर ॥ पिवळ्या बोदाचा तोडर ॥ पिवळ्या घं- टांचा गजर ॥ पिवळ्या वाकी वाजती ॥ ४ ॥ पिवळा मंडप वि-

१ कमळनेत्र श्रीरामचंद्र.

स्तीर्ण ॥ मध्यें पवित्र सिंहासन ॥ राम सीता लक्ष्मण ॥ दास गुण गातसे ॥ ८ ॥

॥ भूपाळी शंकराची ॥

धवळे भोळे चक्रवर्ती ॥ धवळे अलंकार शोभती ॥ धवळें धाम उमापती ॥ सदा चित्तीं स्मरावें ॥ १ ॥ धवळ्या जटा गंगाजळ ॥ धवळा मयंक निर्मळ ॥ धवळे कुंडलांचा लोळ ॥ शंखपाळ लोंबती ॥ २ ॥ धवळी स्फटिकांची माळ ॥ धवळे गळां उरग व्याळ ॥ धवळे हातीं नरकपाळ ॥ धवळा त्रिशूळ ॥ शोभतसे ॥ ३ ॥ धवळा सर्वांगं आपण ॥ धवळें विभूतीचें लेपन ॥ धवळें गात्र धवळें वसन ॥ धवळें वहन नंदीचें ॥ ४ ॥ धवळें कैलासभुवन ॥ धवळें मध्यें सिंहासन ॥ धवळें शंकराचें ध्यान ॥ राम चिंतन करीतसे ॥ ५ ॥

नंतर तुपांत भिजविलेल्या कांकड्यानें काकडआरती करावी.

काकडआरती करावी परमात्मया श्रीरघुपती ॥ जिवीं जिवा वोवाळीन निजीं निज आत्मज्योती ॥ १ ॥ त्रिगुणकाकडा द्वैत घृतें तिंबिला ॥ उजळिली आत्मज्योती ॥ तेणें प्रकाश झाला ॥ २ ॥ काजळी ना धूम अवघें तेज इळमळ ॥ अवनी ना अंबर अवघें निघोट निश्चळ ॥ ३ ॥ उदय ना अस्त जेथें बोध प्रातःकाळीं ॥ रामीरामदास सहजीं सहज ओंवाळी ॥ ४ ॥

आरती झाल्यानंतर गुरुपरंपरेचा जपजपकार करून देशकाल उच्चारून अजपासंकल्प ॥ पूर्वेद्युः सूर्योदयादारभ्य अद्य सूर्योदयपर्यंतं मम श्वासोच्छ्वासनिष्पन्नषट्शताधिकैकविंशतिसहस्त्रप जपाजपं श्रीमद्हंसीतारामचरणयोः समर्पयामि ॥ अद्यसूर्योदयादारभ्य श्वःसूर्योदयपर्यंतं मम श्वासोच्छ्वासनिष्पत्स्यमानं हंसः सोऽहमित्यजपाजपं श्रीमद्हंसीतारामप्रीत्यर्थं करिष्ये ॥ अजपानाम गायत्री योगिनां मोक्षदायिनी ॥ यस्याः संकल्पमात्रेण सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ १ ॥

१ चंद्र.

नंतर स्नान करून गोपीचंदन तुळसीमाळा धारण करून पूजा करावी ॥ नित्य अधिष्ठान ॥ वेदोक्त पंचायतनगुरुपादुकापूजा झाल्या नंतर, अगर पूर्वी, उपासनामंत्रजप तेराशें नित्य करावा॥ नंतर कांहीं उपहार घेऊन झोळी कुबडी मेखळा दुरमुजी वस्त्रें हीं श्रीगुरूंनीं अगर मुख्य चाफळ, डोमगांव, तडवळें—जगन्नाथस्वामींचें,या ठिकाणचीं दिलेलीं असल्यास. नित्य, अगर शनिवार,गुरुवार,माघवद्य९,राम९,हनुमंतजयंती,अशा पर्वी अवश्य धारण करून भिक्षेस जावें ॥आणि यथाशक्तिउत्साह करावा ॥

महानैवेद्याचे वेळीं आरती ह्मणावी ती॥सुरवर दायिनी सुरहरसुखमदना ॥ परतःपरवासिनी अरिविरकुळकदना॥ व्यापक सर्वां घटीं जननी हे मदना॥ करुणासागररूपे नादः शशिवदना ॥ जय देवी जय देवी जय विश्वंभरिते ॥ आरती ओवाळूं तुज कृपावंते ॥ १ ॥ सकळां संजीवनी मुनिजनमनमोहिनी ॥ जनमनरंजन सज्जनविज्जनतमशमनी॥ दासा अभ्यंतरीं मानस मृदुशयनी॥ राघववरदा सुंदर लाघव मृगनयनी॥ २ ॥ जय० ॥

श्रीरामसमर्थ॥अथ पूर्वारंभग्रंथप्रारंभः॥ जय जय सद्गुरु गोसावी॥मज जें आठवलें जावीं॥तें तें पुसोनि फेडावीं॥ आशंका माझी॥१॥ शिष्य बोले लडिवाळपणें॥ म्यां संसार घेतला कोण्या गुणें॥ मज हें दुःख भोगणें॥ किंनिमित्त घडे॥२॥ विषयलोभें भगवंता॥नेणोनि झालासों दुःखिता॥ तेणें गुणें मागुता आला जन्मासी॥३॥ तरी हा जन्म कैसा तुटे॥मज भगवंत कैं भेटे॥भवसागर वोहटे॥कोण्या गुणें॥ ४ ॥ जन्म तुटे संतसंगें॥ देव भेटे अंतरंगें॥दृढभक्तीचेनि योगें॥भवसिंधु आटे॥५॥दृढ भक्ति करूं कैसी॥काय करावें मानसीं सांगा स्वामी अज्ञानासी॥ मार्ग कांहीं॥६॥ सद्गुरूस जावें शरण॥ मनीं धरावें वचन॥ तेणें तुझें अज्ञान॥जाईल बापा॥७॥सद्गुरु कैसा

---

१ सकळजनांच्या हृदयात वास करणारी.

[illegible] केवळ स्वामींसी सांगावा ॥ कवण उपदेश घ्यावा ॥
[illegible] शिष्याचें लक्षण ॥ शिष्य सद्‌ ब्रह्मज्ञान ॥ आशा-
रहित निराभिमान ॥ तया मोक्ष मागावा ॥९॥ मोक्ष कवणासि म्ह-
णावें ॥ तें मज स्वामींनीं सांगावें ॥ इयाविण देवा विद्‌वें ॥ उपेक्षूं नये
॥ १० ॥ अधिकाराविण मागणें ॥ अलभ्य होय तेणें गुणें ॥ म्हणो-
नि आधीं शहाणें ॥ अधिकार पाहतीं ॥ ११ ॥ त्या अधिकाराची
खूण ॥ मज करणें श्रवण ॥ एक बापा लक्षण ॥ अधिकाराचें
॥ १२ ॥ जेथें विश्वास विरक्ती ॥ नाहीं संसारीं आसक्ती ॥ त्या आवडे
गुरुभक्ती ॥ अंतरा पासुनां ॥ १३ ॥ ते अधिकाराचें स्थळ ॥ ज्ञान उप-
जे सांजळ ॥ फिटे लोकीचें पडळ ॥ सद्‌गुरुबोधें ॥ १४ ॥ स्वामी
पतित पावन ॥ एकोनि आलों शरण ॥ न विचारितां दोष गुण ॥
मज बोध करावा ॥ १५ ॥ एका बोधाचें लक्षण ॥ बोध मागसी तें
कोण ॥ पाहें आपली ओळखण ॥ आपणा मध्यें ॥ १६ ॥ तुझें श-
रीर चालवितो ॥ कवण तुज बोलवितो ॥ सकळ कळा जाणवितो ॥
तो कोण आहे ॥ १७ ॥ अंतरीं शरीर चालवितो ॥ तो एक देव प-
हातो ॥ आत्माराम निघोनि जातो ॥ देह पडे ॥ १८ ॥ आत्मा नि-
घोनि गेला ॥ देह अचेतन पडला ॥ अचेतनीं आत्मा व्यापिला ॥
आहे कीं नाहीं ॥ १९ ॥ आत्मा निबिड पूर्णपणें ॥ ऐसें बोलतां शा-
हाणें ॥ [illegible] ॥ २० ॥ शिष्य विचारू-
नि बोले [illegible] निघोनि गेलें ॥ शरीर अचेतन पडलें ॥ को-
णा गुणें सांग पां ॥ २१ ॥ शिष्य विचारोनि अंतरीं ॥ म्हणे प्राण
प्रयाण करी ॥ प्राण नसतां शरीरीं ॥ चेतना नाहीं ॥ २२ ॥ तंव
बोले सद्‌गुरुराव ॥ प्राण वायूचें नांव ॥ तया वायूतें निर्देव ॥ म्हणतां-
ती ॥ २३ ॥ शिष्य बोले जी भगवंता ॥ बहुत बोलतां ऐसी वार्ता ॥
परमात्मा देह चालविता ॥ तेणें विण अचेतन ॥ २४ ॥ विचारें पा-

हतां देह वाव ॥ चाळी नयासि कैंचा ठाव ॥ हा इतर दृष्टीचा स्वभाव ॥ आत्मा चाळक ऐसा ॥२५॥ आत्म्यासि चाळकपण ॥ हें तों निर्गुणासि गुण ॥ बळें चि लाविती ते खुण ॥ चुकले आत्म्याची ॥२६॥ निर्गुणा पासोनि चराचर॥झाले सृष्ट्यादि व्यापार॥ ऐसें बोलती अपार ॥ ज्ञाते पुरुष ॥ २७॥ माया सत्य जया वाटे ॥ त्यासें ज्ञान परम खोटें॥मायिक दृष्टीनें भेटे॥परमात्मा कैंची॥२८॥ माया मिथ्या कैसी ह्मणावी ॥ प्राणिमात्रासि वेड लावी ॥ सकळरूप आपणें दावी ॥ प्रत्यक्ष आतां ॥२९॥ प्रत्यक्षास प्रत्यक्ष दिसे॥ अप्रत्यक्ष कोठें असे ॥ अप्रत्यक्षें विण नसे ॥ पूर्ण समाधान ॥३०॥ पूर्ण समाधान कोण ॥ माया मिथ्या लक्षण ॥ ऐसें मज निरूपण ॥ केलें पाहिजे ॥ ३१ ॥ अभिन्न तें चि समाधान ॥ मायेचें मिथ्या लक्षण ॥ आत्मनिवेदनीं खुण ॥ पाववी बापा॥३२॥ सद्गुरुवचन अंजन त्याला ॥ माया भयानक न दिसे त्याला॥अभिन्नपणें आत्म्याला ॥ सर्वत्र देखे ॥ ३३ ॥ सर्वत्रीं आत्मा देखे कवण ॥ ऐसा केला शिष्यें प्रश्न ॥ ह्या प्रश्नाचें लक्षण ॥ ऐसें असे ॥ ३४ ॥ देखे तो ही जाण आत्मा ॥ सर्वांतरीं जो सर्वात्मा ॥ ज्याच्या स्वरूपासि उपमा ॥ देतां चि नये ॥ ३५ ॥ निरुपम तो निर्गुण ॥ जाणपणा हे तों गुण ॥ ह्मणोन सगुण निर्गुण ॥ जाणिजे आत्मा ॥ ३६ ॥ सगुण निर्गुण पुसे काय ॥ आत्मा नेमिला न जाय ॥ नेमातीत असंभाव्य ॥ भाविला न वचे ॥ ३७ ॥ जो नातुडे भावनेसी ॥ त्याची प्राप्ती घडे कैसी ॥ ऐसा आक्षेप स्वामींसी ॥ शिष्यें केला ॥३८॥ त्याची प्राप्ती त्यासी घडे ॥ येरा सर्वथा नातुडे ॥ जयाचें वेगळेपण मोडे ॥ तो चि आत्मा॥ ३९ ॥ जो गगनाची गवसणी ॥ गवसणीचा ही धनी ॥ धनीपणाची कडसणी ॥ जेथें नाहीं ॥४०॥ जें ब्रह्मांडा पैलीकडे ॥ मनबुद्धी नातुडे ॥ जेथें चपळपण मोडे ॥ बापुड्या मनाचें ॥ ४१ ॥

१ नेमापलीकडे. २ न मिळे. ३ परीक्षा.

त्याचे शेवटीं तें च आहे ॥ आपुला अंत होवोनि राहे ॥ आतां पैल पार पाहे ॥ तें चि अवघें ॥ ४२ ॥ चहूंकडे साम्ये ची ॥ एक जिनसी आपण ची ॥ अमर सीमा स्वरूपाची ॥ करितां नये ॥ ४३ ॥ जेथें मनाची धांव पुरे ॥ पल्ली कडे उदंड उरे ॥ मन माघारें फिरे ॥ आले वाटे ॥ ४४ ॥ पाहूं जाय जे दिशेसी ॥ तों पालोनि पाठीसी ॥ सन्मुख धांवे प्रयासी ॥ अंत न लगे ॥ ४५ ॥ अष्ट दिशा पाहोनि आलें ॥ मग तें ऊर्ध्वपंथें उडालें ॥ गगन भेदोनियां गेलें ॥ पल्ली कडे ॥ ४६ ॥ बहुत लंघिली पाकळी ॥ भोंवतें फिरे अंतराळीं ॥ ऊर्ध्वमुखें तये वेळीं ॥ अवलोकिते झाले ॥ ४७ ॥ निरवलंब वेगळें ॥ सूक्ष्मरूपें तें पांगुळें ॥ असंभाव्य देखोनि गळे ॥ आवांका पोटीं ॥ ४८ ॥ आलें आपुले स्थळीं ॥ बुडी मारिली पाताळीं ॥ सप्त पाताळां चे तळीं ॥ अंत पाहे ॥ ४९ ॥ तें अपार सखोल ॥ बुडी दिल्ही बहुसाल ॥ ठाव नाहीं व्याकुळ ॥ एसें झालें ॥ ५० ॥ तेथोनियां उफाळे ॥ ऊर्ध्वमुखें अंतराळें ॥ बहु शिणलें न कळे ॥ अंत स्वरूपाचा ॥ ५१ ॥ स्वरूपार्णव फिरून आलें ॥ तेणें बहुत निर्बुजलें ॥ हीन होवोनी पडलें ॥ अचेतन ॥ ५२ ॥ गेलें ज्याच्या शुद्धीसी ॥ पाहे तें आपणासी ॥ तें विस्मित मानसीं ॥ आश्चर्य करी ॥ ५३ ॥ जया इतुकें धुंडिलें ॥ तें जवळीच देखिलें ॥ आपणा पाहों गेलें ॥ तें चि आपण ॥ ५४ ॥ लवण सिंधु जालें ॥ तैसें स्वरूपीं विरालें ॥ तेणें गुणें जोडलें ॥ धनासि धन ॥ ५५ ॥ ऐसी स्वरूपाची स्थिती ॥ स्वानुभवी जाणती ॥ हे वस्तुची प्राप्ती ॥ सद्गुरुबोधें ॥ ५६ ॥ ऐसें हें स्वरूपज्ञान ॥ याही पर समाधान ॥ त्या साक्ष आपलें मन ॥ अनिर्वाच्य तें ॥ ५७ ॥ जो स्वयें तृप्त झाला ॥ तो सर्वांगें निवाला ॥ निःशब्दीं स्वानंदाला ॥ सांगतां नये ॥ ५८ ॥ जें सांगतां नये बोलें ॥ तें बोलें चि प्राप्त झालें ॥ गुरुकृपेच्या सखोलें ॥ अगाध वचनें

---

१ पकळे.

॥७९॥ राघवघनीं विश्राम ॥ धरितां नुरे भवपाश ॥ विनवी रामीरामदास लक्षिचालक्षण ॥ ८० ॥ इति श्री[illegible] समाप्तः ॥

॥ जनाटपुरुषग्रंथ ॥

सकळ संत साधुजन ॥ भूत भविष्य वर्तमान ॥ तयां सकळांस नमन ॥ साष्टांगभावें ॥१॥ झालें सकळांस नमन ॥ नमस्कारीन श्रोते जन ॥ आतां कथानुसंधान ॥ सावकाश ऐका ॥२॥ जनाट पुरुषाची कथा ॥ नेमस्त मिळवी परमार्था ॥ जो समागमें महत्तीर्था ॥ पाविजे-तें ॥ ३ ॥ पवनाचें नि तारूं ॥ लंघोनि जाय सागरू ॥ श्रवणें तैसा विश्वंभरू ॥ पाविजे तो ॥४॥ जाणिव रहित ज्ञानी ॥ तो चि योग्य निरूपणीं ॥ जैसा क्षुधित भोजनीं ॥ तृप्त होय ॥५॥ बहुसाल व्युत्पत्ति आली ॥ का बुद्धि तीक्ष्ण झाली ॥ तरी समाधानाची किल्ली ॥ वेगळीच आहे ॥६॥ ती कैसी आहे सांगा स्वामी ॥ ऐसा आक्षेप केला तुम्हीं ॥ सुचित्त होवोनि अंतर्यामीं ॥ ऐका सांगतों ॥७॥ नव्हे रेटस काहाणी ॥ हाटुन लावें लावणी ॥ चंचळ मनें श्रवणीं ॥ बैसों नये ॥८॥ जें सावधान न कळे ॥ तें चंचळा कैसें कळे ॥ ज्ञानें सहित सावळे ॥ विज्ञान जेथें ॥९॥ हातींचें रत्न जळीं गेलें ॥ खडूळ होतां तें नाढळे ॥ निवांत जळ निवळे ॥ तरी च लाभे ॥ १० ॥ तसें शुद्ध निरूपण ॥ एकाग्र करावें श्रवण ॥ तेणें करितां बाणे खुण ॥ समाधानाची ॥ ११ ॥ होतां अद्वैतनिरूपण ॥ पडे देहाचें विस्मरण ॥ ऐसें एकाग्रलक्षण ॥ श्रोतयाचें ॥ १२ ॥ वृत्ति स्वरूपीं भरे ॥ आपेआप विस्तारे ॥ एक नसतां दुसरें ॥ आठवेल केवीं ॥ १३ ॥ जेव्हां आपुला ध्यास तुटे ॥ आशंकामात्र तेव्हां फिटे ॥ मग समाधान लिगटे ॥ बळें चि अंगीं ॥ १४ ॥ शब्द टाकोनि अंगीं ॥ अर्थी धावों लागे वेगीं ॥ दृढ अर्थाचे संगीं ॥ निःसंग होय ॥ १५ ॥ अहं सोहं आपण ॥ या हो वेगळें आपण ॥ सी पण गेलिया खुण ॥ समा-

१. सत्यज्ञानस्वरूप ज्ञान.

धानचीं ॥१६॥ सकळ अहंता विराली ॥ ही समाधानाची किल्ली ॥
जेथें स्फूर्तिमात्रा निमाली ॥ ते जाण वृत्ती ॥ १७ ॥ वृद्धि जाऊं न
पावे जेथ ॥ न्यून तेथें काय करी तेथें ॥ सद्गुरुकृपेचें साते ॥ अंगीं र-
मलें पाहिजे ॥ १८ ॥ स्वरूपज्ञान जया आलें ॥ त्याचें निर्मळ
नाहीं झालें ॥ तों वरी समाधान वाटे ॥ घडे ना सर्वथा ॥ १९ ॥
असो हें बोलणें आतां ॥ अवधान द्यावें श्रोतां ॥ जुनाटपुरुषाची
कथा ॥ सांगिजे ॥ २० ॥ सकळांचा महापुरुष ॥ जो ब्रह्मादिकांचा
ईश ॥ शिवादिक असती अंश ॥ तो हा अनामी ॥ २१ ॥ सकळ सृ-
ष्टीचा व्यापक ॥ जो मूळमायेचा जनक ॥ तो हा पुरुष कोणी एक ॥
वृद्ध दिवसांचा ॥ २२ ॥ जयाचे आज्ञे प्रमाणें ॥ ब्रह्मादिकांस वर्तणें ॥
चंद्रसूर्यतारागणें ॥ जयाची सत्ता ॥ २३ ॥ सदा अचळ मेघमाळा ॥
नाना सरिता सिंधुजळा ॥ मर्यादा चाले असीळा ॥ जयाचेनी
॥ २४ ॥ एका ॥ ब्रह्मांडमाळा अनंत ॥ इच्छामात्रें होत जात ॥ तरी ज-
याचा एकांत ॥ मोडला च नाहीं ॥ २५ ॥ आपण एकला सर्वकाळ ॥
करणें खेळ नाना खेळ ॥ एकटा असे सर्वकाळ ॥ नाना छंदें ॥
॥ २६ ॥ तया सवंगड्या नावडे ॥ म्हणोनि खेळ एकांतीं ॥ ब्रह्मा-
दिक केले वेडे ॥ तया कवतीन ॥ २७ ॥ अनंतब्रह्मांडें उतरंडी ॥
खेळ मांडिला परवडी ॥ काळ करी कडाफोडी ॥ पत्र तयाचा ॥
॥ २८ ॥ शीण पावे कमरे ॥ नाविक निद्रा करी ॥ देणें खेळा बा-
हेरी ॥ होवोनि जाय ॥ २९ ॥ परम सुलक्षण ॥ सहोना दिल्या विण ॥
पिता तयाचा निर्गुण ॥ माता असेना ॥ ३० ॥ ते क्षणें उठोनि पाहे ॥
तों खेळ मोडिला आहे ॥ पुनरपि त्वरेंसी ॥ खेळ मांडी ॥ ३१ ॥
ऐसा निरंजनी एकट ॥ करी खेळाची खटपट ॥ खेळ खेळतां वीट ॥
मानूं नेणे ॥ ३२ ॥ खेळ मांडिला विचित्र ॥ उतरंडीचें एक पात्र ॥
तें हें ब्रह्मांड स्वतंत्र ॥ जाणिजे तुवां ॥ ३३ ॥ खेळ खेळे महा स-

१ नाश.

बळ ॥ अत्यंत वाढली प्रबळ ॥ वेढा लाविलें सकळ ॥ प्राणीमात्रांसी ॥ ३४ ॥ न कळे तयेचें लाघव ॥ बहुत पीडिले मानव ॥ पात्रीं सांठविले जीव ॥ कोट्यानकोटी ॥ ३५ ॥ बहुत लोभाची आवडी ॥ घातली इच्छेची वेडी ॥ ऐशा बहुत उतरंडी ॥ संपूर्ण केल्या ॥ ३६ ॥ प्राणी जाऊं नेदी बाहेरी ॥ जीववून मागुते मारी ॥ चुकों नेदी वेरझारी ॥ वासनासूत्रें ॥ ३७ ॥ बहुत प्राणी केले गोळा ॥ लाविला विषयटकळा ॥ तेणें येती पूर्वस्थळा ॥ स्वइच्छे प्राणी ॥ ३८ ॥ ऐसें गोंविलें च गोंवी ॥ मारून मागुता जन्म दावी ॥ तये पासून सोडवी ॥ तो विरळा कोणी ॥ ३९ ॥ पत्नेोन जावें दिगंतरा ॥ तथें आहे ते सुंदरा ॥ त्या सांगातीं दुसरा ॥ कोणी च नाहीं ॥ ४० ॥ संतान वाढलें लक्षावरी ॥ तरी ते ठायींची कुमारी ॥ नांव ठेवितां उदरीं ॥ पिता आला ॥ ४१ ॥ पिता उदरास आला ॥ तरी तो नाहीं जन्मला ॥ भर्ता स्वयें आपुला ॥ होवोनि ठेली ॥ ४२ ॥ जनागास प्रसवली ॥ मग ती मायराणी झाली ॥ सासूमाता आपुली ॥ आपण चि ॥ ४३ ॥ वायु फुंकोन केला वन्ही ॥ पोटीं लाविलें पाणी ॥ आपा पासूनि धरणी ॥ कळों आली ॥ ४४ ॥ ऐसी स्वलास गुंतली ॥ तेणें पिता विसरली ॥ ते पाउलीं मुरडली ॥ मागुती मागें ॥ ४५ ॥ जन्मभूमि वास पाहे ॥ बाप ह्मणोनि आस वाहे ॥ मागुती निवांत राहे ॥ स्तब्ध होवोनी ॥ ४६ ॥ पिता न दिसे डोळां ॥ ह्मणोनि शोक करी बाळा ॥ भोंवती पाहे वेळोवेळां ॥ अष्ट दिशे ते ॥ ४७ ॥ वेध पित्याचा लागला ॥ मग खेळ मोडोनि गेला ॥ उतरंडी फोडून पळाला ॥ काळ पुत्र ॥ ४८ ॥ पिता पाहतां खेळ मोडे ॥ खेळ पाहतां पिता दडे ॥ पाहती झाली दोहींकडे ॥ उभी राहोन ॥ ४९ ॥ मग ते लोभें झळंबली ॥ पित्या कडे चालली ॥ खेळ विसरोन गेली ॥ जन्मस्थाना ॥ ५० ॥ आपणा विसरोन पाहे ॥ तंव पिता पुढें आहे ॥ ऐसें देखो-

१ उदकापासून.

नि न्वळाहे॥भेटती झाली ॥५१॥ पिता तापसी जैसा वन्ही॥तया
निःसंगाची मिळणी ॥ कन्या नासली तत्क्षणीं॥ पित्या देखतां
॥ ५२ ॥ तंव पिता झळंबला॥ कंठ सद्गदित झाला॥ ह्मणे आज
संग मोडला ॥ कुमारीनें ॥ ५३ ॥ ऐसा नावेक वरी॥ विलाप पिता
करी॥ पाहे तंव अभ्यंतरीं॥ कन्या उभी॥ ५४॥ मग तयेसी भेट-
ला॥ उभयतां आनंद झाला॥मागुता खेळ मांडला॥ तये कुमारीनें
॥५५॥ ॥इति जनास्वरूपग्रंथ समाप्त ॥

॥अथ अंतर्भाव प्रारंभः॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥ जय जय सद्गुरु समर्था॥ जयजय पूर्णमनो-
रथा॥ चरणीं ठेवोनि माथा॥प्रार्थीतसें॥१॥मी ये संसारीं गुंतलों ॥
स्वामी सदीं वियोग झाला॥ तेणें गुणें आळ आला॥ जीवपणाचा
॥ २॥ इच्छाबंधनीं गुंतलों॥ तेणें गुणें अंतरलों॥ आतां येथुनि
सुटलों॥ पाहिजे दातारा॥ ३॥ प्रपंचीं संसार उद्वेगें॥ क्षणाक्षणा
मन भंगे॥ डगे कुळाभिमानें॥ समाधानासी॥ ४॥ जेणें समाधान
चळे॥ विवेक उठोनि पळे॥ वळोनि वृत्ति डांसळे॥ संगदोषें॥ ५॥
स्वामी प्रपंचाचे गुणें॥ परमार्थी आणिलें उणें॥ ईश्वराज्ञा प्रमाणें॥
क्रिया न घडे॥ ६॥ दुःख शोक आला चित्तीं॥ समाधान करावें
कितीं॥ विक्षेप होतां चित्तवृत्ती॥ दंडळों[1] लागे॥ ७॥ प्रपंचें केलें
कासावीस॥ घडे च नाहीं उमस॥ तेणें गुणें उपजे त्रास ॥ संसा-
राचा॥८॥आतां पुरे हा संसार॥झाले दुःखाचे डोंगर॥अंतरसाक्षि
विचार॥सर्व जाणती॥९॥तरी आतां काय करावें॥कोणें समाधानें
असावें[2]॥ मज दातारें सांगावें॥कृपा करोनी॥१०॥ऐशी शिष्याची
करुणा॥ ऐकोनि बोले गुरुराणा॥केली पाहिजे विवरणा॥बुद्धिके
अध्यायीं॥११॥इति श्रीअंतर्भाव॥ जन्म मृत्यु समूळ वाव॥ राम-
दासीं सद्गुरुराव॥ प्रसन्न झाले॥ १२॥ प्रथम समास समाप्त॥ १॥

१ डळमळों. २ विश्रान्ति.

॥ श्रीराम समर्थ ॥ एक शिष्या सावध ॥ सिद्ध असतां निज बोध ॥ मायिक हा देहसंबंध ॥ तुज बाधी ॥ १ ॥ बद्धकें कर्म केलीं ॥ तीं पाहिजेत भोगिलीं ॥ देहबुद्धि दृढ झाली ॥ म्हणोनियां ॥ २ ॥ मागें जें जें संचित केलें ॥ तें तें पाहिजे भोगिलें ॥ शुद्धें शत जरी टाकिलें ॥ तरी बाकी सुटेना ॥ ३ ॥ हा तो देहबुद्धीचा भाव ॥ स्वस्वरूपीं समूळ वाव ॥ परंतु प्रारब्धाचा उपाव ॥ सुचला पाहिजे ॥ ४ ॥ सस्वरूपलंकापुरी ॥ सुवर्णविटा त्या दुरी ॥ देहबुद्धीच्या सागरीं ॥ तरलें पाहिजे ॥ ५ ॥ विषयमोळ्या दाहा मांडी ॥ त्यास काय म्हणे काबाडी ॥ तैसी पदार्थाची गोडी ॥ सांडितां आत्मा ॥ ६ ॥ देहबुद्धीचें लक्षण ॥ दिसेंदिस होतां क्षीण ॥ तद्रूपी बाणे खूण ॥ आत्मयाची ॥ ७ ॥ सर्वात्मा असें बोलतां ॥ अंगीं बाणे ना सर्वथा ॥ साधनें वीण ज्ञानवार्ता ॥ बोलों नये ॥ ८ ॥ दुसऱ्याचें सोनें वांटलें ॥ तेणें काय हातासी आलें ॥ गर्वें विनोदें आलें ॥ मुख्यामला ॥ ९ ॥ तैसें शब्द ब्रह्मज्ञान ॥ बोलतां नये समाधान ॥ म्हणोनि आधीं साधन ॥ केलें पाहिजे ॥ १० ॥ शब्दें जेविना तृप्ति आली ॥ हे तों वार्ता नाहीं ऐकली ॥ पाकनिष्पत्ति पाहिजे केली ॥ सांडिय स्वयें ॥ ११ ॥ कांहीं तरी एक कारण ॥ कैसें घडे यत्नेंवीण ॥ ब्रह्मज्ञान परम कठीण ॥ साधना वांचुनी ॥ १२ ॥ शिष्य म्हणे जी सद्गुरु ॥ सांगा तें मी काय करूं ॥ जेणें पाविजे पैल पारू ॥ महादुःखाचा ॥ १३ ॥ आतां पुढील समासीं ॥ स्वामी सांगती साधनासी ॥ सावध श्रोतां कथेसी ॥ अवधान द्यावें ॥ १४ ॥ इति श्रीअंतर्भाव ॥ समास ॥ २ ॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥ प्राप्त झालें ब्रह्मज्ञान ॥ बाणलें पाहिजे पूर्ण ॥ म्हणोनि हें निरूपण ॥ सावध ऐका ॥ १ ॥ कांहीं च नेणे तो बद्ध ॥ समूळ क्रिया अबद्ध ॥ भाव वाढविला शुद्ध ॥ ममुक्षु जाणावा ॥ २ ॥ कर्म त्यजोनि बाधक ॥ शुद्ध वर्ते तो साधक ॥ क्रिया पालटे विवेक ॥

१ अगत्य.

निष्कलंक तेव्हां ॥ ३ ॥ नये क्रियेचें लक्षण ॥ आधीं स्वधर्मरक्षण ॥ पुढें अद्वैतश्रवण ॥ केलें पाहिजे ॥ ४ ॥ नित्यनेम दृढ चित्तीं ॥ तेणें शुद्ध चित्तवृत्ती ॥ होवोनि भगवंतीं ॥ मार्ग फुटे ॥ ५ ॥ नित्यनेमें भ्रांति फिटे ॥ नित्यनेमें संदेह तुटे ॥ नित्यनेमें लिगटे ॥ समाधान अंगीं ॥ ६ ॥ नित्यनेमें अंतर शुद्ध ॥ नित्यनेमें वाढे बोध ॥ नित्यनेमें वह खेद ॥ सर्पर्चा तुटतो ॥ ७ ॥ नित्यनेमें सत्व चढे ॥ नित्यनेमें शांति वाढे ॥ नित्यनेमें थारा मोडे ॥ देहबुद्धीचा ॥ ८ ॥ नित्यनेमें दृढ भाव ॥ नित्यनेमें भेटे देव ॥ नित्यनेमें पुसे ठाव ॥ अविद्येचा ॥ ९ ॥ नित्यनेम करूं कोण ॥ ऐसा शिष्यें केला प्रश्न ॥ केलें पाहिजे श्रवण ॥ प्रत्ययाचें ॥ १० ॥ मानसपूजा जप ध्यान ॥ एकाग्र करोनियां मन ॥ त्रिकाळ घ्यावें दर्शन ॥ मारुती सूर्याचें ॥ ११ ॥ हरिकथानिरूपण ॥ प्रत्यहीं करावें श्रवण ॥ निरूपणीं ऊगसुगम ॥ केली पाहिजे ॥ १२ ॥ संकटीं श्रवण न घडे ॥ बळात्कारें अंतर पडे ॥ तरी अंतरस्थिती मोडे ॥ ऐसें न कीजे ॥ १३ ॥ अंतरीं च पांच नामें ॥ ह्मणत जावीं नित्य नेमें ॥ ऐसें वर्ततां श्रमें ॥ बाधिजेना ॥ १४ ॥ ऐसी साधकाची स्थिती ॥ साधकें व्हावें या रीती ॥ साधनें वीण ज्ञानप्राप्ती ॥ होणार नाहीं ॥ १५ ॥ तंव शिष्य ह्मणे जी ताता ॥ जन्म गेलें साधन करितां ॥ कोणे वेळे पावों आतां ॥ समाधान ॥ १६ ॥ कैसें येईल सिद्धपण ॥ केव्हां आतुडेल समाधान ॥ मुक्तदशा सुलक्षण ॥ मज केवीं प्राप्त ॥ १७ ॥ आतां याचें प्रत्युत्तर ॥ श्रोतीं व्हावें सादर ॥ एका पुढें सविस्तर ॥ आदरें करोनी ॥ १८ ॥ इतिश्री अंतर्भाव ॥ समाप्त ३ ॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥ सिद्ध होवोनि बैसला ॥ दृष्टीं नाणी साधनाला ॥ सादर अशनशयनाला ॥ अत्यादरें ॥ १ ॥ ऐसा असे विषयासक्त ॥ अत्यंत विषयीं आसक्त ॥ सिद्धपणें आपला घात ॥ तेणें

१ प्राप्त होईल.

केला ॥ २ ॥ जो सिद्धाचा मस्तकमणी ॥ महातापसी शूळपाणी ॥ तो ही आसक्त श्रवणीं ॥ जपध्यानपूजेसी ॥ ३ ॥ अखंड वाचे रामनाम ॥ अनुष्ठान केलें परम ॥ ज्ञानवैराग्यसंपन्नकाम ॥ सामर्थ्यसिंधु ॥ ४ ॥ तो ह्मणे मी साधक ॥ तेथें मानव पुढें रंक ॥ सिद्धपणाचें कौतुक ॥ केवीं घडे ॥ ५ ॥ ह्मणोनि साधनासी जो सिद्ध ॥ तो चि ज्ञाता परम शुद्ध ॥ येर तें जाणावें अबद्ध ॥ अप्रमाण ॥ ६ ॥ साधनें वीण वाष्कळता ॥ तो च जाणावी बद्धता ॥ तेणें घडे अनर्गळता ॥ आसक्तरूपें ॥ ७ ॥ मन मुरडावलें जिकडे ॥ अंग टाकिलें तिकडे ॥ साधनउपाव नावडे ॥ अंतरा पासोनी ॥ ८ ॥ चित्तीं विषयाची आस ॥ साधन ह्मणतां उपजे त्रास ॥ नेम धरितां कासावीस ॥ परम वाटे ॥ ९ ॥ दृढ देहाची आसक्ती ॥ तेथें कैंची विरक्ती ॥ विरक्ती वीण भक्ती ॥ केवीं घडे ॥ १० ॥ एक शिष्यटिळका ॥ नेम नाहीं साधका ॥ तया लागीं धोका ॥ नमस्त आहे ॥ ११ ॥ तंव शिष्य ह्मणतो ॥ अंतीं मति ते चि गती ॥ ऐसें सर्वत्र बोलती ॥ मी काय करूं ॥ १२ ॥ अंतीं कोण अनुसंधान ॥ कोठें ठेवावें मन ॥ कैसें करावें साधन ॥ अंतसमयाचें ॥ १३ ॥ समय येईल कैसा ॥ हा न कळे भरंवसा ॥ प्राप्त होय कोण दशा ॥ हें श्रुत नाहीं ॥ १४ ॥ आशंका घेतली मनें ॥ बोलतो करुणावचनें ॥ याचें उत्तर श्रोतृजनें ॥ सावध ऐकावें ॥ १५ ॥ इति श्रीअंतभाव ॥ समास ४ ॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥ एक शिष्या सावधान ॥ एकाग्र करोनि मन ॥ पुससी अनुसंधान ॥ अंतसमयींचें ॥ १ ॥ अंत कोणास झाला ॥ कोण मृत्यु पावला ॥ हा तुवां विचार केला ॥ पाहिजे आतां ॥ २ ॥ अंत आत्मयाच्या माथां ॥ हें तों न घडे सर्वथा ॥ स्वरूपीं मरणाची वार्ता ॥ बोलों च नये ॥ ३ ॥ स्वरूपीं अंत नाहीं ॥ येथें पाहणें न लगे कांहीं ॥ मृगजळाचे डोहीं ॥ बुडों नको ॥ ४ ॥

१ चिन्तत.

आतां मृत्यु देहास घडे ॥ तें अचेतन बापुडें ॥ शवास मृत्यु न घडे ॥ कदा काळांतीं ॥ ५ ॥ आतां मृत्यु कोठें आहे ॥ बरें शोधून पाहें ॥ शिष्य विस्मित होवोनि राहे ॥ एक क्षण निवांत ॥ ६ ॥ मग पाहे स्वामी कडे ॥ ह्मणे हा देह कैसा पडे ॥ चालविता कोणी कडे ॥ निघोनि गेला ॥ ७ ॥ देह चालविता कोण ॥ हे मज सांगा खूण ॥ एक ह्मणती हा प्राण ॥ पंचधा रूपें ॥ ८ ॥ प्राणासी कोण चाळविता ॥ येरू ह्मणे स्वरूपसत्ता ॥ सत्तारूपें तत्त्वता ॥ माया जाण ॥ ९ ॥ मायेची मायिक स्थिती ॥ ऐसें सर्वत्र बोलती ॥ माया पाहतां आदीं अंतीं ॥ कोठें नाहीं ॥ १० ॥ अज्ञानास भ्रांति आली ॥ तेणें दृष्टी तरळली ॥ तेणें गुणें आढळली ॥ नसती च माया ॥ ११ ॥ शिष्य होई सावचित्त ॥ मायेचा जो शुद्ध प्रांत ॥ तोचि तौ देहांचा अंत ॥ सद्गुरुबोधें ॥ १२ ॥ चार देहांच्या अंतीं ॥ उरे शुद्ध स्वरूपस्थिती ॥ तेणें गुणें तुम्ही प्राप्ति ॥ तुजला झाली ॥ १३ ॥ जन्मला चि नाहीं अनंत ॥ तयासी कैंचा येईल अंत ॥ आदि अंतीं निवांत ॥ तो चि तूं अवघा ॥ १४ ॥ स्वामी ह्मणती शिष्याशी ॥ आतां संदेह धरिसी ॥ तरी श्रीमुखा वरी स्वामी ॥ निश्चयेंसीं ॥ १५ ॥ देहबुद्धीचेनि बळें ॥ शुद्ध ज्ञान झांकोळे ॥ भ्रांति हृदयीं प्रबळे ॥ संदेहरूप ॥ १६ ॥ ह्मणोनि देहातीत जें सुख ॥ त्याचा करावा विवेक ॥ तेणें गुणें अविवेक ॥ बाधूं न शके ॥ १७ ॥ तुटलें संशयाचें मूळ ॥ देह चि मिथ्या समूळ ॥ तयासि अंत हें केवळ ॥ मूर्खपण ॥ १८ ॥ जें जन्मलें चि नाहीं ॥ त्यासी मृत्यु कैंचा काई ॥ मृगजळाच्या डोहीं ॥ बुडों नको ॥ १९ ॥ मनाचा करोनियां जय ॥ स्वरूपाचा करावा निश्चयो ॥ दृढनिश्चयें अंतसमयो ॥ होवोनि गेला ॥ २० ॥ आदि करोनि देहबुद्धी ॥ देह टाकिला मारव्धीं ॥ आपण देहाचा संबंधी ॥ मुळींच नाहीं ॥ २१ ॥ असतें

१ देहापलीकडे.

करोनि वाव ॥ नसत्याचा पुसोनि ठाव ॥ देहातील अंतर्भाव ॥ असो खुणेनं ॥ २२ ॥ हें समाधान उत्तम ॥ असतेपणाचें जें वर्म ॥ देहबुद्धीचें कर्म ॥ तुटे जेणें ॥ २३ ॥ आतां तुटली आशंका ॥ मार्ग फुटला विवेका ॥ अद्वैतबोधें रंका ॥ राज्यपद ॥ २४ ॥ तंव शिष्यें आक्षेपिलें ॥ आतां स्वामी दृढ झालें ॥ तरी हें ऐसें च बाणलें ॥ पाहिजे कीं ॥ २५ निरूपणीं वृत्ति गळे ॥ शुद्धज्ञान तें प्रबळे ॥ उठोनि जातां मावळे ॥ वृत्ति मागुती ॥ २६ ॥ सांगा यासीं काय करूं ॥ मज सर्वथा नसे धीरू ॥ ऐका सावध विचारू ॥ पुढील अध्यायीं ॥ २७ ॥ इतिश्री० ॥ समास ९ ॥

॥ श्रीराम समर्थ॥शिष्या परम गुह्य ज्ञान॥जेणें घडे समाधान ॥ ऐसें मागें निरूपण ॥ केलें तुज ॥ १ ॥ तें निरूपण पाहतां ॥ अभ्यंतरीं तृप्त होतां ॥ आशंकसी सर्वथा ॥ उरी नाहीं ॥ २ ॥ आतां असो तें प्रस्तुत ॥ देहास मांडतां अंत ॥ तेव्हां साधकें निश्चित ॥ काय करावें ॥ ३ ॥ निरालंबीं चित्त न्यावें ॥ तरी राहेना स्वभावें ॥ एकाग्रतेच्या नांवें ॥ शून्याकार ॥ ४ ॥ निरवलंबींचें साधन ॥ देह असतां सावधान ॥ केलें पाहिजे समाधान ॥ सत्संगें विवेकें ॥ ५ ॥ अनुसंधान अंतकाळीं ॥ कैसें राहे तें निर्मळीं ॥ अनुसंधानीं मन जवळीं ॥ मीपण उठे ॥ ६ ॥ ऐसें स्वरूपानुसंधान ॥ अंतकाळीं न घडे जाण॥ आतां करावें ध्यान ॥ सगुणमूर्तीचें ॥ ७ ॥ ध्यानासी कारण चित्त॥ तें चि झालिया दुश्चित ॥ कैसें घडे सावचित ॥ ध्यान अंतीं ॥ ८ ॥ आतां करावें रामचिंतन ॥ वासना करी प्रपंचध्यान ॥ प्रपंचीं गुंतलें मन ॥ तें सुटलें पाहिजे ॥ ९ ॥ पडोनि कृपा अंतरीं[1] ॥ प्राणी नाना विचार करी ॥ परी तें न घडे जों वरी ॥ बाहेर नये ॥ १० ॥ तैसें मन हें गुंतलें ॥ वासनाविषयीं नेलें ॥ वरी वरी नाम स्मरलें ॥ याचें कोण काम ॥ ११ ॥ तरीं आतां काय करावें ॥ कोणतें उपायें

[1] अंतराळीं.

नरावें ॥ तें चि आतां स्वभावें ॥ सांगा स्वामी ॥ १२ ॥ दीनदयाळ
गुरुराव ॥ पूर्वी च रचिला उपाव ॥ अंतीं चळे अंतर्भाव ॥ ह्मणो-
नियां ॥ १३ ॥ तरी त्या उपायाची खूण ॥ केलें पाहिजे श्रवण ॥
उपाय रचिला कोण ॥ सद्गुरुनाथें ॥ १४ ॥ ऐका उपायाचें वर्म ॥
दृढ लाविला नित्यनेम ॥ हें चि उपायवर्म ॥ समयीं अंतींच्या ॥ १५ ॥
पूर्वीं पडला अभ्यास ॥ तो चि अंतीं निदिध्यास ॥ ह्मणोनियां सा-
वकाश ॥ नेम करावा ॥ १६ ॥ जयासी ठायींची सवे ॥ तयास न
लगे सांगावें ॥ ह्मणोनि नित्यनेमासी जीवें ॥ विसंबों नये ॥ १७ ॥
नित्यनेम पूर्वीं कथिला ॥ पुन्हा पाहिजे ऐकिला ॥ जो मागें निरू-
पिला ॥ तो चि आतां ॥ १८ ॥ एकाग्र करोनियां मन ॥ अंतरीं क-
रावें ध्यान ॥ सर्व सांग पूजाविधान ॥ प्रत्यहीं कीजे ॥ १९ ॥ नित्य
नेमिला जो जप ॥ त्रिकाळ दर्शन साक्षेप ॥ आदित्यमारुतीचें
रूप ॥ अवलोकावें ॥ २० ॥ हरिकथानिरूपण ॥ प्रत्यहीं करावें
श्रवण ॥ ही च जाणावी खूण ॥ नित्यनेमाची ॥ २१ ॥ अशक्त हो-
वोनि प्राणी पडे ॥ नित्य नेम त्यास न घडे ॥ तेणें वळेंचि नेमाकडे ॥
चित्त न्यावें ॥ २२ ॥ नित्यनेमाचा अभ्यास ॥ तो चि लागे निदिध्या-
स ॥ चुकतां कासावीस ॥ अंतसमयीं ॥ २३ ॥ अहा देवा जप राहिला ॥
मारुति नाहीं देखिला ॥ प्राणी योगभ्रष्ट झाला ॥ निदिध्यासें
॥ २४ ॥ ऐसें नित्यनेमें कोडें ॥ मन लागे देवाकडे ॥ अंतकाळीं
बळें घडे ॥ निदिध्यास ॥ २५ ॥ खुंटतां अंतर पडे ॥ अंतरीं च जप
घडे ॥ स्वार्थी आधीं च सांकडें ॥ फेडीन गेलें ॥ २६ ॥ जें वाल्मिकासी
आधार जें शतकोटींचें सार ॥ उमे सहित शंकर ॥ जपे जया ॥ २७ ॥
जेणें धन्य काशीपुरी ॥ प्राणिमात्रासी उद्धरी ॥ अंतकाळीं पृथ्वी
वरी ॥ उच्चार जयाचा ॥ २८ ॥ तें चि अंतरीं धरावें ॥ तेणें संकटीं
तरावें ॥ कैलासपती सदाशिवें ॥ उपाव केला ॥ २९ ॥ ॥ इति
श्रीअंतर्भाव समाप्त ॥ ३ ॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥ अथ आत्माराम ॥ जयासि लटिका आळ आला ॥ जो मायागोरीपासून झाला ॥ जाला नाहीं तया अरूपाला ॥ रूप कैचें ॥ १ ॥ तेथें स्तवनाचा विचार ॥ न घडे निर्गुण निर्विकार ॥ तेथियासी च नमस्कार ॥ भावबळें माझ्या ॥ २ ॥ जयाचेनि वेद शास्त्रें पुराणें ॥ जयाचेनि नाना निरूपणें ॥ जयाचेनी सुख लाधणें ॥ शब्दीं निःशब्द ॥ ३ ॥ जें शब्दासी आकळेना ॥ शब्देंविण तें कळेना ॥ कळे ना ऐसें ही घडेना ॥ जये स्वरूपीं ॥ ४ ॥ ऐसें सर्वत्र संचलें ॥ तर्का न जाय अनुमानलें ॥ तें जयचेनि प्राप्त झालें ॥ आत्मरूप ॥ ५ ॥ नमन तियेचे निजपदा ॥ माया वाग्देवी शारदा ॥ जिचेनि प्रवर्तती संवादा ॥ संत महानुभाव ॥ ६ ॥ वंदीन सद्गुरुस्वामी ॥ जेथें राहिलें मीतां तोमी ॥ निवारिली निजग्रामीं ॥ पांच ही जणं ॥ ७ ॥ तया निजपदा पैलीकडे ॥ आनंद व्रीत वाढे ॥ पदें लाधलिया जोडे ॥ तद्रूप होवोनी ॥ ८ ॥ स्वामिकृपेचा लोट आला ॥ मानससरोवरीं सामावला ॥ पूर्ण होतां उचंबळला ॥ आनंदाद्वार माझा ॥ ९ ॥ सद्गुरुकृपेचें बळ ॥ माझे ठायीं जालें तुंबळ ॥ तेणें गुणें स्वानंदजळ ॥ हेलावे लागे ॥ १० ॥ आतां नमस्कारीन राम ॥ जो योग्यांचें निज धाम ॥ विश्रांतीचा निज विश्राम ॥ जये ठायां ॥ ११ ॥ जो नामरूपा वेगळा ॥ जो मायेहूनि निराळा ॥ जेथें जाणिवेची कळा ॥ सर्वथा न चले ॥ १२ ॥ जेथें भांबावला तर्क ॥ जेथें पांगुळला विवेक ॥ तेथें शब्दाचें कौतुक ॥ केविं घडे ॥ १३ ॥ जया कारणें योगी उदास ॥ वनवासी फिरती तापस ॥ नाना साधनें सायास ॥ ज्या कारणें करिती ॥ १४ ॥ ऐसा सर्वात्मा श्रीराम ॥ सगुण निर्गुण पूर्णकाम ॥ उपमा चि नाहीं निरुपम ॥ रूप जयाचें ॥ १५ ॥ आतां वंदीन सज्जन श्रोते ॥ जे कृपाळु भावाचे भोक्ते ॥ माझीं वचनें प्रा-

१ फिरे.

कृतें ॥ सांगेन तयांसी ॥ १६ ॥ तयांचें वर्णावें स्वरूप ॥ तरी ते स्वरूपाचे बाप ॥ जें वेदांस सांगवे ना रूप ॥ तें जया पासोनि प्रकटे ॥ १७ ॥ आतां शिष्या सावधान ॥ ऐक सांगतों गुह्य ज्ञान ॥ तेणें तुझें समाधान ॥ अधिक होय ॥ १८ ॥ तूं आशंका नाहीं घेतली ॥ परी चिंता मज लागली ॥ जे तुझी भ्रांति फिटली ॥ नाहीं अद्यापि ॥ १९ ॥ दासबोधींचे समासीं ॥ निर्मूळ केलें सीघ्रगामी ॥ त्या निरूपणीं वृत्तीसी ॥ पालट दिसेना ॥ २० ॥ ह्मणोनी न पुसतां सांगणें ॥ घडलें शिष्या तुझ कारणें ॥ आतां तरी सोय धरणें ॥ श्रवणमननीं ॥ २१ ॥ चातकपक्षी वरचेवरी ॥ चंचु पसरोनि थेंब धरी ॥ तोंवर न सर्व ही अव्हेरी ॥ मेघजळींचें ॥ २२ ॥ तैसा शब्दवर्षाव होतां ॥ असोन दाटी व्यग्रता ॥ श्रवणपुटीं सामाविता ॥ मनन करावें ॥ २३ ॥ त्याग जाणोनि शब्दाचा ॥ आवांका धरावा मनाचा ॥ शब्दांतील गर्भाचा ॥ सांठा धरावा ॥ २४ ॥ अरे तूं कोण कोणाचा ॥ कोठून आलासि केंवा ॥ ऐसा विचार पूर्वींचा ॥ घेई बापा ॥ २५ ॥ अरे तुवां जन्मांतर घेतलें ॥ काय मानितोसि आपुलें ॥ ऐसें त्वां विचारिलें ॥ पाहिजे आतां ॥ २६ ॥ येथें तुझें कांहीं नाहीं ॥ मुळचा आहेस काई ॥ चुकोनि आलासी जाई ॥ जेथींल तेथें ॥ २७ ॥ तूं समर्थाचें लेंकरूं ॥ अभिमानें घेतला संसारू ॥ तो टाकितां पैल पारू ॥ पावसी बापा ॥ २८ ॥ ईश्वरा पासोनि आलासी ॥ परंतु त्यास चुकलासी ॥ ह्मणोनि हें दुःख भोगिसी ॥ वेगळेपणें ॥ २९ ॥ आणि विश्वाससी या बोला ॥ तरी मी घालीन रे तुजला ॥ लावसी सकळ वैभवाला ॥ जेथींच्या तेथें ॥ ३० ॥ तुझें अढळ पद गेलें ॥ तुज मायेनें वेड लाविलें ॥ तें जरी तुझें तुज दिधलें ॥ मज काय देसी ॥ ३१ ॥ जितुकें कांहीं नासोन जाईल ॥

१. पारडी.

जें अशाश्वत असेल ॥ तुज समागमें न येईल निरुतें पाहीं ॥३२॥
मज हें तें कामस्य त्यागें ॥ तुज पाहुनि टाकावें ॥ तुवां टा-
किलें तरी त्यावें ॥ तुज समागमें ॥ ३३ ॥ आपण मिथ्येचें टा-
किलें ॥ अमरपद प्राप्त झालें ॥ तरी तुझें काय गेलें ॥ सांग
बापा ॥ ३४ ॥ नाशवंत निरुतें देसी ॥ तरी पद प्राप्त निश्च-
यंसीं ॥ या मध्यें लालची कासीं ॥ स्वहित न घडे ॥ ३५ ॥ तों
शिष्य ह्मणे जी दिधलें ॥ स्वामी ह्मणती पद लाधलें ॥ आतां तूं
आपुलें ॥ मानीं चि नकों ॥ ३६ ॥ इतुकें स्वामी बोलले ॥ अज्ञान
घेऊन निघाले ॥ तंव शिष्यें आलोचिलें ॥ विनीत होवोनी ॥३७॥
आतां पुढलिये समासीं ॥ संवाद होईल उभयांसी ॥ तेणें स्वानं-
दविधूसी ॥ भरितें दाटे ॥ ३८ ॥ इति श्रीआत्माराम ॥ राम-
दासी पूर्णकाम ॥ एका सावध धर्म ॥ सांगिजेल ॥ ३९ ॥ स-
मास ॥ १ ॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥ जयजय सच्चिदानंदा ॥ जय जयाजी निज-
बोधा ॥ जयजयाजी आनंदकंदा ॥ परमपुरुषा ॥ १ ॥ अनंतब्र-
ह्मांडें दिसाळें ॥ मायेनें रचिलीं विशाळें ॥ तुमचे कृपचेनि बळें ॥
विरती स्वानंद डोहीं ॥ २ ॥ आतां स्वामींनें जें इच्छिलें ॥ तें पा-
हिजे अंगीकारिलें ॥ शरणागत आपुलें ॥ उपेक्षूं नये ॥ ३ ॥ नाश-
वंत काय टाकावें ॥ तें मज स्वामींनीं सांगावें ॥ मज दातारें करावें ॥
आपणा ऐसें ॥ ४ ॥ ऐकोनि शिष्याचें बोलणें ॥ स्वामी ह्मणती सा-
वध होणें ॥ अवधान देऊनि घेणें ॥ आनंदपद ॥ ५ ॥ शिष्या बहुत
मन घालीं ॥ आतां वाक्कळता राहिली ॥ येथें वृत्ति चंचळ केली ॥
तरी बुडसी ॥ ६ ॥ आसमंते लोह पिटे ॥ सिद्धतां तयाचा मळ तुटे ॥
परिसासि झगडतां पालटे ॥ लोहपण तयाचें ॥ ७ ॥ जयाचा मळ
जळेना ॥ अभ्यंतर ही वळेना ॥ तरी तें सहसा पालटेना ॥ मृत्ति-

१ हातवरूनें टेकितः.

काळरूपें ॥ ८ ॥ नाशवंत तितुका मळ ॥ तयां त्यजावा अमंगळ ॥ तो गेलिया तूं चि सकळ ॥ आहेसि जाण ॥ ९ ॥ नाशवंत तूं जाण माया ॥ मायिक जाईल विलया ॥ ते माया चि प्राणसखया । ऐक सांगतों ॥ १० ॥ अहं ऐसें जें स्फुरण ॥ तें चि मायेचें लक्षण ॥ माये पासून त्रिगुण ॥ गुणा पासोनि भूतें ॥ ११ ॥ पृथ्वी आप तेज वायु आकाश ॥ सृष्टि रचिली सावकाश ॥ एवं दृश्य आणि अदृश्य ॥ सकळ माया ॥ १२ ॥ एक माया दों ठायीं वांटिली ॥ प्रकृति आणि पुरुषें झाली ॥ जैसी दों दिवसांनी बोली ॥ एक चि परवा ॥ १३ ॥ माया ज्ञाता ज्ञेय ज्ञान ॥ माया ध्याता ध्येय ध्यान ॥ माया हें चि समाधान ॥ योगियांचें ॥ १४ ॥ ऐशी माया सच्चिदानंद ॥ माया आनंदकंद ॥ माया हे चि निजबोध ॥ शब्दरूपें ॥ १५ ॥ आत्मा ब्रह्मस्वरूप ॥ हें मायेचें निज रूप ॥ रूप आणि अरूप ॥ सकळ माया ॥ १६ ॥ जीव शिव आणि ईश्वर ॥ हा ही मायेचा विस्तार ॥ विश्वरूप विश्वंभर ॥ अवघी माया ॥ १७ ॥ माया मनासी चाळक ॥ माया बुद्धीस व्यापक ॥ माया अनेकीं एक ॥ ऐसें बोलणें ॥ १८ ॥ माया देहास चालवी ॥ माया शब्दास बोलवी ॥ माया दृष्टीस दाखवी ॥ नेत्रीं रिघोनियां ॥ १९ ॥ मायेनें माया चाले ॥ मायेनें माया बोले ॥ मायेनें माया हाले ॥ वायुरूपें ॥ २० ॥ तंव शिष्य ह्मणे जी ताता ॥ माया चाले स्वरूपसत्ता ॥ अरे सत्ता नाहीं तत्वता ॥ माया जाण ॥ २१ ॥ तरी मायेनें स्वइच्छा असावें ॥ स्वरूपसत्तेनें नसावें ॥ मनास आलें तैसें करावें ॥ हें केवीं घडे ॥ २२ ॥ लटिकया वरी स्वार चालले ॥ लटिकें मर्यादेनें राहिले ॥ तें गर्भांधें देखिले ॥ हे अघटित वार्ता ॥ २३ ॥ तैसी माया ही मानिली ॥ स्वरूपसत्तेनें चालली ॥ तयां गर्भांधें देखिली ॥ हे वार्ता सांगसी ॥ २४ ॥ जें झालें चि नाहीं सर्वथा ॥ तया वरी निर्गुणाची सत्ता ॥ ऐसें हें ज्ञातेपणें

१ सद्रूप, चिद्रूप, आनंदरूप.

बोलतां ॥ तुज लाज नाहीं ॥ २५ ॥ सकळ माया ह्मणतां ॥ आणि झाली च नाहीं ही सांगतां ॥ तरी म्यां काय करावें आतां ॥ सांगा स्वामी ॥ २६ ॥ अरे जें जें मनास अनुभवलें ॥ तें तें मायिक नाथिलें ॥ तितुकें तुवां टाकिलें ॥ पाहिजे स्वानुभवें ॥ २७ ॥ सकळ ही माया नाथिली ॥ स्वरूपीं नाहीं राहिली ॥ एवं नाहीं हे बोली ॥ माया जाणावी ॥ २८ ॥ एवं सांगतों तें ऐकावें ॥ मायिक मायेतें जाणावें ॥ आतां मनन करावें ॥ सावध होवोनी ॥ २९ ॥ माये करितां माया दिसे ॥ माये करितां माया भासे ॥ माये करितां लाभ असे ॥ परमार्थाचा ॥ ३० ॥ माया भवसिंधूचें तारूं ॥ माया पाववी पैल पारू ॥ माये वीण उद्धारू ॥ प्राणियासि नाहीं ॥ ३१ ॥ माये करितां देवभक्त ॥ माये करितां ज्ञाते विरक्त ॥ माये करितां जीवन्मुक्त ॥ होती स्वानुभवें ॥ ३२ ॥ माये करितां वेदश्रुती ॥ माये करितां व्युत्पत्ती ॥ माये करितां होतीं ॥ मूढ ते विवेकी ॥ ३३ ॥ माया परमार्थाचें अंजन ॥ माये करितां जोडे निधान ॥ माये करितां सावधान ॥ साधक स्वरूपीं ॥ ३४ ॥ माये करितां स्वहित घडे ॥ माये करितां भ्रांति उडे ॥ माये करितां बिघडे ॥ प्रपंचभान ॥ ३५ ॥ माये वीण ज्ञान कैंचें ॥ माया जीवन सकळांचें ॥ माये वीण साधकाचें ॥ कार्य न चले ॥ ३६ ॥ माये वीण परमार्थ जोडे ॥ ऐसें हें कधीं च न घडे ॥ माये वीण सहसा नातुडे ॥ गुज योगियांचें ॥ ३७ ॥ माया योग्यांची माउली ॥ जेथील तेथें नेऊन घाली ॥ कृपाळूपणें नाथिली ॥ आपण होय ॥ ३८ ॥ सकळ मायेचें रूप झालें ॥ त्यांत तुझें ही रूप आलें ॥ हें इतुकें ही आपुलें ॥ मानूं चि नको ॥ ३९ ॥ आतां सांगतों तुज खूण ॥ त्वां नाशवंत केलें मदर्पण ॥ आतां करिशी हलकेपण ॥ तरी मज शब्द नाहीं ॥ ४० ॥ संग तितुका नाशवंत ॥ निःसंग शब्द अशाश्वत ॥ ह्मणोनि संगा[1]

---

१ नमिळे.

निःसंगातीत होवोनि राहें ॥ ४१ ॥ पुढिले समासीं निरूपण ॥ आदरें करावें श्रवण ॥ संगातीत होइजे ते खूण ॥ सांगिजेल पुढें ॥ ४२ ॥ इति श्रीआत्माराम ॥ रामदासीं पूर्णकाम ॥ योगी पार्वती विश्राम ॥ जय दायी ॥ ४३ ॥ समास ॥ २ ॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥ संग तितुका नाशवंत ॥ सोडून राहावें निवांत ॥ एकपणाचा अंत ॥ झालिया समाधान ॥ १ ॥ एकपणाचा उमस ॥ काढितां त्रिपुटीं सावकाश ॥ होत आहे ह्मणोनि स्याम ॥ एकपणाचा नसे ॥ २ ॥ तो मी आत्मा ऐसा हेतू ॥ हें नाशवंत टाकीं तूं ॥ उन्मनी अवस्थेचा प्रांत ॥ तें स्वरूप तुझें ॥ ३ ॥ ऐसा जो अनुभव आला ॥ तो ही नाशवंतामध्यें आला ॥ अनुभवा वेगळा राहिला ॥ तो तूं आत्मा ॥ ४ ॥ हें ही न घडे बोलणें ॥ आतां पाल्हेरा किती देणें ॥ वेदशास्त्रें पुराणें ॥ नासोनि जाती ॥ ५ ॥ ग्रंथ मात्र जितुका बोलिला ॥ आत्मा त्या वेगळा राहिला ॥ हें मायेचा स्पर्श जाला ॥ नाहीं च त्यासी ॥ ६ ॥ स्वरूप निर्मळ निघोट ॥ स्वरूप शेवटा शेवट ॥ जिकडे तिकडे नीट ॥ सन्मुख आहे ॥ ७ ॥ जें बहु दुरीच्या दुरी ॥ निकट जवळी अंतरीं ॥ दुरी आणि अभ्यंतरी ॥ घडणी नाहीं ॥ ८ ॥ जें सकळापरीस मोठें ॥ जेथें हें सकळ आटे ॥ अकस्मात एकसरें नुटे ॥ मूळ मायेचें ॥ ९ ॥ जें सकळां हुन सूक्ष्म कोवळें ॥ सकळांहुन अत्यंत जवळें ॥ जें सकळांमध्यें परि निराळें ॥ अलिप्तपणें ॥ १० ॥ जें हाले ना चाले ॥ जें बोले ना डोले ॥ अवघें आपण संचलें ॥ एकट चि तें ॥ ११ ॥ आकाशा बाहेर भरलें ॥ आकाश जेथें मुराले ॥ आकाश भरूनि उरलें ॥ एक जिनसीं ॥ १२ ॥ जें चळे ना ढळे ॥ अग्निमध्यें न जळे ॥ जें जळीं परि निराळें ॥ उदकीं बुडेना ॥ १३ ॥ ज्यास कोणी नेईना ॥ चोरें जातां चोरवेना ॥ कल्पांतीं ही वेंचेना ॥ अणुमात्र जें ॥ १४ ॥ चक्षूनें ल-

१ विश्रान्ति. २ विस्तार. ३ आकार.

खिळें नव जाय ॥ जेथें आकाश भस्मोनि जाय ॥ मांगीतलें तें मा-
कार होय ॥ मांगणें न घडे ॥ १५ ॥ ऐसें जरी न बोलावें ॥ तरी म्यां
काय करावें ॥ न बोलतां कळावें ॥ नज कैसें ॥ १६ ॥ बोलणें नितु-
कें व्यर्थ जातें ॥ बोलतां अनुभवा येतें ॥ अनुभव मांडितां तें ॥ आ-
पण होइजे ॥ १७ ॥ मायारूप मूळ तयाचें ॥ शोधूं जातां समाधान
केचें ॥ मग लाभ झालिया दुःखाचें ॥ मूळ तुटे ॥ १८ ॥ अहंब्रह्मास्मि
ही गाथा ॥ आली देहबुद्धीच्या माथां ॥ देहबुद्धीनें परमार्था ॥ कान-
कोंडें होइजे ॥ १९ ॥ देहबुद्धि हे टाकावी ॥ हेही मायेची उठाठेवी ॥
ह्मणोनि काय अंगीकारावी ॥ अंगीकारू न घडे ॥ २० ॥ मायेचे बळें
ब्रह्मज्ञान ॥ मायेकरितां ब्रह्मसाधन ॥ मायेचि गोंवी बंधन ॥ तोडी ते
ही माया ॥ २१ ॥ माया आपणासी गोंवी ॥ आप आपणा वेढ ला-
वी ॥ प्राणी दुःखी होत जीवीं ॥ अभिमानें करूनी ॥ २२ ॥ जैसा मा-
रीपाट खेळतां ॥ सारी एकाच्या मागान आगती ॥ येक्यां नेमतां वां-
टोन घेती ॥ आपल्याल्या ॥ २३ ॥ नसता अभिमान माथां ॥ मारी म-
रतां परम व्यथा ॥ हात येतां सुखस्वार्था ॥ दोघे ही पडिले ॥ २४ ॥
फांशासी दे दे ह्मणती ॥ एक ते रडी खाती ॥ कोंथें पडल्या धर्ती ॥
जीव एकमेकांचे ॥ २५ ॥ तैशा कन्या पुत्र नारी ॥ वांटून घेतल्या
सारी ॥ अभिमान वाहती शिरीं ॥ पांग प्रपंचाचा ॥ २६ ॥ इतु-
कीं वेडें लाविलीं ॥ ते माया खेळे खेळ एकलीं ॥ ते मायेनें च विरा-
ली ॥ पाहिजे माया ॥ २७ ॥ माया मोडितां अधिक जड ॥ ह्मणोनि ध-
रिती ते वेडे ॥ धरितां तोडितां नातुडे ॥ वर्म कळल्यावांचूनी ॥ २८ ॥
जैसें चक्रव्यूहाचें उगवणें ॥ बाहेर येऊन आंत जाणें ॥ कां अंतरीं
जाऊन येणें ॥ अकस्मात बाहेरी ॥ २९ ॥ त्या कवाडींच्या कडया ॥
गुंतगुंती उगवाव्या ॥ तैसी जाण ही माया ॥ गुंतोनि उगवावी ॥
॥ ३० ॥ माया कैसी सांडावी ॥ तोडोनि कैसी टाकावी ॥ येथें त्रि-

१ रक्षण.

चारें पहावी ॥ नाथिली च हे ॥ ३१ ॥ बहुनाटक हे माया ॥ सीपणें न जाय विलया ॥ विचार पाहतां इया ॥ ठाव चि नाहीं ॥ ३२॥ व- र्म हेंचि माया मायिक ॥ इचा करावा विवेक ॥ विवेक केलिया अ- नेक ॥ एकीं मरे ॥ ३३ ॥ एकीं अनेक मराले ॥ एकपण अनेकास वेगळें ॥ उपरी जें निःसंग उरलें ॥ तें स्वरूप तुझें ॥ ३४ ॥ तुझें स्व- रूप नाकळे ॥ तें जया साधनें आकळे ॥ तें साधन ऐक सोहळे ॥ भो- गिसी स्वानंदें ॥३५॥ इति श्रीआत्माराम ॥ सांगिजेल पुढें साधन- वर्म ॥ जेणें भिन्नत्वाचा भ्रम ॥ तुटोनि जाय ॥ ३६ ॥ समास ॥ १॥

॥श्रीराम समर्थ॥ जें सकळ साधनांचें सार॥जेणें पाविजे पैल- पार॥जेणें साधनें अपार॥साधक सिद्ध झाले ॥१॥ तें हें जाण रे श्र- वण ॥ करावें अध्यात्मनिरूपण॥मनन करितां समाधान ॥ निदि- ध्यासें पाविजे ॥२॥ संत सज्जन महानुभवी ॥ परमार्थचर्चा करीत जावी॥हयगय ही न करावी॥ज्ञातेपणें करोनी॥३॥परमार्थउठाठेवी करितां ॥ लाभ चि होय तत्वता ॥ दिवसेंदिवस जाणतां ॥ पालट होय॥४॥नित्य नवें श्रवण मनन॥त्या ऐसें नाहीं साधन॥ह्मणोनि हें नित्यनतन॥केलें पाहिजे ॥५॥ जैसें ग्रंथीं बोलिलें ॥ तैसें पाहिजे केलें ॥ क्रियेच्या माथां आलें ॥ निश्चितार्थे ॥ ६ ॥ जे ग्रंथीं जो वि- चार॥वृत्ति होय तदाकार॥ह्मणोनि निरूपण सार ॥ भक्ति ज्ञान वै- राग्य॥ ७॥शिष्य ह्मणे जी सर्वज्ञा ॥ सत्य करावी प्रतिज्ञा ॥ नाश- वंत धन साधना ॥ वरपडें न करावें ॥८॥ अरे शिष्या मन घालावें॥ नाशवंत तूं ओळखावें॥साधन लागे करावें॥प्रतिज्ञा च आहे ॥९ ॥ प्रतिज्ञा करावी प्रमाण ॥ ऐसें बोलतो हा कोण ॥ नाशवंत केलें स- र्पण ॥ या मध्यें तो आला ॥ १० ॥ तूं ह्मणसी जें दिलें ॥ द्यावया कोण उरलें ॥ अरे उरलें तें झुरलें ॥ माझें कढ ॥११॥ तूं नाशवंतां मध्यें आलासी ॥ आपणास कां रे चोरितोसी ॥ नाशवंत देतां कच-

1 निराश.

कचतोसी ॥ फटरे पढतमूर्खा ॥ १२ ॥ शिष्य विचारून बोले ॥ स्वामी कांहीं नाहीं उरलें ॥ अरे नाहीं बोलणें आलें ॥ नाशवंतां मध्यें ॥ १३ ॥ आहे ह्मणतां कांहीं नाहीं ॥ नाहीं शब्द गेला तो हीं ॥ नाहीं नाहीं ह्मणतां कांहीं ॥ उरलें कीं ॥ १४ ॥ येथ शून्या निरास झाला ॥ आत्मा सदोदित संचला ॥ पाहों जातां साधकाला ॥ ठाव चि नाहीं ॥ १५ ॥ अभिन्नज्ञाता तो चि मान्य ॥ साधक साध्य होतां धन्य ॥ वेगळेपणें वृत्ति शून्य ॥ पावती प्राणी ॥ १६ ॥ वेगळेपणें पाहों जातां ॥ मोक्ष न जोडे सर्वथा ॥ आत्मा दिसे नासता ॥ वरपडे होती ॥ १७ ॥ आपल्या डोळां देखिलें ॥ तें नाशवंता मध्यें आलें ॥ ऐसें जाणोनि धरिलें ॥ ते नाडले प्राणी ॥ १८ ॥ जो पंचभूतांचा दास ॥ तया पंचभूतीं वास ॥ भोगी नीच नवी सावकास ॥ पुनरावृत्ति ॥ १९ ॥ तों शिष्यें विनंती केली ॥ ह्मणे आशंका उद्भवली ॥ पंचभूतांची सेवा केली ॥ बहुतीं कीं ॥ २० ॥ सकळसृष्टी मध्यें जन ॥ संत साधु आणि सज्जन ॥ करितां भूतांचें भजन ॥ धातुपाषाणमूर्ति ॥ २१ ॥ कोणी नित्य मुक्त झाले ॥ तेही धातु पूजूं लागले ॥ परंतु ते पुनरावृत्ति पावले ॥ किंवा नाहीं ॥ २२ ॥ ऐसा शिष्याचा अंतर्भाव ॥ जाणोनि आनंद गुरुराव ॥ ह्मणे शीघ्र चि अनुभव ॥ पावेल आतां ॥ २३ ॥ ऐसें विचारूनि मनीं ॥ कृपादृष्टी न्याहाळूनी ॥ शिष्या प्रति सुवचनीं ॥ बोलते झाले ॥ २४ ॥ प्राणी देह सांडून जाती ॥ वासनाशरीरें असती ॥ पुनरावृत्ति भोगिती ॥ वासना उरलिया ॥ २५ ॥ मूळमाया स्थूलदेहाचें ॥ लिंगदेह वासनात्मकाचें ॥ राहणें तया लिंगदेहाचें ॥ अज्ञानडोहीं ॥ २६ ॥ कारणदेह अज्ञान ॥ ज्ञान तो आत्मा जाण ॥ तया नांव महाकारण ॥ बोलिजेतें ॥ २७ ॥ जरी मनाचा थारा तुटला ॥ ह्मणिजे भवसिंधु आटला ॥ प्राणी निश्चितार्थें सुटला ॥ पुनरावृत्ती पासोनी ॥ २८ ॥ हें चि जाण

---

१ कष्टी. २ नित्य.

भक्तीचें फळ ॥ जणें तुटे संसारमळ ॥ निःसंग आणि निर्मळ ॥ आ-त्मा स्वयें ॥ २९ ॥ संगातीत ह्मणिजे मोक्ष ॥ तेथें कैचें देखणें लक्ष ॥ लक्ष आणि अलक्ष ॥ दोहींस ठाव नाहीं ॥ ३० ॥ आत्मा ह्मणोनि देखण्यास मिठी ॥ घालें जातां मोक्षतुटी ॥ ह्मणोनियां उठाउठी ॥ आत्मनिवेदन करावें ॥ ३१ ॥ प्राप्त झालें अद्वैतज्ञान ॥ अभिन्नपणें जें विज्ञान ॥ तें चि जाण आत्मनिवेदन ॥ जेथें मी तूं नाहीं ॥ ३२ ॥ ऐशी स्थिति जया पुरुषाची ॥ तया पुनरावृत्ति कैंची ॥ जाणोनि भक्ति केली दास्याची ॥ देवासी अत्यंत ॥ ३३ ॥ पूर्वी दासत्व होतें केलें ॥ त्याचें स्वामित्व प्राप्त झालें ॥ आणि तयाचें महत्त्व राखिलें॥ तरी थोर उपकार ॥ ३४ ॥ आतां असो हें बोलणें ॥ नाशवंताचा विचार करणें ॥ आणि मज पाशीं मागणें॥ अनुभव आपुला॥३५॥ आतां पुढिलिये समासीं ॥ शिष्य लाधला अनुभवासी ॥ दृढ करो-नियां तयासी॥मागती स्वामी ॥३६॥ इति श्रीआत्माराम॥रामदा-सीं पूर्णकाम ॥ ऐका साधनवर्म ॥ आत्मज्ञानाचें ॥३७॥ समास ४॥

॥श्रीराम समर्थ॥जी जी स्वामी सर्वेश्वरा॥आह्मां अनाथांचिया माहेरा ॥ सार्थक झालें जी दातारा ॥ कृपाकटाक्षें ॥ १ ॥ या मनाचे संगती ॥ जन्म घेतले पुनरावृत्ती ॥ माया मायिक असोनि भ्रांती ॥ वरपडा झालों होतों ॥२॥ मी मानवी किंकर॥ एकाएकीं झालों वि-श्वंभर॥संदेह तुटला थोर॥पातापातीं ॥३॥ मी संसाराहून सुटलों॥ मी च सकळ देहीं विस्तारिलों ॥ जन्मदुःखा पासूनि मुकलों ॥ सर्वां भूतीं ॥ ४ ॥ मी करूनि अकर्ता ॥ मी भोगूनि अभोक्ता ॥ मज मध्यें वार्ता ॥ मीपणाची नाहीं ॥५॥ ऐसें जें कां निज बीज ॥ गाळींव मीपणाचा फुंज ॥ तो गुरुकृपा सहज ॥ सिद्ध चि आहे ॥६॥ ऐसा शिष्याचा संकल्पू ॥ जाणोनि बोले भवरिपू ॥ संसारसर्प भग्नदर्पू ॥ केला जेणें ॥ ७ ॥ जें स्वामीच्या हृदयीं होतें ॥ तें शिष्यास बाणलें

१ प्रविष्ट. २ गर्व.

अवचितें ॥ जैसें सामर्थ्य परिसाचें तें ॥ लोहा अंगीं ॥ ८ ॥ स्वामिपरिसाचा स्पर्श होतां ॥ शिष्य परीस झाला तत्वता ॥ गुरुशिष्यांची ऐक्यता ॥ झाली स्वानुभवें ॥ ९ ॥ गुज स्वामींच्या हृदयींचें ॥ शिष्यासी वर्म तयाचें ॥ प्राप्त झालें योग्यांचें ॥ निजबीज जें ॥ १० बहुतां जन्मांच्या शेवटीं ॥ झाली स्वरूपाची भेटी ॥ एका भावार्थाचे साटीं ॥ परब्रह्म जोडलें ॥ ११ ॥ जो वेदशास्त्रांचा भावगर्भ ॥ निर्गुण परमात्मा स्वयंभ ॥ तयाचा एकसरा लाभ ॥ झाला सद्भावें ॥ १२ ॥ जें ब्रह्मादिकांचें माहेर ॥ अनंतसुखाचें भांडार ॥ जेणें हा दुर्गम संसार ॥ सुखरूप होय ॥ १३ ॥ ऐसें ज्यासी ज्ञान झालें ॥ तयाचें बंधन तुटलें ॥ येर नसोनि पाउलें ॥ दृढ अविवेकें ॥ ॥ १४ ॥ संदेह हें चि बंधन ॥ निःशेष तुटलें तें चि ज्ञान ॥ निःसंदेहीं समाधान ॥ आपैसें होय ॥ १५ ॥ प्राणियासी माया सुटेना ॥ अभिमानें त्रिपुटी तुटेना ॥ वृत्ति स्वरूपीं फुटेना ॥ स्फूर्तिरूपें ॥ १६ ॥ मायाजाळीं जे पडले ॥ ते ईश्वरासि चुकले ॥ ते प्राणी सांपडले ॥ वासनाचक्रीं॥१७॥ज्याचें दैव उदेलें॥ तयास ज्ञान प्राप्त झालें ॥ तयाचें बंधन तुटलें॥निःसंगपणें ॥१८॥ सर्वसाक्षी तुर्यावस्था ॥ तयेचा ही तूं जाणता ॥ ह्मणोनि तुज निःसंगता ॥ सहज ची आली ॥१९॥ आपणासी तूं जाणसी ॥ परी तूं तें नव्हेसी ॥ तूंपणाची कायसी ॥ मात स्वरूपीं ॥ २० ॥ जाणता आणि वस्तु ॥ निमालिया उर्वरित तूं ॥ तूंपणाची ही मात ॥ सहज चि वाव ॥ २१ ॥ असो हा शब्दपाल्हाळ ॥ तुझें तुटलें जन्ममूळ ॥ कां जें नाशवंत सकळ ॥ सद्र्पण केलें ॥ २२ ॥ जें जें जाणोनि टाकिलें ॥ तें नाशवंत राहिलें ॥ तुझें तुज प्राप्त झालें ॥ अक्षय पद ॥ २३ ॥ ऐसें बोले मोक्षपाणी ॥ एकोनि शिष्य लोटांगणीं॥निःसंगस्वरूपमिळणी ॥ दोघे एक चि झाले ॥ २४ ॥ ऐसा कृपाळु स्वा-

१आपोआप. २ उरलेलं.

मिराव ॥ आदिपुरुष देवाधिदेव ॥ शिष्यासी निजपदीं ठाव ॥ ऐक्यरूपें दिल्हा ॥२५॥ जो स्वामीस शरण गेला॥तेणें जन्म सार्थक केला ॥ संदेहा वेगळा झाला ॥ जो देवां दुर्लभ ॥ २६ ॥ ग्रंथ संपतां स्तुती उरे ॥ बोलिजती अपारें ॥ अर्थासी कारण येरें ॥ चाड नाहीं ॥ २७ ॥ इति श्रीआत्माराम ॥ रामदासीं पूर्ण काम ॥ साधकें पाहतां भ्रम ॥ बाधिजेना ॥ २८ ॥ ॥ समास ॥ ५ ॥ इति श्रीआत्मारामसंपूर्ण ॥ ॥

॥ पंचसमासी ॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥ गणेश शारदा सद्गुरु ॥ संत सज्जन कुळेश्वरु ॥ माझा सर्व हा रघुवीरु ॥ सद्गुरूरूपें ॥ १ ॥ माझें आराध्यदैवत ॥ परमगुह्य गुह्यातीत ॥ गुह्यरणाची मात ॥ न चले जेथें॥२॥ जें स्पर्शलि नाहीं वेदवाणी ॥ जें वर्णवेना सहस्रफणीं ॥ जेथें अनुभवाची कडसणी ॥ आटोनि गेली ॥ ३ ॥ जें शब्दासी अबोज ॥ जें निःशब्दाचें निज बीज ॥ जें शंकराचें निज गुज ॥ समाधिशोभा ॥ ४ ॥ जो वेदाचा अंतरभाव ॥ सायुज्यमुक्तीचा ठाव ॥ भावनेचा अभाव ॥ अभावें सहित ॥ ५ ॥ जो शब्द बाहेर पडे ॥ तें त्या शब्दा पैलीकडे ॥ जें अनुभवितां मोडे ॥ पांग मनाचा ॥ ६ ॥ असे तें बिआदि अंत ॥ माझें आराध्यदैवत ॥ जेथें सर्वमनोरथ॥पूर्ण होती॥७॥ जें सारांचें निज सार ॥ जें आनंदाचें भांडार॥जें मोक्षाचें विहार ॥ जन्मभूमि ॥८॥ जें निर्विकल्पतरूचें फळ ॥ अनुभवें पिकलें रसाळ॥ तया रसाचे गळाळे ॥ घेती स्वानुभवी ॥ ९ ॥ झालिया रसाचे विभागी ॥ अमरत्व जडे अंगीं ॥ संगातीत महायोगी ॥ होइजे स्वयें ॥ १० ॥ ऐसा जो कां परमपुरुष ॥ निर्विकल्प निराभास ॥ शुद्ध बुद्ध स्वयंप्रकाश ॥ आत्माराम ॥ ११ ॥ ऐसा जी सद्गुरुरामा ॥ अगाध तुमचा महिमा ॥ ऐक्यरूपें अंतर्यामा ॥ मूळपुरुषा ॥ १२ ॥

१ परीक्षा. २ अद्भुत. ३ घास.

तुझ्या कृपेचे उजेडें ॥ तुटे संसारसांकडें ॥ दृश्यमायेचें मढें ॥ भस्मोनि जाय ॥ १३ ॥ तुझे कृपेचा प्रकाश ॥ करी अज्ञानाचा नाश ॥ भाविक मागती सावकाश ॥ अक्षयपद ॥ १४ ॥ क्षय चि नाहीं कल्पांतीं ॥ एक स्वयें आदि अंतीं ॥ ऐसें सुख कृपामूर्ती ॥ प्रकट कीजे ॥ १५ ॥ जें साधनाचें निज साध्य ॥ निगमागमप्रतिपाद्य ॥ योगेश्वरांचें सद्य ॥ विश्रांतिस्थळ ॥ १६ ॥ जें सकळश्रमांचें सार्थक ॥ जें भाविकां मोक्षदायक ॥ तुमच्या हृदयीं अलौकिक ॥ परम गुह्य ॥ १७ ॥ जें महावस्तूचें साधन ॥ जें अद्वैतबोधाचें अंजन ॥ जेणें पावती समाधान ॥ महायोगी ॥ १८ ॥ जेथें दुःखाचा दुष्काळ ॥ निखळ सुखाची अळुमाळ ॥ जें निर्मळ आणि निश्चळ ॥ तें चि तें अवघें ॥ १९ ॥ ऐसें जें महा अगाध ॥ योगेश्वरांचें स्वतःसिद्ध ॥ आत्मज्ञान परम शुद्ध ॥ पापांहा वेगळें ॥ २० ॥ नाना मतें मतांतरें ॥ दृष्टांत चालले अपारें ॥ तयां मध्यें ज्ञान खरें ॥ वेदांतमतें ॥ २१ ॥ जें शास्त्रबाह्य घडलें ॥ संतां महंतां विघडलें ॥ तें ज्ञान चि परी पडिलें ॥ पाषांडमतीं ॥ २२ ॥ असो सर्वप्रकारें शुद्ध ॥ जें सर्वां मध्यें प्रसिद्ध ॥ तया ज्ञानाचा प्रबोध ॥ मज दीना करावा ॥ २३ ॥ दुस्तरभवसागर ॥ स्वामी बुडत्याचें तारूं ॥ मज दीनासी पैल पारू ॥ पाववावें ॥ २४ ॥ ऐशीं करुणावचनें ॥ बोलला म्लानवदनें ॥ ऐकोन स्वामी अश्वासोन ॥ बुझाविते झाले ॥ २५ ॥ आतां मासीचा समयो ॥ होईल अज्ञानाचा लयो ॥ मोक्षसाधनाचा जयो ॥ होय श्रवणें ॥ २६ ॥ पुढील समासीं पूर्ण ॥ ऐसें आहे निरूपण ॥ श्रोतीं करावें श्रवण ॥ सावध होवोनी ॥ २७ ॥ समास ॥ १ ॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥ सर्वांगाचे करोनि कान ॥ तुम्हीं व्हावें सावधान ॥ पहिले समासीं प्रश्न ॥ शिष्यें केला ॥ १ ॥ तया प्रश्नाचें प्रत्युत्तर ॥ आतां ऐका तत्पर ॥ सांगिजेल सवि-

१ तत्काळ. २ केवळ. ३ शुद्ध.

स्मर ॥ ये च क्षणीं ॥ २ ॥ जेणें निरसे हें अज्ञान ॥ तया नांव ब्रह्म- ज्ञान ॥ तया ज्ञानाचें लक्षण ॥ ऐसें असे ॥ ३ ॥ स्वरूपीं सावधपण ॥ हें ही ज्ञानाचें लक्षण ॥ ब्रह्मीं पडे विस्मरण ॥ हे अज्ञानदशा ॥ ४ ॥ स्वस्वरूपीं भ्रमी पडतां ॥ बहु लागे मोह ममता ॥ तेणें गुणें देहअ- हंता ॥ दृढ होय ॥ ५ ॥ माझी माता आणि पिता ॥ माझा पुत्र माझी कांता ॥ माझा बंधु माझी सुता ॥ जामात माझा ॥ ६ ॥ माझें घर मा- झा संसार ॥ माझी जन्मभूमि सार ॥ माझे सोयरे अपार ॥ शेतवाडे पशु ॥ ७ ॥ माझें शरीर माझी संपत्ती ॥ माझें वैभव माझी संतती ॥ सर्वांचा अभिमान चित्तीं ॥ दृढ झाला ॥ ८ ॥ ऐसें माझें माझें म्हण- तां ॥ अभिमानें वोझें वाहतां ॥ आयुष्य वेचलें सर्वचिता ॥ मरोन गेला ॥ ९ ॥ गोवून संसारीं वासना ॥ अभिमानें भोगी यातना ॥ वि- षयीं गुंतला चुकेना ॥ जन्ममृत्यु ॥ १० ॥ नश्वर[1] जाणोनि म्हणे मा- झें ॥ व्यर्थचि अभिमानें फुंजे ॥ माथां प्रपंचाचें वोझें ॥ कुटुंबकावा- डी ॥ ११ ॥ जें जयाचें मनोगत ॥ तया होय तेंचि मात ॥ म्हणोनि विषयीं सक्त ॥ तया स्वहित नाहीं ॥ १२ ॥ चुकोनि आत्मज्ञान ॥ धरिलें विषयीं ज्ञान ॥ याला म्हणिजे अज्ञान ॥ नमस्त शिष्या ॥ १३ ॥ आतां हें अज्ञान ॥ तया निरसी तें ज्ञान ॥ तया ज्ञानाचें लक्षण ॥ एक सांगतों ॥ १४ ॥ मी आत्मा ऐसें जाणिजे ॥ तया नांव ज्ञान बोलिजे ॥ हें ज्ञान सहज बोलिजे ॥ अज्ञान कैचें ॥ १५ ॥ आत्मा पाहावयाची खूण ॥ आधीं पाहावें मी कोण ॥ आपणासी पाहातां पूर्ण ॥ समाधान बाणे ॥ १६ ॥ देह माझें जो जाणतो ॥ तरी देहा वेगळा चि तो ॥ धनी गुरु माझें म्हणतो ॥ तो गुरु नव्हे ॥ १७ ॥ सर्व पदार्थ धनी जाणे ॥ तरी तो पदार्थ होऊं नेणे ॥ तैसा आत्मा सकळ जाणे ॥ तो तया वेगळा ॥ १८ ॥ मी कोण ऐसें पाहतां ॥ देहाची मायिक वार्ता ॥ आपण आपला शोध घेतां ॥ आपण मि-

[1] नाश पावे.

ष्या ॥ १९ ॥ देहीं शोधितां मीपण उडे ॥ मार्ग लागला आणिकीकडे ॥ मूळासी जातां वापुडें ॥ तो कोठें नाहीं ॥ २० ॥ देहसंग वृत्तिमळें ॥ शुद्ध ज्ञान तें झांकाळे ॥ आपणा नेणतां आंखळे ॥ जीवदुःखें ॥ २१ ॥ आपली शुद्धि घेतां जातां ॥ आपण आत्मा चि तत्वतां ॥ बंधन चि नाहीं मुक्तता ॥ होईल कैंची ॥ २२ ॥ जन्ममृत्यु मायिक भ्रांती ॥ हें आलें आत्मप्रचितीं ॥ अजन्मा तो आदि अंतीं ॥ आपण चि आहे ॥ २३ ॥ अनुभवितां आत्मस्थिती ॥ मुळीं नाहीं पुनरावृत्ती ॥ या नांव सायुज्यमुक्ती ॥ जाण शिष्या ॥ २४ ॥ जेथें शिणली वेदवाणी ॥ तो तूं आत्मा पूर्णपणीं ॥ सायुज्यमुक्तीचा धनी ॥ तूं चि एक ॥ २५ ॥ ऐकोनि शिष्य आनंदला ॥ ह्मणे जन्म सार्थक जाहाला ॥ माझा संशय फेडिला ॥ सद्गुरायें ॥ २६ ॥ नमस्कारोनि पुढती ॥ बोलता झाला स्वामी प्रती ॥ हें चि दृढ माझे चित्तीं ॥ बैसवा स्वामी ॥ २७ ॥ पुढलिये समासीं ॥ दृढ होईल शिष्यासी ॥ श्रोतीं सावध कथेसी ॥ अवधान द्यावें ॥ २८ ॥ समास ॥ २ ॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥ मागिले समासीं निरूपण ॥ निरूपिलें आत्मज्ञान ॥ त्याचें आतां दृढीकरण ॥ केलें पाहिजे ॥ १ ॥ जें ब्रह्मादिकां दुर्लभ ॥ तें मानवांसी सुलभ ॥ ऐसा हा अलभ्यलाभ ॥ सद्गुरुवचनें ॥ २ ॥ परी हें बाणलें पाहिजे अंगीं ॥ तरी होइजे धन्य जगीं ॥ जेणें समाधान योगी ॥ महानुभावां ॥ ३ ॥ हें समाधान उत्कट ॥ अंगीं बाणतां संकट ॥ कां जें प्रपंचासि निकट ॥ संबंध आहे ॥ ४ ॥ बहुतां दिवसांची भ्रांती ॥ देहबुद्धीची संगती ॥ आणि भगवंताची प्राप्ती ॥ सांप्रत झाली ॥ ५ ॥ अनंत जन्मींचा काट जडला ॥ अभ्यास चि पडोनि गेला ॥ तो तितुका ही झाडिला ॥ पाहिजे कीं ॥ ६ ॥ सकळ सृष्टीचा दंडक ॥ लोभें व्यापला एकेक ॥ तया मध्यें हा विवेक ॥ आठवेल कैंचा ॥ ७ ॥ आपुला सं-

१ आत्मा. २ आक्रोश करी.

सार करितां ॥ जीव सर्वकाळ दुश्चिना ॥ तेणें गुणें भगवंता ॥ अंतर पडे ॥८॥ क्षणभर ही साभ्यास॥ माया घेवुं नेदी उसंस ॥ मिथ्या लोभा माजी आयुष्य ॥ व्यर्थ गेलें ॥ ९ ॥ उपाय होतां दिसेना ॥ सर्पंचीं गुंतली वासना ॥ तेणें गुणें समाधाना ॥ अंतर पडे ॥ १० ॥ अनंतजन्मीं अभ्यास ॥ तो चि आतां निदिध्यास ॥ लागला असे जगदीश ॥ कवीं जोडे ॥ ११ ॥ सर्वांग वस्त्र धुतां धरतां ॥ तेणें चि तें पावे शुद्धता ॥ तैसा साधक तो भगवंता ॥ साधनें पावे ॥ १२ ॥ साधनें वीण ब्रह्मज्ञान ॥ तेणें वृडे समाधान ॥ अंगीं जडे देहाभिमान ॥ वाचाळपणें ॥ १३ ॥ शब्दज्ञान होता आलें ॥ मी सिद्ध ऐसें कल्पिलें ॥ बळें चि धारिष्ट धरिलें ॥ सिद्धपणाचें ॥ १४ ॥ तें धारिष्ट अंतीं उडे ॥ प्राणी महा संशयीं पडे ॥ सर्वां जन्ममृत्यु घडे ॥ भोगणें संशयें ॥ १५ ॥ ह्मणोनि जाणते पुरुषीं ॥ सांडूं नये साधनासी ॥ नाडूं नये आपणासी ॥ सिद्धपणें सर्वथा ॥ १६ ॥ जो सिद्धाचा ही सिद्ध ॥ ज्ञान वैराग्य प्रसिद्ध॥सामर्थ्यसिंधु अगाध॥कैलासराणा ॥१७॥ तो सिद्ध करी साधन ॥ सर्व काळ रामचिंतन॥ध्यान धारणा अनुष्ठान॥चुकों नेदी ॥१८॥ ऐसे अपार महामती ॥ झाले ते साधन करितां॥तरी तेथें मानव किती॥बापुडे किंकर ॥ १९ ॥ राज्यपदाचे गुणें ॥ रामभारूढ होणें ॥ हें लोकीं लाजिरवाणें ॥ निपट चि झालें ॥२०॥ मी सिद्ध ऐसें कल्पूनी ॥ नित्यनेम न धरी मनीं ॥ तत्पर अशनशयनीं ॥ आत्महत्यारा ॥२१॥ ज्ञानें भाव पालटला ॥ देवाचा पाषाण झाला ॥ ज्ञानें संतसज्जनाला ॥ भौतिक भावी ॥२२ ॥ जप कोणाचा करावा ॥ नेम कोणाचा धरावा ॥ सर्वात्मा भजावा ॥ कोण मद्रूप ॥२३॥ स्वयें धर्म न करितां ॥ पुढिला वेद लाविती ॥ भेदला गेला नाहीं ह्मणती ॥ वाचाळ ज्ञानी ॥ २४ ॥ सहज मांडूनि उपाधि ॥ तें तयां नेमस्त बाधी ॥ ह्मणोनि

१ विश्रान्ति.

भजनविधी ॥ चुकों न द्यावा ॥ २५ ॥ विराग नाहीं भक्तीचें ॥ तेथें समाधान कैंचें ॥ मिथ्या वैराग्य मत्सराचें ॥ आक्षेपण ॥२६॥ भक्तीवीण जें ज्ञान ॥ तें चि मानावें अज्ञान ॥ तेणें कांहीं समाधान ॥ होणार नाहीं ॥ २७॥ समाधानीं जो आगळा ॥ तेथें भक्तीचा जिव्हाळा ॥ जैसी ते गृहाची कळा ॥ आंगण सांगे ॥२८॥ भक्तीवीण देव जोडे ॥ ऐसें कल्पांतीं न घडे ॥ भक्ति करितां साधक जडे ॥ भगवंतीं ॥ २९ ॥ आतां भक्ति ते कैसी ॥ दृढ व्हावया ज्ञानासी ॥ हें चि पुढिले समासीं ॥ बोलिजेल ॥ ३० ॥ समास ३ ॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥ मागां बोलिलें निरूपण ॥ केलें पाहिजे साधन ॥ तया साधनाचें लक्षण ॥ ऐसें असे ॥ १ ॥ व्हावया ज्ञानाची प्राप्ती ॥ आधीं केली पाहिजे भक्ती ॥ भक्ति घडलिया मुक्ती ॥ पाठी लागे ॥ २ ॥ मोक्षभुवन अतिसुंदर ॥ आनंदरूप मनोहर ॥ तेथें जावया विचार ॥ एक वाटा ॥ ३ ॥ तेथें नऊ पाहिऱ्या उत्तम ॥ एक पाहिरी प्रथम ॥ जी चढतां तुटे भ्रम ॥ निःशेष जीवांचा ॥ ४ ॥ तें तूं जाण गा श्रवण ॥ करावें नित्य निरूपण ॥ तया निरूपणाची खूण ॥ ऐसी असे ॥ ५ ॥ सज्जन आणि कृपाळू ॥ उदास ज्ञानपरिमळू ॥ तया संगतीनें मळू ॥ तुटे अज्ञानाचा ॥ ६ ॥ अद्वैतचर्चा अखंड ॥ जेथें नाहीं पाषांड ॥ तये संगतीनें बंड ॥ तुटे मीपणाचें ॥७॥ श्रवण करावे ते ग्रंथ ॥ जेथें बोलिला परमार्थ ॥ शृंगारश्रवणीं अनर्थ ॥ नेमस्त आहे ॥ ८ ॥ ह्मणोनि तें त्यजावें ॥ जेथें नाना युक्ति लाघवें ॥ भक्तिज्ञानवैराग्य भावें ॥ ध्यावें आदरें ॥ ९ ॥ नाना कथा चमत्कार ॥ नवरसिक अपार ॥ तें त्यजूनियां सार ॥ अद्वैत ध्यावें ॥ १० ॥ श्रवण केल्याचें फळ ॥ क्रिया पालटे तत्काळ ॥ तेणें करितां प्रांजळ ॥ आत्मज्ञान होय ॥ ११ ॥ सगुण सर्वोत्तमाचें ध्यान ॥ करावें गुणानुवादन ॥ हरिकथानिरूपण ॥ करीत जावें ॥ १२ ॥

१ सर्व.

या नांव दुसरी भक्ती ॥ एक निसर्गाची स्थिती ॥ सर्वकाळ आदरें चित्तीं ॥ नाम स्मरावें ॥ १३ ॥ चवथी पादसेवन ॥ पांचवी असे अर्चन ॥ सत्कारें करावें पूजन ॥ विधी प्रमाणें ॥ १४ ॥ सकळवंदन सहावी ॥ दास्य ही सातवी ॥ आतां एका आठवी ॥ भक्ति कैशी ॥ १५ ॥ सखा देव चि मानावा ॥ अखंड तो चि आठवावा ॥ भार आभार घालावा ॥ तया वरी ॥ १६ ॥ नववी ते अद्वैत जाण ॥ करावें आत्मनिवेदन ॥ विचार घेतां अभिन्न ॥ मुळीं च आहे ॥ १७ ॥ हें नवविध भजन ॥ सायुज्यभक्तिसाधन ॥ तेणें करितां शुद्ध ज्ञान ॥ प्राप्त होय ॥ १८ ॥ शुद्धज्ञानाचें बळें ॥ अंतरीं वैराग्य प्रबळे ॥ तेणें लिंगदेह मोकळे ॥ होय वासनेसीं ॥ १९ ॥ लागे स्वरूपानुसंधान ॥ नाठवे देहाभिमान ॥ विश्रांतीतें देखे मन ॥ तद्रूप होय ॥ २० ॥ आदिपुरुष एकला ॥ नाहीं द्वैताचा गलबला ॥ संगत्यागें अवलंबिला ॥ शुद्ध एकांत ॥ २१ ॥ तेथें मन पांगुळलें ॥ आपणास विसरलें ॥ आपणास मळोन गेलें ॥ स्वरूपबोधें ॥ २२ ॥ मी कोण हें न कळे ॥ अवघा आत्मा प्रबळे ॥ तेणें बळें मन मावळे ॥ कर्पूरन्यायें ॥ २३ ॥ तेथें शब्द कुंठित झाला ॥ अनुभव अनुभवीं निमाला ॥ आतां असो हा गलबला ॥ कोणीं करावा ॥ २४ ॥ वाटे एकांतासी जावें ॥ पुन्हा हें अनुभवावें ॥ उगें निवांत असावें ॥ कल्पकोटी ॥ २५ ॥ नको वक्तृत्वोपाधि ॥ पांगुळली स्वरूपीं बुद्धि ॥ लागली सहजसमाधि ॥ हेतुरहित ॥ २६ ॥ गुरु शिष्य एक झाले ॥ अनुभवबोधीं बुडाले ॥ त्याचे शुद्धीस जे गेले ॥ तयां ती च गति ॥ २७ ॥ तुटला संसारबंधु ॥ आटोनि गेला भवसिंधु ॥ बुडाला बोधीं प्रबोधु ॥ विवेकबळें ॥ २८ ॥ ज्ञानाग्नि प्रकट झाला ॥ मायाकर्पूर जळाला ॥ विवेकें अविवेक ग्रासिला ॥ तये ठायीं ॥ २९ ॥ झालें साधनाचें फळ ॥ चुकलें जन्माचें मूळ ॥ निष्कलंक आणि निर्मळ ॥ तो चि आत्मा

१ कापुराप्रमाणें.

कोदंडपाणी ॥ न्यून पूर्ण संतजनीं ॥ क्षमा केली पाहिजे ॥ ३४ ॥ समास ॥ ५ ॥ पंचसमासीग्रंथ संपूर्ण ॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥ स्फुटसमासी ॥ अनीती अविवेकी अन्यायी ॥ अभक्त अधर्म लंडाई ॥ वेदशास्त्र करील कायी ॥ तया मूर्खासी ॥ १ ॥ कर्माच्या ठायीं अनादर ॥ नाहीं सगुणसाक्षात्कार ॥ ज्ञान पाहतां अंधार ॥ निश्चय नाहीं ॥ २ ॥ उग्या च गोष्टी ऐकिल्या ॥ मना आल्या त्या धरिल्या ॥ रत्नें मोडूनि एकवटिल्या ॥ शुंभा जैशा ॥ ३ ॥ फाल्गुनमासींचा खेळ ॥ जैसा अवघा बाष्कळ ॥ तैथें पाहोंन निर्मळ ॥ काय घ्यावें ॥ ४ ॥ प्रत्ययज्ञानें विण ॥ करी अनुमानाचा शीण ॥ शत्रु आपणासी आपण ॥ होऊनि राहे ॥ ५ ॥ त्यासी कोणें उमजावें ॥ मानेल तिकडे न्यावें ॥ आंधळें गुरू स्वभावें ॥ धांवे चहूं कडे ॥ ६ ॥ जिकडे तिकडे ज्ञान झालें ॥ उदंड गोसावी उतले ॥ तयांचे संगती झाले ॥ बाळकृष्ण प्राणी ॥ ७ ॥ भ्रष्ट ओंगळ अनाचारी ॥ कुकर्मी अनुपकारी ॥ विचार नाहीं अविचारी ॥ जेथें तेथें ॥ ८ ॥ जन्मांधा कैंची परीक्षा ॥ दीक्षाहीनासी दीक्षा ॥ प्रमाण मानी प्रत्यक्षा ॥ विवेकहीन ॥ ९ ॥ कशा पासून काय झालें ॥ ब्रह्मांड कोणें निर्मिलें ॥ कांहीं न कळतां भुंकलें ॥ गाढव जैसें ॥ १० ॥ जें वेदशास्त्रीं मिळेना ॥ अध्यात्म कांहीं कळेना ॥ माजला बोका आकळेना ॥ रेडा जैसा ॥ ११ ॥ कोण दीक्षा आहे कैसी ॥ अविवेकास्थिति ऐशी ॥ न पहातां वसवसी ॥ श्वान जैसें ॥ १२ ॥ ऐसे प्रकारींचे जन ॥ चित्तीं अवघा अनुमान ॥ प्रतीती वीण ज्ञान ॥ उगें च बोले ॥ १३ ॥ लक्षण नेणे अवलक्षण ॥ भाग्य नेणे करंटपण ॥ ज्ञान नेणे अज्ञान ॥ परम अन्यायी ॥ १४ ॥ एक उपदेश घेती ॥ देवतार्चन टाकून देती ॥ धर्मनीति बुडविती ॥ महापापांडी ॥ १५ ॥ ह्मणती आमुचा गुरु ॥ तयाचा आगाध विचारु ॥ तेथें अवघा एकं-

१ गोंवऱ्या.

कार ॥ भेद नाहीं ॥ १६ ॥ एक ह्मणती गुरु आमुचा ॥ करी अंगी- कार विष्ठेचा ॥ तया मारिखा दुजा कैंचा ॥ भूमंडळीं ॥ १७ ॥ एक ह्मणती एक चि तो ॥ अखंड ओक वांपितो ॥ बरें वाईट पाहे तो ॥ गोसावी कैंचा ॥ १८ ॥ अंगीकार करी मोळ्याचा ॥ तो गोसावी काशाचा ॥ पहा गोसावी आमुचा ॥ गोहाडींत लोळे ॥ १९ ॥ बोक नरक आणि मूत ॥ निःशंक घटघटा घेत ॥ लोकां मध्यें मोठा म- हंत ॥ तया ह्मणावें ॥ २० ॥ वोंगळपणाची स्थिती ॥ स्वयें ओंगळ करिती ॥ शुचिष्मंत महापापी[१] ते ॥ मानिजेना ॥ २१ ॥ बरें जैसें जैसें मानलें ॥ तैसें तैसें घेतलें ॥ येथें आमुचें काय गेलें ॥ होय ना का ॥ २२ ॥ एक ह्मणती अगळा ॥ भूताळा आणि देवताळा ॥ जना- मध्यें अग्यावेताळा ॥ चेतव जाणे ॥ २३ ॥ ह्मणती आमुचा गुरु ॥ जाणे चेटकाचा विचारु ॥ भूतें घालून संहारु ॥ करी द्वेषियाचा ॥ २४ ॥ ह्मणती आमुच्या घरीं ॥ मोठी विद्या पंचाक्षरी ॥ चेडे चे- टकें नाना परी ॥ लोकां मध्यें ॥ २५ ॥ अखंड राहे स्मशानीं ॥ सटवी मसकी मायराणी ॥ नाना कुजंत्रें येथुनी ॥ शिकोनि जावीं ॥ २६ ॥ एक ह्मणती गोसावी ॥ गारुडचाम वेढ लावी ॥ त्याचे सर्प ची पव्वी ॥ चहूं कडे ॥ २७ ॥ कुमंत्री[२] विद्या दृष्टिबंधन ॥ त- त्काळ समामोहन ॥ उच्चाटन आणि स्तिळण ॥ मोहनी विद्या ॥ २८ ॥ आमुचे गोसावी महायोगी ॥ औषधें देती जगा लागीं ॥ नपुंसक वनिता भोगी ॥ चमत्कारें ॥ २९ ॥ आमुचे गोसावी माक्षेपें ॥ अखंड करिती सोनें रुपें ॥ अंजनसाधन त्यां पें ॥ काय उणें ॥ ३० ॥ मोठा वाडिवार गुरूचा ॥ विंचू उतरी ठायींचा ॥ तैसा चि उतार सर्पाचा ॥ ठायींचा होय ॥ ३१ ॥ जंबुकमस्तकें खिळावीं ॥ चोरटीं करावीं बा- पवीं ॥ अखंड भूतें राबवावीं ॥ नाना जिनसीं ॥ ३२ ॥ आमुचा गुरु गुप्त होतो ॥ दुजे दिवशीं उमटतो ॥ अचेतन चालविते ॥ मोठा

१ राक्षसी. २ कुत्सित.

ज्ञानी ॥ ३३ ॥ व्याघ्रा वरी निःशंक ॥ हातीं सर्पाचा चाबुक ॥ वां-
चले होते सहस्र एक ॥ सामर्थ्यबळें ॥ ३४ ॥ दांत पाडोनि निघाले ॥
पांढरे केश काळे झाले ॥ किती आले आणि गेले ॥ गोसाव्या देख-
तां ॥ ३५ ॥ धारबंद नजरबंद ॥ नाना घुटके कामबंद ॥ पारे मो-
हरे नाना बंद ॥ नाना प्रकारें ॥ ३६ ॥ अग्नी मध्यें परी जळेना ॥ लोकां
मध्यें परी कळेना ॥ देखतां देखतां अस्माना ॥ वेघून जाय ॥ ३७ ॥
आणे दुसऱ्याचे जीवींचें ॥ वांझपण फेडिलें वांझेचें ॥ मन विघडी
दंपत्याचें ॥ एक ही करी ॥ ३८ ॥ त्याचें मोठें नवल कीं गा ॥ मृत्ति-
केच्या करी लवंगा ॥ ब्राह्मण समंध अंगा ॥ आणून दावी ॥ ३९ ॥
मातीची साखर केवळ ॥ ढेंकळाचा करी गूळ ॥ धोत्र्यांच्या बों-
डांचीं केवळ ॥ बाळकें करी ॥ ४० ॥ ग्राम कोंडी दिशा कोंडी ॥
पाडी तिडकेनें मुरकुंडी ॥ घडा माणसाची मान वांकडी ॥ करून
मोडी ॥ ४१ ॥ ऐशा परींच्या करामती ॥ भोंपळे पोटांत चढविती ॥
मनुष्याचे पशु करिती ॥ निमिषमात्रें ॥ ४२ ॥ गुरु भविष्य सांगती ॥
रेड्या करीं वेद ह्मणविती ॥ गधड्या करवीं पुराणें सांगविती ॥
सामर्थ्यबळें ॥ ४३ ॥ कुतऱ्या करवीं रागोद्धार ॥ कोंबड्या करवीं
तत्त्वविचार ॥ खेचर आणि भूचर ॥ सकळ बाधी ॥ ४४ ॥ घुटका
घटकेनें करावा ॥ फटका कवडा वेचों न द्यावा ॥ उद्दंड बचनाग
साधावा ॥ एकाएकीं ॥ ४५ ॥ वाळलीं काष्ठें हिरवाळलीं[1] ॥ आं-
बळीं डोळसें झालीं ॥ पांगुळें धांवों लागलीं ॥ चहूंकडे ॥ ४६ ॥
गर्भिणीस कन्या कीं पुत्र ॥ हें ठावुकें आहे यंत्र ॥ गोसाव्यांनीं
विद्या मात्र ॥ अभ्यासिली ॥ ४७ ॥ भांडविद्या अभ्यासिली ॥ त-
स्करविद्या कळों आली ॥ विचारें पाहिली ॥ वसुंधरा ॥ ४८ ॥ आ-
सुचे गुरु अधिक उणें ॥ डोईचें करी रांधनें ॥ लोकांचे नवस पुर-
वणें ॥ नाना प्रकारें ॥ ४९ ॥ मेले प्राणी उठविले ॥ साकरेचें मीठ

१ हिरवीं (सजीव) केलीं.

केलें ॥ गटागटा अफीम गिळिलें ॥ काय मागों ॥ ५० ॥ गोसावी समाधीस बैसला ॥ दुसरे वेळे उघडून पाहिला ॥ पूर्वेचा पश्चिमेस गेला ॥ अकस्मात ॥ ५१ ॥ लिंगाचे तुकडे तोडिती ॥ कोटि लिंगें एक चि करिती ॥ मोजवून टाळी वाजविती ॥ पाषाणनंदी ॥ ५२ ॥ आसन घातलें जळावरी ॥ पाहतां तो पैल तीरीं ॥ आमुचा गुरु समुद्रावरी ॥ चालत जातो ॥ ५३ ॥ पुरुषाची करी वनिता ॥ वनितेचा पुरुष मागुता ॥ अन्न खाऊन नल्यता ॥ दिशा नाहीं ॥ ५४ ॥ नाना जिनसीं अन्न खाणें ॥ परी उदक नाहीं घेणें ॥ शापून भस्म चि करणें ॥ ऐसा गुरु ॥ ५५ ॥ अन्न उदक चि खाणें ॥ किंवा उपवास करणें ॥ गोमयवतोंड जेवणें ॥ यथासांग ॥ ५६ ॥ गुरु वाघासी भेटला ॥ वाघें च चरचरा चाटिला ॥ वस्त्रें बांधोनि आणिला ॥ घरास वाघ ॥ ५७ ॥ गोसावी वाघ होतो ॥ दुसऱ्या वाघासी मारितो ॥ भुंकभुंको चि मरतो ॥ उतार नाहीं ॥ ५८ ॥ साधी बाळंतिणीची खापरी ॥ वोहरें साधी नाना परी ॥ तूप घे घागरीच्या घागरीं ॥ गुरु आमुचा ॥ ५९ ॥ मेल्या माशा उठविती ॥ तुळसी देवा वरी पाडिती ॥ ऐशा नाना करामती ॥ भूमंडळीं ॥ ६० ॥ आमुच्या गुरूची मोठी महंती ॥ नाना अभक्ष्य भक्षिती ॥ लोकां देखतां फुलें करिती ॥ मद्यमांसाचीं ॥ ६१ ॥ एक गोसावी पृथ्वी वरी ॥ त्याची कोणी न धरे सरी ॥ जेथें बैसे तेथें वोहरी ॥ सावकाश करी ॥ ६२ ॥ एक गोसावी महा भला ॥ पोरीं वाळवंटीं पुरिला ॥ एक तो पडोनी च राहिला ॥ कित्येक दिवस ॥ ६३ ॥ एक गोसावी भाग्य देती ॥ एक गोसावी पुत्र देती ॥ गोसाव्यानें नवस चालती ॥ नाना प्रकारें ॥ ६४ ॥ जें जें मना मध्यें चिंतावें ॥ तें तें गोसाव्यांनीं जाणावें ॥ चुकलें ठेवणें काढून घावें ॥ नाना प्रकारें ॥ ६५ ॥ मुडद्या मध्यें लाह्या भाजिती ॥ थोड्या द्रव्याचें उदंड

१ वधूवरें. २ नाश.

करिती ॥ परार्थी स्वबुद्धें नाचविती ॥ नाना प्रकारें ॥ ६६ ॥ हरपलें सांपडून द्यावें ॥ चोरटे तत्काळ धरावें ॥ थोडें अन्न पुरवावें ॥ बहुत जनांसी ॥ ६७ ॥ ऐसें वर्तणें लोकीं ॥ येणें सार्थक नव्हे कीं ॥ अध्यात्मविद्याविवेकीं ॥ जाणिजे तें ॥ ६८ ॥ पिंडज्ञान तत्वज्ञान ॥ आत्मज्ञान ब्रह्मज्ञान ॥ पिंडब्रह्मांड सकळ शोधून ॥ राहिलें जें ॥ ॥ ६९ ॥ पदार्थज्ञानाचा बडिवार ॥ त्या हून थोर ईश्वर ॥ ऐसे प्राणी लहान थोर ॥ सकळ जाणती ॥ ७० ॥ इति श्रीजनस्वभावगोसावी ग्रंथ संपूर्ण ॥ (दशक ४ दासबोध)

या ग्रंथाचें श्रवण मनन निरूपण भोजनोत्तर करावें. नंतर सायंसंध्येचे पूर्वी किंवा मग श्रीहनुमद्दर्शन घेऊन श्रीसमर्थकृत भीमरूपी स्तोत्र ह्मणत अकरा प्रदक्षिणा घालाव्या ॥

॥ भीमरूपीस्तोत्र -(अनुष्टुप्छंद)

॥ श्री ॥ भीमरूपी महारुद्रा वज्रहनुमान मारुती ॥ वानरी अंजनीसुता रामदूता प्रभंजना ॥ १ ॥ महाबळी प्राणदाता सकळां ऊठवी बळें ॥ सौख्यकारी शोकहर्ता धूर्त वैष्णव गायका ॥ २ ॥ दीननाथा हरीरूपा सुंदरा जगदंतरा ॥ पाताळदेवताहंता भव्यसिंदूरलेपना ॥ ३ ॥ लोकनाथा जगन्नाथा प्राणनाथा पुरातना ॥ पुण्यवंता पुण्यशीला पावना परितोषका ॥ ४ ॥ ध्वजांगें उचली बाहो आवेशें लोटला पुढें ॥ काळाग्नि काळरुद्राग्नि देखतां कांपती भयें ॥ ५ ॥ ब्रह्मांड माइलें नेणों आंवळे दंतपंक्तिनें ॥ नेत्राग्नी चालिल्या ज्वाळा भृकुटी ताटिल्या बळें ॥ ६ ॥ पुच्छ तें मुरडिलें माथां किरीटी कुंडलें बरीं ॥ सुवर्ण कटि कांसोटी घंटा किंकिणि नागरा ॥ ७ ॥ ठकारें पर्वता ऐसा नेटका सडपातळू ॥ चपळांग पाहतां मोठें महाविद्युल्लतेपरी ॥ ८ ॥ कोटिच्या कोटि उड्डाणें झेंपावे उत्तरे कडे ॥ मंद्राद्रीसारिखा द्रोणू क्रोधें उत्पाटिला बळें ॥ ९ ॥ आ-

१ क्षेत्रज्ञान.

गिन्ला मागुता नेला गेला आला मनोगतीं ॥ मनासि टाकिलें मागें गतीसी तुळणा नसे ॥ १० ॥ अणु पासून ब्रह्मांडा एवढा होत जातसे ॥ तयासि तुळणा कैसी ब्रह्मांडीं पाहतां नसे ॥ ११ ॥ ब्रह्मांडा भोंवते वेढे वज्रपुच्छें घालुं शके ॥ तयासि तुळणा कैंची मेरुमंदर धाकुटे ॥ १२ ॥ आरक्त देखिलें डोळां गिळिलें सूर्यमंडळा ॥ वाढतां वाढतां वाढे भेदिलें शून्य मंडळा ॥ १३ ॥ भूतप्रेतसमंधादि रोग व्याधि समस्त ही ॥ नासती तूटती चिंता आनंदें भीमदर्शनें ॥ १४ ॥ हे धरा पंधरा श्लोकीं लाभली शोभली भली ॥ दृढ देहो निसंदेहो संख्या चंद्रकळागुणें ॥ १५ ॥ रामदासीं अग्रगणु कपिकुळासि मंडणु ॥ रामरूपी अंतरात्मा दर्शनें दोष नासती ॥ १६ ॥ इति श्रीमद्रामदासविरचितं भीमरूपीस्तोत्रं संपूर्णं ॥

नंतर आरती ह्मणावी ती ॥ कोटीच्या कोटी गगनीं उडाला ॥ अचपळ चंचळ द्रोणाचळ घेउनि आला ॥ आला गेला आला काया वहुताला ॥ वानरकंटका चुटका लावुनियां गेला ॥ जय देव जय देव जय जय बलभीमा ॥ आरती ओंवाळूं सुंदर गुणसीमा ॥ जय देव जय० ॥ १ ॥ उत्कट बळ तें तुंबळ खळबळली सेना ॥ खळखळ करितां त्यासीं तुळना दिसेना ॥ उदंड कीर्ती तेथें मन हें वसेना ॥ दास ह्मणे न कळे मोठा कीं साना ॥ जय देव जय देव० ॥ २ ॥

नंतर अकरा नमस्कार घालावे ॥ दशावतारांचीं दहा नांवें व महारुद्रहनुमंत नमः ॥ असें ह्मणून नंतर करुणाष्टकें ह्मणावीं तीं ॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

अनुदिनि अनुतापें तापलों रामराया ॥ परम दिनदयाळा नीरसीं मोहमाया ॥ अचपळ मन माझें नावरे आवरीतां ॥ तुज विण शिण होतो धांव रे धांव आतां ॥ १ ॥ भजनरहित रामा सर्व ही जन्म गेला ॥ स्वजनजनधनाचा व्यर्थ म्यां स्वार्थ केला ॥ रघुपति मतिमा-

१ सैन्याला.

श्री आपलीसी करावी॥सकळ त्यजुनि भावें कास तुझी धरावी॥२॥ विषयजनितसुखें सुख होणार नाहीं ॥ तुज विण रघुनाथा वोखटें सर्व कांहीं॥रघुकुळटिळका रे हीत माझें करावें॥दुरित दुरि हरावें स्वस्वरूपीं भरावें॥३॥तनु मन धन माझें राघवा रूप तुझें॥तुज विण मज वाटे सर्व संसार ओझें॥प्रचलित न करावी सर्वथा बुद्धि माझी ॥ अचळ भजनलीला लागली आस तुझी ॥ ४ ॥ चपळपण मनाचें मोडितां मोडवेना ॥ सकळस्वजनमाया तोडितां तोडवेना ॥ घडि घडि विघडे हा निश्चयो अंतरींचा ॥ ह्मणवुनि करुणा हे बोलतों दीनवाचा ॥ ५ ॥ जळत हृदय माझें जन्म कोट्यानुकोटी ॥ मज वरि करुणेचा राघवा पूर लोटीं॥तळमळ निववीं रे राम कारुण्यसिंधू ॥ षडरिपुकुळ माझें तोडिं यांचा समंधू ॥ ६ ॥ तुज विण करुणा हे कोण जाणेल माझी॥शिणत शिणत पोटीं पाहिली वाट तुझी॥ झडकरि झड घालीं धांव पंचानना रे॥ तुज विण मज नेती जंबुकी वासना रे ॥ ७ ॥ सबळ जनक माझा राम लावण्यपेटी ॥ ह्मणवुनि मज पोटीं लागली आस मोठी॥ दिवस गणित बोटीं ठेवुनी प्राण कंठीं॥ अवघट मज भेटी होत घालीन मीठी ॥८॥ जननिजनकमाया लेंकरूं काय जाणे ॥ पय न लगत मुखीं हाणितां वत्स नेणे ॥ जलधरकण आशा लागली चातकासी ॥ हिमकर अवलोकी पक्षिया भूमिवासी ॥ ९ ॥ तुज विण मज तैसें जाहलें रामराया ॥ विलग[1] विषमकाळीं सांडिती सर्व माया॥सकळजनसखा तूं स्वामि आणिक नाहीं ॥ विषय वमन जैसें त्यागिलें सर्व कांहीं ॥ १० ॥ स्वजनजनधनाचा कोण संतोष आहे॥रघुपति विण आतां चित्त कोठें न राहे॥जिवलग जिव घेती प्रेत सांडून जाती॥विषय सकळ नेती मागुता जन्म देती॥ ११॥सकळ जन भवाचे आपुले वैभवाचे॥जिवलग मज कैंचें चालतें हेंचि साचें ॥ विलग विषमकाळीं सांडि-

---

१ वाईट.

तो सर्व पाशी ॥ रघुवीर सुमरणा मांडवी अंतकाळीं ॥ १२ ॥ सुख सुख म्हणतां हें दुःख ठाकोनि आलें ॥ भजन सकळ गेलें चित्त दुश्चीत झालें ॥ भ्रमित मन कळेना हीत तें आकळेना ॥ परम कठिन देहो देहबुद्धी गळेना ॥ १३ ॥ उपजति मज रामीं जाहली पूर्ण कामीं ॥ सकळजनविरामीं राम विश्रामधामीं ॥ घडि घडि मन आतां रामरूपीं भरावें ॥ रघुकुळटिळका रे आपुलेंसें करावें ॥ १४ ॥ जळचर जळवासी नेणती त्या जळासी ॥ निशिदिनिं तुज पासीं चुकलों गुणराशी ॥ भुमिधर निगमांसी वर्णवेना तयांसी ॥ सकळभुवनवासीं भेटि दे रामदासीं ॥ १५ ॥ जयजय रघुवीर समर्थ ॥

॥ द्वीतीय अष्टक ॥

असंख्यात ते भक्त होऊन गेले ॥ तिहीं साधनांचे बहू कष्ट केले॥ नव्हे कार्यकर्ता भुमीभार झालों॥तुझा दास मी व्यर्थ जन्मासि आलों ॥ १ ॥ बहू दास ते तापसी तीर्थवासी॥गिरीकंदरीं भेटि नाहीं जनासी॥स्थिती ऐकतां थोर विस्मीत झालों॥तुझा दा०॥ २॥सदा प्रेमळासी तया भेटल्यासी ॥ तुझ्या दर्शनें स्पर्शनें पुण्यराशी ॥ अहंता मनीं शब्दज्ञानें बुडालों ॥ तुझा दा० ॥ ३ ॥ तुझ्या मूर्तिचे दास निर्माण झाले॥असंख्यात ते कीर्ति बोलोनि गेले॥बहू धारणा थोर चकीत झालों॥तुझा दा०॥४॥बहूसाल देवालयें हाटकांचीं॥ रसाळा कळा लाघवें नाटकांचीं॥ पुजा देखतां जाड जीवीं गळालों ॥ तुझा दा० ॥ ५ ॥ कितीकीं देहे त्यागिले तूजलागीं ॥ पुढें जाहले संगतीच विभागी॥ देहेदुःख होतां च वेगीं पळालों ॥ तुझा दा० ॥ ॥ ६ ॥ किती योगमूर्ती किती पुण्यमूर्ती ॥ किती धर्मसंस्थापना अशांती ॥ पस्तावलों कावलों तप्त झालों॥तुझा दा० ॥ ७॥ सदा सर्वदा राम सांडोनि कामीं ॥ समर्था तुझे दास आम्ही निकामीं ॥ बहू स्वार्थबुद्धीनु रे कष्टवीलों ॥ तुझा दा० ॥८॥ जयजयरघुवीर स० ॥

१ शेष व वेद यांस. २ स्वर्णाची.

नसे भक्ति ना ध्यान ना ज्ञान कांहीं ॥ नसे प्रेम हें राम विश्राम नाहीं ॥ असा दीन अज्ञान मी दास तुझा ॥ समर्था जनीं घेतला भार माझा ॥ १ ॥ रघुनायका जन्म जन्मांतरींचा ॥ अहंभाव छेदोनि टाकीं दिनाचा ॥ जनीं बोलतीं दास या राघवाचा ॥ परी अंतरीं लेश नाहीं तयाचा ॥ ॥ २ ॥ रघुनायका दीन हातीं धरावें ॥ अहंभाव छेदोनियां उद्धरावें ॥ अगणीत या लागि गुणीं करावें ॥ समर्थें भवा सागरीं उतरावें ॥ ३ ॥ किती भार घालूं रघुनायकाला ॥ मजकारणें शीण होईल त्याला ॥ दिनानाथ हा संकटीं धाव घाली ॥ तयाचेनि हे सर्व काया निवाली ॥ ४ ॥ मना कायसा राम कैवल्यदाता ॥ तयाचेनि हे फीटली सर्व चिंता ॥ समर्था तया काय उत्तीर्ण व्हावें ॥ सदा सर्वदा नाम वाचे वदावें ॥ ५ ॥ दिनाचें उणें दासतां लाज कोणा ॥ जनीं दास दीसे तुझा दैन्यवाणा ॥ शिरीं स्वामि तूं राम पूर्णप्रतापी ॥ तुझा दास पाहें सदा शीघ्र कोपी ॥ ६ ॥ जयजय रघुवीर समर्थ ॥

उदासीन हे वृत्ति जीवीं धरावी ॥ अती आदरें सर्व सेवा करावी ॥ सदा प्रीति लागो तुझे गुण गातां ॥ रघुनायका मागणें हेंचि आतां ॥ १ ॥ तुझें रूपडें लोचनीं म्यां पहावें ॥ तुझे गुण गातां मनेंशीं रमावें ॥ उठो आवडी भक्तिपंथेंचि जातां ॥ रघुनाय० ॥ २ ॥ मनीं वासना भक्ति तुझी करावी ॥ कृपाळूपणें राघवें पूरवावी ॥ वसावें मज अंतरीं नाम घेतां ॥ रघुनाय० ॥ ३ ॥ सदा सर्वदा योग तूझा घडावा ॥ तुझे कारणीं देह माझा पडावा ॥ उपेक्षूं नको गूणवंता अनंता ॥ रघुनाय० ॥ ४ ॥ नको द्रव्य दारा नको येरझारा ॥ नको मानसीं ज्ञानगर्वें फुगारा ॥ सगूणीं मला लावि रे भक्तिपंथा ॥ रघुनाय० ॥ ५ ॥ भवें तापलों प्रीतिछाया करावी ॥ कृपासागरें सर्व चिंता हरावी ॥ मज संकटीं सोडवावें समर्था ॥ रघुनाय० ॥ ६ ॥ मनीं कामना कल्पना ते नसावी ॥ कुबुद्धी कुडी वासना नीरसावी[1] ॥ नको संशयो

[1] दूर करावी.

तोडि संसारवेथा ॥ रघुनाय० ॥ ७ ॥ समर्था पुढें काय मागों क-
ळेना ॥ दुराशा मनीं बैसली हे ढळेना ॥ फुटे संशयो नीरसीं सर्व
चिंता ॥ रघुनाथ० ॥ ८ ॥ ब्रिदा कारणें दीन हातीं धरावें ॥ म्हणे
दास भक्तांसि रे उद्धरावें ॥ सुटे ब्रीद आह्मांसि सांडोनि जातां ॥
रघुनाय० ॥ ९ ॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥ ५ ॥

अनुष्टुप्छंद.

॥ शक्ति नाहीं बुद्धि नाहीं विद्या नाहीं विवंचितां ॥ नेणता भक्त मी तुझा बुद्धि दे रघुनायका ॥ १ ॥ बोलतां चालतां येना कार्यभाग कळे चि ना ॥ बहु मी पीडिलों लोकीं बुद्धि दे रघुनायका ॥ २ ॥ तुझा मी ठाणपा झालों कष्टलों बहुता परी ॥ सौख्य तें पाहतां नाहीं बुद्धि दे रघुनायका ॥ ३ ॥ नेटकें लिहितां येना वाचितां चुकतां सदा ॥ अर्थ तो सांगतां येना बुद्धि दे रघुनायका ॥ ४ ॥ प्रसंग वेळ तर्केना सुचेना दीर्घ सूचना ॥ मैत्रिकी राखितां येना बुद्धि दे रघुनायका ॥ ५ ॥ संसार नेटका नाहीं उद्वेग वाटतो जिवीं ॥ परमार्थ हा कळेना कीं बुद्धि दे रघुनायका ॥ ६ ॥ उदास वाटतें जीवीं आतां जावें कुणीकडे ॥ तूं भक्तवत्सला देवा बुद्धि दे रघुनायका ॥ ७ ॥ कायावाचामनोभावें तुझा मी म्हणवीतसें ॥ हे लाज तुजला माझी बुद्धि दे रघुनायका ॥ ८ ॥ मुक्त केल्या देवकोटी भूभार फेडिला बळें ॥ भक्तांसि आश्रयो मोठा बुद्धि दे रघुनायका ॥ ९ ॥ उदंड भक्त तुह्मांला आह्मांला कोण पुसतें ॥ ब्रीद हें राखणें आधीं बुद्धि दे रघुनायका ॥ १० ॥ उदंड ऐकिली कीर्ती पतीतपावना प्रभो ॥ मी एक रंक निर्बुद्धी बुद्धि दे रघुनायका ॥ ११ ॥ आशा हे लागली मोठी दयाळूवा दया करीं ॥ आणखीं न लगे कांहीं बुद्धि दे रघुनायका ॥ १२ ॥ रामदास म्हणे माझा संसार तुज का-

१ प्रतिज्ञा.

गला ॥ संशयो वाटतो पोटीं बुद्धि दे रघुनायका ॥ १३ ॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥ ६ ॥

॥ समाधान साधूजनाचे नि योगें ॥ परी मागुतें दुःख झालें वियोगें ॥ घडीनें घडी शीण अत्यंत वाटे ॥ उदासीन हा काळ कोठें न कंठे ॥ १ ॥ घरें सुंदरें सौख्य नाना परीचें ॥ परी कोण जाणेल तें अंतरींचें ॥ मनीं आठवीतां चि तो कंठ दाटे ॥ उदा० ॥ २ ॥ बळें लावितां चित्त कोठें जडेना ॥ समाधान तें कांहिं केल्या पडेना ॥ नव्हे धीर डोळां सदा नीर लोटे ॥ उदा० ॥ ३ ॥ अवस्था मनीं लागली काय सांगूं ॥ गुणीं गुंतलों हेत कोणासि सांगूं ॥ बहुसाल भेटावया प्राण फूटे ॥ उदा० ॥ ४ ॥ कृपाळूपणें भेट रे रामराया ॥ वियोगें तुझ्या सर्व व्याकूळ काया ॥ जनां माजि लौकीक हा ही न सूटे ॥ उदा० ॥ ५ ॥ अहा रे विधी हें असें काय केलें ॥ पराधीनता पाप माझें उदेलें ॥ बहूतां मधें तूकतां तूक तूटे ॥ उदा० ॥ ६ ॥ समर्था मनीं सांडि माझी न सावी ॥ सदा सर्वदा भक्त चिंता असावी ॥ घडे ना तुझा योग हा प्राप्त कोठें ॥ उदा० ॥ ७ ॥ अखंडीत हे सांग सेवा घडावी ॥ न होतां तुझी भेट काया पडावी ॥ दिसेंदीस आयुष्य हें व्यर्थ लोटे ॥ उदा० ॥ ८ ॥ भजों काय सर्वां परी हीन देवा ॥ करूं काय रे सर्व माझा चि ठेवा ॥ ह्मणों काय मी कर्मरेखा न लोटे ॥ उदा० ॥ ९ ह्मणे दास मी वास पाहें दयाळा ॥ रघूनायका भक्तपाळा कृपाळा ॥ पहावें तुला हें जिवीं आर्त मोठें ॥ उदा० ॥ १० ॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥ ७ ॥

॥ उदासीन हा काळ जातो गमेना ॥ सदा सर्वदा थोर चिंता शमेना ॥ उठे मानसीं सर्व सोडोनि जावें ॥ रघूनायका काय कैसें करावें ॥ १ ॥ जनां बोलतां बोलतां वीट वाटे ॥ नसे अंतरीं सूख कोठें न कंठे ॥ घडीनें घडी चित्त कीती धरावें ॥ रघूनाय० ॥ २ ॥

---

१ चिन्ता. २ तुळितां. ३ नवळ.

बहु पाहतां अंतरीं कोड होतो ॥ शरीरास तो हेत सांडोनि जातो ॥ उपाधीस देखान वाटे सरावें ॥ रघुनाथ० ॥ ३ ॥ अवस्था मनीं होय नाना परीची ॥ किती काय मांगूं गती अंतरींची ॥ विवेकें चिपा मानसा आवरावें ॥ रघुनाथका० ॥४॥ ह्मणे दास उदास झालों दयाळा ॥ जनीं व्यर्थ संसार हा वायचाळा ॥ तुझा मी तुला पुसतों सीय भावें ॥ रघु० ॥ ५ ॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥ ८ ॥

तुझिया वियोगें चि जिविन्त आलें॥शरीरयोगें बहु दुःख झालें॥ अज्ञानदारिद्र्य माझें सरे ना ॥ तुज विण रामा मज कंठवे ना॥१॥ परत्रीं जिणें दीन कंठुं किती रे ॥ उदास माझ्या मनि वाटतें रे ॥ ललाटरेखा नरि पालटे ना ॥ तुजवी० ॥२॥ जडली उपाधी अभिमान साधी ॥ विवेक नाहीं बहुपाल बाधी॥तुझिया वियोगें पळ ही गमे ना ॥तुजवी०॥३॥ विश्रांति नाहीं अभिमान देहीं ॥ कुळाभिमानें पडलां प्रवाहीं॥हरिहीन होतां मजला दिसे ना ॥ तुजवी०॥४॥ विषयी जनानें मज लाजवीलें ॥ प्रपंचसंगें आयुष्य गेलें ॥ समयीं बहु क्रोध शांती भरे ना ॥ तुजवी० ॥ ५ ॥ संसारसंगें बहु पीडलों रे ॥ कारुण्यसिंधु मज सोडवीं रे ॥ कृपाकटाक्षें सांभाळि दीना ॥ तुजवी० ॥ ६ ॥ सुदृढ झाली देहबुद्धि पाहीं ॥ वैराग्य काहीं हें नांव नाहीं ॥ अपूर्णकामीं मन हें विटेना ॥ तुजवी० ॥ ७ ॥ निरूपणीं हे सद्बुद्धि होती ॥ फलत्याग होतां सर्व चि जाती ॥ काय करूं रे क्रिया घडे ना ॥ तुजवीण० ॥ ८ ॥ जय जय दयाळा त्रयलोकपाळा ॥ भवसिंधुहारी मज तारिं वेळां ॥ स्वामी वियोगें पळ ही गमे ना ॥ तुजवी० ॥ ९ ॥ असां अनाथां तूं एक दाता ॥ संसारचिंता[1] चुकवीं समर्था ॥ दासा मनीं आठव वीसरे ना तुजवी० ॥१०॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

---

१ चिन्ता.

॥ सवाया प्रारंभ ॥

॥ तुझा भाट मी वर्णितों रामराया ॥ सदा सर्वदा गाय गीतें सवाया ॥ महाराज दे अंगिचें वस्त्र आतां ॥ बहू जीर्ण झाली देहेबुद्धिकंथा ॥ १ ॥ रामदूत वायुसूत भीम भर्ग जुत्पती ॥ जो नरांत वानरांत भक्तिप्रेमविरपत्ती ॥ दास दक्ष स्वामिपक्ष नीजकाजसारथी वीर जोर शीरजोर घकधिंग मारुती ॥ १ ॥ ह्मणावा जय जय राम ॥ सवाई मारुतीची ॥ जब हनुमंत जनकदुहिताशुद्ध लेनेकू गभर दौर दौर आये है ॥ तब कंठ गुरगुरगुरित नेत्र गरगरगरीत रोम थरथरथरीत पुच्छ झारे ॥ तब लंका घरघरघरीत वनमा दरदरदरीत सीताशोकहरत झरझरझरीत बन उफारे ॥ तब कंठ कुचकुचकुचीत इंद्रजीत चकचकचकीत रावण थकथकथकीत कर नगर ज्यारज्यार मसमसमसीत दास लियो जपतु राम मिले तब कपि भुभुःकारे ॥ २ ॥ ह्मणावा जयजय राम ॥ १ ॥ जोहार ॥ परमसुंदर रूप शामल ॥ इंद्रनील[1]कील कांति कोमळ ॥ भयनिवारण भक्तवत्सल ॥ वर पराक्रम कीर्ति विमल ॥ भुवनकंठक दैत्यमारक ॥ अमरमोचक दैन्यहारक ॥ दुरितनाशन पुण्यकारक ॥ हरित संकट दासतारक ॥ विकटविषमताल छेदक ॥ वरनरवरदैत्यभेदक ॥ दशमुखादिकशिरछेदक ॥ ऋषिजनमुनिचित्तवेधक ॥ अमरभूषण उत्तमोत्तम ॥ भुवनपालक हा र घूत्तम ॥ वीरवीरांतक हा विरोत्तम ॥ असुरांतक हा सुरोत्तम ॥ बहुतपीडक दैत्यभंजन ॥ ऋषिमुनिजनयोगिरंजन ॥ दुरितदानवदुष्टगंजन ॥ अतुलकीर्तिप्रकटव्यंजन ॥ जय जय मार्तंडवंशावतंस ॥ जय जय कैवल्यधाम ॥ जय जय भरताग्रज ॥ जय जय सीतारमण ॥ जय जय सिंहासनाधीश्वरा ॥ जय जय सुरराजविराजितपदा ॥ नमस्ते नमस्तो ॥ सं ॥ ता ॥ कांतस्म ण ॥ जय जयराम ॥ ४ ॥ नंतर श्रीची पंचोपचारें पूजा आणि कर्पूरआरती करावी ॥

१. इन्द्रनील रत्नाची कान्ति.

॥ गणपतीची आरती ॥

॥ सुखकर्ता दुखहर्ता वार्ता विघ्नाची ॥ नुरवी पुरवी प्रेम कृपा-जयाची ॥ सर्वांगीं सुंदर उटि सेंदुराची ॥ कंठीं झळके माळ मुक्ताफळांची ॥ जय देव जय देव जय मंगळमूर्ती ॥ दर्शनमात्रें मनकामना पुरवी ॥ जय देव जय दे० ॥ १ ॥ लंबोदर पीतांबर फणिवरबंधना ॥ सरळसोंड वक्रतुंड त्रिनयना ॥ दास रामाचा वाट पाहे सदना ॥ संकटीं पावावें सुरवरवंदना ॥ जय दे० ॥ २ ॥

॥ आरती रामचंद्राची ॥ साफल्या निजवल्या कौसल्या माता॥ भूकन्या अनन्या मुनिमान्या सीता ॥ खेचर वनचर फणिवर भरता निजभ्राता ॥ दशरथनृपनायक धन्य तो पीता ॥ जय देव जय देव जय रघुकुळटिळका ॥ आरती ओवाळूं त्रिभुवननायका ॥ जय देव जय देव ॥ १ ॥ आचार्या गुरुवर्या कार्याचें फळ ॥ रविकुळमंडण खंडन संसारमूळ ॥ सुरवर मुनिवर किन्नर ध्याती सकळ ॥ धन्य तो निजदास भक्त प्रेमळ ॥ जय दे० ॥ २ ॥

॥ आरती श्रीमारुतीची ॥ सत्राणें उड्डाणें हुंकारवदनीं ॥ करि डळमळ भूमंडळ सिंधूजळ गगनीं ॥ कडाडिलें ब्रह्मांड धाका त्रिभुवनीं ॥ सुरवर नर नीशाचर त्यां जाल्या पळणी ॥ जय देव जय देव जय जय हनुमंता ॥ तुमचेनि प्रतापें न भियें कृतांता॥जय दे० ॥ १ ॥ दुमदुमिलें पाताळ उठला पडशब्द ॥ धगधगिला धरणीधर मानिला खेद ॥ कडाडिले पर्वत उडुगणं उच्छेद ॥ रामीरामदासा शक्तीचा शोध ॥ जय दे० ॥ २ ॥

॥ आरती गुरूची॥सुखसाहिता दुखरहिता निर्मळ एकांता ॥कलिमलदहना गहना स्वामी समर्था ॥ न कळे ब्रह्मादिका अंत अनंता॥तो तूं आह्मां सुलभ जय कृपावंता॥ जय देव जय देव जय करुणाकरा ॥ आरती ओंवाळूं सद्गुरुमाहेरा॥ जय दे०॥ १॥मायें विण

---

१ शेष. २ नक्षत्रमंडळ.

माहेर विश्रांतीठाव ॥ शब्दीं अर्थलाभ बोलणी वाव ॥ सद्गुरुप्रसादें सुलभ उपाव ॥ रामीरामदासा फळला सद्भाव ॥ जय० ॥२॥

॥ आरती श्रीरामसमर्थांची ॥ ब्रह्मा विष्णुहरादिक मानसीं ध्याती ॥ सुरवर किन्नर नारद तुंबर कीर्तनीं गाती ॥ आगम निगम शेष स्तवितां मंदली मती ॥ तो तूं पूर्णकामा मानवां प्राप्ती ॥ जय जय आरती श्रीगुरु स्वामी समर्था ॥ दयाळा स्वामी समर्था॥ काया वाचा जिवें भावें ओंवाळिन आतां ॥ १ ॥ ऋषिवर मुनिवर किन्नर देवा तुम्ह स्थापिलें ॥ षड्दर्शनी मत्त गुमान पथ चालिले ॥ अपरंपारा परात्परा पार न कळे ॥ पतित प्राणी पदा लागुनि कल्याण झाले ॥ जय ज० ॥ १ ॥

अच्युतं केशवं रामनारायणं कृष्णदामोदरं वासुदेवं भजे॥श्रीधरं माधवं गोपिकावल्लभं जानकीनायकं रामचंद्रं भजे ॥ १ ॥ हरे राम हरे राम राम राम हरे हरे ॥ हरे कृष्ण हरे कृष्ण कृष्ण कृष्ण हरे हरे ॥ १ ॥ पुंडलीकवरदा हारिविठ्ठल ॥ पार्वतीपते हर हर महादेव ॥ सीताकांतस्मरण जयजयराम॥

॥ नंतर समर्थादिपरंपरेचा जयजयकार ॥ मंत्रपुष्प करून पदें ह्मणावीं तीं ॥

॥ वदन सुहास्य रसाळ हा राघव ॥ सर्वांगीं तनु सुनीळ हा राघव ॥ १ ॥ मृगनाभी रेखिला टिळा हा रा० ॥ उभा कोदंडपाणी हा० ॥ सर्वांगीं सुमनमाळा हा० ॥ २ ॥ साजरी वैजयंती हा० ॥ पायीं तोडर गर्जती हा० ॥ ३ ॥ सुंदर लावण्यखाणी हा०॥ उभा कोदंडपाणी हा०॥४॥सकळ जीवांचें जीवन हा० ॥ रामदासासी प्रसन्न हा० ॥५॥ त्रिविधतापहारक हे गुरु पाय॥भवसिंधूसी तारक हे गुरुपाय ॥ १ ॥ स्वात्मसुखाचें बीज हे० ॥ ज्ञानाचें निज गुज हे गुरुपाय ॥ २ ॥ भक्तिपंथासी लाविती हे० ॥ नयनीं श्रीराम दा-

१ कस्तुरी.

त्तिती हे० ॥ ३ ॥ सहजशांतीचें आगर हे गु० ॥ पूर्णकृपेचे सागर हे० ॥ ४ ॥ रामदासाचें जीवन हे० ॥ सकळजीवांसी पावन हे गुरुपाय ॥ ५ ॥ सीताकांतस्मरण जय० ॥

॥ नंतर भोजनाचे पूर्वी अथवा मग मनोबोधाचे नित्य तेरा श्लोक वाचावे ते ॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ॥ गणाधीश जो ईश सर्वां गुणांचा ॥ मुळारंभ आरंभ तो निर्गुणाचा ॥ नमूं शारदा मूळ चत्वारिवाचा ॥ गमूं पंथ आनंत या राघवाचा ॥ १ ॥ मना सज्जना भक्तिपंथेंचि जावें ॥ तरी श्रीहरी पाविजेतो स्वभावें ॥ जनीं निंद्य तें सर्व सोडून द्यावें ॥ जनीं वंद्य तें सर्वभावें करावें ॥ २ ॥ प्रभाते मनीं राम चिंतीत जावा ॥ पुढें वैखरी राम आधीं वदावा ॥ सदाचार हा थोर सांडूं नये तो ॥ जगीं तोचि तो मानवीं धन्य होतो ॥ ३ ॥ मना वासना दुष्ट कामा नये रे ॥ मना सर्वथा पापबुद्धी नको रे ॥ मना तत्वता नीति सांडूं नको हो ॥ मना अंतरीं सारवीचार राहो ॥ ४ ॥ मना पापसंकल्प सोडोनि द्यावा ॥ मना सत्यसंकल्प जीवीं धरावा ॥ मना कल्पना ते नको वीषयाची ॥ विकारें घडे हो जनीं सर्व छीछी ॥ ५ ॥ नको रे मना क्रोध हा खेदकारी ॥ नको रे मना काम नानाविकारी ॥ नको रे मना लोभ हा अंगिकारूं ॥ नको रे मना मत्सरू दंभभारू ॥ ६ ॥ मना श्रेष्ठ धारिष्ट जीवीं धरावें ॥ मना बोलणें नीच सोशीत जावें ॥ स्वयें सर्वदा नम्रवाचे वदावें ॥ मना सर्वलोकांसि रे नीववावें ॥ ७ ॥ देह त्यागितां कीर्ति मागें उरावी ॥ मना सज्जना हे चि क्रीया धरावी ॥ मना चंदनाचे परी त्वां झिजावें ॥ परी अंतरीं सज्जना नीववावें ॥ ८ ॥ नको रे मना द्रव्य तें पूढिलांचें ॥ अतिस्वार्थबुद्धीनु रे पाप सांचें ॥ घडे भोगणें पाप तें कर्म

१ नित्य. २ स्वार्थबुद्धीनें.

खोटें ॥ न होतां मना सारिखें दुःख मोठें ॥ ९ ॥ सदा सर्वदा प्रीति
रामीं धरावी ॥ दुखाची स्वयें सांड जीवीं करावी ॥ देहेदुःख तें
सुख मानीत जावें ॥ विवेकें सदा स्वस्वरूपीं भरावें ॥ १० ॥ जनीं स-
र्वसूखी असा कोण आहे ॥ विचारीं मना तूं चि शोधोनि पाहें ॥
मना त्वां चि रे पूर्वसंचीत केलें ॥ तया सारिखें भोगणें प्राप्त झालें
॥ ११ ॥ मना मानसीं दुःख आणूं नको रे ॥ मना सर्वथा शोक चिंता
नको रे ॥ विवेकें देहेबुद्धि सोडोनि द्यावी ॥ विदेहीपणें मुक्ति भो-
गीत जावी ॥ १२ ॥ मना सांग पां रावणा काय झालें ॥ अकस्मा-
त तें राज्य सर्वै[1] बुडालें ॥ ह्मणोनी कुडी[2] वासना सांडि वेगीं ॥ बळें
लागला काळ हा पाठिलागीं ॥ १३ ॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥
जिवा कर्मयोगें जनीं जन्म झाला ॥ परी शेवटीं काळ घेवोनि
गेला ॥ महाथोर ते मृत्युपंथें चि गेले ॥ असंख्यात ते जन्मले
आणि मेले ॥ १४ ॥ मना पाहतां सत्य हे मृत्युभूमी ॥ जितां बो-
लती सर्व ही जीव मी मी ॥ चिरंजीव हे सर्व ही मानिताती ॥ अक-
स्मात सांडोनियां सर्व जाती ॥ १५ ॥ मरे एक त्याचा दुजा शोक
वाहे ॥ अकस्मात तो ही पुढें जात आहे ॥ पुरे ना जनीं लोभ रे
क्षोभ त्यातें ॥ ह्मणोनी जनीं मागुता जन्म घेतें ॥ १६ ॥ मनीं मा-
नव व्यर्थ चिंता वहातें ॥ अकस्मात होणार होवोनि जातें ॥ घडे
भोगणें सर्व ही कर्मयोगें ॥ मतीमंद तो खेद मानी वियोगें ॥ १७ ॥
मना राघवें वीण आशा नको रे ॥ मना मानवाची नको कीर्ति तूं रे ॥
जया वर्णिती वेद शास्त्रें पुराणें ॥ तया वर्णितां सर्व ही श्लाघ्य-
वाणें ॥ १८ ॥ मना सर्वथा सत्य सांडूं नको रे ॥ मना सर्वथा मिथ्य
मांडूं नको रे ॥ मना सत्य तें सत्य वाचे वदावें ॥ मना मिथ्य तें
मिथ्य सोडूनि द्यावें ॥ १९ ॥ बहू हिंपुटी होइजे माय पोटीं ॥ नको-
रे मना यातना ते चि मोठी ॥ निरोधें पचे कोंडिलें गर्भवासीं ॥ अ-

---

१ सर्व. २ दुष्ट.

धोमुख रे दुःख त्या बाळकासी ॥ २० ॥ मना वासना चूकवीं येरझारा ॥ मना कामना सांडि रे द्रव्य दारा ॥ मना यातना थोर हे गर्भवासीं ॥ मना सज्जना भेटवीं राघवासी ॥ २१ ॥ मना सज्जना हीत माझें करावें ॥ रघूनायका दृढ चित्तीं धरावें ॥ महाराज तो स्वामि वायूसुताचा ॥ जना उद्धरी नाथ लोकत्रयाचा ॥ २२ ॥ न बोलें मना राघवावीण कांहीं ॥ जनीं वाउगें बोलतां सुख नाहीं ॥ घडीनें घडी काळ आयुष्य नेतो ॥ देहांतीं तुला कोण सोडूं पहातो ॥ २३ ॥ रघूनायकावीण वायां शिणावें ॥ जनां सारिखें व्यर्थ कां ओसणावें ॥ सदा सर्वदा नाम वाचे वसों दे ॥ अहंता मनीं पापिणी ते नसों दे ॥ २४ ॥ मना वीट मानूं नको बोलण्याचा ॥ पुढें मागुता राम जोडेल कैंचा ॥ सुखाची घडी लोटतां सूख आहे ॥ पुढें सर्व जाईल कांहीं न राहे ॥ २५ ॥ देहरक्षणाकारणें यत्न केला ॥ परी शेवटीं काळ घेऊनि गेला ॥ करीं रे मना भक्ति या राघवाची ॥ पुढें अंतरीं सांडि चिंता भवाची ॥ २६ ॥ जय जय० ॥ भवाच्या भयें काय भीतोसि लंडी ॥ धरीं रे मना धैर्य धाकासि सांडीं ॥ रघूनायका सारिखा स्वामि शीरीं ॥ नुपेक्षी कदा कोपल्या दंडधारी ॥ २७ ॥ दिनानाथ हा राम कोदंडधारी ॥ पुढें देखतां काळ पोटीं थरारी ॥ जनीं वाक्य नेमस्त हें सत्य मानीं ॥ नुपेक्षी कदा राम दासाभिमानी ॥ २८ ॥ पदीं राघवाचे सदा ब्रीद गाजे ॥ बळें भक्तरीपूशिरीं कांबि वाजे ॥ पुरी वाहिली सर्व जेणें विमानीं ॥ नुपेक्षी क० ॥ २९ ॥ समर्थाचिया सेवका वक्र पाहे ॥ असा सर्व भूमंडळीं कोण आहे ॥ जयाची लिळा वर्णिती लोक तीन्ही ॥ नुपेक्षी क० ॥ ॥ ३० ॥ महासंकटीं सोडिले देव जेणें ॥ प्रतापें बळें आगळा सर्वगूणें ॥ जयातें स्मरे शैलजा शूलपाणी ॥ नुपेक्षी क० ॥ ३१ ॥ अहल्या शिळा राघवें मुक्त केली ॥ पदीं लागतां दिव्य होवोनि गेली ॥

१ वडवडावें. २ यम.

जया वर्णितां शीणली वेदवाणी ॥ नुपेक्षी क० ॥ ३२ ॥ असे मेरु-मांदार हे सृष्टिलीळा ॥ शशी सूर्य तारागणं मेघमाळा ॥ चिरंजीव केले जनीं दास दोन्ही ॥ नुपेक्षी क० ॥ ३३ ॥ उपेक्षा कदा राम-रुपीं असेना ॥ जिवा मानवा निश्चयो तो वसेना ॥ शिरीं भार वाहे न बोले पुराणीं ॥ नुपेक्षी क० ॥ ३४ ॥ सदा सर्वदा देव सन्नीध आहे ॥ कृपाळूपणें अल्प धारिष्ट पाहें ॥ सुखानंद आनंद कैवल्यदानी ॥ नुपेक्षी क० ॥ ३५ ॥ असे हो जया अंतरीं भाव जैसा ॥ वसे हो तया अंतरीं देव तैसा ॥ अनन्यास रक्षीतसे चापपाणी ॥ नुपेक्षी क० ॥ ॥ ३६ ॥ सदा चक्रवाकासि मार्तंड जैसा ॥ उडी घालितो संकटीं स्वामि तैसा ॥ हरीभक्तिचा घाव घाली निशाणीं ॥ नुपेक्षी क० ॥ ३७ ॥ मना प्रार्थना तूजला एक आहे ॥ रघूराज अंकीत होवोनि राहें ॥ अवज्ञा कदा हो यदर्थीं न कीजे ॥ मना सज्जना राघवीं वस्ति कीजे ॥ ३८ ॥ जया वर्णिती वेदशास्त्रं पुराणें ॥ जयाचेनि योगें स-माधान बाणे ॥ तया लागिं हें सर्व चांचल्य दीजे ॥ मना सज्जना राघवीं वस्ति कीजे ॥ ३९ ॥ जय जय० ॥ मना पाविजे सर्व ही सुख जेथें ॥ अती आदरें ठेविजे लक्ष तेथें ॥ विवेकें कुडी कल्पना पालटीजे ॥ मना सज्जना राघवीं वस्ति कीजे ॥ ४० ॥ बहू हिंडतां सुख होणार नाहीं ॥ शिणावें परी नातुडे हीत कांहीं ॥ विचारें बरें अंतरीं बोध कीजे ॥ मना सज्ज० ॥ ४१ ॥ बहूतां परी हं चि आतां धरावें ॥ रघूनायका आपुलेंसें करावें ॥ दिनानाथ हें तोडरीं ब्रीद गाजे ॥ मना सज्ज० ॥ ४२ ॥ मना सज्जना एक जीवीं धरावें ॥ जनीं आपुलें हीत तूवां करावें ॥ रघूनायका वीण बोलूं नको हो ॥ सदा मानसीं हा निदिध्यास राहो ॥ ४३ ॥ मना रे जनीं मौनमुद्रा धरावी ॥ कथा आदरें राघवाची करावी ॥ नसे राम तें धाम सोडून द्यावें ॥ सुखा लागिं आरण्य सेवीत जावें ॥ ४४ ॥ जयाचेनि संगें स-

१ न मिळे.

माधान भंगे ॥ अहंता अकस्मात येवोनि लागे ॥ तये संगतीची जनीं कोण गोडी ॥ जये संगतीनें मती राम सोडी ॥ ४५ ॥ मना जे घडी राघवें वीण गेली ॥ जनीं ते तुवां आपुली हानि केली ॥ रघूनायका वीण तो शीण आहे ॥ जनीं दक्ष तो लक्ष लावूनि पाहे ॥ ४६ ॥ मनीं लोचनीं श्रीहरीतें नि पाहे ॥ जगीं जाणता भक्त होवोनि राहे ॥ गुणीं प्रीति लागे क्रम साधनाचा ॥ जगीं धन्य तो दास सर्वोत्तमाचा ॥ ४७ ॥ सदा देवकार्जी झिजे देह ज्याचा ॥ सदा रामनामें वदे नित्य वाचा ॥ स्वधर्मे नि चाले सदा उत्तमाचा जगीं ध० ॥ ४८ ॥ सदा बोलण्या सारिखें चालताहे ॥ अनेकीं सदा एक देवासि पाहे ॥ सगुणीं भजे लेश नाहीं भ्रमाचा ॥ जगीं ध० ॥ ४९ ॥ नसे अंतरीं काम नाना विकारी ॥ उदासीन जो तापसी ब्रह्मचारी ॥ निवाला मनीं लेश नाहीं तमाचा ॥ जगीं ध० ॥ ॥ ५० ॥ मदें मत्सरें सांडिली स्वार्थबुद्धी ॥ प्रपंचीक नाहीं जयातें उपाधी ॥ सदा बोलणें नम्र वाचा सुवाचा ॥ जगीं ध० ॥ ५१ ॥ क्रमी वेळ जो तत्वचिंतानुवादें ॥ न लिंपे कदा दंभवादें विवादें ॥ करी सुख संवाद जो ऊगमाचा ॥ जगीं धन्य तो दास सर्वोत्तमाचा ॥ ५२ ॥ जय जय० ॥ सदा आर्जवी प्रीय जो सर्व लोकीं ॥ सदा सर्वदा सत्यवादी विवेकी ॥ न बोले कदा मिथ्य वाचा त्रिवाचा ॥ जगीं ध० ॥ ५३ ॥ सदा सेवि आरण्य तारुण्य काळीं ॥ मिळे ना कदा कल्पनेचेनि मेळीं ॥ चळे ना मनीं निश्चयो दृढ ज्याचा ॥ जगीं ध० ॥ ५४ ॥ नसे मानसीं नष्ट आशा दुराशा ॥ वसे अंतरीं प्रेमपाशापिपाशी ॥ ऋणी देव हा भक्तिभावें जयाचा ॥ जगीं ध० ॥ ५५ ॥ दिनाचा दयाळू मनाचा मवाळू ॥ स्नेहाळू कृपाळू जगीं दासपाळू ॥ तया अंतरीं क्रोध संताप कैंचा ॥ जगीं ध० ॥ ५६ ॥ जगीं होइजे धन्य या रामनामें ॥ क्रिया भक्ति ऊपासना नित्य नेमें ॥ उदासी-

---

१ मूळाचा. २ तृष्णा.

नता तत्वता सार आहे ॥ सदा सर्वदा मोकळी वृत्ति राहे ॥ ५७ ॥ नको वासना वीषयीं वृत्तिरूपें ॥ पदार्थी जडे कामना पूर्वपापें ॥ सदा राम निष्काम चिंतीत जावा ॥ मना कल्पनालेश तो ही नसावा ॥ ५८ ॥ मना कल्पना कल्पितां कल्पकोटी ॥ नव्हे रे नव्हे सर्वथा रामभेटी ॥ मनीं कामना राम नाहीं जयाला ॥ अती आदरें प्रीति नाहीं तयाला ॥ ५९ ॥ मना राम कल्पतरू कामधेनू ॥ निधी सार चिंतामणी काय वानूं ॥ जयाचेनि योगें घडे सर्व सत्ता ॥ तया साम्यता कायसी कोण आतां ॥ ६० ॥ उभा कल्पवृक्षा तळीं दुःख वाहे ॥ तया अंतरीं सर्वदा तें चि आहे ॥ जनीं सज्जनीं वाद[1] हा वाढवावा ॥ पुन्हा मागुता शोक जीवीं धरावा ॥ ६१ ॥ निदिध्यास तो सर्व तुटोनि गेला ॥ बळें अंतरीं शोक संताप ठेला ॥ सुखानंद आनंद भेदें बुडाला ॥ मनीं निश्चयो सर्व खेदें उडाला ॥ ६२ ॥ घरीं कामधेनू पुढें ताक मागे ॥ हरीबोध सांडोनि वेवाद लागे ॥ करीं सार चिंतामणी काचखंडें ॥ तया मागतां देत आहे उदंड ॥ ६३ ॥ अती मूढ त्या दृढबुद्धी असेना ॥ अती काम त्या राम चित्तीं वसेना ॥ अती लोभ त्या क्षोभ होईल जाणा ॥ अती वीषयी सर्वदा दैन्यवाणा ॥ ६४ ॥ नको दैन्यवाणें जिणें भक्तिऊणें ॥ अतिमूर्ख त्या सर्वदा दुःख दूणें ॥ धरीं रे मना आदरें प्रीति रामीं ॥ नको वासना हेमधामीं विरामीं ॥ ६५ ॥ जय जय० ॥ नव्हे सार संसार हा घोर आहे ॥ मना सज्जना सत्य शोधोनि पाहें ॥ जनीं वीष खातां पुढें सौख्य कैंचें ॥ करीं रे मना ध्यान या राघवाचें ॥ ६६ ॥ घनश्याम हा राम लावण्यरूपी ॥ महाधीर गंभीर पूर्ण प्रतापी ॥ करीं संकटीं सेवकाचा कुडावा[2] ॥ प्रभाते मनीं राम चिंतीत जावा ॥ ६७ ॥ बळें आगळा राम कोदंडधारी ॥ महाकाळ विक्राळ तो ही थरारी ॥ पुढें मानवा किंकरा कोण केवा[3] ॥ प्रभाते मनीं राम चिंतीत जावा

१ विवाद. २ रक्षण. ३ पाड.

॥ ६८ ॥ सुखानंदकारी निवारी भयातें ॥ जनीं भक्तिभावें भजावें
तयातें ॥ विवेकें त्यजावा अनाचार हेवा ॥ प्रभाते मनीं० ॥ ६९ ॥
सदा रामनामें वदा पूर्णकामें ॥ कदा बाधिजेना पदा नित्य नेमें ॥
मदालस्य हा सर्व सोडोनि द्यावा ॥ प्रभाते मनीं० ॥ ७० ॥ जया-
चेनि नामें महादोष जाती ॥ जयाचेनि नामें गती पाविजेती ॥ ज-
याचेनि नामें घडे पुण्यठेवा ॥ प्रभाते मनीं० ॥ ७१ ॥ न वेचे कदा
ग्रंथिचा अर्थ कांहीं ॥ मुखें नाम उच्चारितां कष्ट नाहीं ॥ महाघोर
संसार शत्रू जिणावा ॥ प्रभाते० ॥ ७२ ॥ देहेदंडनाचें महादुःख
आहे ॥ महादुःख तें नाम घेतां न राहे ॥ सदाशीव चिंतीतसे देवदे-
वा ॥ प्रभाते मनीं० ॥ ७३ ॥ बहूतां परी संकटें साधनांचीं ॥ व्रतें
दान उद्यापनें तीं धनाचीं ॥ दिनाचा दयाळू मनीं आठवावा ॥
प्रभाते मनीं० ॥ ७४ ॥ समस्तांमधें सार साचार आहे ॥ कळेना
तरी सर्व शोधून पाहें ॥ जिवा संशयो वाउगा तो त्यजावा ॥ प्र-
भाते मनीं० ॥ ७५ ॥ नव्हे कर्म ना धर्म ना योग कांहीं ॥ नव्हे भोग
ना त्याग ना सांग पाहीं ॥ म्हणे दास विश्वास रामीं धरावा ॥ प्रभा-
ते मनीं० ॥ ७६ ॥ करीं काम निष्काम या राघवाचें ॥ करी रूप
स्वरूप सर्वां जिवांचें ॥ करी छंद निर्द्वंद्व हे गूण गातां ॥ हरीकीर्त-
नीं वृत्ति विश्वास होतां ॥ ७७ ॥ अहो ज्या नरा रामविश्वास नाहीं ॥
तया पामरा बाधिजे सर्व कांहीं ॥ महाराज तो स्वामि कैवल्यदा-
ता ॥ वृथा वाहणें देहसंसारचिंता ॥ ७८ ॥ जय जय० ॥ मना पावना
भावना राघवाची ॥ धरीं अंतरीं सोडिं चिंता भवाची ॥ भवाची
जिवा मानवा भूलि ठेली ॥ नसे वस्तुची धारणा व्यर्थ गेली ॥ ७९ ॥
धरा श्रीवरा त्या हरा अंतरातें ॥ तरा दुस्तरा त्या परा सागरातें ॥
सरा वीसरा त्या भरा दुर्भरातें ॥ करा नीकरा त्या खरा मत्सरातें
॥ ८० ॥ मना मत्सरें नाम सांडूं नको हो ॥ अती आदरें हा निदि-

१ दान. २ चिन्तन. ३ पीडा.

घ्यास राहो ॥ समस्तां मधें नाम हें सार आहे ॥ दुजी तूळणा तूळि-
तांही न साहे ॥ ८१ ॥ बहू नाम या रामनामीं तुळेना ॥ अभाग्या
नरा पामरा हें कळेना ॥ विषा औषधा घेतलें पार्वतीशें ॥ जिवा
मानवा किंकरा कोण पुसे ॥ ८२ ॥ जेणें जाळिला काम तो राम
ध्यातो ॥ उमेसीं अती आदरें गूण गातो ॥ बहु ज्ञान वैराग्य साम-
र्थ्य जेथें ॥ परी अंतरीं रामविश्राम तेथें ॥ ८३ ॥ विठोनें शिरीं वा-
हिला देवराणा ॥ तया अंतरीं ध्यास रे त्यास नेणा ॥ निवाला स्वयें
तापसी चंद्रमौळी ॥ जिवा सोडवी राम हा अंतकाळीं ॥ ८४ ॥ भजा
राम विश्राम योगेश्वराचा ॥ जपू नेमिला नेम गौरीहराचा ॥ स्वयें
नीववी तापसी चंद्रमौळी ॥ तुम्हां सोडवी राम हा अंतकाळीं ॥ ८५ ॥
मुखीं राम विश्राम तेथें चि आहे ॥ सदानंद आनंद सेवोनि राहे ॥
तयावीण तो शीणसंदेहकारी ॥ निदिध्यास हें नाम शोकापहारी
॥ ८६ ॥ मुखीं राम त्या काम बाधूं शकेना ॥ गुणें इष्ट धारिष्ट त्याचें
चुकेना ॥ हरीभक्त तो सक्त कामासि मारी ॥ जगीं धन्य तो मारुती
ब्रह्मचारी ॥ ८७ ॥ बहू चांगलें नाम या राघवाचें ॥ अती साजिरें स्व-
ल्प सोपें फुकाचें ॥ करी मूळ निर्मूळ घेतां भवाचें ॥ जिवा मानवा हें
चि कैवल्य साचें ॥ ८८ ॥ जनीं भोजनीं नाम वाचे वदावें ॥ अती
आदरें गद्य घोषें ह्मणावें ॥ हरीचिंतनें अन्न जेवीत जावें ॥ तरी श्री-
हरी पाविजेतो स्वभावें ॥ ८९ ॥ नसे रामवाणी तया थोर हानी ॥
जनीं व्यर्थ प्राणी तया नाम कानीं ॥ हरीनाम हें वेदशास्त्रीं पुराणीं ॥
बहू आगळी बोलिली व्यासवाणी ॥ ९० ॥ नको वीट मानूं रघूना-
यकाचा ॥ अती आदरें बोलिजे राम वाचा ॥ न वेंचे मुखीं सांपडे
रे फुकाचा ॥ करीं घोष त्या जानकीवल्लभाचा ॥ ९१ ॥ जयजय० ॥
अती आदरें सर्वही नामघोषें ॥ गिरीकंदरीं जाइजे दूरदोषें ॥ हरू
तुष्टतू तोषला नामघोषें ॥ विशेषें हरा मानसीं रामपीसें ॥ ९२ ॥ ज-

१ संसार.

गीं पाहतां राम हा अन्नदाता ॥ तया लागली तत्वता सारचिंता ॥ तयाचें सर्वी नाम घेतां फुकाचें ॥ मना सांग पां रे तुझें काय वेंचे ॥९३॥ तिन्हीं लोक जाळूं शकें कोप येतां ॥ निवाला हरू तो मुखें नाम घेतां ॥ जपे आदरें पार्वती विश्वमाता ॥ ह्मणा रे ह्मणा तें चि हें नाम आतां ॥९४॥ अजामेळ पापी वदे पुत्रकामें ॥ तया मुक्ति नारायणाचेनि नामें ॥ शुका कारणें कुंटिणी रामवाणी ॥ मुखें बोलतां ख्याति झाली पुराणीं ॥९५॥ महाभक्त प्रल्हाद हा दैत्यकूळीं ॥ जपे रामनामावळी नित्यकाळीं ॥ पिता पापरूपी तया देखवेना ॥ जनीं दैत्य तो नाम मुखें ह्मणे ना ॥९६॥ मुखीं राम नाहीं तया मुक्ति कैंची ॥ अहंतागुणें यातना ते फुकाची ॥ पुढें अंत येईल तो दैन्यवाणा ॥ ह्मणोनी ह्मणा रे ह्मणा देवराणा ॥९७॥ हरीनाम नेमस्त पाषाण तारी ॥ बहू तारिले मानवी देहधारी ॥ तया रामनामीं सदा जो विकल्पी ॥ वदे ना कदा जीव तो पापरूपी ॥९८॥ जगीं धन्य वाराणसी पुण्यराशी ॥ तये माजि जातां गती पूर्वजांची ॥ मुखीं रामनामावळी नित्यकाळीं ॥ जिवां हीत सांगे सदा चंद्रमौळी ॥९९॥ यथासांग तें कर्म कांहीं घडेना ॥ घडे धर्म तो पुण्यगांठी पडेना ॥ दया पाहतां सर्वभूतीं असे ना ॥ फुकाचें मुखीं नाम तें ही वसेना ॥१००॥ जया नावडे नाम त्या यम जाची ॥ विकल्पें उठे तर्क त्या नर्क ची ची ॥ ह्मणोनी अती आदरें नाम घ्यावें ॥ मुखें बोलतां दोष जाती स्वभावें ॥१॥ अती लीनता सर्व भावें स्वभावें ॥ जना सज्जना लागिं संतोषवावें ॥ देहे कारणीं सर्व लावीत जावें ॥ सगूणीं अती आदरेंशीं भजावें ॥ २ ॥ हरीकीर्तनीं प्रीति रामीं धरावी ॥ देहेबुद्धि नीरूपणें वीसरावी ॥ परद्रव्य आणीक कांता परावी ॥ यदर्थीं स्वयें सांडि जीवीं करावी ॥ ३ ॥ क्रियेवीण नाना परी बोलिजेतें ॥ परी चित्त दुश्चित्त तें लाजवीतें ॥ मना कल्पना धीट सैराट[1] धांवे ॥ तया

---

१ स्वच्छंदानें.

मानवा देव कर्मेनि पावे ॥ ४ ॥ जयजय० ॥ विवेकें क्रिया आपुली पालटावी ॥ अती आदरें शुद्ध कीया धरावी ॥ जगीं बोलण्यासारिखें चाल बापा ॥ मना कल्पना सोडिं संसारतापा ॥ ५ ॥ वरी स्नानसंध्या करीं एकनिष्ठा ॥ विवेकें मना आवरीं स्थानभ्रष्टा ॥ दया सर्व भूतीं जया मानवाला ॥ सदा प्रेमळू भक्तिभावें निवाला ॥ ६ ॥ मना कोप आरोपणा ते नसावी ॥ मना बुद्धि हे साधुसंगीं वसावी ॥ मना दुष्ट चांडाळ तो संग त्यागीं ॥ मना होइं रे मोक्षभागीं विभागी ॥ ७ ॥ सदा सर्वदा सज्जनाचेनि योगें ॥ क्रिया पालटे भक्तिभावार्थ लागे ॥ क्रियेवीण वाचाळता ते निवारीं ॥ तुटे वाद संवाद तो हीतकारी ॥ ८ ॥ जनीं वाद वेवाद सोडोनि द्यावा ॥ जनीं सूखसंवाद सूखें करावा ॥ जनीं तोचि तो शोकसंतापहारी ॥ तुटे वाद संवाद तो हीतकारी ॥ ९ ॥ तुटे वाद संवाद त्यातें ह्मणावें ॥ विवेकें अहंभाव त्यातें जिणावें[1] ॥ अहंतागुणें वाद नाना विकारी ॥ तुटे वाद संवाद तो हीतकारी ॥ १० ॥ हिता कारणें बोलणें सत्य आहे ॥ हिता कारणें सर्व शोधोनि पाहें ॥ हिता कारणें बंड पाषाण वारीं ॥ तुटे वा० ॥ ११ ॥ जनीं सांगतां एकतां जन्म गेला ॥ परी वादवेवाद तैसाचि ठेला ॥ उठे संशयो वाद हा दंभहारी ॥ तुटे वा० ॥ १२ ॥ जनीं हीत पंडीत सांडीत गेले ॥ अहंतागुणें ब्रह्मराक्षस झाले ॥ तयाहूनि वित्पन्न तो कोण आहे ॥ मना सर्व जाणीव सोडोनि राहें ॥ १३ ॥ फुकाचे मुखीं बोलतां काय वेंचे ॥ दिसंदीस अभ्यंतरीं गर्व सांचे ॥ क्रियेवीण वाचाळता व्यर्थ आहे ॥ विचारें तुझा तूंच शोधूनि पाहें ॥ १४ ॥ तुटे वाद संवाद तेथें करावा ॥ विवेकें अहंभाव तो पालटावा ॥ जनीं बोलण्यासारिखें आचरावें ॥ क्रिया पालटे भक्तिपंथें चि जावें ॥ १५ ॥ बहू शापितां कष्टला अंबऋषी[2] ॥ तयाचे स्वयें श्रीहरी जन्म सोशी ॥ दिल्हा क्षीरसिंधू तया ऊपमा-

1 जिंकावें. 2 उपमन्यूला.

नीं॥ नुपेक्षी कदा देव भक्ताभिमानी॥१६॥ध्रुव लेकरूं बापुडें दैन्य-वाणें॥कृपा भाकितां दीधली भेट जेणें ॥ चिरंजीव तारागणीं प्रेम-म्वाणीं ॥ नुपेक्षी कदा देव भक्ताभिमानी ॥ १७ ॥ जय जय० ॥ ग-जेंद्र महासंकटीं वास पाहे ॥ तया कारणें श्रीहरी धांवताहे ॥ उडी घातली जाहला जीवदानी ॥ नुपेक्षी क० ॥ १८ ॥ अजामेळ पापी तया अंत आला ॥ कृपाळूपणें तो जनीं मुक्त केला ॥ अनाथा-सि आधार हा चक्रपाणी ॥ नुपेक्षी क० ॥ १९ ॥ विधी कारणें जा-हला मत्स्य वेगीं ॥ धरी कूर्मरूपें धरा पृष्ठभागीं॥जना रक्षणा का-रणें नीचयोनी ॥ नुपेक्षी क० ॥२०॥ महाभक्त प्रल्हाद हा कष्टवी-ला ॥ म्हणोनी तया कारणें सिंह झाला ॥ नये ज्वाळ वीशाळ सं-नीध कोणी ॥ नुपेक्षी क० ॥ २१ ॥ कृपा भाकिता जाहला वज्र-पाणी ॥ तया कारणें वामनू चक्रपाणी ॥ द्विजा कारणें भार्गवू चा-पपाणी ॥ नुपेक्षी क० ॥ २२ ॥ अहल्या सती लागि आरण्यपंथें ॥ कुडावा पुढें देव बंदी तयातें ॥ बळें सोडवी घाव घाली निशाणीं॥ नुपेक्षी क० ॥ २३ ॥ तये द्रौपदी कारणें लागवेगें ॥ वळें धांवतू सर्व सोडोनि मागें ॥ कली लागि झाला अंस बौद्ध मौनी ॥ नुपेक्षी क० ॥२४॥ अनाथा दिना कारणें जन्मताहे ॥ कलंकी पुढें देव हो-णार आहे ॥ जया वर्णितां शीणली वेदवाणी ॥ नुपेक्षी क०॥२५॥ जना कारणें देव लीलावतारी॥बहु तारिले मानवी देहधारी॥तया नेणती ते जनीं पापरूपी॥दुरात्मे महा नष्ट चांडाळ पापी ॥ २६ ॥ जगीं धन्य तो राममुखें निवाला॥कथा ऐकतां सर्व तल्लीन झाला॥ देहभावना रामबोधें उडाली॥मना वासना रामरूपीं बुडाली॥२७॥ मना वासना वासुदेवीं वसों दे ॥ मना कामना कामसंगीं नसों दे ॥ मना कल्पना वाउगी ते न कीजे ॥ मना सज्जना राघवीं वस्ति कीजे ॥ २८ ॥ गती कारणें संगती सज्जनांची ॥ मती पालटे कु-

१ वाट. २ रक्षण. ३ तत्काळ.

मती दुर्जनांची॥ रतीनायिकेचा पती नष्ट आहे॥ ह्मणोनी मनातीत होवोनि राहें॥ २९॥ मना अल्प संकल्प तो ही नसावा॥ मना सत्यसंकल्प जीवीं वसावा॥ मना जल्पवीकल्प तो ही त्यजावा॥ रमाकांत एकांतकाळीं भजावा॥ १३॥ जयजय०॥ भजाया जनीं पाहतां राम एकू॥ करीं बाण एकू मुखीं शब्द एकू॥ क्रिया पाहतां उद्धरे सर्व लोकू॥ धरा जानकीनायकाचा विवेकू॥ ३१॥ विचारोनि बोले विवंचोनि चाले॥ तयाचेनि संतप्त ते ही निवाले॥ बरें शोधिल्या वीण बोलूं नको हो॥ सदा चालणें शुद्ध नेमस्त राहो॥३२॥ हरीभक्त वीरक्त विज्ञानराशी॥ जेणें मानसीं स्थापिलें निश्चयासी॥ तया दर्शनें स्पर्शनें पुण्य जोडे॥ तया भाषणें नष्ट संदेह मोडे॥ ३३॥ नसे गर्व अंगीं सदा वीतरागी॥ क्षमा शांति भोगी दया दक्ष योगी॥ नसे लोभ ना क्षोभ ना दैन्यवाणा॥ इहीं लक्षणीं जाणिजे योगिराणा॥३४॥ धरीं रे मना संगती सज्जनाची॥ जेणें वृत्ति हे पालटे दुर्जनाची॥ बळें भाव सद्वृत्ति सन्मार्ग लागे॥ महाक्रूर हा काळ विक्राळ भंगे॥३५॥ भयें व्यापिलें सर्व ब्रह्मांड आहे॥ भयातीत तें संत आनंत पाहें॥ जया पाहतां द्वैत कांहीं असेना॥ भयें मानसीं सर्वथा ही वसेना॥ ३६॥ जिवां श्रेष्ठ ते स्पष्ट सांगोनि गेले॥ परी जीव अज्ञान तैसे चि ठेले॥ देहेबुद्धिचा निश्चयो जो ढळे ना॥ जुनें ठेवणें मीपणें तें कळे ना॥ ३७॥ भ्रमें नाढळे वित्त तें गुप्त झालें॥ जिवा जन्मदारिद्र्य ठाकोनि आलें॥ देहेबुद्धिचें कर्म खोटें गळे ना॥ जुनें ठेवणें मीपणें तें कळे ना॥ ३८॥ पुढें पाहतां सर्व ही कोंदलेंसे॥ अभाग्या नरा दृश्य पाषाण भासे॥ अभावें कदा पुण्य गांठीं पडे ना॥ जुनें ठे०॥ ३९॥ जयाचें तया चूकलें प्राप्त नाहीं॥ गुणा गोविलें जाहलें दुःख देहीं॥ गुणा वेगळी वृत्ति ते ही वळे ना॥ जुनें ठे०॥ ४०॥ ह्मणे दास दासत्व त्याचें करावें॥ जगीं जा-

---

१ विरक्त.

णता पाप त्याचे घरावे ॥ गुरू अंजनें वीण तें आकळे ना ॥ जुनें ठे० ॥ ४१ ॥ कळे ना कळे ना कळे ना कळे ना ॥ ढळे ना ढळे संशयो ही ढळे ना ॥ गळे ना गळे ना अहंता गळे ना ॥ बळें आकळे ना वळे ना वळे ना ॥ ४२ ॥ अविद्यागुणें मानवा ऊमजे ना ॥ भ्रमें चूकलें हीत तें पाविजे ना ॥ परीक्षे विणें बांधिलें दृढ नाणें ॥ परी सत्य मिथ्या असें कोण जाणे ॥ ४३ ॥ जय जय० ॥ जगीं पाहतां साच तें काय आहे ॥ अतां आदरें सर्व शोधोनि पाहें ॥ पुढें पाहतां पाहतां देव जोडे ॥ भ्रमें भ्रांति अज्ञान हें सर्व मोडे ॥ ४४ ॥ सदा वीषयो चिंतितां जीव गेला ॥ अहंभाव अज्ञान जन्मास आला ॥ विवेकें सदा स्वस्वरूपीं भरावें ॥ जिवा ऊगमीं जन्म नाहीं स्वभावें ॥ ४५ ॥ दिसे लोचनीं तें नसे कल्प कोटी ॥ अकस्मात आकारलें काळ मोडी ॥ पुढें सर्व जाईल कांहीं न राहे ॥ मना संत आनंत शोधोनि पाहें ॥ ४६ ॥ तुटे ना फुटे ना चळे ना ढळे ना ॥ सदा संचलें मीपणें तें कळे ना ॥ तया एकरूपासि दूजें न साहे ॥ मना संत आनंत शोधोनि पाहें ॥ ४७ ॥ निराकार आकार ब्रह्मादिकांचा ॥ जया सांगतां शीणली वेदवाचा ॥ विवेकें तदाकार होवोनि राहें ॥ मना० ॥ ४८ ॥ जगीं पाहतां चर्मचक्षीं न लक्षे ॥ जगीं पाहतां ज्ञानचक्षीं निरक्षे ॥ जनीं पाहतां पाहणें जात आहे ॥ मना० ॥४९॥ नसे पीत ना श्वेत ना श्याम कांहीं ॥ नसे व्यक्त अव्यक्त ना नीळ नाहीं ॥ ह्मणे दास विश्वासतां मुक्ति लाहे ॥ मना० ॥ ५० ॥ खरें शोधितां शोधितां शोधिताहे ॥ मना बोधितां बोधितां बोधिताहे ॥ परी सर्व ही सज्जनाचेनि योगें ॥ बरा निश्चयो पाविजे स्वानुरागें ॥ ५१ ॥ मही निर्मिली देव तो ओळखावा ॥ जया पाहतां मोक्ष तत्काळ जीवा ॥ तया निर्गुणा लागि गुणीं पहावें ॥ जगीं संग सोडोनि सुखें रहावें ॥ ५२ ॥ नव्हे कार्यकर्ता नव्हे

१ पहिला मातो.

दृष्टिभर्ता ॥ परे हून पर्ता न लिंपे विवर्ता ॥ तया निर्विकल्पासि क-ल्पीत जावें ॥ जगीं संग सोडोनि सुखें रहावें ॥ ५३ ॥ बहूतां परी कुसरीतत्वझाडा ॥ परी अंतरीं पाहिजे तो निवाडा ॥ मना सार साचार तें वेगळें रे ॥ समस्तां मधें एक तें आगळें रे ॥ ५४ ॥ नव्हे पिंडज्ञानें नव्हे तत्वज्ञानें ॥ समाधान कांहीं नव्हे तानमानें ॥ नव्हे योगयागें नव्हे भोगत्यागें ॥ समाधान तें सज्जनाचेनि योगें ॥ ५५ ॥ महावाक्यतत्वादिकें पंचिकर्णें ॥ खुणें पाविजे संतसंगें विवर्णें ॥ द्वितीयेसि संकेत जो दाविजेतो ॥ तया सांडुनी चंद्रमा भाविजे तो ॥ ५६ ॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥ दिसे ना जनीं तें चि शोधोनि पाहें ॥ बरें पाहतां गुज तेथें चि आहे ॥ करीं घेउं जातां कदा आकळेना ॥ जनीं सर्व कोंदाटलें तें कळेना ॥ ५७ ॥ म्हणे जाणता तो जनीं मूर्ख पाहें ॥ अतर्क्यासि तर्की असा कोण आहे ॥ जनीं मीपणें पाहतां पाहवे ना ॥ तया लक्षितां वेगळें राहवे ना ॥ ५८ ॥ बहू शास्त्र धुंडाळितां वाड आहे ॥ जनीं निश्चयो एक तो ही न साहे ॥ मती भांडती शास्त्रबोधें विरोधें ॥ गती खुंटती ज्ञान-बोधें प्रबोधें ॥ ५९ ॥ स्मृति न्याय मीमांसकं तर्क शास्त्रें ॥ श्रुती वेदवेदांतवाक्यें विचित्रें ॥ स्वयें शेष मौनावला स्थीर राहे ॥ मना संत आनंत शोधोनि पाहें ॥ ६० ॥ जसें मक्षिका भक्षिली जागि-वेची ॥ तया भोजनाची रुची प्राप्त कैंची ॥ अहंभाव ज्या मानसींचा विरेना ॥ तया ज्ञान हें अन्न पोटीं जिरे ना ॥ ६१ ॥ नको रे मना वाद हा खेदकारी ॥ नको रे मना भेद नाना विकारी ॥ नको रे मना शीकवूं पूढिलांसी ॥ अहंभाव जो राहिला तूज पाशीं ॥ ६२ ॥ अ-हंतागुणें सर्व ही दुःख होतें ॥ मुखें बोलिजे ज्ञान तें व्यर्थ जातें ॥ सुखें राहतां सर्व ही सूख आहे ॥ अहंता तुझी तूं च शोधूनि पाहें ॥ ६३ ॥ अहंतागुणें नीति सांडी विवेकी ॥ अनीतीबळें श्लाघ्यता सर्व

१ मिथ्या प्रमाळा. २ अधिक.

लोकीं ॥ परी सर्व ही अंतरीं साक्ष येते ॥ प्रमाणांतरें बुद्धि सांडोनि जाते ॥ ६४ ॥ देहेबुद्धिचा निश्चयो दृढ झाला ॥ देहातीत तें हीत सांडीत गेला ॥ देहेबुद्धि ते आत्मबुद्धी करावी ॥ सदा संगती सज्जनाची धरावी ॥ ६५ ॥ मनें कल्पिला वीषयो सोडवावा ॥ मनें देव निर्गुण तो आठवावा ॥ मना कल्पिती कल्पना ते सरावी ॥ सदा संगती सज्जनाची धरावी ॥ ६६ ॥ देहादीक प्रपंच हा चिंतिपला ॥ परी अंतरीं लोभ निश्चीत ठेला ॥ हरीचिंतनें मुक्तिकांता वरावी ॥ सदा० ॥ ६७ ॥ खरा निश्चयो शाश्वताचा करावा ॥ म्हणे दास संदेह तो वीसरावा ॥ घडीनें घडी सार्थकाची करावी ॥ सदा० ॥ ६८ ॥ अहंकार विस्तारला या देहाचा ॥ स्त्रिया पुत्रमित्रादिकें या मोहाचा ॥ बळें भ्रांति हे जन्मचिंता हरावी ॥ सदा० ॥ ६९ ॥ जय जय० ॥ करी वृत्ति जो संत तो संत जाणा ॥ दुराशागुणें जो नव्हे दैन्यवाणा ॥ उपाधी देहेबुद्धि ते वाढवीते ॥ परी सज्जना केवि बाधूं शकेना ॥ ७० ॥ नसे अंत आनंत संता पुसावा ॥ अहंकार विस्तारला तो नसावा ॥ गुणें वीण निर्गुण तो आठवावा ॥ देहेबुद्धिचा आठऊ नाठवावा ॥ ७१ ॥ देहेबुद्धि हे ज्ञानबोधें त्यजावी ॥ विवेकें तया वस्तुची भेटि घ्यावी ॥ तदाकारि हे वृत्ति नाहीं स्वभावें ॥ म्हणोनी सदा ते चि शोधीत जावें ॥ ७२ ॥ असे सार साचार तें चोरलेंसे ॥ इहीं लोचनीं पाहतां दृश्य भासे ॥ निराभास निर्गुण तें आकळेना ॥ अहंतागुणें कल्पितां ही कळेना ॥ ७३ ॥ स्फुरे वीषयीं, कल्पना ते अविद्या ॥ स्फुरे ब्रह्म रे जाण माया सुविद्या ॥ मुळीं कल्पना दो रूपें ते चि झाली ॥ विवेकें तरी स्वस्वरूपीं निमाली ॥ ७४ ॥ स्वरूपीं उदेला अहंकार राहो ॥ तेणें सर्व आच्छादिलें व्योम पाहो ॥ दिशा पाहतां ते निशी वाटताहे ॥ विवेकें विचारें विवंचोनि पाहें ॥ ७५ ॥ जया वस्तुनें

---

१ स्मरण. २ आकाश.

लक्षितां लक्षवेना॥ मवा भक्ष तो राक्षिनां रक्षवेना॥ क्षयातीत तो अक्षयीं मोक्ष देता॥ दयादक्ष तो साक्षिनें पक्ष घेतो॥ ७६॥ विधी निर्मितां लीहितो सर्व भाळीं॥ परी लीहितो कोण त्याचे कपाळीं॥ हरू जाळितो लोक संहारकाळीं॥ परी शेवटीं शंकरा कोण जाळी॥ ७७॥ जगीं द्वादशादित्य ते रुद्र अक्रा॥ असंख्यात संख्या करी कोण शक्रा॥ जगीं देव धुंडाळितां आढळेना॥ जगीं मुख्य तो कोण कैसा कळेना॥ ७८॥ तुटे ना फुटे ना कदा देवराणा॥ चळे ना ढळे ना कदा दैन्यवाणा॥ कळे ना कळे ना कदा लोचनामी॥ वसे ना दिसे ना जना मीपणासी॥ ७९॥ जया मानला देव तो पूजिताहे॥ परी देव शोधोनि कोणी न पाहे॥ जनीं पाहतां देव कोट्यानुकोटी॥ जया मानली भक्ति जे ते च मोठी॥ ८०॥ तिन्हीं लोक जेथोनि निर्माण झाले॥ तया देवरायासि कोणी न बोले॥ जगीं थोरला देव तो चोरलासे॥ गुरू वीण तो सर्वथा हीं न दीसे॥८१॥गुरू पाहतां लक्ष कोट्यानुकोटी॥ बहूसाल मंत्रावळी शक्ति मोटी॥ मनीं कामना चेटकी धातमाता॥जगीं व्यर्थ रे तो नव्हे मोक्षदाता॥१८२॥जय०॥नव्हे चेटकू चाळकू द्रव्यभोंदु॥नव्हे मत्सरू निंदकू भक्तिमंदू॥नव्हे उन्मतू वेसनीं संगबाधू॥ जगीं ज्ञानिया तो चि साधू अगाधू॥८३॥ नव्हे वाउगी चाउटी काम पोटीं॥क्रियेवीण वाचाळता ते चि मोटी मुखें बोलिल्या सारखें चालताहे॥ मना सद्गुरू तो चि शोधून पाहें॥ ८४॥ जगीं भक्त ज्ञानी विवेकी विरागी॥ कृपाळू मनस्वी क्षमावंत योगी॥ प्रभू दक्ष वित्पन्न चातुर्य जाणे॥ तयाचेनि योगें समाधान बाणे॥ ८५॥ नव्हे तें चि झालें नसे तें चि आलें॥ कळों लागलें सज्जनाचेनि बोलें॥ अनिर्वाच्य तें वाच्य वाचे वदावें॥ मना संत आनंत शोधोनि पाहें॥ ८६॥ तपावें अती आदरें रा-

मरूपीं ॥ भयातीत निश्चिंत ये स्वस्वरूपीं ॥ कदा तें जनीं पाहतां हा दिसेना ॥ सदा ऐक्य तें भिन्नभावें वसेना ॥ ८७ ॥ सदा सर्वदा राम सन्नीध आहे ॥ मना सज्जना सत्य शोधोनि पाहें ॥ अखंडीत भेटी रघुराजयोग ॥ मना सांडिं रे मीपणाचा वियोग ॥ ८८ ॥ भवें पिंडब्रम्हांड हें ऐक्य आहे ॥ परी सर्व हा स्वस्वरूपीं न साहे ॥ मना भासलें सर्व कांहीं पहावें ॥ परी संग सोडूनि सूखी रहावें ॥ ८९ ॥ देहेभान हें ज्ञानशस्त्रें खुडावें ॥ विदेहीपणें भक्तिपंथेंचि जावें ॥ विवेकें कुडें निंद्य सर्व त्यजावें ॥ अती प्रीतिनें सज्जनातें भजावें ॥ ९० ॥ देहेबुद्धिचा निश्चयो ज्या ढळेना ॥ तया ज्ञान कल्पांतकाळीं कळेना ॥ परब्रह्म तें मीपणें आकळेना ॥ मनीं शून्य अज्ञान हें मावळेना ॥ ९१ ॥ मना नाकळे नाढळे रूप ज्याचें ॥ दुजेवीण तें ध्यान सर्वोत्तमाचें ॥ तया वीण ता हीन दृष्टांत पाहें ॥ तिथें संग निःसंग दोन्ही न साहे ॥ ९२ ॥ नव्हे जाणतां नेणतां देवराणा ॥ नये वर्णितां वेदशास्त्रीं पुराणां ॥ नसे दृश्य अदृश्य साक्षी तयाचा ॥ श्रुती नेणती नेणती अंत ज्याचा ॥ ९३ ॥ वसे हृदयीं देव तो कोण कैसा ॥ पुसे साधकू आदरें सहज ऐसा ॥ देहे टाकितां देव कोठें रहातो ॥ पुन्हा मागुता ठाव कोठें पहातो ॥ ९४ ॥ वसे हृदयीं देव तो जाण ऐसा ॥ नभाचे परी व्यापकू जाण तैसा ॥ सदा संचला येत ना जात कांहीं ॥ तया वीण कोठें रिता ठाव नाहीं ॥ ९५ ॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥ नभीं वावरे तो अणू रेणु कांहीं ॥ रिता ठाव या राघवा वीण नाहीं ॥ तया पाहतां पाहतां तें चि झालें ॥ तिथें लक्ष आलक्ष सर्व बुडालें ॥ ९६ ॥ नभा सारिखें रूप या राघवाचें ॥ मनीं चिंतितां मूळ तुटे भवाचें ॥ तया पाहतां देहबुद्धी उरे ना ॥ सदा सर्वदा आर्त पोटीं पुरे ना ॥ ९७ ॥ नभें व्यापिलें सर्व ब्रम्हांड आहे ॥ रघूनायका ऊपमा ते न साहे ॥ दुजे वीण जो तो चि तो

हा स्वभावें ॥ तया व्यापकू व्यर्थ कैसें ह्मणावें ॥ १९८ ॥ कळे आकळे रूप तें ज्ञान होतां ॥ तिथें आटली सर्वसाक्षी अवस्था ॥ मना उन्मनी शब्द कुंठीत राहे ॥ तिथें संग निःसंग दोन्हीं न साहे ॥ १९९ ॥ अती जीर्ण विस्तीर्ण तें रूप आहे ॥ तिथें तर्क संपर्क दोन्ही न साहे ॥ अती गूढ तें दृढ तत्काळ सोपें ॥ दुजे वीण तें खूण स्वामिप्रतापें ॥ २०० ॥ कदा ओळखी साजि दूजें दिसे ना ॥ मना मानसीं द्वैत कांहीं असेना ॥ बहूता दिसां आपुली भेटि झाली ॥ विदेहीपणें सर्व काया निवाली ॥ १ ॥ मना गूज रे तुज हें प्राप्त झालें ॥ परी पाहिजे अंतरीं यत्न केलें ॥ सदा श्रवणें पाविजे निश्चयासी ॥ धरीं सज्जनी संगती धन्य होसी ॥ २ ॥ मना सर्व ही संग सोडोनि द्यावा ॥ अती आदरें सज्जनाचा धरावा ॥ जयाचेनि संगें महादुःख भंगे ॥ जगीं साधनें वीण सन्मार्ग लागे ॥ ३ ॥ मना संग हा सर्वसंगासि तोडी ॥ मना संग हा मोक्ष तत्काळ जोडी ॥ मना संग हा साधका शीघ्र सोडी ॥ मना संग हा द्वैत निःशेष मोडी ॥ ४ ॥ मनाची शतें ऐकतां दोष जाती ॥ मतीमंद ते साधना योग्य होती ॥ चढे ज्ञानवैराग्यसामर्थ्य अंगीं ॥ ह्मणे दास विश्वासतां मुक्ति भोगी ॥ २०५ ॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ नंतर दासबोधाचे दोन समास नित्य वाचावे, निरूपणपूर्वक चालू असल्यास नियम नलगे ॥ महारुद्रहनुमते श्रीमद्गुरुसीतारामाभ्यां नमः ॥ गणेशशारदाचैवसद्गुरु सज्जनस्तथा ॥ आराध्यदैवतंगुह्यंसर्वंसरघुनंदनः ॥ १ ॥

॥ गणेश शारदा सद्गुरू ॥ संत सज्जन कुळेश्वरू ॥ सर्व ही माझा रघुवीरू ॥ सद्गुरुरूपें ॥ १ ॥ माझें आराध्यदैवत ॥ परम गुह्य गुह्यांतीत[1] ॥ गुह्यपणाची मात ॥ न चले तेथें ॥ २ ॥

---

1 गुह्याच्या ही पलीकडे (अतिगुह्य).

॥ श्लोक ॥ योजातोमरुद्गणजोक्षितितलेमंद्बोधयन्सज्जनान् ॥ ग्रंथंयोरचयन्मपुण्यजनकश्रीदासबोधाभिधम् ॥ यत्कीर्त्याप्ठने-नसर्वविदुषांमर्गांतापहारीसदा ॥ सोऽयंमुक्तिकरःक्षितौविजयते श्रीरामदासोगुरुः ॥ १ ॥ ॥ दासबोध वाचावा ॥ ॥ श्रीराम ॥

॥ आरती दासबोधाची ॥ वेदांतसंमतीचा काव्यसिंधू भरला ॥ श्रुतिशास्त्रग्रंथगीतासाक्षसंगम केला ॥ महानुभावसंतजनीं अनुभव चाखिला ॥ अज्ञानजडजीवां मार्ग सुगम केला ॥ जयजया दासबोधा ॥ ग्रंथराजा प्रसिद्धा आरती ओंवाळीन ॥ विमळज्ञान बाळबोधा ॥ जयजया० ॥ १ ॥ नवविधभक्तिपंथें रामकृपानुभवी ॥ चातुर्यनिधि मोठा मायाचक्र उगवी ॥ हरिहरहृदयींचें गुह्य प्रकट दावी ॥ बद्ध चि सिद्ध झाले असंख्यात मानवी ॥ जयजया० ॥२॥ वाम हा दशकांचा अनुभव जो पाहे ॥ नित्यनेमें विवरीतां स्वयें ब्रह्म चि होये ॥ अपार पुण्य गांठी तरी श्रवण लाहे ॥ कल्याण लेखकाचें भावगर्भ हृदयीं ॥ ज० ॥ ३ ॥ सीताकांतस्म० ॥

॥ नंतर पंचपदी करावी ॥ अथ सद्गुरूचें ध्यान ॥ ब्रह्मानंदंपरमसुखदंकेवलंज्ञानमूर्तिंद्वंद्वातीतंगगनसदृशंतत्त्वमस्यादिलक्ष्यम् ॥ एकंनित्यंविमलमचलंसर्वधीसाक्षिभूतंभावातीतंत्रिगुणरहितंसद्गुरुंतंनमामि ॥ १ ॥

॥नामावळी॥ विमळवाचा दे रे राम ॥ विमळ करणी दे रे राम॥ प्रसंगओळखी दे रे राम॥ धर्त कळा मज दे रे०॥हितकारक तें दे रे राम ॥ जनसुखकारक० ॥ अंतरपारख० ॥ बहुजनमैत्री० ॥ विद्यावैभव० ॥ उदासीनता० ॥मागों नेणें तें०॥मज न कळे तें०॥तुझी आवडी० ॥ दास ह्मणे मज० ॥ जयजय० ॥२॥ संगीत गायन दे रे० ॥ आलापगोडी० ॥ धातमात मज० ॥ अनेकधाटी० ॥ रसाळमुद्रा० ॥ जाडकथा० ॥ हस्तकटाळी० ॥ नृत्यकळा० ॥ प्रबंधसरळी० ॥ श०

ब्दमनोहर० ॥ सावधपण मज० ॥ बहु पाठांतर० ॥ दास ह्मणे मज० ॥ जयजय० ॥३॥ पावन भिक्षा दे रे रामा ॥ दीनदया मज० ॥ *अभेदभक्ति० ॥ आत्मनिवेदन० ॥ तद्रूपता मज दे० ॥ अर्थारोहण* दे० ॥ सज्जनसंगति० ॥ अलिप्तपण म० ॥ ब्रह्मानुभव दे० ॥ अनन्यसेवा० ॥ मज विण तूं मज दे० ॥ दास ह्मणे० ॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥ ७ ॥ रामा हो जयरामा हो ॥ पतितपावन पूर्णकामा हो ॥ १ ॥ नाथा हो दीननाथा हो ॥ तुझिये चरणीं राहो माथा हो ॥ २ ॥ बंधु हो दीनबंधु हो ॥ रामदास ह्मणे कृपासिंधु ॥ ३ ॥

॥ अभंग ॥१॥ राम गावा राम ध्यावा ॥ राम जीवींचा विसावा ॥ १ ॥ कल्याणाचें जें कल्याण ॥ रघुरायाचें गुणगान ॥ २ ॥ मंगळाचें जें मंगळ ॥ राम कौसल्येचा बाळ ॥ ३ ॥ राम कैवल्याचा दानी ॥ रामदासा अभीमानी ॥ ४ ॥

॥ भजन ॥ रामदास गुरु माझे आई ॥ मजला ठाव द्यावा पायीं ॥१॥

॥ अभंग ॥ २ ॥ छत्रपुरवासनी अयोध्येचा राजा ॥ नांदतसे माझा मायबाप ॥ १ ॥ माझा मायबाप त्रैलोकीं समर्थ ॥ सर्व मनोरथ पूर्ण करी ॥ २ ॥ पूर्णप्रतापाचा कैवारी देवांचा ॥ नाथ अनाथांचा स्वामी माझा ॥ ३ ॥ स्वामी माझा राम योगीयां विश्राम ॥ सांपडलें वर्म थोर भाग्यें ॥४॥ थोर भाग्य ज्याचें राम त्याचे कुळीं ॥ संकटीं सांभाळी भावबळें ॥ ५ ॥ भावबळें जेणें धरीला अंतरीं ॥ तया क्षणभरी विसंबे ना ॥६॥ विसंबेना कदा आपुल्या दासांसी ॥ रामीरामदासीं कुळस्वामी ॥ ७ ॥

॥ भजन ॥ रघुपति राघव राजाराम ॥ पतितपावन सीताराम ॥

॥ अभंग ॥ ३ ॥ रत्नजडित सिंहासन ॥ वरी शोभे रघुनंदन ॥ १ ॥ वामांकीं ते सीताबाई ॥ जगज्जननी माझी आई ॥ २ ॥ पश्चाद्भागीं लक्ष्मण ॥ पुढें अंजनीनंदन ॥ ३ ॥ भरत शत्रुघन

भाई ॥ चोरें हांकिलीं दोन्ही बाहीं ॥ ४ ॥ नळ नीळ जांबवंत ॥ अंगद सुग्रीव बिभीषण भक्त ॥ ५ ॥ देहबुद्धि नेणों कांहीं ॥ दास अंकित रामा पायीं ॥ ६ ॥

॥ अभंग ॥ ४ ॥ रविवार ॥ धन्य सूर्यवंश पुण्यपरायण ॥ सर्व ही सगरासमुदाव ॥ १ ॥ समुदाव काय सांगूं श्रीरामाचा ॥ अंतरीं कामाचा लेश नाहीं ॥ २ ॥ लेश नाहीं तया बंधु भरतासी ॥ सर्व ही राज्यासी त्यागियेलें ॥ ३ ॥ त्यागियेलें अन्न केलें उपोषण ॥ धन्य लक्ष्मण ब्रह्मचारी ॥ ४ ॥ ब्रह्मचारी धन्य मारुती सेवक ॥ श्रीरामीं सार्थक जन्म केला ॥ ५ ॥ जन्म केला धन्य वाल्मीकऋषीनें ॥ धन्य तीं वचनें भविष्याचीं ॥ ६ ॥ भविष्य पाहतां धन्य बीभीषण ॥ राघवीं शरण सर्व भावें ॥ ७ ॥ सर्वभावें सर्व शरण वानर ॥ धन्य ते अवतार बोलवांचे ॥ ८ ॥ त्रिभुवनमंडन राम सर्वगुण ॥ अनन्या शरण रामदास ॥ ९ ॥

॥ भजन ॥ रामा रामा हो रामा ॥

॥ अभंग ॥ ५ ॥ रामाची संपत्ती राम सीतापती ॥ जिवाचा सांगाती राम एक ॥ १ ॥ राम एक माता राम एक पिता ॥ राम एक भ्राता सहोदर ॥ २ ॥ सहोदर विद्या वैभव कांचन ॥ सर्व ही स्वजन राम एक ॥ ३ ॥ राम एक स्वामी राम हा कैवारी ॥ लोभ या संसारीं राम एक ॥ ४ ॥ राम एक ज्ञान राम एक ध्यान ॥ राम समाधान रामदासीं ॥ ५ ॥

॥ भजन । तूं माय मी लेकरूं ॥ राघवा नको विसरूं रे नको वि० ॥

॥ आरती रामाची ॥ किरीटकुंडलें माळा विराजे ॥ झळझळ गंडस्थळ घननीळ तनु साजे ॥ घंटा किंकिणि अंबर अभिनव गति साजे ॥ अंदु वांकी तोडर नूपुर ब्रिद गाजे ॥ जय देव जय देव जय रघुवीरेशा ॥ आरती निर्जरवर[1] ईशा जगदीशा ॥ जय० ॥१॥ रा-

१ देवांचे.

त्रिवलोचन मोचन सुरवरनरनारी ॥ परतरपर अभयंकर शंकरव रधारी ॥ भूषणमंडित ऊभा त्रीशंदकेवारी॥दासा मंडन खंडन भव-भय अपहारी ॥ २ ॥ जय देव० ॥

॥ आरती बहिरोबाची ॥ दक्षिणदेशा माजी भैरव तो देव ॥ क्षेत्रपाळ वंदी लोकत्रय भाव ॥ भक्तांसी देखनी चरणीं दे ठाव ॥ देवाचा तारक भैरवदेव ॥ जयदेव जयदेव जय भैरवदेवा ॥ मदभावें आरती करितों मी देवा ॥ जय० ॥ १ ॥ वामांगीं जोगेश्वरि शोभे सुंदर ॥ कासे पीतांबर वाद्यांचा गजर ॥ भक्तांसी देखोनि हरि कृपाकर ॥ रामदास चरणीं त्या मागे थार ॥ जय देव० ॥ २ ॥

॥ आरती खंडोबाची ॥ पंचानन हयवाहन सुरभूषणलीला ॥ खंडामंडित दंडितदानव अवलीळा ॥ मणिमल्ल मर्दनी धूसर जो पिंवळा ॥ करिं कंकण बाशिंगें सुमनाच्या माळा ॥ जय देव जय देव जय जय मल्हारी ॥ वारीं दुर्जनवारी निंदक अपहारी॥जय०॥१॥ सुरवर संवर वर दे मज नाना देवा ॥ नाना नामें गाइन घडे तुझी सेवा ॥ अगणित गुण गावया वाटतसे हेवा ॥ फणिवर स्मरला जेथें नरपामरकेवा ॥ जय० ॥ २ ॥ रामस्मरणें शंकर हृदयीं नीवाला ॥ तो हा मदनांतक अवतार झाला॥या लागीं आवडीं भावें वर्णीला ॥ रामीरामदासा ॥ जिवलग भेटला ॥ जय० ॥ ३ ॥

॥ आरती कृष्णाजी ॥ करुणाकर गुणसागर गिरिवरधर देवें ॥ लीलानाटकवेष धरिला स्वभावें ॥ अगणितगुणलाघव हें कवणा ठावें ॥ व्रजनायक सुखदायक काय वर्णावें ॥ जय देव जय देव जय राधारमणा ॥ आरती वोवाळूं तुज नारायणा ॥ धृ० ॥ जय ॥ १ ॥ वृंदावन हरिभुवन नूतन तनु शोभे ॥ वक्रांगें श्रीरंगें यमुनातटिं शोभे ॥ मुनिजनमानसहारी जगजीवन ऊभे ॥ रविकुळटिळकदास पदरज सा लाभे ॥ ज० ॥ २ ॥

---

१ देवांचा साह्य कर्ता.

॥ आरती केदाराची ॥ जय देव जय देव जयजि केदारा ॥ श्रा-
मसंकट वारा भवभय अपहारा ॥ धृ० ॥ भागीरथिमुळ सीतळ ही-
माचळवासी ॥ न लगत पळ दर्जन खळ संहारी स्वामी ॥ तो हा
हिमकेदार करवीरा पासीं ॥ रत्नागिरीवरि शोभे कैवल्यराशी ॥ १ ॥
जयदेव० ॥ उत्तरेचा देव दर्शनें आला ॥ दक्षिणकेदार नाम पा-
वला ॥ रत्नासुर मर्दुनी भक्तां पावला ॥ दास ह्मणे थोर देवें लाधला
॥ २ ॥ जयदेव० ॥

॥ सोमवार ॥ डंडडमरु मंडित पिनाकपाणी ॥ धृ० ॥ पांच मुखें
पंधरा डोळे । गळा साजक शिंपाळें ॥ डंड० ॥ १ ॥ हिमालयाचा जा-
मात ॥ हातीं शोभे सरळ गात ॥ २ ॥ मस्तकीं वाहे गंगाजळ ॥ कंठीं
शोभे हलाहल ॥ डंडड० ॥ ३ ॥ माथां मोठा जटाभार ॥ अंगीं फुंपती
विखार ॥ डंड० ॥ ४ ॥ रामीरामदास स्वामी ॥ चिंतीतसे अंतर्यामीं
॥ डंड० ॥ ५ ॥ शिव हर सांब शिव हर सांब ॥ शिव हर शंकर शिव
शिव सांब ॥

॥ आरती सांबाची ॥ लवथवती विक्राळा ब्रह्मांडीं माळा ॥ विषें
कंठ काळा त्रिनेत्रीं ज्वाळा ॥ लावण्य सुंदर मस्तकीं बाळा ॥ तेथु-
निया जळ निर्मळ वाहे झुळझुळा ॥ जय देव जय देव जय श्रीशंक-
र ॥ आरती ओवाळूं तुज विश्वंभरा ॥ जय दे० ॥ १ ॥ कर्पूर गौर
भोळा नयनीं विशाळा ॥ अर्धांगीं पार्वती सुमनांच्या माळा ॥ भ-
स्माचे उधळण शितिकंठ नीळा ॥ ऐसा शंकर शोभे उमा वेल्हाळा ॥
जय० ॥ २ ॥ व्याघ्रांबरफणिवरधर सुंदर मदनारी ॥ पंचानन मु-
निजनमनमोहन सुखकारी ॥ शतकोटीचें बीज वाचे उच्चारी ॥ र-
विकुळटिळक रामदासा अंतरीं ॥ जयदे० ॥ ३ ॥

॥ मंगळवार ॥ अभंग ॥ सदा आनंदभरित ॥ रंग साहित संगीत
॥ १ ॥ जगन्माता जगदीश्वरी ॥ जगज्जननी जगदुद्धारी ॥ २ ॥ त्रि-

१ मस्तकें.

भुवनींच्या वनीता ॥ बाळ तारुण्य समस्ता॥ ३॥ वसे आकाशीं पाताळीं ॥ सर्वकाळ तिन्ही काळीं ॥ ४॥ जिच्या वैभवाचे लोक ॥ हरी हर ब्रह्मादिक ॥ ५ ॥ सर्वदेहा हालवीते ॥ चालवीते बोलवीते ॥ ६॥ मूळमाया विस्तारली ॥ सिद्धसाधकांची बोली ॥ ७ ॥ भक्ति मुक्ति योगस्थिती ॥ आदिमुक्ती सहज स्थिती॥८॥ मुळीं रामवरदायिनी॥ रामदास ध्यातो ध्यानीं ॥ ९ ॥

॥ पद ॥ सुंदर रामा बाई हो ॥ सब्रामरीत सर्वा ठायीं हो॥ निगमा पार नाहीं ॥ तें म्यां वर्णावें ते काइ हो ॥ सुंदर रामाबाई॥ध्रु०॥ शरयूतिरवासिनी वधक मुनिमानससमोहिनी हो ॥ सुखवरसंजीविनी कैसी शोभत पद्मासनीं हो॥ उदार एकवचनीं दुर्लभ तापसतपसाधनीं हो ॥ दशरथनृपनंदनीं मकरे कोपवचना लागुनीं हो॥ सुंदर० ॥ १॥ निजमस्तकीं वीरजगुटी त्रिपुंड्र रेखिला ललाटीं हो॥ सुरेख सदटा भ्रुकुटी तेणें सतेज नासापुटीं हो ॥ नव वानर गोमटीं श्रवणीं कुंडलांची थाटी हो ॥ लावण्याची पेटी उपमे न पुरे मन्मथकोटी हो ॥ सुंदर० ॥ २ ॥ कांटताटें मानसळा माजी सौदामिनिचा मेळा हो ॥ सुवास नाभिकमळा तेणें पडे मधुकरपाळा हो॥ वामे धरणीबाळा वनिता मंडित ते वल्हाळा हो॥ चरणस्पर्शे शिळा अहल्या उद्धरिली अवलीळा हो ॥ सुंदर० ॥ ३ ॥ विशाळवक्षस्थळीं विराजित उटी चंदन पातळी हो ॥ कंठीं एकावळी माजी कौस्तुभमणि झळफळी हो ॥ अधरीं प्रवाळपाळी मध्यें शोभे दंतावळी हो ॥ रसना रसकल्लोळीं वाचा बोलत असे मंजुळी हो॥ सुंदर० ॥ ४॥ अजानुबाहू सरळ सुनीळ गगना हुनि कोमळ हो ॥ सुपाणि रम्यस्थळ दर्खान रवितेज सोज्वळ हो॥ मुद्रिका फांकती कीळ तेणें सतेज ग्रहमंडळ हो ॥ शरकार्मुकसह मेळे शोधित असुरा तरुचीं मुळें हो॥ ५ ॥ चिद्रग-

१ विजेचा. २ समूह.

गनाचा गाभा जैसी मुनीळ अंगप्रभा हो ॥ देखुनि विद्युल्लतशोभा जैसी कांती चढली नभा हो ॥ रतिनायकवल्लभा देखुनि नागर सांडी दंभा हो ॥ प्रथमारंभस्तंभाभरणें भासत शामळशोभा हो ॥ ॥ सुंदर० ॥ ६ ॥ भग्न विभावरी पूर्ती मांडिला गण मानित उत्कंठी हो ॥ जोडुनि करसंपुटीं ध्यानीं मानिति मानस वृत्ती हो ॥ देखुनियां मुखपुष्टी आली समरसाची वृष्टी हो ॥ सुखपंचक हें परमेष्ठी कोटि कमळाभृष्टी हो ॥ ७ ॥ नवपंकजलोचनीं विस्मित करुणामृत सिंचनी हो ॥ शिवसंकटमोचना दीर्घरजनाचरभंजनी हो ॥ भवभयसंकोचना भक्ता निर्भयदानसूचनी हो ॥ रघुकुळउल्हासिनी भोज विलसत चंद्राननीं हो ॥ ८ ॥ अव्यक्त पार जांचा विचार खुंटे साहा अठरांचा हो ॥ सुकाळ स्वानंदाचा याचा अंतरला दुःखाचा हो ॥ जगदुद्धार यांचा उत्तीर्ण नव्हे मी हे वाचा हो ॥ रामदासीं भरवंग तुटोनि गेला याचा हो ॥ ९ ॥

॥ पद ॥ चाल भल्यानीं ॥ ब्रह्मी माया उदो ॥ त्रिगुणकाया उतत्वछाया उदो ॥ चारी खाणी उदो ॥ १ ॥ चारी वाणी उदो ॥ अनंतयोगी उदो ॥ विद्यावृद्धी उदो ॥ नानाविधी उदो ॥ २ ॥ कारणसिद्धी उदो ॥ आगमनिगम उदो ॥ साधनसुगम उदो ॥ ज्ञानसंगम उदो ॥ ३ ॥ देवा भक्ता उदो ॥ योगीमुक्ता उदो ॥ अनंतसिद्धी उदो ॥ उदो दासा उदो ॥ ४ ॥

॥ आरती ॥ अजरामरपन्नगधर वैश्वानर भाळीं ॥ रमाळवदनें विशाळनयनांजन भाळीं ॥ गळीं वेष्टित सुरवर किन्नर ते काळीं ॥ हाटक करुणाटक करुणाकल्लोळीं ॥ जय देवी जय देवी जय वेदमाते ॥ आरती ओवाळूं तुजजे गुणसरिते ॥ जय० ॥ १ ॥ हंसासन जगजीवन मनमोहन माता ॥ पवनाशन चतुरानन थकित गुण गातां ॥ अमृतसंजीविनी अंतरसुखसरिता ॥ दासा पाळन करिता

१ शेष. २ नदी.

त्वरिता गुणभरिता ॥ ज० ॥ २ ॥ रामाबाई माझे आई ॥ करुणा तुला येऊं दे ॥

॥ बुधवार ॥ येथें उभा कां श्रीरामा ॥ मनमोहन मेघश्यामा ॥ ॥ ॥ धृ० ॥ काय केली सीताबाई ॥ येथें राही रखुमाई ॥ १ ॥ काय केली अयोध्यापुरी ॥ येथें वसविली पंढरी ॥ २ ॥ काय केली शरयूगंगा ॥ येथें आणिली चंद्रभागा ॥ ३ ॥ धनुष्यबाण काय केलें ॥ कर कटावरि ठेविलें ॥ ४ ॥ काय केलें वानरदळ ॥ येथें मिळविले गोपाळ ॥ ५ ॥ रामीरामदासीं भाव ॥ तैसा होय पंढरिराव ॥ ६ ॥

॥ अभंग ॥ राम कृपाकर विठ्ठल साकार ॥ दोघे निराकार एकरूपें ॥ ७ ॥ आमुचिये घरीं वस्ती निरंतरी ॥ हृदयीं एकाकार राहियेले ॥ २ ॥ रामदास ह्मणे भरा भक्तिभाव ॥ कृपाळु राघव पांडुरंग ॥ ८ ॥ जय जय पांडुरंग हरी ॥

॥ अभंग ॥ रामचरणाचा हा चि भावो ॥ भक्तां दावावया ठावो ॥ उभें राहाया अभिप्रावो ॥ भक्त त्यांच्या ध्यावया ॥ १ ॥ विठोबा हे अमुची जननी ॥ भीमातीरनिवासिनी ॥ भक्त पुंडलिका लागनी ॥ वैकुंठीं हुनि पातली ॥ २ ॥ श्रीवत्साची हे खूण ॥ तें भक्ताचें कृपादान ॥ आजानुबाहु या लागून ॥ भक्ता आलिंगन द्यावया ॥ ३ ॥ शोभे सुहास्यवदन ॥ नाभी नाभी हें वचन ॥ पूर्ण आकर्ण नयन ॥ साधुजन पहाया ॥ ४ ॥ मुकुटीं मयूरपत्रें त्रिवळीं ॥ विटे नीट असे टाकली ॥ रामदासाची माउली ॥ भक्ता लागीं उभी असे ॥ ५ ॥

॥ आरती ॥ निर्जरवर स्मरहरधर भीमातिरवासी ॥ पीतांबर जघनीं कर दुस्तर भव नाशी ॥ शरणागतवत्सल पालक भक्तांशी ॥ बाळक गोपीजनमनमोहन सुखराशी ॥ १ ॥ जय देव जय देव जय पांडुरंगा ॥ निरसीं मम संगा निःसंगा भवभंगा ॥ जय० ॥ अणिमा[1] लघिमा गरिमा नेणति तव महिमा ॥ नीलोत्पलदलविम-

१ अणूप्रमाणें सूक्ष्म होण्याचा गुण.

ल्या वनानिळ तन शामा ॥ कंटकभंजन साधुरंजन विश्रामा ॥ राघवदास विगलितकामा निष्कामा ॥ जय० ॥ २ ॥

॥ गुरुवार ॥ अभंग ॥ आदिनारायण सद्गुरु आमुचा ॥ शिष्य झाला त्याचा महाविष्णु ॥ १ ॥ मयाचा जो शिष्य तो जाणावा हंस ॥ तेणें ब्रह्मयास उपदेशिलें ॥ २ ॥ ब्रह्मदेवें केला उपदेश वसिष्ठा ॥ तेथें धरा निष्ठा शुद्ध भावां ॥ ३ ॥ वसिष्ठ उपदेशी श्रीरामरायासी ॥ रामें रामदासीं उपदेशिलें ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ २ ॥ उपदेश देवोनि दिधला मारुती ॥ स्वयें रघुपती तीरवांना ॥ १ ॥ निरोपितां तेणें झाले रामदास ॥ संसारी[1] उदास म्हणोनियां ॥ २ ॥ दोघांनी आपुले कुळीं कुळदैवत ॥ राम हनुमंत आत्मरूपी ॥ ३ ॥ आत्मरूपी झाला रामीरामदास ॥ केला उपदेश दीनोद्धारा ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ ३ ॥ भाविका भजना गुरुपरंपरा ॥ सदा जप करा राममंत्र ॥ १ ॥ राममंत्र जाणा त्रयोदशाक्षरी ॥ सर्ववेदशास्त्रीं प्रकट चो ॥ २ ॥ प्रकट चि राममंत्र हा प्रसिद्ध ॥ तारीतसे बद्ध जडजीवां ॥ ३ ॥ जडजीवां तारी सकळ चराचरीं ॥ देह काशीपुरी येणें मंत्रें ॥ ४ ॥ येणें मंत्रें जाणा बद्ध तो मुमुक्षु ॥ साधक प्रसिद्ध सिद्ध होय ॥ ५ ॥ सिद्ध होय राम तारक जपतां ॥ मुक्ति सायुज्यता रामदासीं ॥ ६ ॥

॥ भजन ॥ नारायण विधिवसिष्ठराम ॥ रामदास कल्याणधाम ॥

॥ पद ॥ श्रीगुरूचे चरणकंज हृदयीं स्मरावें ॥ धृ० ॥ निगमनिखिलसाधारण सुलभ हरी सुलभ वहू ॥ इतर योगयागविषमपाय कां शिरावें ॥ १ ॥ नरतनु दृढनौकासी बुडवूनि अतिमूढपणें ॥ दुष्ट नष्ट कुकर शुकर तनु कां फिरावें ॥ २ ॥ रामदास विनवि तुज अज्ञान तरी समज उमज ॥ विषयविष सेवुनियां फुकट कां मरावें ॥ श्री० ॥ ३ ॥

१ संसारी आसक्त.

॥ आरती समर्थांची ॥ ओंवाळा ओंवाळा सद्गुरु रामदास राणा ॥ पंच हि प्राणाचा दीपक लाविला जाणा ॥ धृ० ॥ तिमिर अज्ञान योगें उजळल्या वाती ॥ ज्ञानयोग प्रकट झाला तेणें प्रकाशल्या ज्योती ॥ १ ॥ निर्गुण निरंज्योती सद्गुरु रामदास ॥ दर्शन मंगलप्रद कल्याणाचा कळस ॥ २ ॥ ओंवा०

॥ भजन ॥ जय जय गुरु रघुराज गुरु ॥ जय जय परब्रह्म सद्गुरु ॥

॥ शुक्रवार ॥ अभंग ॥ कां हो राममाये दुरी धरियेलें ॥ कठिण कैसें झालें चित्त तुझें ॥ १ ॥ देउनि आलिंगन प्रीतीपडीभरें ॥ मुख पीतांबरें पुसशील ॥ २ ॥ घेऊनी कडीये धरूनी हनुवटी ॥ कई गुजगोष्टी सांगसील ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे कृपाळे मंत्रावीसी ॥ प्रेम पान्हा देशी जननीये ॥ ४ ॥

॥ भजन ॥ येई धांवत रामाबाई ॥ दासासी दर्शन देई ॥

॥ पद ॥ येई हो रामाबाई ॥ माझे येई हो रामाबाई ॥ धृ० ॥ अनंतरूपें व्यापे ॥ दानवदर्पे पूर्णप्रतापे तव नामें कळिकाळ कांपे ॥ १ ॥ तुझा छंद लागला गे माय निशीदिनीं या जीवासी ॥ तुजविण मी परदेसी ॥ २ ॥ रामीं रामदासीं आराम कारणें हें चि तुला उचीत ॥ ह्मणी उपेक्षिसी काय आतां पुरला माझा अंत ॥ ३ ॥

॥ भजन ॥ जय जय सद्गुरु रामदास ॥ माउजनगडीं करसी वास ॥

॥ पद ॥ लो लो लागला लो ॥ आदिशक्तिचा लागला लो ॥ अंतरिं लो बाहिर लो ॥ जिकडे तिकडे लागला लो ॥ १ ॥ अंडज लो जारज लो ॥ स्वेदज लो उद्भिज लो ॥ देवा लो दानवां लो ॥ सिद्धसाधका लागला लो ॥ २ ॥ दास ह्मणे तो चि जाणे ॥ सद्गुरुवचनीं सुख बाणे ॥ ३ ॥

॥ आरती वेंकटेशाची ॥ अघहारिणी दुःखहारिणी अगणितगुणखाणी ॥ अगाध महिमा स्तवितां न चोळवे वाणी ॥ अखंडती-

१ समाधान करिती.

धांवली अन्नपूर्णाप्रमुखदासी ॥ अभिनव रचना पहातां तन्मयता न-
यनीं ॥ जय देव जय देव जय वेंकटेशा ॥ आरती ओंवाळूं स्वामी
जगदीशा ॥ जय० ॥ १ ॥ कुसुमालय देवालय आलय मो-
क्षाचें ॥ नानानाटकरचना हाटकवर्णांचें ॥ धर्मिकृत मानस पहातां
स्थळ भगवंताचें ॥ तुळना नाहीं तें हें भूवैकुंठ साचें ॥ २ ॥ ज० ॥
दिव्यांबरधर सुंदर तनु कोमल नीळा ॥ नानारत्नें नाना सुम-
नांच्या माळा ॥ नानाभूषणमंडित वामांगीं बाळा ॥ नानावाद्यें
मिनल्या दासांचा मेळा ॥ ज० ॥ ३ ॥

॥ आरती कृष्णेची ॥ सुखसरिते गुणभरिते दुरितें नीवारी ॥
निःसंगा भवभंगा चिद्गंगा नारी ॥ श्रीकृष्णे अवतार जलरूप-
धारी ॥ जलमयदेह निर्मल साक्षात हरी ॥ जय देवी जय देवी जय
माये कृष्णे ॥ आलों तुजिया उदरा निरसीं मम तृष्णे ॥ जय० ॥ १ ॥
हरिहर सुंदर ओघ एकयासी आले ॥ प्रेमानंदें बोधें मिळणी मी-
ळाले ॥ ऐशीया संगमीं मिसळोनी गेले ॥ रामदास त्यांचीं वंदी पा-
उलें ॥ ज० ॥ २ ॥

॥ शनिवार ॥ अभंग ॥ बाप माझा ब्रह्मचारी ॥ माते समान अ-
वघ्या नारी ॥ १ ॥ उपजतां बाळपणीं ॥ गिळूं पाहे वासरमणी
॥ २ ॥ अंगीं सिंदुराची उटी ॥ जया सोन्याची कासोटी ॥ ३ ॥ राम
कृपेची साउली ॥ रामदासाची माउली ॥ ४ ॥

॥ भजन ॥ सीताशोकविनाशनचंद्रा ॥ जय बलभीमा महारुद्रा ॥

॥ पद मारुतीचें ॥ मारुती सखया बलभीमा हो ॥ ध्रु० ॥ अंज-
नीचें वचनांजन लेउनी ॥ दासविरंगी बलभीमा रे ॥ १ ॥ वज्रतनू
बळ भीमपराक्रम ॥ संगीतगायनसीमा रे ॥ मा० ॥ २ ॥ दास म्हणे
हो रक्षीं आम्हां ॥ त्रिभुवनपाळनसीमा रे ॥ मा० ॥ ३ ॥

॥ भ० ॥ मारुतिराया बलभीमा ॥ शरण आलों मज द्या प्रेमा ॥

१ सुवर्ण.

॥ पद ॥ सामर्थ्याचा गाभा ॥ अहा भीम भयानक उभा ॥ पाहतां सुंदर शोभा ॥ लांचावे मन लोभा ॥ १ ॥ हुंकारे भुभुकारे ॥ काळ ह्मणे अरे बारे ॥ विघ्न तगेना थारे ॥ धन्य हनुमंता रे ॥ २ ॥ दास ह्मणे विर गाढा ॥ घसरित घनमर दाढा ॥ अभिनव हा चि पवाडा ॥ दुसरा न दिसे जोडा ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ कैंपक्षि भीमराया ॥ निगमांतर विवराया ॥ ब्रह्मानंद वराया ॥ चंचळ मन अवराया ॥ १ ॥ संकटविघ्न हराया ॥ मार कुमार कराया ॥ गुरुपदरेणु धराया ॥ भाविकजन उद्धराया ॥ २ ॥ रघुपतिचा कैवारी ॥ संकट विघ्न निवारी ॥ भजनपूजन मंदवारी ॥ कल्याणजनहितकारी ॥ ३ ॥

॥ भजन ॥ राम लक्ष्मण जानकी ॥ जय बोलो हनुमानकी ॥

॥ आरती मारुतीची ॥ ॥ भीम भयानक रूप अद्भुत ॥ वज्रदेही दिसे जैसा पर्वत ॥ टोकाहानि नेत्रें रोम थरथरीत ॥ स्थिरता नाहीं चंचळ झाला उदीत ॥ जय देव जयदेव जय महारुद्रा ॥ आरत भेटीचें दे जे कपींद्रा ॥ जय० ॥ १ ॥ हुंकारूनीं बळें गगनीं उसळला ॥ अकस्मात जानकीसी भेटला ॥ वन विध्वंसुनि अखया मारिला ॥ ततक्षणें लंके वीर चौताळीला ॥ जय० ॥ २ ॥ अटोपेना वानर हटवादी धीट ॥ प्रज्वाळिला जाळू पाहे त्रीकूट ॥ मिळोनीं रजनीचर करती बोभाट ॥ धडाडिला वन्हीं शिखा तावट ॥ ३ ॥ कडकडीत ज्वाळा भडका विशाळ ॥ भुभुकारें करूनी भुवंडी लांगूळ ॥ थोर हलकालोळ पळती सकळ ॥ वोढावला वाटे प्रळयकाळ ॥ ४ ॥ तृतीयभाग लंका होळी पैं केली ॥ जानकीची शुद्धी श्रीरामा नेली ॥ देखोनी आनंदें सेना गजबजली ॥ रामीरामदासा निजभेटी झाली ॥ जय० ॥ ५ ॥

ह्या आरत्या भजनाच्या अंतीं अगर धुपारती नंतर ह्मणाव्या ॥

॥अभंग॥ मुकुट किरीट कुंडलें ॥ तेज रत्नांचें फांकलें ॥ १ ॥ ऐसा राम माझे मनीं सदा आठवे चिंतनीं ॥ २ ॥ किर्तीमुखें बाहुवटे दंडीं शोभती गोमटे ॥ ३ ॥ जडितरत्नांचीं भूषणें ॥ दशांगुळीं विरुकंकण ॥ ४ ॥ कासे शोभे सोनसळा ॥ कटीं सुवर्णमेखळा ॥ ५ ॥ पायीं नूपुरांचे मेळे॥ वांकी गर्जती स्वकाळें॥६॥राम सर्वांगीं सुंदर॥ चरणीं ब्रीदांचा तोडर ॥७॥ सुगंधपरिमळ भ्रमर ॥ झेंपावती मधुकर ॥ ८ ॥ गळां पुष्पांचिया माळा ॥ वामे शोभे भूमीबाळा ॥९॥ स्वयंम सुवर्णाची कास ॥ पुढें उभा रामदास ॥ १० ॥

॥अभंग ज्ञानपर॥एक देव आहे खरा॥मायां नांथिला पसारा ॥ १ ॥ हेंचि विचारें जाणावें ॥ ज्ञान तयासी ह्मणावें ॥ २ ॥ माव ह्मणों तरि हें नासे ॥ मिथ्या ह्मणों तरि हें दीसे ॥ ३ ॥ पाहों जातां आकारलें ॥ मूळीं कांहीं नाहीं झालें ॥ ४ ॥ कैसा देहीं देहातीत ॥ कैसे अनंत अनंत ॥ ५ ॥ रामदासाचें बोलणें ॥ स्वप्ना माजि जाईजणें ॥ ६ ॥

॥ अभंग ॥ पूर्वीं पाहतां मी कोण ॥ शुद्ध आपणा आपण॥ १ ॥ स्वयें आपुला उगव॥जाणे तो चि माहानुभाव॥२॥कोण कर्म आचरला॥कैसा संसाराशी आला ॥३॥ आले वाटे सो पुरे ॥ देव तयास सांपडे ॥ ४ ॥ आली वाट ती कवण ॥ मायेचें जें अधिष्ठान ॥ ५ ॥ रामदासाची उपमा ॥ ग्राम नाहीं कैंची सीमा ॥ ६ ॥

॥ अभंग ॥ ३ ॥ गेला संदेहाचा मळ ॥ तेणें निःसंग निर्मळ ॥ १ ॥ बाह्य गंगाजळस्नान ॥ चित्तशुद्धि ब्रह्मज्ञान ॥ २ ॥ सर्वकाळ कर्मनिष्ठ॥ सर्वसाक्षित्वें वरिष्ठ ॥ ३ ॥ रामदासीं स्नानसंध्या ॥ सूत करी माता वंध्या ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ ४ ॥ सृष्टी दृष्टीसी नाणावी ॥ आत्मसंवीत जाणावी ॥ १ द्रष्टया विरहित देखणें ॥ दृश्य नुरे दृश्यपणें ॥ २ ॥

१ मिथ्या.

सृष्टी वेगळा निवांत ॥ देव भक्तांचा एकांत ॥ ३ ॥ राम अनुभवा आला ॥ दासा विवाद खुंटला ॥ ४ ॥

अभंग ॥ ५ ॥ आत्मारामा विण रितें ॥ स्थान नाहीं अणु मात्र ॥ १ ॥ पाहतां मन बुद्धि लोचन ॥ राम वीण नसे आन ॥ २ ॥ संधी नाहीं तीर्थगमना ॥ रामें व्यापिलें भुवना ॥ ३ ॥ रामदासीं तीर्था भेटी ॥ तीर्थ रामें हुनी उठी ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥६॥ रूप रामाचें पाहतां ॥ मग कैंचा रे भिन्नता ॥१॥ द्रष्टा दृश्यासीं वेगळा ॥ राम जावींचा जिव्हाळा ॥ २ ॥ वेगळीक पाहतां कांहीं ॥ हें तों मुळी च रे नाहीं ॥ ३ ॥ रामदासीं राम होणें ॥ तेथें कैंचें रे देखणें ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ ७ ॥ देव जवळी अंतरीं ॥ भेटि नाहीं जन्मवरी ॥ १ ॥ मूर्ती त्रैलोकीं संचली ॥ दृष्टी विश्वाची चुकली ॥२॥ भाग्यें आले संतजन ॥ झालें देवाचें दर्शन ॥ ३ ॥रामदासीं योग झाला ॥ देहीं देव प्रकटला ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ ८ ॥ कल्पनेचा देव कल्पनेची पूजा ॥ तेथें कोणी दूजा आढळेना ॥ १ ॥ आढळेना देव आढळेना भक्त-कल्पने रहित काय आहे ॥ २ ॥ आहे तैसें आहे कल्पना न साहे ॥ दास ह्मणे पाहें अनुभव ॥ ३ ॥

॥ अभंग ॥ ९ ॥ करीं घेतां नये टाकितां न जाये ॥ ऐसें रूप आहे राघवाचें ॥ १ ॥ राघवाचें रूप पाहतां न दीसे ॥ डोळां भरलेंसे सर्वकाळ ॥ २ ॥ सर्वकाळ भेटी कदा नाहीं तूटी ॥ रामदासीं लूटी स्वरूपाची ॥ ३ ॥

॥ अभंग ॥ १० ॥ स्वानुभवाचे पाल्हवें[1] ॥ शून्य गाळीलें आघवें ॥ १ ॥ सघनीं हरिलें गगन ॥ सहज गगन सघन ॥२॥ शुद्धरूप स्वप्रकाश ॥ अवकाशा वीण आकाश ॥ ३ ॥ रामीं-

१ पदरानें.

रामदास ह्मणे ॥ स्वानुभवाचीये खुणे ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ ११ ॥ संतलक्षण ॥ पांचां लक्षणीं पुरता ॥ धन्य धन्य तो न ज्ञाता ॥ १ ॥ विवेकवैराग्य सोडीना ॥ कर्ममर्यादा सांडीना ॥ २ ॥ बाह्य शांति शब्दज्ञान ॥ अंतर्यामी समाधान ॥ ३ ॥ रामीरामदास करी ॥ न्यायनीतीनें शीकवी ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ १२ ॥ अंतर्यामीं समाधान ॥ बाह्य सगुणभजन ॥ १ ॥ धन्य धन्य तें चि ज्ञान ॥ अंतर्यामीं समाधान ॥ २ ॥ निरूपणें अंतरत्याग ॥ बाह्य संपादी वैराग्य ॥ ३ ॥ रामीरामदास ह्मणे ॥ ज्ञान स्वधर्म रक्षणें ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ १३ ॥ जीवन्मुक्त प्राणी होवोनियां गेले ॥ तेणें पंथें चाले तो चि धन्य ॥ १ ॥ जाणावा तो ज्ञानी पूर्ण समाधानी ॥ निःसंदेह मनीं सर्वकाळ ॥ २ ॥ मिथ्या देहभान प्रारब्धा अधीन ॥ राहे पूर्णपणें समाधानीं ॥ ३ ॥ आवडीनें करी कर्म उपासना ॥ सर्वकाळ मना ध्यानारूढ ॥ ४ ॥ पदार्थाची हानी होतां नये कानीं ॥ जयाची करणी बोला ऐसी ॥ ५ ॥ धन्य तो चि दास संसारीं उदास ॥ तया रामदास नमस्कारी ॥ ६ ॥

॥ अभंग ॥ १४ ॥ भाव धरी मना पायीं ॥ तेणें देव पडे ठायीं ॥ १ ॥ नाना देवांचें भजन ॥ तेणें नव्हे समाधान ॥ २ ॥ सकळदेवां मध्यें सार ॥ आहे अनंत अपार ॥ ३ ॥ रामीरामदास ह्मणे ॥ अवघे देव केले जेणें ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ १५ ॥ शरण जावें संतजना ॥ सत्य मानावें निर्गुणा ॥ १ ॥ नानामतां काय चाड ॥ करणें सत्याचा निवाड ॥ २ ॥ ज्ञानें भक्तीसी जाणावें ॥ भक्त तयासी ह्मणावें ॥ ३ ॥ रामीरामदास मांगे ॥ सर्वकाळ संतसंगें ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ १६ ॥ सगुणा[१] करितां निर्गुण पाविजे ॥ भक्ति विणें

[१] निर्णय.

दुजें सार नाहीं ॥ १ ॥ साराचें हें सार ज्ञानाचा निर्धार ॥ पाविजे साचार भक्तियोगें ॥ २ ॥ वेदशास्त्रीं अर्थ शोधोनि पाहिला ॥ त्यांहीं निर्धारिला भक्तिभाव ॥ ३ ॥ रामीरामदासीं भक्ति च मानली ॥ मनें वस्ति केली रामपायीं ॥ ४ ॥

॥ वैराग्यपर अभंग ॥ अंतीं ॥ एकलें चि जावें ॥ तरी राघवीं भजावें ॥ १ ॥ माता पिता बंधु जन ॥ कन्या पुत्र हीं सोडून ॥ २ ॥ जन्मवरी केला भार ॥ सर्वी सांडोनि जोजार ॥ ३ ॥ ह्मणे रामीरामदास ॥ सर्व सांडोनियां आस ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ २ ॥ काम क्रोध खवळले ॥ मद मत्सर मातले ॥ १ ॥ त्यांचे अधीन मी होणें ॥ ऐसें केलें नारायणें ॥ २ ॥ लोभ दंभ अनावर ॥ झाला गर्व अहंकार ॥ ३ ॥ दास म्हणे सांगों किती ॥ पडली ऐशीयांची संगती ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ ३ ॥ देवें जन्मासि घातलें ॥ नाना सुख दाखविलें ॥ १ ॥ त्यासि कैसें विसरावें ॥ पुढें कैसेनि तरावें ॥ २ ॥ कुळ सकळ सांभाळीलें ॥ नाना प्रकारीं पाळिलें ॥ ३ ॥ दास म्हणे देवा वीण ॥ तुला सांभाळीता कोण ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ ४ ॥ पुढें होणार कळे ना ॥ समाधान आकळे ना ॥ १ ॥ मना सावधान व्हावें ॥ भजन देवाचें करावें ॥ २ ॥ ऋणानुबंधाचें कारण ॥ कोठें येईल मरण ॥ ३ ॥ रामीरामदास म्हणे ॥ भजनें अमर चि होणें ॥ ४ ॥

॥ अभंगसंग्रह ॥

॥ [illegible]पर अभंग ॥ कष्टी झाला जीव केली आठवण ॥ पावलें किरण मारुतीचें ॥ १ ॥ संसारसागरीं आकांत वाटला ॥ भुभुःकार केला मारुतीनें ॥ २ ॥ मज नाहीं कोणी मारुतीं वांचूनी ॥ चिंतितां निर्वाणीं उडी घाली ॥ ३ ॥ माझें जिणें माझ्या मारुती ला-

१ उड्डाण (उडी.)

गलें ॥ तेणें माझें केलें समाधान ॥ ४ ॥ उल्हासलें मन पाहातां स्वरूप ॥ दास ह्मणे रूप राघोबाचें ॥ ५ ॥

॥ अभंग ॥ २ ॥ ठकारानें ठाण करीं चापबाण ॥ माझें ब्रह्मज्ञान ऐसें असे ॥ १ ॥ मुखीं रामनाम जोडीं समपाय ॥ होताहे विश्राम आठवीतां ॥ २ ॥ रामरूपीं देहो झाला निःसंदेहो ॥ माझे मनीं राहो हा चि भावो ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे रामरूपा वरी ॥ भावें भक्ती चारी वोवाळीन ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ ३ ॥ ध्यान लागलें रामाचें ॥ दुःख हरपलें जन्माचें ॥ १ ॥ रामपदांबुजां वरी ॥ वृत्ति गुंते च मधुकरी ॥ २ ॥ रामवदनमयंकीं ॥ चक्षु चकोर झाले सुखी ॥ ३ ॥ तन सगडपाय मेळे ॥ चित्तचातक निवालें ॥ ४ ॥ कांतिगंधतरुवरी ॥ कुजे कोकिळा वैखरी ॥ ५ ॥ रामीरामदासस्वामी ॥ निवताहे अंतर्यामीं ॥ ६ ॥

॥ अभंग ॥ ४ ॥ रामा तुझ्या स्वामीपणें ॥ मानीं ब्रह्मांड हें ठेंगणें ॥ तुजवीण कोण जाण ॥ अंतर आमचें ॥ १ ॥ तुज विण मज माय ॥ नाहीं नाहीं रामराया ॥ आह्मां अनाथां कायसा ॥ उपेक्षिसा ॥ २ ॥ तुज समर्थाच्या दासांचा ॥ परी आह्मां स्वामी कैंचा ॥ तुज साठीं जिवलगांचा ॥ संग सोडिला ॥ ३ ॥ सगुण रघुनाथ मुद्रल ॥ माझें हें चि भांडवल ॥ दासा घडेल पैलपार ॥ टाकि या मनाचें ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ ५ ॥ पतीतपावना ॥ जानकीजीवना ॥ अरविंदनयना ॥ रामराया ॥ १ ॥ आतां गांवा गेली ॥ मज ठायी झाली ॥ कृपाळु राहिली ॥ सखी तुझी ॥ २ ॥ आतां गांवा जातां ॥ निरविलें समर्था ॥ भाक रघुनाथा ॥ साच करीं ॥ ३ ॥ नवमीचा उत्सावा ॥ होऊं द्या बरवा ॥ मग देह राघवा ॥ जाऊ राहू ॥ ४ ॥ ऐकोनि करुणा ॥ आयोध्येचा राणा ॥ मूर्छित नयना ॥ अश्रु आले ॥ ५ ॥

१ चंद्रीं. २ कमळनयन.

ऐकोनि वचन ॥ जानकीजीवन ॥ कृपेचें पावन ॥ येणे वरी ॥ १ ॥

॥ पदसंग्रह ॥ धांव धांव गा सीतापती रामराया ॥ तुज वेगळी नाहीं गती ॥ नानाशास्त्रें मौनावती॥नाम तारक वेद बोलती ॥१॥ निदान पाहासी किती रामराया ॥ दयाळा निदान पाहासी कीती ॥ध्रु०॥ जळीं पाषाण तारिले जड ॥ मी काय तुज त्यां हूनि जड ॥ आतां पुरवीं जिविंचें कोड ॥ मनीं घेतला विषयीं मोड॥२॥ तुझ्या भेटीचें आरत मोठें ॥ मज न गमे कांहीं केल्या कोठें ॥ तुज वांचोनि सर्व हि खोटें ॥ दिन बालक तुझें धाकटें ॥ ३ ॥ वृत्ति जडली पायां पाशीं ॥ जेंवि गुळाशि गुंतली माशी॥दर्हि असोनि गुप्त कां होशी ॥ दास उदास देहभावासी ॥ ४ ॥

॥ धांवा ॥ धांव रे रामराया किती अंत पाहाशी॥प्राणांत मांडिलासे नये करुणा कैसी ॥ धांव रे रामराया ॥ ध्रु० ॥ १ ॥ पाहीन वाणे वरी चरण झाडीन केशीं ॥ नयन शीणले बा आतां केधवां येशी ॥ धांव रे रामराया ॥ २ ॥ मीपण अहंकारें अंगीं भरला ताठा ॥ विषयकर्दमांत लाज नाहीं लोळतां ॥ चिळस उपजली ऐसें झालें बा आतां ॥ धांव रे० ॥ ३ ॥ मारुतिस्कंधभागीं शीघ्र बैसोनि यावें ॥ राघवें वैद्यराजें कृपाऔषध द्यावें ॥ दयेचे पद्महस्त माझे शिरिं ठेवावें ॥ धांवरे० ॥ ४ ॥ या मनीं रामदास थोर पावतो व्यथा ॥ कौतुक पाहातोसी काय जानकीकांता ॥ दयाळा दीनबंधु भक्तवत्सल आतां ॥ धांव रे० ॥ ५ ॥

॥ भजनाचा उपसंहार ॥

॥ समर्थनिर्याणाचे अभंग ॥ १ ॥ आम्हे समाजें परमार्थ ॥ केला जाण त्यां यथार्थ ॥ १ ॥ आतां देहाचा कंटाळा ॥ आला असे जी दयाळा ॥ २ ॥ आतां एक चि मागणें ॥ कृपा करूनियां देणें ॥ ३॥ ज्याची दर्शनाची आशा ॥ त्याची पुरवावी इच्छा ॥ ४ ॥ ऐक स-

१ परलोकीं गमनाचे वेळचे.

रवया वचन ॥ साशीं देईन दर्शन ॥ ५ ॥ तेरा अक्षरी मंत्राचा ॥ जप करील जो साचा ॥ ६ ॥ गणना होतां तेरा कोटी ॥ साक्षी भेटेन जगजेठी ॥ ७ ॥ भय न धरावें मनीं ॥ वदू बोलिलों म्हणूनी ॥ ८ ॥ न लगे आसनीं बैसावें ॥ न लगे अन्न ही त्यागावें ॥९॥ येतां जातां धंदा करितां ॥ जपसंख्यामात्र होतां ॥ १० ॥ तेरा कोटी गणना ते ची ॥ पापें निरसती जन्मांतरींचीं ॥ ११ ॥ साक्षी देईन दर्शन ॥ तत्काळ चि मुक्त होणें ॥ १२ ॥ ऐसा वर होतां जाण ॥ दास झाला सुखसंपन्न ॥ १३ ॥

॥ अभंग ॥ २ ॥ उतावेळ चित्त भेटीची आरत ॥ पुरवीं मनोरथ मायबाप ॥ १ ॥ रात्रंदिस मज लागला स सोस ॥ भेटी याची असे उत्पाट हा ॥ २ ॥ पराधीन जीणें नको करूं रामा ॥ नेई निजधामा आपुलीया ॥ ३ ॥ तुज वीण रामा मज कोण आहे ॥ विचारूनि पाहे मायबापा ॥ ४ ॥ रामीरामदास बहु निबुजला ॥ मीतूंपणा ठेला बोळवूनी ॥ ५ ॥

॥ अभंग ॥ ३ ॥ माझा देह तुज देखत पडावा ॥ आवडी हे जिवा फार होती ॥ १ ॥ फार होती परी पुरली पाहातां ॥ चारी देह आतां हारपले ॥ २ ॥ हारपले माझे मज चारी देह ॥ आतां निःसंदेह देहातीत ॥ ३ ॥ निःसंदेह झालों देवा देखतांची ॥ चिंतीतें आतां चि सिद्ध झालें ॥ ४ ॥ सिद्ध झालें माझें मनींचें कल्पिलें ॥ दास म्हणे आलें प्रत्ययासीं ॥ ५ ॥

॥ अभंग ॥ ४ ॥ जन्मोनियां तुज भजों या च बुद्धी ॥ प्राण-त्यागसंधी सांभाळिशी ॥ १ ॥ उचीत न चुके आचित्य श्रीरामा ॥ स्वस्वरूपीं आह्मां ठाव देई ॥ २ ॥ जन्म वरी तुज धरीलें हृदयीं ॥ आतां या समयीं पावें तंव ॥ ३ ॥ निष्कामता तुज सेवायाची आ-ज्ञा ॥ अंतीं रामदासा सांभाळावें ॥ ४ ॥

---

१ कंटाळलों.

असें ह्मणून देहविसर्जन करून श्रीराममूर्तींत मुखद्वारा प्रवेश केला ॥ नंतर दहन झाल्यावर तिसरे दिवशीं भस्म काढिलें तेव्हां त्रयोदशाक्षरमंत्रांकित शिळा निघाली: ते वेळेस शिष्यमंडळी शोक करीत असतां गुप्तरूपें अभंग बोलिले ॥

॥ माझी काया गेली खरें ॥ परि मी आहें जगदाकारें ॥ ऐका स्वहीतउत्तरें ॥ सांगतां मी ॥ १ ॥ नका करूं खटपट ॥ पहा माझा ग्रंथ नीट ॥ तेणें सायुज्याची वाट ॥ सांई पडे ॥ २ ॥ रामींरामदास ह्मणे ॥ सदा स्वरूपानुसंधानें ॥ श्रीरामाचें ध्यानें ॥ निरंतर ॥ ३ ॥

॥ अभंग ॥ अपराधी अपराधी ॥ आह्मां नाहीं दृढबुद्धी ॥ १ ॥ माझे अन्याय अगणीत ॥ कोण करील गणीत ॥ २ ॥ मज सर्वस्वें पाळावें ॥ प्रतीतीनें सांभाळावें ॥ ३ ॥ माझी वाईट करणी ॥ रामदास लोटांगणीं ॥ ४ ॥

॥ भजन ॥ सज्जनगडनिवासी माझे रामदासमाये रामदासमाये ॥ २ ॥

॥ नंतर सर्वांनीं मिळून प्रदक्षिणा यथाशक्ति करून भजन ह्मणावें तें ॥ जय जय राम राम राम ॥ सिताराम राम राम ॥ नंतर॥

॥ आरती ॥ नानादेहीं देव एक विराजे ॥ नानानाटकलीला सुंदर रूप साजे ॥ नानातीर्थीं क्षेत्रीं अभिनव गति माजे ॥ अगाध महिमा पिंडब्रह्मांडीं गाजे ॥ ध्रु० ॥ १ ॥ जय देव जय देव आत्मया रामा ॥ निगमागम शोधितां न कळे गुणसीमा ॥ जय० ॥ १ ॥ बहुरूपी बहुगुणी बहुता काळाचा ॥ हरिहरब्रह्मादिक देव सकळांचा ॥ युगानुयुगीं आत्माराम आमुचा ॥ दास ह्मणे महिमा न बोलवे वाचा ॥ २ ॥ जय० ॥ कायेन वाचा मनसे० यासून जयजयकार केल्या नंतर ॥ महारुद्रहनुमानकी जय ॥ ह्मणून बसून प्रार्थनेचे श्लोक ह्मणावे ते ॥ दुःखानळें[1] वी संतप्त देहीं ॥ तुज वीण रामा वि-

१ दुःखरूप अग्नीनें.

शांति नाहीं ॥ आधार तुझा बहु मी विदेशी ॥ श्रीरामराया कधिं भेट देशी ॥ १ ॥ प्रारब्ध स्वार्थे अभिमान आला ॥ स्वामीसमर्थासि वियोग झाला ॥ तेणें बहु खेद वाटे जिवासी ॥ श्रीराम० ॥ २ ॥ तुझिया वियोगें बहु वेदना रे ॥ विवेक नाहीं आम्हां दिनां रे ॥ पहिला ममंघ या दुर्जनांसीं ॥ श्रीरामराया कधिं भेट देशी ॥ ३ ॥ संसारचिंता मज वाटती रे ॥ रामा प्रपंचीं मन जातसे रे ॥ संसर्ग आहे इतरा जनासीं ॥ श्रीरामराया कधिं भेट देशी ॥ ४ ॥ दिना हीन मी हीन जसें भिकारी ॥ दिना हीन मी दीन नानाविकारी ॥ पतीतासि रे आणि हातीं धरावें ॥ समर्था तुम्हें काय उत्तीर्ण व्हावें ॥ १ ॥ समर्थे दिलें सौख्य नानापरीचें ॥ सदा सर्वदा जाणसी अंतरीचें ॥ जळे पाळिलें त्वां कृपाळुस्वभावें ॥ समर्था तुम्हें काय उत्तीर्ण व्हावें ॥ २ ॥ जनीं भक्ति नाहीं मनीं भाव नाहीं ॥ मला युक्ति ना बुद्धि कांहीं च नाहीं ॥ कृपाळूपणें राज्य रंकासि द्यावें ॥ समर्था तुम्हें काय उत्तीर्ण व्हावें ॥ ३ ॥ बहुसाल अन्याय कोट्यानुकोटी ॥ रघुनायकें घातले सर्व पोटीं ॥ किती काय गुणासि त्यां आठवावें ॥ समर्था० ॥ ४ ॥ दिनानाथ हें ब्रीद त्वां साच केलें ॥ म्हणे दास भक्तासि रे उद्धरीलें ॥ सुखें सांडवें या देहाचें करावें ॥ समर्था० ॥ ५ ॥ अनाथ मी हीन दीन दरिद्री भजन नेणें कांहीं ॥ तुज वीण मज या जगीं पाहातां कोणी च नाहीं ॥ १ ॥ ज्ञान कळे ना ध्यान कळे ना मन वळे ना देवा ॥ विद्या नाहीं वैभव नाहीं ऐसा पुर्वील ठेवा ॥ २ ॥ युक्ति असे ना बुद्धि असे ना शांति वसे ना अंगीं ॥ रामदास म्हणे दयाळा ऐसा मी भवरोगी[1] ॥ ३ ॥ अ० ॥ हनुमंत आमुची कुळवल्ली ॥ राममंडपीं वेला गेली ॥ श्रीराममकीर्ते फळली ॥ रामदास बोले ॥ १ ॥ आमुचे कुळीं हनुमंत ॥ हनुमंत आमुचें दैवत ॥ तया वीण आमुचा परमार्थ ॥ सिद्धीतें न पावे कीं

[1] संसाररूप रोगानें ग्रस्त.

॥ २ ॥ साह्य आह्मांसी हनुमंत ॥ अराध्यदैवत श्रीरघुनाथ ॥ गुरु श्रीराम समर्थ ॥ उणें काय दासासी ॥ ३ ॥ दाता एक रघुनंदन ॥ वरकड लंडी देई कोण ॥ हें त्यागोन आह्मी जन ॥ कोणा प्रती मागावें ॥ ४ ॥ ह्मणोनि आम्ही रामदास ॥ रामचरणीं विश्वास ॥ कासळोनि पडो हें आकाश ॥ आणिकाची वास न पाहूं ॥ ५ ॥ स्वरूप संप्रदाय अयोध्या मठ ॥ जानकीदेवी रघुनाथ दैवत ॥ मारुतिउपासना नेमस्त ॥ वाढविला परमार्थ रामदासी ॥ ६ ॥

॥ अभंग ॥ ध्यान करूं जातां मन हारपलें ॥ सगूण तें झालें गुणातीत ॥ १ ॥ जेथें पाहें तेथें राघोबाचें ठाण ॥ करीं चापबाण शोभतसे ॥ २ ॥ राम माझे मनीं राम माझे ध्यानीं ॥ शोभे सिंहासनीं राम माझा ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे विश्रांती मागणें ॥ जिवींचें सांगणें हितगुज ॥ ४ ॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

बाळा मुग्धा यौवना प्रौढा सुंदरी ॥ आर्त्या घेवोनियां करीं अल्पा त्या नारी ॥ १ ॥ श्यामसुंदरराम चरणकमळीं ॥ वोवाळू आरती कनकघंगाळीं ॥ २ ॥ चौघी ह्मणती शेजे चला मंदीरा ॥ नवत्या इच्छिती सेवा श्यामसुंदरा ॥ ३ ॥ दास ह्मणे सुमनशेजे चला श्रीहरी ॥ क्षण एक विश्रांती घ्या हो अंतरीं ॥ ४ ॥ सकळां तांबूल पुष्पमाळा ॥ भक्तांचा सोहळा पुरवीला ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ स्वामी चला हो निजमंदिरा ॥ सुखशेजेसी रघुवीरा ॥ २ ॥ भक्तासि पालक ब्रह्मांड नायक ॥ श्रीरघूटिळक स्तविती दास ॥ १ ॥ सीताजनकात्मजा अहो रघुराजा ॥ तिष्ठतसे तुझा मार्ग लक्षी ॥ २ ॥ झाली बाढ राती अहो रघुपती ॥ मार्ग सोडविती बंदीजन ॥ ३ ॥ उठले जगजीवन सिंहासनीं हून ॥ वेगीं लिंबलोण उतरिलें ॥ ४ ॥

॥ विडा ॥ विडा घ्या हो रामराया ॥ महाराजराजया ॥ ध्रु० ॥ रत्नजडित पानदान ॥ आली जानकी घेवोन ॥ विडा देती करो-

---

१ वाट.

नियां ॥ दीनबंधू रामराया ॥ विडा घ्या० ॥ १ ॥ सुगंध गंगेरी पानें ॥ मुक्तमोतियाचा चुना ॥ सुपारी कातगोळ्या ॥ भक्तिभावें मेळविल्या ॥ विडा घ्या० ॥ २ ॥ जायपत्री जायफळ ॥ विडा जाहाला सुफळ ॥ सीता रामा लागीं देत ॥ केशरकस्तूरीयुक्त ॥ विडा घ्या० ॥ ३ ॥ सीताराम विडा घेतां ॥ ऐक्यभावें एकात्मता ॥ रंगली ऐक्यरंगीं ॥ रामदास पायां लागीं ॥ विडा घ्या० ॥ ४ ॥

॥ शेजारती ॥ परमात्मा श्रीराम महमाया जानकी ॥ विश्रांती पावली गजर न कीजे मसकीं ॥ १ ॥ आर्ती आरत ऐक्यभावें ओवाळूं ॥ प्रकाश स्वयं ज्योती निजतेजें वंवाळूं ॥ २ ॥ धृ० ॥ स्नेह ना भाजन नाहीं वाती पावक ॥ सबाह्यांतरीं अवघा निर्घोट दीपक ॥ ३ ॥ ऐक्याचे सुमनशेजे आत्मा रघुपती ॥ राजा राम रघुपती ॥ वाचा पहुडली शब्द न बोलवे पुरती ॥ ४ ॥ राम आणि दास चैतन्य पहुडले रामीं ॥ हें हो बोलावया दुजा नुरे धामीं ॥ ५ ॥

॥ रामा रामा रामा रामा रघुनंदना रघुनंदना ॥ रामा रामा रामा रामा कुळभूषणा ॥ १ ॥ रामा रामा रामा रामा जानकीपते जानकीपते ॥ रामा रामा रामा रामा विमळमते ॥ २ ॥ रामा रामा रामा रामा दीनवत्सला भक्तवत्सला ॥ रामदास ह्मणे तुझी अगम्य लीला ॥ ३ ॥ रामा रामा रामा रामा रामा रामा हो रामाहो ॥ तारीं तारीं तारीं तारीं तारीं आह्मां हो ॥ १ ॥ तोडीं तोडीं तोडीं तोडीं भवपाश हा भवपाश ॥ अनन्यशरण रामीं रामदास ॥ १ ॥

राम राम राम राम जप सीताभिराम सीताभिराम राम राम राम जपसीताभिराम ॥ राम राम राम जपसीताभिराम ॥ १ ॥

॥ श्लोक ॥ कृपाळूपणें भेटि दे रामराया ॥ वियोगें तुझ्या सर्व व्याकूळ काया ॥ जना माजि लौकीक हा ही न सूटे ॥ उदासीन हा काळ कोठें न कंठे ॥ १ ॥ सदा सर्व० ॥ २ ॥ सदा चक्रवाकासि० ॥ ३ ॥ भवाच्या भयें काय० ॥ ४ ॥ स्वधामासि जातां म ।राजराजा ॥ दिनू-

मंत तो ठेविला याचि काजा ॥ सदा सर्वदा राम दासासि पावे॥खळें गांजिल्या ध्यान मोडोनि धांवे ॥ ५ ॥ राम राम राम राम सीताराम ॥ नंतर ज० ॥

॥ श्रीरामनवमीची उत्साहपद्धति ॥

पूर्वदिवशीं सर्व तयारी करावी॥१॥पहांटेस भूपाळ्या झाल्याव-र द्वार उघडावें, तिलकधारण, काकडआरती, तेरा हुद्यां सहित॥ काकडआरती झाल्या वर सुवासिनी कडून पंचारती करणें ॥ हुद्यां चा तपशीलः—मोरचलें २, चवऱ्या २, रुमाल २, धनच्यें २, दिवट्या २, काठ्या २, अब्दागिरी २, छत्र १ या प्रमाणें मध्या-न्हकाळीं, सायंकाळीं, व कथेचे अंतीं॥ ३ पूजेच आरंभीं ध्वज लावावा व उत्साहमूर्ति मारुतीची आणावी व गांवांत नऊ दिवस अक्षत देणें नैवेद्याचें सामान दररोज रुज करणें. रांगोळी घालि-च्या काढणें ॥ ४ नित्यपूजा, रामायणसंहिता वाचणें, आरती, छबिना, गांवच्या मारुतीस नेणें व प्रदक्षिणा तेरा. त्या करते वे-ळीं आरत्या तेरा ह्मणाव्या त्या १ गणपतीची, २ वेदमातेची, ३ सद्गुरूची, ४ श्रीरामाची,५ मारुतीची,६ शंकराची,७ राधारमणा-ची, ८ नारायणाची, ९ विठोबाची, १० कृष्णेची, ११ विश्वंभ-रितेची, १२ वेंकटेशाची, १३ मारुतीची; या प्रमाणें आरत्या करणें. नंतर तीर्थ व पुराण व संतपूजा, महा नैवेद्य, ब्राह्मणभो-जन. ॥ ५—सायंकाळीं करुणाष्टकें, पंचपदी, सवाया, आरती, छ-बीना, कौल, मनाचे श्लोक २१, व दासबोध दशक चवथा पांती-ल एकसमास क्रमानें वाचणें. कीर्तन झाल्यानंतर प्रसाद वाटणें, व पुढें मानाचे विडे प्रत्येक दिवशीं वाटणें ॥ ६ ॥ जन्म दिवशीं पुराण, पुराण झाल्या नंतर कीर्तनाचा जन्म करा-वा. ॥७॥ दशमीस आरतीच्या पूर्वीं भिक्षा करावी. ॥ ८ ॥ एका-दशीस सूर्योदयीं रथोत्साह नंतर छबीना, राज्याभिषेक वर्णन-

करणें, तीर्थप्रसाद उभें राहून घ्यावा. ॥ ९ ॥ माघवद्य नवमीस या प्रमाणेंच. पुराण सुंदरकांड, रथ दशमीस ॥ १० ॥ हनुमानजयंतीस सूर्योदयीं जन्म, व पूजा नैवेद्य गूळ फुटाणे यांचा व महानैवेद्य दहींवडे यांचा.

॥ श्रीरामसमर्थ ॥ ॥ कामोद ॥ श्लोक ॥ दिली भेटी भरताशीं उत्साह राजे ॥ रघुराज राज्याभिषेकीं विराजे ॥ पहा या सुखें लोक सपाळ आले ॥ रघुराज आज्ञे महीपाळ गेले ॥ १ ॥ नमस्कार केला सुरेंद्रें महेंद्रा ॥ ससनें अनुज्ञा दिली देव इंद्रा ॥ पूजा मान पावोनि संतुष्ट झाले ॥ सर्व देव तेतीस कोटी मिळाले ॥ २ ॥ तया रावणाचे भये लोक गेले ॥ सुवर्णाचिआंचे दरीं वास केले ॥ पश्वी देखिले दैन्यवाणें प्रजांशीं ॥ उभा राहिला इंद्र मागे तयांशी ॥ ३ ॥ प्रजा ही पळाल्या जयाच्या भयानें ॥ तया रावणा मारिलें राघवानें ॥ सुरांच्या बळें फोडिल्या बंदिशाळा ॥ गुढी रामराज्यीं जना सौख्यवेळा ॥ ४ ॥ पटीं बैसला राम कल्याणराजा ॥ दुराही फिरे रे गरीबा न वाजा ॥ अरे लोकहो जाहली एकछत्रीं ॥ रघुराज राजा विराजे धरित्रीं ॥ ५ ॥ जनाचीं पिडा पाप संताप गेला ॥ प्रभू राम हा भाग्य सूर्यां उदेला ॥ खडाणा रोऊं जाहाल्या कामधेनू ॥ वनीं वाढले कल्पतरु काय वानूं ॥ ६ ॥ खडे सर्व चिंतामणी ते चि गोटे ॥ सदा देखतां थोर आश्चर्य वाटे ॥ प्रजा हो तुम्हीं शीघ्र आतां चि जावें ॥ समस्तांशि कल्याण राजा पहावें ॥ ७ ॥ तह्मीं भोगिलें कष्ट आरण्यवासीं ॥ तयाचीं फळें प्राप्त झालीं स्वरेशीं ॥ आपेक्षे हुतीं आगळें सर्व जें जें ॥ सुखें रामराज्यीं जना सामग्री जें ॥ ८ ॥ महोत्साह उत्साह पाहोनि आलों ॥ अयोध्यापुरा हीन आतां निघालों ॥ समस्तां जनां थोर आनंद झाला ॥ सुरीं मानवीं जयजयोकार केला ॥ ९ ॥ अरे लोक हो केश सांडूनि द्या रे ॥ रघुराजपादीं बुजीं ना पडा रे ॥ स्थळा आपुल्या इंद्र गे-

---

१ मेरूनें, २ तापाळ, ३ गाई.

गोनि गेला ॥ गुरें वासुरें लोक सैरा निघाला ॥ १० ॥ प्रजा कष्टल्या वाळिल्या शीण सांगों ॥ अयोध्याधिशा राघवा कौल मागों ॥ गुरें वासरें लेकरें गर्द झाला ॥ अयोध्यासमीपें बहू लोक आला ॥ ११ ॥ रघूनाथजी सांगती दूतवार्ता ॥ प्रजा लोक बाहेर थाले समर्था ॥ रघूनाथकें सर्व ही आणवीले ॥ सभामंडपीं ते असंभाव्य नेले ॥ १२ ॥ प्रभू देखिला जयजयोकार केला ॥ नमस्कार साष्टांग घालूं निघाला ॥ कृपासागरें पाहिलें त्या प्रजांशी ॥ उठा रे उठा राम बोले तयांशी ॥ १३ ॥ रघूराज सिंहासनीं सौख्यदाता ॥ प्रजा कौल मागावया त्या उदीता ॥ प्रभू बोलिला रे अपेक्षित मागा ॥ नका हेत ठेवूं सम-स्तांशि सांगा ॥ १४ ॥ बहू कष्टलों पावलों जी सुरेशा ॥ प्रजा बो-लती कौल दे राघवेशा ॥ भुमीनें कदा पीक सांडू नये रे ॥ वदे राम लक्षुमणा हें लिही रे ॥ १५ ॥ मना सारिखी मेघवृष्टी असावी ॥ ज-या पाहिजे ते प्रसंगीं पडावी ॥ समर्था प्रभू रोगराई नको रे ॥ वदे राम लक्षूमणा हें लिही रे ॥ १६ ॥ पिकें देखतां सर्व चिंता निवाली असावी गृहीं संगृहीं पेंव पाली ॥ बिजें बीज कोणाशि मागूं नये रे ॥ वदे राम ल० ॥ १८ ॥ मनाची अपेक्षा गुरें बैल गांडे ॥ घरीं दूभती कामधेनू च पाडे ॥ रघूनाथजी भाग्य येथेष्ट दे रे ॥ वदे राम लक्षु० ॥ १८ ॥ मना सारिखीं पुत्र कन्याकलत्रें ॥ अभीवृद्धि वाढो पवित्रें विचित्रें ॥ सखी पारखीं सांपिरीं प्रीति दे रे ॥ वदे राम लक्षुमणा० ॥ १९ ॥ कुरूपी विरूपी कदा ही नसावे ॥ नको वृद्ध काया तरूणी असावें ॥ दिनानाथजी सर्व सौख्यास दे रे ॥ वदे राम लक्षुमणा० ॥ २० ॥ नको दुःख आह्मां नको शोक आह्मां ॥ तुझें राज्य तों मृत्यु नकोचि आह्मां ॥ रघूनाथजी शक्ति उदंड दे रे ॥ वदे राम लक्षु० ॥ २१ ॥ ग्रह सर्वरासी सुभांइक व्हावे ॥ सखे मित्र तैसे चि ते ही असावे ॥ दिनानाथ जी विघ्नवार्ता नको रे ॥ वदे राम लक्षूमणा०

अनुकूल.

॥ २२ ॥ सदा वासना धर्मपंथीं असावी ॥ दयाशीळ चातुर्यता श्रेष्ठ व्हावी ॥ समर्था मम पापबुद्धी नको रे ॥ वदे राम ल० ॥ २३ ॥ मितीनें प्रजा पाळि रे रामराया ॥ नको दैन्यवाणें करीं विव्य काया ॥ शरीरीं कदा रोगराई नको रे ॥ वदे राम लक्ष्म० ॥ २४ ॥ कुडें खोडि कापट्य कांहीं नसावें ॥ सदा शुचिष्मंत तैसें असावें ॥ तुझ्या दर्शना आडकाठी नको रे ॥ वदे राम लक्ष्म० ॥ २५ ॥ प्रभो क्लेश घेऊनि विश्रांति द्यावी ॥ देहे तों वरी भक्ति तूझी घडावी ॥ त्रिणी स्वामिणी कोल्हेमांचि दे रे ॥ वदे राम लक्ष्मणा हे त्रिही रे ॥ २६ ॥ ॥ करुणाष्टक समाप्त ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥ नवविधभक्तीचे अभंग ॥ श्रवणपर अभंग ॥ १ ॥ रामनाम कथा गंगा ॥ श्रवणें पावन करी जगा ॥ १ ॥ तिर्थी प्रेमपूर आला ॥ शंकरहृदयीं सामावला ॥ २ ॥ रामदासाची माउली ॥ आळशा घरीं गंगा आली ॥ ३ ॥ कीर्तनपर अभंग ॥ २ ॥ धन्य धन्य तें नगर ॥ जेथें कथा निरंतर ॥ १ ॥ गुण गाती भगवंताचे ॥ तेचि मानावे देवाचे ॥ २ ॥ स्वयें बोले जगजीवन ॥ थोर कलियुगीं कीर्तन ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे भले ॥ हरिभक्ती उद्धरले ॥ ४ ॥ स्मरणपर अभंग ॥ ३ ॥ रामीं हमन राघवीं असावें ॥ चिंतन नसावें कांचनाचें ॥ १ ॥ कांचनाचें ध्यान परस्त्रीचिंतन ॥ जन्मासी कारण हींच दोन्ही ॥ २ ॥ दोन्ही नको धरूं निश्चय करूं तेणें हा संसार तरशील ॥ ३ ॥ तरशील भवसागरीं बुडतां ॥ सत्य चि अनंताचेनि नामें ॥ ४ ॥ नामरूपातीत जाण तो अनंत ॥ दास ह्मणे संतसंग धरा ॥ ५ ॥ पादसेवनपर अभंग ॥ ४ ॥ त्रिविधतापहारक हे गुरुपाय० ॥ अर्चनपर अभंग ॥ ५ ॥ पूजा देवाची प्रतिमा ॥ त्याची न कळे महिमा ॥ १ ॥ देव भक्तांचा विश्राम ॥ त्यासी नेणे तो अधम ॥ २ ॥ नाना स्थानें भूमंडळीं ॥ कोणी सांगावीं आ-

१ कपट.

गर्ळी ॥ ३ ॥ ज्याचे चरणींचें उदक ॥ धन्य होती विश्वलोक ॥ ४ ॥ ज्याचीं चरित्रें ऐकतां ॥ जनीं होय सार्थकता ॥ ५ ॥ रामीरामदास ह्मणे ॥ धन्य होई जे स्मरणें ॥ ६ ॥ वंदनपर अभंग ॥ ६ ॥ प्रेमाचि-या सन्निधानें ॥ देव आले साभिमानें ॥ १ ॥ आतां आनंद आनंद ॥ देवभक्तां नाहीं भेद ॥ २ ॥ मुख्य पूजापरंपरा ॥ केला दासासि अधिकार ॥ ३ ॥ दास पाउलें वंदितो ॥ पदा सन्निध राहातो ॥ ४ ॥ दास्यपर अभंग ॥ ७ ॥ रामदास्य आणि हें वायां जाईल ॥ ऐसें न घडेल कदाकाळीं ॥ १ ॥ कदाकाळीं राम दासा उपेक्षीना ॥ राम-उपासना ऐशी आहे ॥ २ ॥ ऐशी आहे सार राघोबाची भक्ती ॥ विभक्तीची शक्ती जेथें नाहीं ॥ ३ ॥ जेथें नाहीं कांहीं वाउगें मा-यीक ॥ रामउपासक दास ह्मणे ॥ ४ ॥ सख्यपर अभंग ॥ ८ ॥ देव असतां पाठीराखा ॥ त्रैलोक्याचा कोण लेखा ॥ १ ॥ नाना उद्वेग वाटती ॥ नाना चिंता उद्भवती ॥ २ ॥ स्वस्थ वाटे ना अंतरीं ॥ नाना व्यवधान करी ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे भावें ॥ भजन देवाचें करावें ॥ ४ ॥ आत्मनिवेदनपर अभंग ॥ ९ ॥ आत्मनिवेदन नववें भजन ॥ येणें संतजन समाधानी ॥ १ ॥ समाधानी संत आत्मनि-वेदनें ॥ ज्ञानें मीतूंपणें सांडवले ॥ २ ॥ सांडवलें सर्व मायिकसंगाशी ॥ रामीरामदासीं निःसंगता ॥ ३ ॥

॥ श्रीराम ॥ न्हाणी ॥ न्हाणी न्हाणी रामातें अरुंधती ॥ ऋषि-पत्न्या पाहुनि संतोषती ॥ रामलीळा सर्वत्र मुनि गाती ॥ स्नानउ-दक यमुना सरस्वती वो ॥ १ ॥ ज्याच्या चरणीं कावेरी कृष्णा वेणी ॥ ज्याच्या स्नेहें कपिलादि ऋषीमुनी ॥ त्या रामातें न्हाणिलें प्रीति करूनी ॥ २ ॥ ज्याच्या नामें उपदेश विश्वजना ॥ ज्याच्या स्मरणें कळादि करिती करुणा ॥ ज्याच्या माझी स्तव करिती भ-जन ॥ त्या रामातें न्हाणूनि फुंकी कर्णा ॥ ३ ॥ रमती योगी स्व-

---

१ चिन्ता.

रुपीं आत्माराम ॥ निशीदिनीं स्मरणीं असावा नित्यनेम ॥ त्या रामाचा पाळणा विश्वधाम ॥ दास ह्मणे भक्तीचें देई प्रेम ॥ ४ ॥

॥ पाळणा ॥ हळू हळू गाइ निज रे बाळा ॥ मोठा जटाधारी गोसावी आला ॥ खरखर भजा जा रे फकीरा ॥ निजला माझा पाळणीं हीरा ॥ हळू हळू गा० ॥ १ ॥ नको येऊं रे बागुलबावा ॥ निजला माझा पाळण्यां राघा ॥ सगुण गुणाचें बालक माझें ॥ कोणी दावा हो या सम ये दुजें ॥ हळू हळू गा० ॥ २ ॥ जागली हृष्टी कोण्या पापिणीची ॥ उतरे प्रभा सूर्यचंद्राची ॥ हालवी कौसल्या आला प्रेमपान्हा ॥ दास ह्मणे आला वैकुंठराणा ॥ हळू हळू गा० ॥ ३ ॥ जो जो जो जो रे श्रीरामा ॥ निजसुखरूपविश्रामा ॥ जोजो ॥ ध्रु० ॥ ध्यानीं मुनिजनांचे ॥ तूं ज्यांचे ॥ कौसल्येचे संगीं ॥ १ ॥ वेदशास्त्रांची मति वाण ॥ स्वरूपीं झाली लीन ॥ २ ॥ चारी मुक्तींचा ॥ विचार ॥ चरणीं पाहति थोर ॥ ३ ॥ भोळा शंकर ॥ निशिदिनीं ॥ तुजला जपतो मनीं ॥ ४ ॥ दास गातसे ॥ पाळणा ॥ रामा लक्ष्मणा ॥ ५ ॥ जो जो० ॥

॥ ललितप्रकरण ॥ रामा तुज कल्याण मागणें ॥ रामा तुज कल्याण मागणें ॥ ध्रु० ॥ तूं जगजीवन तूं मनमोहन ॥ कोण आहे तुज विणें ॥ रामा० ॥ १ ॥ आम्ही हरिजन तूं जनपावन ॥ बोलति वेदपुराणें ॥ रामा० ॥ २ ॥ देव हि आले भक्त मिळाले ॥ आनंदें तुझे गुणें ॥ रामा० ॥ ३ ॥ भक्त सुखी कपि मुखीं ॥ दास ह्मणे तुझें देणें ॥ रामा० ॥ ४ ॥

॥ पद हिंदुस्थानी ॥ अपढोमहाराजसरगरिबनवाज ॥ बंदकमीनाकरनाकेतुमाहेब तेरीहीलाज ॥ होमहाराज० ॥ १ ॥ मै सेवक बहु सेवा मांगु ॥ इतना है मय काज हो महा० ॥ २ ॥ छत्रपती तुम शोकदार मिव ॥ इतना हमारा अर्ज ॥ हो महा० ॥ ३ ॥ कपि स-

१ पाळणा.

कळ ही मयाणकाळीं ॥ मेमें वोसंडती दोंहीं डोळीं ॥ नित्य आठवे सुखाची नव्हाळी ॥ ह्मणती रामा तुझी मवे लागली ॥ हो रामा० ॥ १ ॥ जो तूं अगोचर ब्रह्मादिकां ॥ ध्यानीं नातुडसी पंचमुखा ॥ तो तूं आह्मां झालासी निजसखा ॥ मेम दिधलें वायुसुता ॥ हो रामा० ॥ ३ ॥ तुझ्या वोळगे सुराशी न लगे हो ठावो ॥ आह्मी वानरें निकट उमीं राहों ॥ त्याहार धरूनि वदन तुझें पहा हो ॥ परि घाल्या नाहीं आमचा भावो ॥ हो रामा० ॥ ४ ॥ पद ॥ हो रामा कृपा बहुत असों देणें ॥ आह्मी धन्य जाहालों तुझें गुणें ॥ धृ० ॥ रामा गोड लागती तुझ्या गोष्टी ॥ हर्षे गदगुल्या होताती पोटीं ॥ जणु सांपडली चणियाची पुठी ॥ वाटे धरावी तुझी हनुवटी ॥ रामा कृ० ॥ १ ॥ राम आलिंगोनी समेमें बोले ॥ तुह्मी मज लागिं हे कष्ट केले ॥ सुखी करोनि सर्व गौरविले ॥ रामदासीं हनुमंत ठेले ॥ रामा० ॥ २ ॥ श्लोक ॥ सिंहासना वरि रघूत्तम मध्यभागीं ॥ बंधू तिघे परमसुंदर पृष्ठभागीं ॥ वन्हीसुता निकट शोभत वामभागीं ॥ वीलासतो मिम भयानक पूर्वभागीं ॥ १ ॥ कपी सुग्रिवा अंगदा जांबवंता ॥ गज्या मारुता आणि नैर्ऋत्यनाथा ॥ समस्तांसि सन्मानिलें रामचंद्रें ॥ सुधाउत्तरें तोषवीलें नरेंद्रें ॥ २ ॥ तुरे आणिले घातल्या पुष्पमाळा ॥ किती एक त्या रत्नमाळा सुढाळा ॥ करीं कंकणें मुद्रिका लेववीलीं ॥ यथासांग संपूर्ण सर्वांस दीलीं ॥ ३ ॥ अलंकार चीरें बहू सिद्ध केलीं ॥ असंभाव्य दिव्यांबरें आणवीलीं ॥ बहू भूषणांचे बहू ढीग केले ॥ जगन्नायकें ते कपी गौरवीले ॥ ४ ॥ सभामंडपीं फांकल्या रत्नकीळा ॥ समस्तांसि ते जाहली सौख्यवेळा ॥ किती एक सांगीतल्या कानगोष्टी ॥ महावीर आनंदले सर्व सृष्टीं ॥ ५ ॥ सुखीं बोलिजे वैद्यराजासि देवें ॥ कपी तूज ऊचित त्यां काय व्हावें ॥ वर दीधला रामचंद्रें उचीतो ॥ तुझ्या द-

---

१ न मिळसी.

शांत शोक आरोग्य होतसे ॥ ७ ॥ समस्तांकडे पाहिलें राघवानें ॥ तयांनिं गोसांव आले रूपणें ॥ नमस्कारिलें स्वामि देवाधिदेवा॥ ध्वनी राम मो लोभ आता असावा॥ ८॥ असंभाव्य केली स्तुती राघवाची॥ बर्‍या लागली मंडळी प्रेमळांची॥ कपी बोलती सत्य कारुण्य वाचा॥ स्तनी ऐकता रामसिंधू सुखाचा॥ ९॥ अजयो नको रे अयवंत हो रे ॥ कापट्यकर्मी मइसा नको रे ॥ निर्वाणचिंता चुकवी अनंता ॥ शरणागतातें बहु घातपाता ॥ १ ॥ अनुष्टुप्छंद ॥ स्मरणीया वयं राम न स्मरामि अहो कपे ॥ स्मरणं संततं धर्म स्माभिस्तं हारितं मम ॥ १० ॥ जनीं जाहली पूर्ण हे राममवमी ॥ कृपे तोषला स्वामि हा नित्यनेमीं ॥ यशस्वी दयानंद कल्याणमस्तु ॥ तथास्तु तथास्तु तथास्तु तथास्तु ॥ १ ॥ घडो सर्वदा भक्ति या राघवाची ॥ जळो कामना दुःख चिंता मनाची ॥ यशस्वी दयानंद कल्याणमस्तु ॥ तथास्तु० ॥ २ ॥ सदा सर्वदा चिंतिता देव पावो ॥ सदा वृत्ति हे शुद्ध निःसंग राहो ॥ यशस्वी दयानंद कल्याणमस्तु॥ तथास्तु० ॥ ३ ॥ विकल्पाचिया मंदिरीं दीप नाहीं ॥ सदा शुद्ध संकल्प देहात्मगेहीं ॥ यशस्वी दयानंद कल्याणमस्तु ॥ तथास्तु तथास्तु तथास्तु तथास्तु ॥ ४ ॥

॥पद॥ रघुराजके दरबार धमडी गाजतु है ॥ तथेथेथे पकवाज बाजतु है ॥ धृ० ॥ सुरवर मुनिवर देखण आवतु है ॥ १ ॥ नारद तुंबर किन्नर सुरवर गावतु है ॥ शांत भरी सुनके रोम थरकतु है ॥ २ ॥ ढाळ घुसर तबके वुडायतु है ॥ रामदास तहा बोलि ल्यावतु है ॥ ३॥ रघु० ॥ललितप्रकरण समाप्त ॥

॥ पद ॥ कृपाळू रघुवीरें स्वादानें भिल्लटिचीं बोरें ॥ उच्छिष्ट आदरें आंगिकारि रे ॥ धृ० ॥ वैभवीं नाहीं चाड देवातें भाव चि गोड ॥ पुरविलो कोड अनन्याचें रे ॥ १ ॥ दुर्लभ ब्रह्मादिकांसी सुलभ वा-

१ शबरीची.

नगामी ॥ काये तया पार्मी भावें विण रे ॥ २ ॥ रामीरामदास ह्मणे देव हा दयाळपणें ॥ उठवितो रणें वानरांचीं रे ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ जन्मला चि नाहीं तो मरेल काई ॥ जीणें मरणें दोन्हीं नाहीं रे ॥ ध्रु० ॥ जनीं जीवन्मुक्त वर्तनात हरिभक्त ॥ सद्गुरुबोधें ते अच्युत रे ॥ १ ॥ जिणें आणि मरणें येणें आणि जाणें ॥ साधु तो अचळ पूर्णपणें रे ॥ २ ॥ सेवितां साधूचे चरण बाधिना दक्षणायन ॥ रामीरामदासीं निज खुण रे ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ भूषणमंडित माळा तेजाचा उमाळा ॥ सुंदर सुमन माळा ॥ सेवित मधुकरपाळा ॥ १ ॥ रघुविर सुरवरदानी भक्तांचा अभिमानी ॥ योगी मुनिजन ध्यानीं राहाती समाधानी ॥ ध्रु० ॥ पीत वसन घन साजे ॥ सुरडांव वाकी वाजे ॥ वर तोडरीं ब्रीद गाजे ॥ कीर्ति विशाळ चि माजे ॥ २ ॥ अभिनव कार्मुकपाणी ॥ निगम गाति पुराणीं ॥ विगळित होत वाणी ॥ समजतस शूळपाणी ॥ ३ ॥ राम सकळ जन पाळी ॥ भक्तांला सांभाळी ॥ जन्ममरण दुःख टाळी ॥ अगणित सौरूपनव्हाळी ॥ ४ ॥ दास ह्मणे मज हीत ॥ माझें कुळदैवत ॥ जे जन होती रत ॥ ते सकळ ही तरत ॥ ५ ॥

॥ पद ॥ सामर्थ्याचा गाभा भीमभयानक उभा ॥ पाहतां सुंदर शोभा लाचावे मन लोभा ॥ ध्रु० ॥ हुंकारें भभुकारें काळ ह्मणे अरबा रे ॥ विघ्न तगे ना थारे धन्य हनुमंता रे ॥ १ ॥ दास ह्मणे विर माडा ॥ घसरित घनसर दाढा ॥ अभिनव हा चि पवाडा ॥ पहातां न दिसे जोडा ॥ २ ॥

॥ पद ॥ रावण सीता दडवी भीम निशाचर बडवी ॥ अघटित हे घडवी वर रजनीचर ते रडवी ॥ १ ॥ ध्रु० ॥ जाउनि शीता शोधी ॥ सकळांचा विरोधी ॥ वानर मोठा क्रोधी ॥ त्रिकुटीं जन रोधी ॥ १ ॥ मोठी आली धाडी ॥ पुच्छपानें पछाडी ॥ होती ताडातोडी ॥

१ समूह

करीं ओढाळ भारी ॥ २ ॥ देवीं केले चाळे ॥ मृगवग वंदी गाळे ॥ त्या मागें उठला वेगें ॥ वनिं रिचे उवाय ॥३॥ वनीं वनें कडकाडी ॥ वनकट शिळा ज्याची ॥ भुजावळें मदकाची ॥ केकर्ने घडकाची ॥४॥ सीता सोडून गेला ॥ दळकाटोत केला ॥ मेघ गावचाला ॥ रामपतनें निवाला ॥५॥

॥ एकताळपंचक ॥

॥ पद ॥ वेग लागला गायाचा ॥ सुरवर्गविश्रामाचा ॥ध्रु० ॥ तेथें मृगवगनगर स्वर्गविद्याधरगंधर्वांचा मेळा ॥ तेथ नूतन कोकिळा मंजुळ किळा ॥ कुळकीरम्य गळा ॥ तेथें गायनकळा रंग भागला ॥ चाहे अमृतवळा ॥ तो मुखमाहळा देखून डोळीं ॥ लोकाचें मनपेळा ॥१॥ एकताळ प्रसंगें श्रुतिउपांगें ॥ गाती नवरस रंगें ॥ एक रंग भृंग दाविती संगें सप्तस्वरांची आंगें ॥ एक भनेक ॥ रागें आलापांगें ॥ विकट ताल मृदंगें ॥ एक झांकटांकटांकडथारकथारक वाजती चपळांगें ॥ २ ॥ तेथें खणखणखणखण टाळ वाजती ॥ झणझणझणझण यंत्रें ॥ तेथें दणदणदणदण मृदंग मंजुळ ॥ तालबद्ध पखवाजें ॥ तेथें चणचणचणचण शब्द बोलती ॥ वाणी सपळ मल्पांनें ॥ तेथें घणघणघणघण घंटा वाजती ॥ अनुदात गुळमंत्रें ॥३॥ तेथें झगझगझगझग झळकति रत्नें ॥ स्वर्गचित दैवें शोभा ॥ तेथें धगधगधगधग तेज आगळें लावण्याचा गाभा ॥ तेथें मगमगमगमग सुगंधपरिमळ ॥ षट्पद पेतीं लोभा ॥ पवनतनुज दासाचें मंडण ॥ निकट राहिला उभा ॥ ४ ॥ ॥

॥ पद ॥ रामा चाल रे झडकरी ॥ त्रिभुवन हरुष भारी ॥ ध्रु० ॥ सरयुनदीतिरीं आयोध्यापुरी रघुपति रांचली भारी ॥ तीसी प्रतिमल्ल सरी ऐसी च दुसरी नाहीं पृथ्वीवरी ॥ ते वैकुंठमंदिरीं गगन मंदरी मल्पा सर्वें यांगीं ॥ एसें जाणती श्रीकौसल्योदरी ॥

१ पुणे.

आनंद सचराचरीं ॥ १ ॥ तेथें ऋषिकुळ सकळ नांदति निर्मळ ॥ उत्साहावेनि उमळें ॥ तेथें धोमें मोज्वळें झळिती करतळें विभूतिचे गोळे ॥ ते ध्यानीं नाकळे मना नाढळे तें रूप पाहाती डोळे ॥ आणि कर विशाळें बांधिलीं दिसाळें ॥ पावोनि यत्नें फळे ॥ २ ॥ तेथें ब्रह्मनंदिनी शापबंधिनी असतां निजपतिवचनीं ॥ ते रामागमनीं ऐकतत्क्षणीं हरुषत अंतःकरणीं ॥ म्हणे त्या श्रीचरणीं होतां मिळणी पालटेन पाषाणीं ॥ ऐसें चिंतुनि दिवसरजनी पथा पाहतां लोचनीं ॥ ३ ॥ तेथें सुरवर नाचति वाद्यें वाजती वरुषति पुष्पें जि मुनी ॥ तेथें गंध वात गती नेत दिगंतीं घ्राणा होतसे तृप्ती ॥ तेथें दिशा झळकतीं सफळ वनस्पती पद शुभ बोलती ॥ आला म्हणती राम सीतापती ॥ जयजयकारें गर्जती ॥ ४ ॥ तेथें दशरथमानसीं रामश्रवणशशी तुंबळ सुखसिंधूसीं ॥ तेथें जनकसरितेसि मिळणी कैसी होताहे गजरेंसीं ॥ तेथें भक्तचकोरासी आनंद अहर्निशीं ॥ पाहतां तीं उदयासी ॥ ऐसें देखुनि भक्ती नवधींसी प्रकटत रामदासी ॥ ५ ॥

॥ पद ॥ फरफरफरफर वोढिती कुंजर धनुष्य आणिलें भूपें ॥ हरहरहरहर अति पण दुष्कर सुंदर रघुपती रूपें ॥ वरवरवरवर रघुपती वोढीत दशमुख संतापे ॥ करकरकरकरकर शकारे थरथरथर म कंपे ॥ धृ० ॥ रामें सज्जीलें वितंड परम चंड कोदंड ॥ रामें उचलिलें त्र्यंबक कौशिक ऋषि पुळकाक ॥ रामें ओढिलें शिवधनु सीतेचें तनुमनु ॥ रामें भंगिलें भवचाप असुरा सुटला कंप ॥ १ ॥ कडकडकडकड भग्न कडाडे ॥ तडतडतडक फुटे ॥ गडगडगडगड गगन कडाडी ॥ धडधडधड धडक उठे ॥ भडभडभडभड रविरथ चुके घडघडीत आंहाटे ॥ खडखडखड खचित दिग्गज चळीत कुळाचळ कटे ॥ २ ॥ दुमदुमदुमदुमदुमित भुगोळें स्वर्ग

---

१ नाकाला. २ आडमार्गाला.

मृत्युपाताळे ॥ घुमघुमघुमघुम घुमकट कर्णी विषीस घेसले टाळे ॥
हळहळहळहळ अति कोलहाळ हळ ॥ हरशिरपंचक डोले ॥ खळखळ-
खळखळ उचंबळत मळमिंधूसी मोहा आंदोळे ॥ ३ ॥ धकधकधक-
धक धकीत धरणीधर बधिर झाले नयन ॥ चकचकचकचक च-
कीत निशाचर करविले दीर्घशयन ॥ थकथकथकथक थकीत सु-
ग्वर वरुणपती पुर्ण नमे ॥ लखलखलखलखलख रत्नमालिका अ-
नवकालिक लग्न ॥ ४ ॥ जयजयजयजय जयति रघुराजविरा
जयकारें गर्जती ॥ धिमधिमधिमधिम नृप देवदुंदुभि गगन गर्जले
मजरें ॥ तरतरतरतर मंगळतुरें विविधवाद्यें सुंदरें ॥ समरसमरसमरस
दामा मानसी रामसीता वधूवरें ॥ ५ ॥

॥ पद ॥ रंगी नाचतो त्रिपुरारी लीलानाटकधारी ॥ ध्रु० ॥
नंदरजावर श्रीपरसुंदर अर्धनारीनटेश्वर ॥ नाचे शंकर सकळक-
लाकर ॥ विश्वासी आधार ॥ झुळझुळझुळझुळ शिरीं गंगाजळ झुळ-
झुळ पुरटी किळा ॥ लळलळलळलळ लळित कुंडलें भाळीं इंदुकला-
ळ ॥ मळमळमळमळ मळकर्ता रमता वळवळवटीती व्याळा ॥ हळह-
ळहळहळ कंठीं हळाहळ ॥ गायनस्वर मंजुळ ॥ १ ॥ थबथबथबथब
गळीं मद्या रुंडमाळिका कंठीं ॥ चपचपचपचप हस्तक लवति
दस्तक धरी धुर्जटी ॥ खडखडखडखड व्याघ्रांबर गजचर्म
परवटी ॥ भडभडभडभड भुगार उधळत नितभस्म निज उटी
॥ २ ॥ किणकिणकिणकिण वाजति किंकिण घणघणघण घ-
णाणी ॥ झणझणझणझण वांकी चरणीं ॥ दणदणदण धरणी ॥
खणखणखणखण टाळ उमाळे रुणझुण वेत्रं पाणी ॥ गुणगुणगुण-
गुण वर्णिती वाणी ॥ खुणखुणखुण निर्वाणी ॥ ३ ॥ टिमटिमटिम-
मिटिम मृदंग गंभिर डिमिडिमिडिमिडिमि डमरू ॥ धिमिधिमिधि-
मिधिमि दुंदुभि गर्जे झिमिझिमिझिमिझिमि झल्लर ॥ घुमघुमघुमघुम वेव-

१ शेष.

जगमकत दमदुमदुम अंबर ॥ ततथैं ततथैं धिकिट धिकिट ह्मणती विद्याधर ॥ ४ ॥ थरथरथरथर कंपित गमके गरगरगरगर भ्रमर ॥ सरसरसरसर कंपित चमके धुरधुरधुरधुर गंभिर ॥ परपरपर ह्मणती सुरवर हरहरहरहर शंकर ॥ वरवरवरवर दामा दिधल्या ॥ तरतरतर दस्तुर ॥ ६ ॥

॥पद॥ आठवे मनीं आठवे मनीं आठवे मनीं सदा राम चिंतनीं॥ धृ० ॥ मुकुटीं किरीटी वक्र भृकुटि रम्य गोमटीं नयनांबुजें ॥ १ ॥ मकरकुंडलें ठाण दंडलें तेज खंडलें मघदामिनीं ॥ २ ॥ वाणलों उटी कास गोमटी किंकिणी कटीं क्षुद्रघंटिका ॥ ३ ॥ पदक मेखळा फांकती कळा ॥ रुळती गळां मुक्तमाळिका ॥ ४ ॥ तें सुलक्षणें रत्नभूषणें ॥ वीरकंकणें शोभती करीं ॥ धृ० ॥ रम्य रंगलें चाप चांगलें ॥ सन्य मंगलें श्रीकटाचळीं ॥ ६ ॥ अंदु नूपुरें वांकि गजरें ॥ तीं मनोहरें पाउलें वरीं ॥६॥ हृदय कवळों मूर्ति सावळी ॥ दास न्याहळी कृतकृत्यत ॥ ८ ॥

॥ पद ॥ नवमि करा नवमि करा नवमि करा भक्ति नवमी करा ॥ धृ ॥ अष्टमी परी नवमी वरी ॥ तदे दुसरी न पवे सरी ॥ १ ॥ राम प्रकटे भेद हा तुटे ॥ अभेद ऊमटे तेचि नवमी ॥ २ ॥ शीघ्र नवमी येतेस ऊर्मी ॥ रामदास मी अर्पिली रामीं ॥ ३ ॥ दीनबंधु रे दीनबंधु रे दीनबंधु रे राम दयासिंधु रे ॥ धृ० ॥ भिल्लटीफळें भक्तवत्सलें ॥ सर्व सेविलीं दासप्रेमळें ॥१॥ चरणिं उद्धरी दिव्य सुंदरी॥ शापबंधनें मुक्त जो करी ॥ २ ॥ वेदगर्भ जो शीव चिंतितो ॥ वानरांसि सा गूज सांगतो ॥ ३ ॥ राघवीं बिजे रावणानुजे ॥ करुनि पावला नीज राज्य जें ॥ ४ ॥ पंकजाननें दैत्यभंजनें ॥ दास पाळिले विश्वमोहनें ॥ ५ ॥

॥ पद ॥ मांबुजाननं मांबुजाननं मांबुजाननं मांबु देहि मे ॥धृ॥

१ कमळ नेत्र रामानें.

योगिरंजनं चापभंजनं ॥ जनकजापतिंविश्वमोहनम् ॥ १ ॥ विबुद्धकारणं शोकहारणं ॥ अग्निकुलांतकं भयनिवारणं ॥ २ ॥ जयकपालयं दासपालयं ॥ चरणपंकजं देहि मे लयं ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ ऐसें ध्यान मानसीं दिसे राम निरुपमलीळा ॥ सांवळें सुंदर रूप मनोहर शोभती सुमनमाळा ॥ ध्रु ॥ मुकुट किरीटीं कुंडलें मंडित गंडस्थळीं वरि शोभा ॥ केयूरदंड उदंड विभूषण लावण्याचा गाभा ॥ १ ॥ सरळ कुरळ नयन कमळदळ इयाम सकोमळ साजे ॥ अळेक इंद्रनीळ तळपे रत्नांकित मुनिजनध्यानीं विराजे ॥ भाळ विशाळ रसाळ विलेपन परिमळ अतिउल्हासीं ॥ मृगमद केशर भ्रमर आंगीं हासित वदन सुखराशी ॥ ३ ॥ कटतट वेंकट कासे पीत पट मिरवत उरीं मृगांक ॥ रुळत कल्लोळ सुढाळ पाळिया डोलती नेणों उदें ॥ ४ ॥ जडित पदक विरकंकण किंकिणी अंदु नपुर वाजे ॥ सकळ रिपुकुळ निर्मूळ ऐसे वांकी तोडर ब्रीद गाजे ॥ ५ ॥ कर कठोर चाप विलाप दानवां काळरूप मानि मास ॥ दास ह्मणे रणकर्कश रामें अनेक तो ही त्रासे ॥ ६ ॥

॥ पद ॥ सिरासीचा ठाव सिरासीचा ठाव सिरासीचा ठाव सिरासीचा ठाव धरा रे ॥ जेथुनि आले तिथें चि जाउनि मागुती वास करा रे ॥ ध्रु ॥ अज्ञानदारिद्य निरसलें ॥ ज्ञानलक्ष्मीनें काय पुसे आपण चि सर्व ही अहंकार गोत्र ॥ जयानपेपा तेथें नेत ॥ एक पद तेथें विपट नाहीं सर्व ही सिद्धी विलसे ॥ ऐसी हे सिरासी टाकेयली घोर मस्तकीं अभिमान पिसें ॥ १ ॥ संत सनकादीक नारद तुंबर वृत्तींने ही लक्षिली ॥ नागेंद्र उपडे आपदा मांगुनि लीलेसीं सदृढ धरिली ॥ वडिलांचीं जन्ममृत्युभयीं ते हीं सर्वकाळ यत्न केली ॥ धिग्धिग्गाने जिणें पूर्वजांचीं वृत्ती असोनि हातींची गेली ॥ २ ॥ एकला एकला मी रामदास वृत्ती लागीं होयें पिसा ॥

१ कस्तूरी.

तनु मनु धनु सर्व ही अर्पुनि सोडिली जीवित्वआशा ॥ निष्कामता कोणी पाठीसी नाडल्ले एक चि थोर कोंवसा॥ हे वृत्ती रक्षील माझा राम ॥ त्याचा मज भरंवसा ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ आलिया अंगें चि होयिजे देव ॥ कोंदाटला ब्रह्मकूटाव ॥ धृ० ॥ भवसिंधुचें जळ आटलें ॥ संसाराचें मुळ तुटलें ॥१॥ निजधनाची लाधली ठेवी ॥ रंक पावले राजपदवी ॥ अरे काळाची वेळ चुकली ॥ आनंदाची लुटी फावली ॥ ३ ॥ जे मायेनें जन्म दाविला ॥ ते मायेचा ठाव पुसिला ॥ ४ ॥ रामदासासि राम भेटला ॥ थोर संदेह हा तुटला ॥ ५ ॥

॥ पद ॥ वेडिया स्वामी च होउनि राहें ॥ हे उपाधी तुज न साहे ॥ धृ० ॥ अरे तुझा चि तूं सकळ ॥ तरी वांया चि का तळमळ ॥१॥ स्वामिसेवकपण हें वाव ॥ अभिमानासी कैंचा ठाव ॥ २ ॥ अमंगळें आपसी सार्चे ॥ काय भूषणें सांगसी त्याचें रे ॥ ३ ॥ मीपणाचें मूळ तुटावें ॥ आनंदाचें सुख लोटावें ॥ ४ ॥ रामदास चि नांव हें फोल ॥ तेथें काय से लागती बोल रे ॥ ५ ॥

॥ पद ॥ देवाची करणी ऐसी ही ॥ धृ० ॥ पहा दशगुणें आवरणोदकीं ॥ तारियेली धरणी॥ १॥सुरवर पन्नग निर्मुनियां जग ॥ नांदवी लोक तिन्ही ॥ २ ॥ अंडज जारज स्वेदज उद्भिज ॥ निवडिलिया खाणी ॥ ३ ॥ रात्री सुधाकर तारा उगवती ॥ दिवसा तो तरणी ॥ ४ ॥ सत्तासूत्रें वर्षत जळधर ॥ पीक पिकें धरणी ॥ ५ ॥ आपण तरी क्षिपे निज निर्गुण ॥ दासा हृदभुवनीं ॥ ६ ॥

॥ पद ॥ गुरुदाता रे दाता रे ॥ अभिनव कैसें केलें ॥ धृ० ॥ एक चि वचनें न बोलत बोलुनी ॥ मानस विलया नेलें ॥ भूतसंगें कृत नेश्वर बोधें ॥ निजबोधें उतरिलें ॥ २ ॥ दास म्हणे मज मीपणविरहित ॥ निजपदीं नांदविलें ॥ ३ ॥

---

१ आश्रय.

॥ पद ॥ मावळलें तरलें मानव ॥ धृ० ॥ सारासारविचार विलो-कुनि ॥ भव हा निस्तरलें ॥ १ ॥ रामनाम निरंतर वाचे ॥ निजपदीं स्थिरलें ॥ २ ॥ दास ह्मणे सुख सांग रे कोंहीं ॥ ऐक्यपणें विरालें ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ देह दांडिमी मंड मुंडिमी ॥ मंड दाविसी नग्न उघडा ॥ धृ० ॥ भस्मलेपनें तुंग आसनें ॥ माळ भूषणें सांग हें मुडा ॥ १ ॥ असत्याग रे हृदयोगरे ॥ फट काय रे हिंडसी वनीं ॥ २ ॥ ऐक सांगतों रामदास तो ॥ ज्ञानयोग रे साधितां वरं ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ हें काय तें काय ॥ योग काय भोग काय ॥ धृ० ॥ बाहेर जटाभार काय ॥ अंतरीं संसार काय ॥ १ ॥ बाहेर कापायं दंड काय ॥ आंत अवघें भंड काय ॥ २ ॥ बाहेर सात्विक ध्यान काय ॥ आंत मद्यपान काय ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे पाहें ॥ व्यर्थ भगल करून काय ॥ ४ ॥

॥ पद ॥ मिश्रित सारासार ॥ अरे निवडी तो चि चतुर ॥ धृ० ॥ ब्रह्म निरंजन अद्वय सत्य ॥ माया जन पर द्वैत अनित्य ॥ १ ॥ मेळ-विलें जळ अमृत दोनी ॥ हंस जसा पय घे निवडोनी ॥ २ ॥ पारखी विण खरें निवडेना ॥ मूढ कसे जन हीत कळेना ॥ ३ ॥ दास ह्मणे निज कौतुक मोठें ॥ अनुभव बोलतां शाब्दिक खोटें ॥ ४ ॥

॥ पद ॥ पळा पळा भक्तपिसा येतो जवळी ॥ रामनामें हाक देउनी होई कांदोळी ॥ धृ० ॥ वासिरोंडी बंधनें विण सदा मोकळी ॥ संसाराची धुळी करुनि आंगीं उधळी ॥ १ ॥ सपंच उकरड्या वरी वैसणें ज्याचें ॥ भोंता पाळा फिरोनि पाहे जन हे अविवेकांचे ॥ २ ॥ धांवुनि वेग उठोनि पळे हरुष वाटतें ॥ अहंभावें रहाणें घेतां न बने कवण्याचें ॥ ३ ॥ आडट हाट गज नवा ठायीं उतळले ॥ वाहा वाटाव ह्मणवून तेथें ठिगळ दिसलें ॥ ४ ॥ एवें मन हें चंचळ निवृत्तीसी गुंतलें ॥ परतोनियां आलें ह्मणवुनि जीवें चि मारिलें ॥ ५ ॥

---

१ भगवें वस्त्र.

मीपणाचें शहाणपण जळालें माझें ॥ कोण वाहे देहबुद्धि वस्त्रांचें ओझें ॥ ६ ॥ नलगे आह्मां मानअपमानाचें ओझें ॥ तुझें शरणीं घेतां गेलें मीपण माझें ॥ ७ ॥ आह्मी जन धन देखुनि विचार करितों ॥ आपण ऐसे पिसे ह्मणऊनि उमज धरितों ॥ ८ ॥ अथें भेटों येती त्यांस वेड लावितों ॥ रामीरामदास ऐसें अबद्ध बोलतो ॥ ९ ॥

॥ पद ॥ कल्याणधामा रामा कल्याणधामा ॥ धृ० ॥ दुःखनिवारण नामक सुखा ये ॥ सुखमूर्ती गुणग्रामा रामा ॥ १ ॥ दास उदास करी तव कृपा ॥ अभिनव नामगरीमा रामा ॥ २ ॥

॥ पद ॥ तूं ये रे रामा ॥ काय वर्णू महिमा ॥ धृ०॥ मोहविले देव तेतीस कोटी ॥ तेवीं सोडवी आह्मां ॥ १ ॥ राम लक्ष्मण भरत शत्रुघन ॥ पुढें उभा हनुमान ॥२॥ दास ह्मणे भवबंध निवारीं ॥ रामा गुण धामा ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ हे राघवा देईं तुझें भजन ॥ धृ० ॥ अनताप त्या वरी भक्तियोग ॥ मानिती हे सज्जन ॥ १ ॥ कीर्तन करावें नामें उद्गारावें अंतरिं लागो ध्यान ॥ २ ॥ दास ह्मणे मन आत्मनिवेदन ॥ सगुण समाधान ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ नाम मंगळधाम हरीचें हो ॥ संतसज्जना विश्राम ॥ धृ० ॥ सकळ सकळ धर्म अचळ ॥ अर्थकामस्मरणें स्वानंदाभिराम ॥ १ ॥ गरळचाळशम शिवमनोरम ॥ दास उदास पूर्णकाम ॥ २ ॥

॥ पद ॥ संगत साधूची मज जाहाली ॥ अक्षयपदवी आली ॥ धृ० ॥ सर्व मी सर्वात्मा ऐसी ॥ अंतरीं दृढ मती झाली ॥ जागृती सहीत अवस्था तूर्या ॥ स्वरुपींसमुळ विराली ॥१॥ बहु जन्माची जपतपसंपत्ती ॥ विमळ फळांसि आली ॥ मी माझें हे सरली ममता ॥ समुळीं भ्रांती निमाली॥२॥रामी अभिन्न दास ऐसी॥हे जाणीव समूळ ही गेली॥न चळे न ढळें अचळ कृपा हे॥श्रीगुरुरायें केली ॥३॥

---

१ नवीन.

॥ पद ॥ अणुपासूनि जगदाकार ॥ ठाणठकार रघुवीर ॥ धृ० ॥ रामाकार जाहाली वृत्ती ॥ दृश्यादृश्य न ये हातीं ॥ रामीं हारपलें जग ॥ दास ह्मणे कैंचें मग ॥ २ ॥

॥ पद ॥ दशशतकरवंशीं अवतरणा ॥ दशमुखकुलसंहरणा ॥ दशशतवदनाग्रज रूपमदना ॥ दशरथनृपनंदन गुणसदना ॥ धृ० ॥ कौसल्यात्मज निजसुखकरणा ॥ कौशिकमखपालन शिवस्मरणा ॥ राजिवलोचन जानकीरमणा ॥ भवचिंताहरणा ॥ १ ॥ निजचरणीं अहल्याउद्धरणा ॥ भार्गवगर्वक्षितिपाळाहारमर्दना ॥ वालीकार्मुकधरणा ॥ अंजनिसुत सेवित तव चरणा ॥ २ ॥ दशदिशाव्यापक गुणसगुणा ॥ आत्माराम समस्ताभरणा ॥ जीवकदंबकपातकसंस्मरणा ॥ रामदास वंदित तवचरणा ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ रामा विसरावें मग कासया जावें ॥ स्वहित दुरी तेव्हां दुःख पावतो ध्यावें ॥ रौरव कुंभपाक अहोरात्र भोगावें ॥ तेथवां कोण सोडी यम न पडे ठावें ॥ धृ० ॥ सज्जनीं कानकोंडें राम न ह्मणें नोहे ॥ आदळे दुःख अंगीं भोग भोगितां रडे ॥ कर्तृत्व आपुलें चि केसें नाठवे वेडें ॥ देवासी बोल ठेवी करी स्वसुख जोडे ॥ १ ॥ विषयीं चित्त रोवी ॥ हृदयस्थ नाठवी कामक्रोधलोभसंगें ॥ त्रास न पजे जीवीं ॥ ममता दुःख परी आपणातें वाहवी ॥ विनवी रामदास भवसागर तरवी ॥ २ ॥

॥ पद ॥ साजिरें हो रामरूप साजिरें हो ॥ धृ० ॥ रूप सकळें लावण्य लाजिलें ॥ मानसीं बैसलें ॥ १ ॥ सर्वांगें सुंदर ठाण मनोहर ॥ दासाचा आधार ॥ २ ॥

॥ पद ॥ देखिला हो राघव देखिला ॥ धृ० ॥ रूप रामाचें लावण्य साचें ॥ ध्यान विश्रामाचें ॥ १ ॥ चंचळ मानस पाहे वास ॥ रामीं रामदास ॥ २ ॥

---

१ वाट.

॥ पद ॥ शरण मी राघवा हो ॥ ध्रु० ॥ अंतरध्याना गुणनिधाना ॥ कज पहा हो ॥ १ ॥ भजन कांहीं घडत नाहीं ॥ हें साहा हो ॥ २ ॥ रामदास धरून कास ॥ एक भावो ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ रे मानवा उगीच आयुचों जिणीं ॥ आह्मां घ्यानीं भेटि-ची सिरणी ॥ ध्रु० ॥ नरापरीस वानर भले ॥ जिहीं डोळां राम देखियेले ॥ १ ॥ त्यासी रघुराज हितगुज बोले ॥ कोण्या भाग्यें भगवंत भेटले ॥ २ ॥ रामिं मिनले ते असो नीचयाती ॥ त्यांच्या चरणांची वंदीन माती ॥ नित्यनव्हाळी गाऊनि करूं किती ॥ तेणें रघुनाथीं उपजेल प्रीती ॥ ३ ॥ रामीरामदास ह्मणे एक करूं ॥ यारे आह्मी तैसा चि भाव धरूं ॥ भक्तिप्रेमाचा दाऊं निर्धारू ॥ तेणें आह्मां भेटेल रघुवीरू ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ कैंचें घर कैंचें दार ॥ मिथ्या सकळ ही व्यापार ॥ अंतीं सोइरा रघुवीर ॥ कां भुललासी ॥ १ ॥ कोणी नव्हेति रे कोणाचीं ॥ सकळही सांगाती देहाचीं ॥ धरीं सोई त्या रामाची ॥ कां भुल-लासी ॥ २ ॥ बहु औघड आहे वाट ॥ कैसी न कळे उरकेल वाट ॥ होई रघुविरजीचा भाट ॥ कां भुललासी ॥ ३ ॥ फिर माघारा पर-तोन पाहें ॥ एक धर्म ची होउनि राहें ॥ धन जोडिलें नरा हें ॥ कां भुल० ॥ ४ ॥ ऐसी करावी वा जोडी ॥ राहे एथें तेथें गोडी ॥ सोडीं मिथ्या प्रपंचवोढी ॥ कां भुल० ॥ ५ ॥ केव्हां जाईल न कळे श्वास ॥ राहे तें घर पडेल वोस ॥ ये कुडीचा उपजेल त्रास ॥ कां भु० ॥ ६ ॥ सावध होई रे वा ऐसा ॥ वोढीं जळते घरींचा वासा ॥ स्मर माझ्या रमाधीशा ॥ कां भु० ॥ ७ ॥ संसार पाण्याचा बुडबुडा ॥ पाचा नको करूं तो ओढा ॥ तूं समजेसीना मूढा ॥ कां भु० ॥ ८ ॥ करीं सीताराम येत्र ॥ होईल देह तुझा पवित्र ॥ वरकड भिंतीवरील चित्र ॥ कां भु० ॥ ९ ॥ कां रे वेसलास निश्चळ ॥ करिशील अनर्थास मूळ ॥

---

१ मित्र.

मांडुनी विश्रांतीचें स्थळ ॥ कां मु० ॥ १० ॥ मुख्य असूं द्यावी दया ॥ नाहीं तर मंत्र ही जाईल वांया ॥ मिठी घाली रामपायां ॥ कां मु० ॥ ११ ॥ करिशील डोळ्यांचा अंधार ॥ पाहें जनाची निवेर ॥ सांडीं धनसंपत्तीचें वारें ॥ कां मु० ॥ १२ ॥ अंगीं धनसंपत्तीचें वारें ॥ खाया मिळतील भुतें पोरें ॥ कामा नयेत रे निर्धारें ॥ कां मु० ॥ १३ ॥ रामरामाचें जीवन ॥ तूं कां न करिसी सावन ॥ राम तोडील भवबंधन ॥ कां मु० ॥ १४ ॥

॥ पद ॥ चातुर चातुरसे चटका ॥ धृ० ॥ एक एक गुणपरवाही डाक ॥ तन मेरी तोरी गयो तटका ॥ १ ॥ सुनत देखत गुण मगट लोकनयें ॥ आजब लागे चटका ॥ २ ॥ रामदाससांही ॥ सबघट-व्यापक ॥ आनंदकी घटका ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ साई मी हो मी हो जाइली सगी ॥ सरी गुरुदास ॥ अखिल पदार्थी उदास ॥ धृ० ॥ हा पर नश्वर जाणुनि हृदयीं ॥ आलासे बहु त्रास ॥ १ ॥ नित्यानित्यविवेक विचारुनि ॥ सेवंती ब्रह्मरसास ॥ २ ॥ तुर्या उल्लंघुनि उन्मनी सेवुनी ॥ स्वस्वरुपीं निजवास ॥ ३ ॥ निजतृप्तीनी देउनि तृप्ति ॥ केला अनुभवग्रास ॥ ४ ॥ रामदासप्रभु नित्य उदास ॥ सबरणीं विश्वास ॥ ५ ॥ आवडतो प्रिय पारि नवसेना ॥ धृ० ॥ स्वजना हुनि प्रिय देह आपुला ॥ तो हि विटे पारि आपण विटेना ॥ १ ॥ क्षा वरी धावती इंद्रिय मन ही ॥ सर्व ही धावुनि आपण दिसेना ॥ २ ॥ श्रीगुरुदास्य अनन्य घडे जरि ॥ अनुभवतंतु कधीं तुटेना ॥ ३ ॥ कोण भी मज कळत चीं नाहीं ॥ सारासारविचार शोधुनी पाहीं ॥ १ ॥ नारी म्हणों तरी नर ची भासे ॥ नर म्हणों तरी समूळ विनासे ॥ २ ॥ दास म्हणों तरि राम चि आहे ॥ राम म्हणों तरि नाम न साहे ॥ ३ ॥ ॥ आतां तरि जाय जाय जाय धरि सद्गुरुचे पाय ॥ धृ० ॥ संकल्प विकल्प

१ साधु.

सोडुनि राहें दृढ धरूनी पाय पाय पाय ॥ १ ॥ नामहरण ग ज्या मुखीं नाहीं त्याणें वांचुनी काय काय काय ॥ २ ॥ मानवतनु ही नये मागुती बरें विचारुनि पाहें पाहें पाहें ॥ ३ ॥ आत्मानात्मवि-चार न करितां व्यर्थ प्रसवली माय माय माय ॥ ४ ॥ सहस्र अन्याय जरी त्वां केले कृपा करील गुरुमाय माय माय ॥ ५ ॥ रामदास ह्मणे नामस्मरणें भिक्षा मागुनि खाय खाय खाय ॥ ६ ॥ आतां तरि० ॥

अरे नर सारविचार कसा ॥ धृ० ॥ क्षीरनीर एक हंस निवडितां ॥ काय कळे वायसां ॥ १ ॥ माया ब्रह्म एक संत जाणती ॥ सारांश घेती तसा ॥ २ ॥ दास ह्मणे वंद्य निंद्य वेगळें ॥ कर्मानुसार ठसा ॥ ३ ॥ अरे मन पावन देव धरीं ॥ अनहीत न करीं ॥ धृ० ॥ नित्या-नित्यविवेक करावा ॥ बहुजना उद्धरीं ॥ आत्मा कोण अनात्मा कैसा ॥ परपार उतरीं ॥ २ ॥ दास ह्मणे तुझा तूंचि सखा रे ॥ हीत तुझें तूं करीं ॥ ३ ॥ ॥ अरे नर सारविचार करीं ॥ मन बरें विवरीं ॥ धृ० ॥ सारासारविचार न येतां ॥ वाहसी भवपुरीं ॥ १ ॥ सकळ च-राचर कोठुनि जालें ॥ कोठें निमालें तरी ॥ २ ॥ दास ह्मणे जरी समजसी तरी ॥ मुळींची सोय धरीं ॥ ३ ॥ अरे नर० ॥ ॥ भूतकाळीं कर्म केलें वर्तमानीं आलें ॥ त्याचें सुख मानूनियां भोगितों आपुलें ॥ धृ० ॥ सुखदुःख भोग जाला तो चि मागिल ठेवा ॥ आतां दुःख मानूं नको करीं रामसेवा ॥ १ ॥ बाईल मेली पोर मेलें द्रव्य नाहीं गाठीं ॥ तळमळ लागली जीवा कां रे होशी कष्टी ॥ २ ॥ जें जें दुःख होतें जिवा तें चि मागील कर्म ॥ आतां त्याचें सुख मानीं स्मर रामनाम ॥ ३ ॥ नामाविण राहूं नको असा फजित होशी ॥ पुन्हा घाबि नये बापा नरका मध्यें जाशी ॥ ४ ॥ भविष्याचा धोका तुझे हाता मध्यें आहे ॥ पळभर विसरूं नको नाहिं कोणी साह्य ॥ ५ ॥ सावध होईं सावध होईं किती सांगूं तुजला ॥ परिणाम कठिण

---

१ शाश्वत अशाश्वत याचा विचार.

मोठा शरण जाई गुरुला ॥ ३ ॥ दास ह्मणे जालें तें नर्गी होउनिया गेलें ॥ नको नको ह्मणतां हि भोगावें तें कर्म ॥ ४ ॥ भूतकाळीं० ॥

॥ पद ॥ एकल्या जगदंतर जाहल्या ॥ आणीक कोणी च नाहीं तयाल्या ॥ १ ॥ चारी खाणी चारी वाणी ॥ हालवी चालवी बोलवी त्याल्या ॥ २ ॥ एक धर्म एकत्यागीन आहे ॥ आपणा आपण भोगवीत आहे ॥ ३ ॥ दास ह्मणे हा बहुविध तमाशा ॥ पाहिला तो मग होईल तैसा ॥ ४ ॥

॥ पद ॥ ज्या ज्या वेळे जें जें होईल तें तें भोगावें ॥ विवेकाला विसरून आपण कष्टी कां व्हावें ॥ ध्रु० ॥ एकदा एक वेळ बहु सुखाची गेली ॥ एकदा एक वेळ जिवा बहु पीडा झाली ॥ १ ॥ एकदा मार्गं जातां मिळती पडला पैका ॥ एकदा मार्गं जातां न मिळे भाजीचें पान ॥ २ ॥ सुकृतदुष्कृत[१] दोन्ही पूर्वदत्ताचें फळ ॥ ऐसें प्राणी जाणना तो मूर्ख ची केवळ ॥ ३ ॥ देहदुःखास सुख ऐसें बरवें जाणोन ॥ सुखदुःखा विरहित रामदास आपण ॥ ४ ॥ ज्या ज्या० ॥

॥ पद ॥ घटका गेली पळें गेलीं तास वाजे झणाणा ॥ आयुष्याचा नाश होतो राम कां रे ह्मणाना ॥ १ ॥ एक प्रहर दोन प्रहर तीन प्रहर गेले ॥ विषयाच्या संगा सुखें चारी प्रहर गेले ॥ २ ॥ राम कांहीं झोंप कांहीं स्त्रीसंगें गेली ॥ ऐशी अठा प्रहरांची वासलात झाली ॥ ३ ॥ दास ह्मणे तास वाजे सकळां स्मरण देतो ॥ वेळोवेळां राम ह्मणा ह्मणोनि झणकारितो ॥ ४ ॥

॥ अंजनीगीत ॥ लंके हूनि अयोध्ये येतां ॥ राम लक्ष्मण सीता ॥ हनुमंतें अंजनीपाना ॥ रामें वळी गाथा ॥ १ ॥ सर्वे केला नमस्कार ॥ कथ बोले रघुवीर ॥ तुझ्या कुमरें आम्हां थोर ॥ उपकार केला ॥ २ ॥ सीताशुद्धि येणें केली ॥ लक्ष्मणाची शक्ति हरिली ॥ लंके जाळुनि निर्दाळिली ॥ राक्षससेना ॥ ३ ॥ अहिरावण महिराव-

१ पापपुण्य.

णा ॥ घात करिती आमुच्या प्राणा ॥ देवीरूपें दोघां जणां ॥ रक्षि- लें माते ॥ ४ ॥ अठरा पद्म वानरभार ॥ असें युद्ध केलें फार ॥ शि- ळासेतु सागर ॥ समाप्त केला ॥ ५ ॥ माते तुझ्या उदरीं जाण ॥ हनुमान जन्मला रत्न ॥ येवढें माझें रामायण ॥ याचेनि योगें ॥६॥ ऐकुन पुत्राची ही स्तुति ॥ माता तुच्छ मानी चित्तीं ॥ व्यर्थ कां वा रघुपती ॥ वाहसी भार ॥ ७ ॥ हा कां माझ्या उदरीं आला ॥ गर्भा हूनी नाहिं गळाला ॥ आपण असतां कष्टवीला ॥ श्रीराम माझा ॥ ॥ ८ ॥ माझिया दुग्धाची मोठी ॥ कळिकाळाची नरडी मुरडीं ॥ रावणादिक हे बापुडीं ॥ घुंगुरडीं तेथें ॥ ९ ॥ असत्य रामा वाटेल बोली ॥ दुग्धधारा सोडियेली ॥ शैला उदरीं खोचकिली ॥ त्रि- खंड तेव्हां ॥ १० ॥ वेणीदंड परतविला ॥ लोक लागीं वेढा दिध- ला ॥ आणुनि रामाशी दाखविला ॥ अंजनीमातें ॥ ११ ॥ सीता बोले अंजनीशी ॥ कां कोपसी बाळकाशीं ॥ रामें आज्ञा हनुमंता- शी ॥ दिधली नव्हती ॥ १२ ॥ आश्चर्य वाटलेंसे रामा ॥ म्हणे मा- ते धन्य महिमा ॥ पादपद्में चवघां जणां ॥ वंदिलें भावें ॥ १३ ॥ अ- त्यंत विख्यात सखा ॥ हनुमंत भक्त नीका ॥ रामदास पाठीराखा ॥ महारुद्र तो ॥ १४ ॥

॥पद॥ गणपति गणराज ढुंढिराज महाराज ॥ चिंतामणि मो- रेश्वर या विण नाहीं काज ॥धृ०॥ अकार उकार मकार तुझी शुंडा अनिवार ॥ ब्रह्माविष्णुमहेश तरि तुझे च अवतार ॥ १ ॥ त्रिगुण तूं गुणातीत ॥ नामरूपविरहित ॥ पुरुष नामप्रकृतींत अंत नाहीं हा ॥ २॥ सच्चिदानंद देवा ॥ आदि अंत तुला च ठावा ॥ दास म्ह- णे वरदभावा ॥ कृपा दृष्टीं हा ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ प्रकट निरंजन प्रकट निरंजन आहे ॥ आगमं निगम सं- तसमागम सद्गुरुवचन पाहे ॥ १ ॥ आत्मविचारें शास्त्रविचारें गुरु

१ शाहे.

विचारें शोध ॥ मीपण तूंपण शोधूनि पाहतां ॥ आपण आपणा शोध ॥ प्रकट० २ ॥ जडांश चंचळ चाळविताहे चंचळ स्थीर न राहे ॥ मध्यांत आहे शोधूनि पाहें निश्चळ होउन राहें ॥ ३ ॥ भजनीं भजन आत्मनिवेदन श्रवण मनन सारा ॥ दास म्हणे निज गुज शोधितां होत नसे भवबाधा ॥ प्रकट० ॥ ॥ पहा पहा या जगांत राम आहे ॥ राम आहे राम आहे राम आहे ॥ ध्रु० ॥ जग हें अवघें राम च सारा ॥ अंतरीं पाहें करीं विचारा ॥ १ ॥ एक सुवर्णी बहु अलंकारा ॥ तद्वत पाहीं सर्व पसारा ॥ विना कल्लोळ नाहीं धारा ॥ राम च राम हीं ये ये सारा ॥ ३ ॥ दास म्हणे हा राम च भरला ॥ भरला उरला चाळ न सुटला ॥ ४ पहा पहा ० ॥

॥ पद ॥ गुरुदातारें दातार ॥ अभिनव कैसें कैसें केलें ॥ ध्रु० ॥ एकाचि वचनें न बोलत बोलतां मानस विलया नेलें ॥ १ ॥ भवसंगें कृतनश्वर बोध ॥ निजबोधें उतरिलें ॥ २ ॥ दास म्हणे मज मीपणविरहित ॥ निजपदीं नांदविलें ॥ ३ ॥

॥ पद ॥ मिश्रित सारासार ॥ अरे निवडी तो ची चतुर ॥ ध्रु० ॥ ब्रह्मनिरंजन अक्षय सत्य माया जनार द्वैत अनित्य ॥ १ ॥ पारखीवीण खरें निवडेना ॥ मूढ कर्म जन हीन कळेना ॥ २ ॥ मेळविलें जळ अमृत दोनी ॥ हंस जसा पय घे निवडोनी ॥ ३ ॥ दास म्हणे निज कौतुक मोठें ॥ अनुभव बोलतां शाब्दिक खोटें ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ प्रपंच त्यागियेच्या बुद्धि ॥ जडली परमार्थ उपाधी ॥ १ ॥ मना होई सावचित्त ॥ त्याग करणें उचित ॥ २ ॥ संप्रदाय समुदाय ॥ तेणें जडे अहंभाव ॥ ३ ॥ रामदास म्हणे नेमें ॥ भिक्षा मागणें उत्तम ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ प्रपंच केला नष्टाचोडी ॥ पडली परमार्थाची बेडी ॥ १ ॥ सावधान व्हावें जीवा ॥ त्याग केला ची करावा ॥ २ ॥ काय

१ त्यागप्रमाणें.

क्रोध राग द्वेष ॥ अंगीं जडले विशेष ॥ ३ ॥ रामदासें बरें केलें ॥ अवघें जाणुनि त्यागीलें ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ नको ओळखीच जन ॥ अंगीं वाजे अभिमान ॥१॥ आतां तेथें जावें मना ॥ जेथें कोणी ओळखेना ॥२॥ लोक ह्मणती कोण काय ॥ पुसतां हीं सांगों नये ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे पाहीं ॥ जेथें कांहीं चिंता नाहीं ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ तुह्मां आह्मां मुळीं झाली नाहीं तुटी ॥ तुटी वीण भेटी इच्छीतसां॥१॥इच्छीतसां योग नसतां वियोग ॥ तुह्मां आह्मां योग सर्वकाळ ॥ २ ॥ सर्वकाळ तुह्मी आह्मी एक स्थळीं ॥ वायां मृगजळीं बुडों नका ॥ ३ ॥ बुडों नको आतां सावध असावें ॥ रूप ओळखावें जवळीच ॥ ४ ॥ जवळी च आहे नका धरूं दुरी ॥ बाह्य अभ्यंतरीं असोनियां ॥ ५ ॥ असोनी सांनिच वियोगाचा खेद ॥ नसोनियां भेद लावूं नये ॥ ६ ॥ लावूं नये भेद मायिक संबंधीं ॥ रामदासा बाधीं भेटी झाली ॥ ७ ॥

॥ अभंग ॥ अनंताचा अंत पहावया गेलों ॥ तेणें विसरलों आपणासी ॥ १ ॥ आपणा आपण पाहतां दिसेना ॥ रूप गवसेना दोहीं कडे ॥ २ ॥ दोहीं कडे देव आपण चि आहे ॥ संग हा न साहे माझा मज ॥ ३ ॥ माझा मज भार जाहला बहुत ॥ देखतां देखत कळों आलें ॥ ४ ॥ कळों आला भार देखतां विचार ॥ पुढें सारासार विचाराणा ॥५॥ विचारणा झाली रामीरामदासां ॥ सर्व हीं संगासी मुक्त केलं ॥ ६ ॥ मुक्त केलें मोक्षा मुक्तीची उपेक्षा ॥ तुटली अपेक्षा कोणी एक ॥ ७ ॥

॥ अभंग ॥ शाहाणे ह्मणवितां ब्रह्मज्ञानें वीण ॥ संसाराचा शीण करोनियां ॥ १ ॥ करोनी संसार रात्रंदिवस धंदा ॥ कैसे हो गोविंदा चूकलेती ॥ २ ॥ चुकलेती वायां तुह्मी कां बंद हो ॥ अंतरीं

१ मनांत.

संदेहो जन्मवरी ॥ ३ ॥ जन्मवरी वांझें वाहिलें वाउगें ॥ व्यर्थ काम- रंगें रंगोनियां ॥ ४ ॥ रंगोनिया कामीं अंतरले रामीं ॥ दास म्हणे ऊर्मी कामा नये ॥ ५ ॥

॥ अभंग ॥ ज्ञान आलें भक्तजना ॥ सांडूं नये उपासना ॥ १ ॥ लोकां सांगावें हें सार ॥ मुख्य सांगतां विचार ॥ २ ॥ होय सर्वांचें कल्याण ॥ पाहें नये अप्रमाण ॥ ३ ॥ दास म्हणे अनुभवलें ॥ भजन भगवंताचें भलें ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ प्रवृत्ति सासुरें निवृत्ति माहेर ॥ तेथें निरंतर मन माझें ॥ १ ॥ माझे मनीं सदा माहेर तुटेना ॥ सासुरीं सुटेना काय करूं ॥ २ ॥ काय करूं मज लागला लौकिक ॥ तेणें हा विवेक दुरी जाय ॥ ३ ॥ दुरी जाय हित मज चि देखतां ॥ प्रयत्न करूं जातां होत नाहीं ॥ ४ ॥ होत नाहीं यत्न संतसंगाविण ॥ रामदासी खूण सांगतसे ॥ ५ ॥

॥ अभंग ॥ मोळतां ज्ञान ओळखी मोडली ॥ भेटी हे जोडली आपणासी ॥ १ ॥ आपणासीं भेटी झाली बहुतां दिसां ॥ तुटला वळसा मीपणाचा ॥ २ ॥ मीपणाचा भार भवें केला वाव ॥ दास म्हणे देव प्रकटला ॥ ३

॥ अभंग ॥ दिसे तें नासेल सर्वत्र जाणती ॥ वायां बोला विपत्ति काय काज ॥ १ ॥ कार्यकारण हा विवेक पाहिजे ॥ तरी च राहिजे शाश्वतासी ॥ २ ॥ शाश्वतासी जातें येणें चि न घडे ॥ साकार हें मोडे दास म्हणे ॥ ३ ॥

॥ अभंग ॥ मन हें विवेकें विशाळ करावें ॥ मग आठवावें पर- ब्रह्म ॥ १ ॥ परब्रह्म मनीं तरी च नांदेल ॥ जरी बोधें गळे अहंकार ॥ २ ॥ अहंकार गळे संताचे संगती ॥ मग आदीं अंतीं समाधान ॥ ३ ॥ समाधान घडे स्वस्वरूपीं राहातां ॥ विवेक पाहातां निः

१ कामादिकाचा आवेश. २ व्यर्थ.

संगाचा ॥ ४ ॥ निःसंगाचा संग दृढ तो धरावा ॥ संसार तरावा दास ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ अभंग ॥ आह्मी सावधान गावें ॥ तुह्मीं सावध ऐकावें ॥ १ ॥ सकळ सृष्टीचा गोसांवी ॥ त्याची ओळख पुसावी ॥ २ ॥ स्वयें बोलिला सर्वज्ञ ॥ ज्ञानें विण अवघे पशु ॥ ३ ॥ दास ह्मणे नाहीं ज्ञान ॥ तया नर्कीं पतन ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ जेणें ज्ञान हें नेणावें ॥ पशु तयासी ह्मणावें ॥ १ ॥ जेणें केलें चराचर ॥ कोण विश्वासी आधार ॥ २ ॥ ब्रह्मादिकांचा निर्मिता ॥ कोण आहे त्या परता ॥ ३ ॥ अनंत ब्रह्मांडांच्या माळा ॥ विचित्र भगवंताची कळा ॥ ४ ॥ रामदासाचा विवेक ॥ सर्वां घटीं देव एक ॥ ५ ॥

॥ अभंग ॥ देह आरोग्य चालतें ॥ भाग्य नाहीं त्या परतें ॥ १ ॥ लाहो घ्यावा हरिभक्तीचा ॥ नाहीं भरंवसा देहाचा ॥ २ ॥ देह आहे क्षणभंगुर ॥ तुम्ही जाणतां विचार ॥ ३ ॥ रामीरामदास ह्मणे ॥ अकस्मात लागे जाणें ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ ज्याचेनी जितासी त्यासी चुकलासी ॥ व्यर्थ चि झालासी भूमिभार ॥ १ ॥ भूमिभार जिणें तुझें गुरू विणें ॥ वचनें प्रमाणें जाण बापा ॥ २ ॥ जाणें तूं हे गती गुरू विण नाहीं ॥ पडसी प्रवाहीं माया जाळीं ॥ ३ ॥ मायाजाळीं वायां गुंतलासी मूढा ॥ जन्मा वरि वोढा तडातोडी ॥४॥ कांहीं तडातोडी कांहीं देव जोडीं ॥ आयुष्याची घडी ऐसी वेचीं ॥ ५ ॥ ऐशी वेचीं बापा आपुली वयसा ॥ दास ह्मणे ऐशा काळीं घालीं ॥ ६ ॥

॥ अभंग ॥ काय करितें हें मन ॥ साक्ष आपुला आपण ॥ १ ॥ काय वासना ह्मणते ॥ आपणास साक्ष येते ॥२॥ मन असे वेरगळ ॥ केल्या होतसे विव्हळ ॥ ३ ॥ सोडीना हें सांसारिक ॥ कांहीं पदार्थ

१ लाभ. १ अनिवार.

विवेक ॥ ४ ॥ दास ह्मणे सावधान ॥ पदरीं बांधलें मरण ॥ ५ ॥

॥ अभंग ॥ करूनि अकर्ते होऊनीयां गेले ॥ तेणें पंथें चाले तो चि धन्य ॥ १ ॥ तो चि धन्य जनीं पूर्ण साधनानीं ॥ जनीं आणि वनीं सारिखा चि ॥ २ ॥ सारिखाचा जेथें तेथें पालटेना ॥ तये अनुमाना कोणी एक ॥ ३ ॥ कोणी एक लोक देहासी पाहाती ॥ अंतरींची गती कोण जाणे ॥ ४ ॥ कोण जाणे काय सांगतां मनींचें ॥ जनासि जनाचें वर्तमान ॥ ५ ॥ वर्तमान पाहे अंतर शोधावें ॥ मनासी बोधावें दास ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ अभंग ॥ तुम्हीं आम्हीं करूं देवाचा निश्चय ॥ जया नाहीं क्षय तो चि देव ॥ १ ॥ देव हा अमर नित्य निरंतर ॥ व्यापुनी अंतर देव आहे ॥ २ ॥ ज्ञानदृष्टी वस तया देव दावी ॥ अंतरीं प्रकाशे ज्ञानदृष्टी ॥ ३ ॥ ज्ञान दृष्टी होतां पाविजे अनंता ॥ हा शब्द तत्त्वता दास ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ बोलवेना तें बोलावें ॥ चालवेना तेथें जावें ॥ १ ॥ नवल स्वरूपाच्या योगें ॥ आवरणाचे वियोगें ॥ २ ॥ वाट नाहीं तेथें जावें ॥ जाणवेना तें जाणावें ॥ ३ ॥ रामदासीं दृढ बुद्धि ॥ होतां सहज समाधि ॥ ४ ॥

॥अभंग॥ गेलों वस्तूशीं भेटाया ॥ तिकडे ब्रह्म इकडे माया ॥ १ ॥ दोहीं मध्यें सांपडलों ॥ मी च ब्रह्म ऐसें बोलों ॥ २ ॥ वस्तु निर्मळ निश्चळ ॥ माया चंचळ चपळ ॥ ३ ॥ रामीरामदास ह्मणे ॥ अवघें मनाचें करणें ॥ ४ ॥

॥ दिवटा ॥ हुशार भाई हुशार ॥ अवघीं असावें खबरदार॥ ॥ काळोखें पडतें फार ॥ एकासी एक दिसेना ॥ १ ॥ चोरांचे कळप फिरती ॥ अवचित दगा करिती ॥ निजोन कां जागविती ॥ मी दिवट्या साहेबाचा ॥ २ ॥ मी हशम नव्हे साहेबाचा ॥ नफरें इत-

१ सावध. २ सेवक.

बागेचा ॥ मज रातीं जागवयाचा ॥ हुद्दा दिधला ॥ ३ ॥ मी मारें रात जागतों ॥ अठरा महालांची खबर घेतों ॥ माझी नजरेंत गवसतों ॥ मनीं धरितों चहूंचे गुण ॥ ४ ॥ मी सकळिकांचें करितों बरें ॥ परि मज मानितीं अहंकारें ॥ चोरां लागतीं आपुल्या चोरें ॥ ते समूळ नागवती ॥ ५ ॥ जे मजला मानिती ॥ माझ्या विचारें वर्तती ॥ तरि हरिगस्त झाल्या न पवती ॥ ते नाडेनात जी ॥ ६ ॥ जे जे झोंपेनें पीडती ॥ ते ते अवघे चि नाडले ॥ यमयातनेशीं जडले ॥ पाहुणेर द्यावया कारणें ॥ ७ ॥ जे मद्भंग जडले ॥ जन्ममरणा रहाटीं जोडले ॥ सुटिका नव्हतां पडिले ॥ बांधोनियां जी ॥ ८ ॥ अरे जागा स्वरूपीं जागा ॥ मुक्तीचा सोहळा भोगा ॥ कर्म आपले अंगा ॥ लागों च नेदावें ॥ ९ ॥ अरे हुशार भाई हुशार ॥ झोपेनें नाडले थोर थोर ॥ म्यां जे जे केले खबरदार ॥ ते कडेशीं पडिले जी ॥ १० ॥ महादेव निजेनें भ्रमला ॥ विषें तनमळा लागला ॥ मग म्यां खबरदार केला ॥ तो वांचला दों अक्षरीं ॥ ११ ॥ स्वामी कार्तिक निजेनें भ्रमला ॥ वळेचीं परस्त्री भोगूं लागला ॥ मातृगमन घडावें त्याला ॥ तों म्यां खबरदार केला ॥ १२ ॥ विष्णु निजेनें भ्रमला ॥ परस्त्रिये मोहें जागीं झाला ॥ तो म्यां खबरदार केला ॥ मोहो दवडीला शक्तीचा ॥ १३ ॥ ब्रह्मा निजेनें भ्रमला ॥ चोरांनीं समूळ नागविला ॥ सकळ धर्म बुडविला ॥ दुकाळ पडिला मोटा जी ॥ १४ ॥ मग म्यां खबरदार केला ॥ तो बाव्रानें स्मरला ॥ तेणें जाउनि चोर मारिला ॥ लेकाचें वित्त दिधलें ॥ १५ ॥ नारद निजेनें भ्रमला ॥ बायको होऊनी साठ लेंक व्याला ॥ तो म्यां खबरदार केला ॥ मग पावला पहिला वेष ॥ १६ ॥ इंद्रें मानिलें नाहीं मजला ॥ सहस्र भोकें पडलीं त्याला ॥ शुक्रें डोळा फोडोनी घेतला ॥ न मानी मजला ह्मणवूनी ॥ १७ ॥ चंद्रें नाहीं मानिलें मज-

---

१ इमानाचा.

ला ॥ अभिमानें सर्व जिंकिला ॥ तो क्षयरोगी जाहला ॥ नाडला
आपले करणीनें ॥ १८ ॥ दक्ष जिणें भंगला ॥ मानिलें नाहीं स-
जला ॥ पर्वशिरागाशी मुकला ॥ जाहला यें तो बोकडमुखी ॥ १९ ॥
गुरूनें नाहीं मानिलें सजला ॥ वाईट रामतुनी चेपला ॥ यम जिणें
स्थापिला ॥ झाला केवळ दासीपुत्र ॥ २० ॥ रावण जिणें भ्रमला ॥
कुलक्षय करोनि शोकीं पडला ॥ मग त्यां खबरदार केला ॥ मग
जाहला रामरूपी ॥ २१ ॥ ऐसे केकोनि दृष्टांत ॥ सावध करीतो क-
रा स्वहित ॥ नाहि आपलें फल भोगा समस्त ॥ यां सांगतो जी ॥
॥ २२ ॥ यां सांगतो उतराई ॥ कोणाशी कांहीं मागत नाहीं ॥ परो-
पकारास्तव पाहीं ॥ हुशार करितों ॥ २३ ॥ ऐसें दिवस जाय वा-
ळोनी ॥ वरया पाल्टी हाक देउनी ॥ दास झणे दिवटया मानी ॥ तो
चि तरला मोहरानी ॥ २४ ॥

॥ पिंगळा ॥ साकणा ॥ श्रीरघुनंदनस्वामी दत्ता ॥ सत्संगियो द-
त्ता ॥ संताचे सभेसी दत्ता ॥ धर्माचे सभेसी दत्ता ॥ राजमुद्रा देवमु-
द्रा ॥ ज्ञानमुद्रा ते ध्यानी दत्ता हो ॥ वेदांतसिद्धांत दत्ता ॥ धादांत
तें सज पिंगळ्याचे बोलणें गाय नरायण हो ॥ १ ॥ ऐसें सर्वही सरे-
ल ॥ परि अविनाशी वस्तु एक उरेल ॥ तें सज्ञान जाणतील गाय
नरायण हो ॥ २ ॥ या पृथ्वीस प्रळय होईल ॥ महाकाळ पडेल ॥
सकळ जीवनें आटेल ॥ हा मी पिंगळा बोलतां जातो ॥ ३ ॥ शतव-
र्षें पाऊस जाईल ॥ तेणें जीवसृष्टी मरेल ॥ सूर्य बारा कळीं त-
पेल ॥ तेणें पर्वत सहित पृथ्वी जळेल ॥ गाय० ॥ ४ ॥ पांचली शे-
षाचिया फडा ॥ तो विष वमी भडभडा ॥ पाताळ जळती धडध-
डा ॥ ऐसी ब्रह्मांडांची राखोंडी होईल ॥ गाय नरायण हो ॥ ५ ॥
पाऊस पडेल शुंडाधारी ॥ तेणें बुडेल धात्री ॥ आगि प्रकटेल अं-
बरीं ॥ तो काय बाहेरी ॥ तया पाणियाची तेथें सुटेल वावधान ॥

---

१ उदक. २ पृथ्वी. ३ नाश. ४ महापूर.

तेणें विझेल तो अग्न ॥ वारियासी गिळितां गगन गगनासी राहे खाउन ॥ तो तामस अहंकार गाय नरायन हो ॥६॥ राजस बुडवील तामस अहंकारास सात्विक बुडवील ॥ राजस गिळील तामस सात्विक गिळिल अहंकारास ॥ गुण माया गिळील गुणास ॥ महंमाया करील गाय नरायन हो ॥ ७ ॥ गुणक्षोभिणी माये पोटीं ॥ माया मूळमाया पोटीं ॥ मूळमाया स्वरूपा पोटीं ॥ लीन हो गाय नरायन हो ॥८॥ विघ्न मोठें गाय राम नहो ॥ कांहीं शांति करा हो ॥ कांहीं त्याग करा हो ॥ उत्तम पाहा राजा गाय राय नहो ॥ ९ ॥ शुरेची रासी कोण ॥ बापाची रासी कोण ॥ म्यां स्वतर खाव मिथुन कर्क सिंह कन्या तूळ वृश्चिक धन मकर कुंभ मीन ॥ १० ॥ मीनाचा मी रोग वरा लाभ आहे गाय रायन हो ॥ थोरल्या पुस्तकाचा शकून पाहें ॥ मज पिंगळ्याचे हातें नगाय०॥११॥ बुद्धि कांहीं खोविला वरी ॥ नित्राली एकाशी राज्यपदवी॥ तुझी हरपली सांपडेल ठेवी ॥ तरी मज पिंगळ्याला विसरोन ॥ रामीरामदास सर्वदा भाकून[1] गेला निजपदा ॥ त्याचिया नेमाची शब्दा ॥ जतन करा गाय न राय हो ॥ १२ ॥

॥जोगीछंद॥ काळ बहिरी मसाणा ॥ बंधु तुळज्याचा जाणा॥ काळ पिळिपेला घाणा ॥ बहिरी हुमेजी नाणा ॥ बहिरी जोग बोलणी बोलती ॥ निळ्या घोड्याचा राउत ॥ हातीं त्रिशूळ संगीत॥ कावि घेतो लखलखित ॥ उंच कास तखतखीत ॥ तायडोबडसात॥ तेथें बहिरीचि प्रचिती ॥ नागखंडें झोंबती ॥ तेथें बहिरीची प्रचिती ॥ नागखंडें झोंबती ॥ तेथें बहिरीचि प्रचिति ॥ पहिला देव तो बद्धाचा॥दुसरा देव मुमुक्षाचा॥तिसरा देव तो साधकाचा॥चवथा-देव तो वेगळा ॥ अगम्य त्याची लिळा ॥ पहिला गुण महेशाचा ॥ दुसरा गुण तो ब्रह्मयाचा ॥ तिसरा गुण तो विष्णूचा ॥ चौथा गु-

---

१ शकून सांगून.

ण तो वेगळा ॥ पहिला भक्त तो कायेचा ॥ दुसरा भक्त तो वाचेचा ॥ तिसरा भक्त तो मनाचा ॥ चौथा भक्त तो वेगळा ॥ आगम्य त्याची लिळा ॥ कानफाटया ॥ अलख जागी ॥ अलख अलख सबकोइकहे ॥ अलख अलख सो न्यारा ॥ जैसी किर्णीही वैसी रहणी ॥ सोई नाथका प्यारा ॥ अलख जागा ॥ साई अलख जागे ॥ अलख पाया कहणी आया उसकी बात अही ॥ गोरख गोरख सबकोइकहे ॥ गोरख नबुझे कोइ ॥ जोगीद्रक जो कोउ रखे सोइ गोरख होय ॥ नवाके नवनके ज्या मे प्राणीका हे नाथाकथा छोड कंठ लगाय जोगी रहता नगा ॥ जनमेंभोगी मनसे त्यागी ॥ मनसे बंधा जनमे मुक्ता ॥ कथनी कहत लोक रुफावे ॥ सोहि ज्ञानका आंधा ॥ जोगी भीतर मढिया ॥ पंच करत भीतर बाई ॥ जीवनमे जीव देखन गया जोगी ॥ की मृगनयनी ॥ फेरी करते घरघर फीरे ॥ कौनरा बड्याई नागा ॥ कंथा आवे कथा जावे ॥ जोगी रहता न्यारा ॥ सिंगी बाजे बावगाजे साईर मंडी बाहे ॥ नाथ न बुझे गुनमन सर ॥ नाथ बुझे सो छुटे ॥ मुद्रा फारी कानमे डारी ॥ आपसे नफारीको ये आपसे फारे मुद्रा पैठी ॥ सोई गोरख होय ॥ जोग न ज्यानु जगुत न जानु ॥ न जानु आसन ध्यान ॥ रामीकृकृपा दासन पाई ॥ अलख हुवा परिपूर्ण ॥ १० ॥

॥ अभंग ॥ (प्रश्न) नमो वागीश्वरी शारदा सुंदरी ॥ श्रोता प्रश्न करी वक्तयाशी ॥ १ ॥ वक्तयाशी पुसे जीव हा कवण ॥ शिवाचे लक्षण सांगा मज ॥ २ ॥ सांगा मज आत्मा कैसा तो परमात्मा ॥ बोलिजे अनात्मा कवण तो ॥ ३ ॥ कोणता प्रपंच कोणे केला संच ॥ मागुता विसंच[1] कोण करी ॥ ४ ॥ कोण ते अविद्या सांगावी ते विद्या ॥ कैसे आहे आद्या स्वरूप ते ॥ ५ ॥ स्वरूपी ती माया कैशी मूळमाया ॥ इशी चाळावया कोण आहे ॥ ६ ॥ आहे कैसे शून्य कैसे

१ विग्रह.

तें चैतन्य ॥ समाधान अन्य कवण तें ॥७॥ कवण जन्मला कवण मृत्यु आला ॥ बद्ध मुक्त झाला कवण तो ॥ ८ ॥ कवण जाणता कवणाची सत्ता ॥ मोक्षही तत्वता कोण सांगा ॥ ९ ॥ सांगा आह्मां खूण सगुण निर्गुण ॥ पंचवीस प्रश्न दास करी ॥ १० ॥

॥ अभंग ॥२॥ (उत्तर) नमो वेदमाता नमो त्या अनंता ॥ सांगों प्रश्न आतां श्रोतयांचे ॥ १ ॥ श्रोतयांचा प्रश्न जीव तो अज्ञान ॥ जया सर्व ज्ञान तोचा शिव ॥२॥ शिवा पर आत्मा त्या नाम परमात्मा ॥ बोलिजे अनात्मा अनिर्वाच्य ॥३॥ वाचा हा प्रपंच मायीक जाणावा ॥ घडी मोडी देवा पासोनियां ॥४॥ विषय अविद्या त्याग तो सुविद्या ॥ निर्विकल्प आद्या स्वस्वरूप ॥५॥ कल्पना हे माया सत्व मूळमाया ॥ इशी चाळावया चैतन्य तें ॥ ६ ॥ नकारें तें शून्य व्यापक चैतन्य ॥ ईश्वर अनन्य समाधान ॥ ७ ॥ जीव हा जन्मला जिवा मृत्यु आला ॥ बद्धमुक्त झाला तोची जीव ॥ ८ ॥ ईश्वर जाणता ईश्वराची सत्ता ॥ मोक्ष हा तत्वता ईश्वर चा ॥ ९ ॥ ईश्वर निर्गुण चेतवी सगुण ॥ हे चि ब्रह्मखुण दास ह्मणे ॥ १० ॥ दास ह्मणे सर्व मायेचें करणें ॥ रूप सर्व जाणे अनुभवी ॥ ११ ॥

॥ अभंग ॥१॥ (प्रश्न) संतसंगें तुज काय प्राप्त झालें ॥ सांग पां वहिलें मज पाशीं ॥ १ ॥ मज पाशीं सांग कोण मंत्र तुज ॥ काय आहे गुज अंतरींचें ॥ २ ॥ अंतरींचें गुज काय समाधान ॥ मंत्र जप ध्यान कैसें आहे ॥ ३ ॥ कैसें आवाहन कैसें विसर्जन ॥ कैसें पिंडज्ञान सांगें मज ॥ ४ ॥ सांग मज कोण तुझी उपासना ॥ मुद्रा ते आसना सांगें मज ॥५॥ सांग पंचीकरण चित्तचतुष्टय ॥ कैसें तें अद्वय जीवशिव ॥ ६ ॥ जीवशिवऐक्य झालें कोणे रीती ॥ सांग मज प्रती अष्ट देह ॥ ७ ॥ अष्टदेहपिंडब्रह्मांडरचना ॥ तत्वविवंचना सांगें मज ॥ ८ ॥ सांग मज भक्ती कैशी ते विरक्ती ॥ सायुज्य-

१ लौकर.

नामकर्ती कवण ते ॥ ९ ॥ कोणतें साधन कोण तें बंधन ॥ ऐसे केले प्रश्न रामदासें ॥ १० ॥

॥ अभंग ॥ २ ॥ (उत्तर) ॥ संतसंगें मज काय प्राप्त झालें ॥ सांगतों वहिलें तुज पाशीं ॥ १ ॥ मंत्र हा तारक रामनाम एक ॥ राज हरादिक चिंतितातो ॥ २ ॥ ज्ञान समाधान सगुणाचें ध्यान ॥ निर्गुणीं अभिन्न आपणचि ॥ ३ ॥ दृश्य आवाहन दृश्य विसर्जन ॥ तेथें पिंडज्ञान आटलेंसा ॥ ४ ॥ उपासना दृगी सद्रा अंगी वरी ॥ सिद्धासना वरी समाधान ॥ ५ ॥ पंचीकरण पिंडब्रह्मांड आवरण ॥ साक्षी तो आपण एकलाची ॥ ६ ॥ जीवशिवऐक्य झालें येणें रीतीं ॥ प्रकृतीच्या अंती ब्रह्म केलें ॥ ७ ॥ अष्टदेह स्थूल सूक्ष्म कारण ॥ चौथा देह जाण महाकारण ॥ ८ ॥ विराट हिरण्य आणि अव्याकृती ॥ आठवा प्रकृती मूळमाया ॥ ९ ॥ एकतत्व जाण त्याचें नांव भक्ती ॥ जाणावी विरक्ती संगत्याग ॥ १० ॥ सायुज्यतामुक्ती ते चि ते अचळ ॥ साधनाचें मूळ सत्य ॥ ११ ॥ गुरुदास्यें चुके संसारयातना ॥ जागतीच्या खुणा अनुभवीं ॥ १२ ॥ अनुभवें वोस होय सर्वांग ॥ निरसले प्रश्न दास ह्मणे ॥ १३ ॥

॥ अभंग ॥ अहो सद्गुरूची कृपा ॥ तेणें दाखवी स्वरूपा ॥ १ ॥ तो हा गुरु परब्रह्म ॥ जेणें केलें स्वयें ब्रह्म ॥ २ ॥ धरा सद्गुरुचरण ॥ जेणें चुके जन्ममरण ॥ ३ ॥ अहो सद्गुरु तो चि देव दास ह्मणे धरा भाव ॥ ४

॥ अभंग ॥ २ ॥ शिरीं आहे रामराज ॥ आपदाचें कोण काज ॥ १ ॥ जो जो प्रयत्न रामावीण ॥ तो तो दुःखासी कारण ॥ २ ॥ शंकराचे हलाहल ॥ जेणें केलें सुशीतळ ॥ आह्मां तो चि तो रक्षिता ॥ रामदासीं नाहीं चिंता ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ २ ॥ अंतरीं गुरुवचन ॥ बाह्य नापिका वपन ॥ १ ॥

१ विष. २ मुंडन.

अंतर्बाह्य शुद्ध झालों॥ रामदर्शनें निवालों॥ २॥ मन मुंडिल्या उन्मन झालें॥ शिर मुंडिल्या काय केलें॥ ३॥ दासें तीर्थविधि केला॥ रामीं पिंड समर्पिला॥ ४॥

अभंग॥ १॥ माझे मनीं सर्व सुख व्हावें तुज॥ ह्मणोनियां गूज सांगतसें॥ सांगतसें हीन त्यां जिवीं धरावें॥ भजन करावें राघवाचें॥ २॥ राघवाचें प्रेम जें करी विश्राम॥ येर सर्व श्रम जाण बापा॥३॥ जाण वा वचन हें माझें प्रमाण॥ वाहातसें आण राघवाची॥ ४॥ राघवाची भक्ती ते माझी विश्रांती॥ असो द्यावी चित्ती दास ह्मणे॥ ५॥

॥ अभंग॥ २॥ ज्याचें नाम घेशी तें चि तूं आहेसी॥ पाहें आपणासी शोधूनियां॥ १॥ शोधितां शोधितां मीपण चि नाहीं॥ मीपणाचें पाहीं मूळ वेगें॥ २॥ मूळ वेगें पाहा नमोनियां राहा॥ आहा तैसें आहा सर्वगत॥ ३॥ सर्वगत आत्मा तो चि तो परमात्मा॥ दास अहमात्मा सांगतसे॥ ४॥

॥ अभंग॥ जो कां भगवंताचा दास॥ तेणें असावें उदास॥ १॥ काय देतिल तें चि घ्यावें॥ कोणा कांहीं न मागावें॥ २॥ आशा कोणाची न करावी॥ बुद्धि भगवंतीं लावावी॥ ३॥ सदा श्रवणमननें॥ आणि इंद्रियदमनें॥ ४॥ नानापरी बोधुनि जीवा॥ आपुला परमार्थ साधावा॥५॥ रामदासीं पूर्ण काम॥ बुद्धि दिली हे श्रीराम॥ ६॥

॥ अभंग॥ बोलवेना तें बोलावें॥ चालवेना तेथें जावें॥ १॥ नवल स्वरूपाच्या योगें॥ जीवपणाचे वियोगें॥ २॥ वाट नाहीं तेथें जावें॥ जाणवेना तें जाणावें॥ ३॥ नसोनियां भेटी घ्यावी॥ तुटी असोनि पाडावी॥ ४॥ रामदासीं दृढ बुद्धी॥ होतां सहज समाधि[1]॥ ५॥

---

१ चित्ताची एकाग्रता.

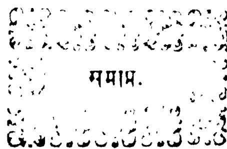
॥ अभंग ॥ एक वाग दोन स्वरें ॥ ऐसें बोलावें रोकडें ॥ १ ॥ जेणें उठती संशय ॥ तें बोलणें कामा नये ॥ २ ॥ बहुविधा झालें ठावें ॥ सत्य कोणी हें जाणावें ॥ ३ ॥ रामीरामदास ह्मणे ॥ एकनिश्चयें बोलणें ॥ ४ ॥

॥ अभंग ॥ तों वरी तोंवरी [illegible] कर्ता ॥ देहाची आपदा झाली नाहीं ॥ १ ॥ तोंवरी तोंवरी परमार्थ स्वयंभ ॥ जंव पोटीं लोभ आला नाहीं ॥ २ ॥ तोंवरी तोंवरी अत्यंत सद्भाव ॥ विशेष वैभव आलें नाहीं ॥ ३ ॥ तोंवरी तोंवरी सांगे निराभिमान ॥ देहाशीं अपमान झाला नाहीं ॥ ४ ॥ तोंवरी तोंवरी धीरत्वाची मात ॥ प्रपंचीं आघात झाला नाहीं ॥ ५ ॥ रामदास ह्मणे अवघेची गाबाळी ॥ ऐसा विरळा वर्ती धैर्यवंत ॥ ६ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीमत्[illegible]सीतारामचंद्राभ्यां नमः ॥ श्रीमत्सकलजगदंश जगदाधार ॥ निखिलजगत्पतिनियंतृजगन्निवासानुपायीसमगतपरंपरादिगतश्रीसमर्थरामदासस्वामीसमर्थरामसगुरुकृपा, शिष्यांस सप्रदायपद्धतीचें ज्ञान व्हावें ह्मणून, रामकृष्णाचे हातून लिहविलें. या उल्लेखें चाफळ, सज्जनगड, कल्याण महाराजांचे स्थान होसगांवा रामदाससांप्रदायिकांनीं नित्य नैमित्तिकोपयोगी कांहीं अप्रसिद्ध आणि प्रसिद्ध ग्रंथ रामदासकृत नित्यनैमित्तिकपद्धतिसोपानाचा सर्वांनीं स्वीकार करून न्यूनातिरिक्तापराधाची क्षमा करावी, याविषयीं सज्जनांस विनयपूर्वक प्रणति ॥ श्रीरस्तु ॥ श्रीसमर्थ रामदास हे सूर्याजीपंत कुळकर्णी जांबेकर यांचे कनिष्ठ पुत्र, श्रीएकनाथांचे भाचे, शालिवाहन शके १५३० सालीं जगदुद्धारार्थ अवतीर्ण होऊन पुढें आठवे वर्षी विवाहांत सावधानशब्दानंतर वैराग्यधारण करून अंतःपटाचे आडून पळून गेले. आणि सारीत सात दिवस झाडास उलटें टांगून घेऊन त्यांनीं श्रीमारुतीस फार करुणा भाकिली. नंतर त्यांनीं

दर्शन देऊन झाडाचें मोडून पंचवटीस साक्षात् श्रीरामदर्शन करविलें. ते वेळीं श्रीरामांनीं त्रयोदशाक्षरीमंत्राचा उपदेश करून कैकेयीनें दिलेलीं वल्कलें प्रसाद दिलीं. अंगावर प्रावरण, मस्तकीं धारण करण्यास काविचा कांहीं भेद हरमुर्जी रंगाचीं वस्त्रें, घेण्यास आज्ञा दिली. संकटीं सर्वविघ्ननिवारण करणारी उपासना मारुति, शक्ति देणार जानकी देवी, मुख्य मठ अयोध्या, मुखीं नाम, चित्तीं राम, ह्या स्वरूपसंप्रदायानें हीं लक्षणें बाळगून वागावें, व आणखी कांहीं पृथ्वीप्रदक्षिणेच्या मार्गीं श्रीदत्तरूप चिन्हें देऊं. अशी आज्ञा देऊन अंतर्धान पावले. नंतर समर्थांनीं टाकळीमुकामीं तेरा कोटी मंत्राचें महापुरश्चरण बारा वर्षांत करून विसावे वर्षीं ज्येष्ठ शिष्य उद्धव यास तेथें ठेवून मुख्य वल्कलें देऊन मारुतिसेवा सांगून आपण पृथ्वीप्रदक्षिणेस गेले. मार्गीं दत्तांनीं अखिलविघ्नें दूर होण्याकारितां मणका गल्लोल, निरकमडा, भिक्षेस झोळी व उभ्यानें समाधि साधावी अशी युक्ती सांगून तदुपयोगीं कुबडी दिली व ब्रह्मचर्यास्तव मस्तकीं जटा, नखें, श्वेतवस्त्राचीं कौपीन, कटिसूत्र, गुरूस अर्पण केलेला देह, या लक्षणांनीं संपन्न, नैष्ठिकब्रह्मचर्याश्रम. यथाकाळीं द्वादश तिलक गोपीचंदन आणि भस्म, श्रीरामत्रयोदशाक्षरमुद्रा, तुळसीरुद्राक्षमाळाधारण, केवळ वैदिक धर्मानें तंत्रमार्ग सोडून श्रीरामनवमी, एकादशी, शिवरात्र, कृष्णजन्माष्टमी, हनुमंतजयंती हीं व्रतें, सर्व कुलदेवतांचा मान, मंत्रास छंदऋषिन्यास नाहींत, केवळ वेदाध्यायविधीनें जप, अशा प्रकारें कर्मोपासनापूर्वक भक्ति, ज्ञानवैराग्य स्थापन करून उद्धव, कल्याण, भोळाराम, दिवाकर, भीम, शिवाजी, वासुदेवगोसावी, मसळगोसावी, प्रभृति शिष्य. अक्का, वेणु, बाहिणा, प्रभृति मंडळीस सन्मार्ग लागावा यास्तव बोधक ग्रंथ केले ते— १ दासबोध. २ सगुणध्यान. ३ निर्गुणध्यान. ४

मानसपूजा. ५ एकवीससमासी. ६ सप्तपंचचतुः. ७ आत्माराम. ८ पूर्वारंभ. ९ पंचमानें. १० जुनाटपुरुष. ११ गोसावी. १२ श्लोकबद्धरामायण. १३ करुणाष्टकें. १४ मनबोध. १५ अष्टकें. १६ पांडुप. १७ अंतरभाव. १८ भीमरूपी. १९ पदें, अभंग, जोहार वगैरे. २० नामावळ्या. २१ आर्या. २२ पाळणे. २३ स्फुटग्रंथ. असे असंख्य ग्रंथ केले. आणि नित्य पद्धति उत्साहपद्धति, चाफळसप्रकारीं श्रीराममूर्ति स्थापन चालू करून शिवाजीचे आग्रहास्तव सज्जनगडीं वास करून शके १६०३ दुर्मतिनाम संवत्सरीं माघवद्य नवमी मध्यान्हकाळीं सगुणरूप भाविकांच्या चित्तांत ठेवून आपण सज्जनगडीं निद्रिगत झाले. नंतर भक्तांनीं मठांत बसून पुत्र स्थापून शिष्यपरंपरासंप्रदाय वृद्धिंगत केला.

समाप्त.

विक्रीस तयार असलेलीं पुस्तकें.

श्रीहरिवरदा या नांवाची श्रीमद्भागवतदशमस्कंधावरील मराठी ओवीबद्ध टीका श्रीमत्कृष्णदयार्णवस्वामींनीं केलेली. किंमत २० रु. ट. हा. ३ रु.

मोरोपंती भारताचीं अठरा पर्वें (तीन भागांमध्येंनवनीताप्रमाणें बांधलेलीं) कि. ५॥ रु. ट. ख. ९ आणे.

उद्धवसुतकृत रामदासस्वामींचें चरित्र(रामदासी कीर्तनसंग्रह)नवनीतासारखेंच बांधलेलें. पृष्ठसंख्या ५७५. किंमत १॥। रु. ट. ख. ३ आणे.

आत्मारामबोवाकृत रामदास स्वामींचें चरित्र, ओवीबद्ध पृष्ठसंख्या ४५०. किं, १। रु. ट. ख. २॥ आणे.

लघुबोध किं. १ आणा. ट. ख. अर्धा आणा.

श्रीसमर्थरामदासकृत जुना दासबोध. पृष्ठसंख्या ९२ किं. ६ आणे. ट. ख. ०॥ आणा.

श्रीसमर्थरामदासकृत नित्यनैमित्तिक. किं. १२ आणे. पृष्ठसंख्या १६०. ट. ख. १ आणा.

बाबाजी अनंत प्रभु तेंडुलकर,
" श्रीहरिवरदा " प्रिंटिंगप्रेसचे मालक.
गणेशरामजिची वाडी.–गिरगांव मुंबई.